

podriem dir-ne la llibertat sexual producte del maig del 68, que arribe aquí als anys 70, també hi arribae aquí. Lo xoc més fort és quan vas a la Universitat de Barcelona, que jo tenie 20 anys, i és quan comences a veure que el ventall és molt més ampli, de que hi ha una mentalitat molt més oberta, de que la gent és diferenta, que s'accepten molt més les coses i tal.

- Tota aquesta militància que tu portaves, a nivell familiar provocae algun conflicte?

- No... Fins i tot una vegada van enganxar amb un company, llançant unes octavetes a les Garrigues sobre la qüestió de l'oli, i naem ell, la seua dona, el meu home i jo. I alló va portar molta cua, perquè va estar 2 mesos a la presó de Tarragona, amb la matrícula del cotxe, ens hagués-sin pogut localitzar. I recordo que vam haver de marxar fora, i la meua mare va fer d'intermediària entre nosaltres i el Sàrraga, que ere l'advocat de tots, pobre! En aquet home se li ha de fer un monument. Ere del PSUC, i pensa que aquet partit tenie una línia i nosaltres érem la línia dura, i clar, sempre hi havien picabaralles a les reunions i tal. però ere un home que truca'l a la hora que vulgues, si sempre a punt. Ell va anar allà, ma mare esperant-lo, donant-li tota la informació. Ma mare va respondre molt bé, lo que passe que patien molt. Però és allò de que també hu enteneien. Jo problemes amb aquet sentit no en vai tindre mai. Allò de dir: "Estaré tres dies sense venir" o "Hai de nar a Madrid amb una reunió" I ma mare, m'amagae la propaganda, va fer de sufridora a base de bé, com la major part dels pares de la gent que militaem. A casa del meu home més aviat ERC, i a casa meua també, més aviat socialistes, la meua mare en concret. Pensa de que fèiem reunions a casa de tots, i els pares hu sabien. La major part eren fills de treballadors. El meu pare, per exemple -és curiós, perquè aquestes coses influeixen- ere ferit de guerra, dels rojos evidentment, i havie sigut militant de la UGT, però d'aquella manera, tenie el carnet... El meu oncle militant d'ERC. Clar, vulgues o no aquestes coses pesen. Tot lo passat de la família: un padrí que el van fotre en un camp de concentració perquè no sabia parlar castellà. Ell no sabien ni llegir ni escriure, repartie amb carro grasioses i tal, i es veu de que quan van entrar els nacionals aquí, li van parar i li van demanar la documentació, i clar, li van demanar en castellà, i pobre home, pues no va saber què contestar. I el van agafar, i sort que el meu oncle hu va vere, que tenie 18 o 19 anys, i es van emportar al meu oncle i al meu padrí, i van estar no sé quan temps... no sé on els van portar, amb un camp de concentració, i hi van estar bastant temps, pot-ser sí mesos. I ma mare, la seua mare i el germà petit, van marxar cap a França, a prop de Perpinyà, van estar dos anys o així allà. Totes aquestes coses, encara que a vegades han sigut reacis a contar-te aquestes coses... El germà petit del meu pare va morir al front. I qui més qui menys comences a escorcollar...

A partir del any 75 se inicie tot lo moviment de la dona amb una associació bàsicament de mestresses de casa. En aquells moments no hi havien possibilitats de crear un moviment pròpiament feministe. Llavons lo grup de mestresses de casa va ser potenciat per gent militant del PT i per gent del PSUC, i amb alguna altra dona independent. Va ser una etapa molt important, porque la lluita que va portar nave lligada a lo que va estar el POU. Però a més molt fort, porque quan hi havia una taula rodona, un debat municipal, a les dones aquestes, se les cridave a tot arreu. Jo no hi vai participar directament, perquè a nivell de partit me dedicae a joventut. Pensa de que els punts eren una millora de la qualitat de vida, uns barris decent, zones verdes, hi va haver una moguda molt forta. Es reunien molt les dones, i parlaen: "A veure què plantejarem amb aquella reunió, amb aquella taula rodona..." Hi va haver molt moviment. Moltes assamblees i reunions se feien al Pal.las, a dalt, i xarrades, com d'alimentació, coses que feien molt les mestresses de casa, la qualitat de la vida, els preus, van treure moltes coses al diari. La que hu portave ere la Isabel Crespo, una dona militant del PT, que hi va donar moltíssima empenta, juntament amb la Anna Ariño, militant del PSUC, i una tal Carme Molet, que és pintora, ere independent en aquells mo-

ment, però que va tindre un pes important. Hu recordo en quant a participació i inquietuds, al ser molt més fort de base, molt més fort que no pas el moviment feminista que va haver aquí a Lleida.

Això és lo que serie el bressol del moviment feminista, que a partir del 76, a partir de les I Jornades de la Dona a nivell de Catalunya, on hi van assistir representants del grup de mestresses de casa, és quan surgirà l'Associació Catalana de la Dona, que aquí a Lleida també montarà la seua pròpia delegació. Ja va agafar una línia més feminista, el grup de mestresses de casa eren més en plan reivindicatiu, de barri. En un principi, a partir de partits polítics -perquè això s'ha de deixar clar, tot lo que ere associacions de veïns, de joves, etc, sempre al darrere hi havien les diferents forces polítiques, a més ere lo més normal- amb recolzament de dones del MC, del PTE, del PSUC, independents, i CS. Jo nave com a representant de l'ACD a l'Assamblea de les Terres de Lleida, i a la permanent de Catalunya anae representant a l'ATLL. Al 75-76 això. Com que a més estudiae a Barcelona, nae i venie entre semana, vai passar al secretariat permanent. Vam fer una tancada al ajuntament una vegada, la manifestació de l'avortament, que va vindre molta gent, cap a l'estiu, devie ser el 76. Els punts de lluita de l'ACD eren bàsicament, recolzant los 4 apartats de l'Assamblea de Catalunya, des del divorci, lo de la pàtria potestat, lo del adulteri, després lo dret a l'avortament, la igualtat davant de la llei, la igualtat d'oportunitats de cara al treball... és dir, tota una sèrie de punts molt concrets, que ara en aquests moments, més o menys, llevat del avortament que està molt reduït, en general s'ha anat solventant. Al any 77 se fa la coalició amb ERC i el PT. I a mi em van presentar a la llista com a feminista representant l'ACD. A partir de les eleccions del juny del 77, comencen a haver-hi una sèrie de problemes a dins del PT que evidentment es plasmaran en les diverses àrees d'influència del partit. I un dels llocs on va arribar va ser precisament a l'ACD. Això va donar lloc a una sèrie d'enfrontaments que va donar lloc a una escissió. D'allí surgirà el que és el Grup de Dones de Lleida, del 77 fins al 80. Jo m'hu vai prendre molt en sèrio. Per això lo disgust quan se va trencar el partit, per mi va ser una patada molt forta. Va ser lo que em va fer plegar definitivament de qualsevol militància política. I com jo molta gent, de les que ens vam entregar moltíssim a la militància. Quan es va donar el procés de canvi, després de les eleccions, van començar a surtir moltes contradiccions, molts problemes de protagonisme dins dels partits, de que clar, el resultat electoral no va ser satisfactori pels grups com els nostres, va fer de que surtiguessin a la llum problemes de rencilles personals, de dominis, de controls, etc. Jo sempre havie sigut molt idealistes, i per mi els dirigents del partit eren algo intocable, algo immaculat, algo perfecte, lo millor del món. Però clar, vai començar a veure una sèrie de coses: una lluita pel poder... Allò me va marcar molt, allò va ser la caiguda dels ídols, per entendre'ns.

Pensa que jo al 77 vai fer 60 mtings, amb 30 dies, treballant deu hores diàries amb una guarderia! Me venien a buscar al migdia, i aquella hora i mitja o dos, igual anaem amb un barri o a on fos. A les sis de la tarde me venien a buscar i mo n'anaem a Balaguer primer i a Sort després. Això voltant totes les nits. Arribaem a Lleida a les 3 de la matinada, i anaem a enganxar cartells, perquè fèiem de tot. Això sí, no mos queien los anells, los que portaem lo partit o el què fos. I a les sis del dematí si podie me'n nae a dormir 3 o 4 horetas. Va ser una època molt intensa, molt intensa, que jo creie moltíssim amb los meus dirigents, amb los meus companys, amb tothom. Però a partir del 77, quan se saben los resultats electorals, comence la cosa ja a prendre un altre caire. Això i el desencís que ni la Junta Democràtica, ni l'Assamblea de Catalunya, havien aconseguit lo que en principi es demanae, que ere una ruptura democràtica, i no un procés democràtic, pels nostres principis, a mi particularment, ere com vendre els ideals. I el fet que dins del partit aquet desancant que s'havie produït amb el resultat electoral, feie que comencessin a

sortir problemes interns que se desconeixien, i que ja es pronosticava una mica que grups així serien grups molt marginals... Vai continuar amb el Grup de Dones.

- Ereu joves les fundadores?

- Sí, deviem tenir entre els 20 i 28 anys, més o menys. Hi havia alguna dona gran, d'aquelles de la època de la República, bueno!, una dona d'ER, ja gran, una padrina, que enteneie la problemàtica, venie a totes les xarrades, feie una mica de mare de la canalla, una dona molt maca, que gràcies amb ella vam aconseguir llogar el local, perquè evidentment ningú ens volie llogar un local a nosaltres, el problema de les agressions que hi podien haver per part de altres grups, perquè en aquells moments allò de cremar els locals se donava molt. Incidents i situacions així glorioses, quan teniem el local allí al carrer la Palma, va ser molt famós aquell local, perquè a més ere un pis molt baixet, amb molt males condicions, i després de fer molts esforços i acondicionar-lo mínimament, teniem ja un arxiu, ens van cremar el local, van ser los grups d'ultradreta, allò de dir-mos-hu pel carrer: "Que no teniu proves, eh?" I ens van cremar el local, va vindre la premsa i la televisió. Jo dirie que va ser entre el 78-79. Amenaces cada dos per tres. Per exemple, pintades a la porta, a baix. Va haver una vegada que una noia, militant del PSUC, que recordo que estave amb estat, i vam sortir a fer pintades, lo típic d'aquell temps, i la van amenaçar no sé si eren dos o tres d'ultradreta, i ella va quedar molt assustada. Després d'amenaques amb llocs públics, i les pintades, a baix sempre teniem la paradeta amenant que nos farien coses molt lletges, sobretot coses obscenes, frases agressives sexualment, i pintades simbòliques de falos, i sobretot molt masculistes.

Entre les activitats que vam fer tot aquet temps, dos jornades de sexologia, amb psicòlegs, antropòlogues, la Victòria Sau, la Lúdia Falcon... Va haver problemes, perquè en algunes xarrades deixàem entrar només a les dones, i va crear un ambient a Lleida que no vegis. Sobretot cartes al diari que ens posaven de dalt a baix, perquè això ere una forma més de aïllar-nos nosaltres, ens deixaven molt mal parades en aquet sentit. Un dels que es va lluir més en les cartes contra el grup de dones va ser el Freixes. Nos ham cartejat fa molts anys amb el Freixes! En plan molt masculiste ell, ja ve de fa molts anys la cosa! Van ser molt importants les xarrades que vam fer per les comarques. Es en aquet any quan comencen a sortir grups de dones als pobles, a Sidamunt, a Mollerussa, a Balaguer que va fer una feina molt maca, a les Borges Blanques una mica de contacte. Feiem articles d'anàlisi sobre la problemàtica de la dona, de la mestressa de casa, la qüestió jurídica, tal i tal, inclús los 8 de març sempre al diari trèiem igual una plana, a La Mañana bàsicament. Al 79, quan devie haver ja el Siurana d'alcalde, també sobre lo de l'avortament, hi va haver una tancada al ajuntament, als voltants del 8 de març. Llavors teniem tota una sèrie de tasques molt concretes. Fins i tot ens dedicàvem a acompanyar les dones que estaven en situació de separació, per maltractaments, vam fer de tot, no solament los punts polítics, sinó els treballs de cada dia, d'aconseguir ajudar dones que estaven en situació d'embarassos no desitjats. N'hi havia unes que treballaven al hospital, que són les que veien més tot lo problema del avortament. Bueno, de problemes d'aquets de dones de 40 i pico d'anys, amb 6 o 7 fills, amb embarassos no desitjats, fins a xavaletes de 16 anys... Ere una cosa que la vam patir molt. Gràcies a la coordinadora de dones de Barcelona, que agrupava a tots los grups feministes, podies solventar el problema aquet. En aquells moments l'única manera de solventar-ho ere enviar a la gent al estranger. N'hi havien molt de casos. Sembla que t'haguessis de muntar una agència només per dedicar-t'hi. Pensa de que hi havien vols xàter que surtien de Barcelona cada setmana, ere un problema molt seriós. Va ser el problema aquet de cada dia lo que nos va volcar a volcar-nos a lo de la planificació familiar.

En qüestió sexual hi havia una ignorància fora de sèrie, enorme, de coses elementals. Moltes vegades, clar, si tu naes a informar i a explicar, te trobaes que moltes dones: "Bueno, i com sol-vento aquet problema meu" Jo què sé, si no els hi anaen bé els anticonceptius, que encara que no estiguessin legalitzats, es podien comprar... Per les comanyes que treballaen a sanitat, cantitat de mares solteres, noies de 16-17 anys. Al Grup de Dones érem poques, però feiem molt soroll, i venien molta gent a veure'ns. La legalització dels anticonceptius va ser una batalla fortíssima. L'única possibilitat que hi veiem, a partir del 77, quan s'inicia el període democràtic, era fer pressió a tots los grups parlamentaris, a tots los grups d'oposició, per aconseguir que a la Constitució es poguessin eliminar totes aquestes traves. Perquè el problema que ens trobaem era falta d'informació. Naes per les barriades a fer xarrades, pels Mangraners, a la Bordeta, nos vam passejar per tot arreu! Que a més teniem diapositives molt maques. Jo recordo que la època en que l'Espasa va estar de conseller de Sanitat, del PSUC, jo crec que la Generalitat va ser quan més es va lluir. Va ser la campanya aquella dels anticonceptius, tan criticada, però que va fer molta feina. Nosaltres ho vam valorar moltíssim. Es pot dir que del 77 al 80, després de lo de la Constitució, la lluita principal va ser la planificació familiar. El cavall de batalla va ser aconseguir un centre de Planning a Lleida. El que hi ha ara es va conseguir gràcies a l'esforç del Grup de dones. El que passe que després la cosa va derivar... Nosaltres volíem que es creés una comissió de control. En el moment en que s'aprova, ja no es va parlar de Comissió de control ni de re, ens vam quedar completament marginades, com que no teníem una força legal, perquè no vam estar mai legalitzades, la cosa va nar decaient. L'últim treball així fort va ser aquet.

31. Secretàries

L'any 1972, al temps que la vida pública s'animava, la Teresa va entrar a treballar en una oficina com a secretària. El seu testimoni ens informa sobre les condicions de vida -sovint desconegudes- d'una part important de la joventut femenina, i sobre les relacions laborals al si d'una petita empresa, exemple de l'estructura comercial predominant a la ciutat.

(TERESA) Vaig començar a treballar als 16 anys, feie només 15 dies que havia deixat l'escola. Havia estudiat secretaria al Cor de Maria. Recordo que vaig començar perquè coneixien al meu pare, sabien que tenia una filla que havia fet secretariat. Com que la nena que treballava els havia marxat me van dir si els podia ajudar uns dies, i aquests dies s'han convertit en 12 anys i mig. Hi tenia que estar una mica per circumstàncies econòmiques, perquè el treball no m'agradava, i perquè a més mon pare havia estat malalt i no vaig ser lo suficientment forta de dir a casa meua que prou, que no hi volia estar més, o que volia estudiar. Els meus germans eren mes petits, l'un anava a escola, l'altra també. Jo estae representant una ajuda per la família.

Quan estudies, que ets joveneta, tens una imatge de la oficinista molt idealitzada, en plan americana i tal, i després veus que la realitat és totalment diferent. Penso que m'agrada més ara que en aquella època. Suposo que per la força de la costum. Es una de les úniques coses que sé fer. Sempre he fet el mateix, per tant... A mesura que passen els anys, he anat adquirint seguretat. Ara es molt diferent. Se com he de fer la feina, soc jo la que m'he d'organitzar. Casibé no estic a les ordres del meu jefe, al revés, si ell me ve a ajudar li dic lo que te que fer. El començament va ser molt difícil d'adaptar-me. Perquè és molt diferent portar un ritme d'escola a portar un ritme de treball. I més quan aquella època les condicions laborals no eren com ara. Jo vaig comen-

çar guanyant 3.500 pts. Quan m'imagino que aquella època el sou devia estar establert en unes 10.000! Llavors treballavem fins i tot els dissabtes tot el dia, amb 15 dies de vacances a l'any. A part l'ambient no ere massa agradable. Me'n recordo, per exemple, un dels jefes que continuament estae cridant als nois dels magatzem, a més amb molt poc respecte, continuament soltant tacos. Vai estar sí mesos sense assegurar, i mos van assegurar, a un noi del magatzem i a mi, perquè no se qui els va avisar de que començaven a passar inspeccions per les botigues. I me nos mal d'això, perquè si no igual haguessim estat un any o dos així, o més temps!

Al magatzem hi havie de 4 a 5 o 6 persones, i a l'oficina érem dos noies. Casibé tots eren aprenents, fora de dos senyors. Les condicions ere que els agafaen fins els divuit anys, i quan els hi tenien que pujar el sou, pues els despedien. Jo és que recordo que van bastanta gent per allí. També comprenc que molts aprenents no els interessaven, perque no eren responsables. Un dels nois va treure diners de la caixa, i el van despedir. Sense cap carta de mals informes. No he vist mai inseqüències. Potser en altres aspectes no han estat tan bons. Al gremi del comerç sempre hi han hagut tres pagues extraordinàries. I recordo que al començament una no mo la pagaven mai, mo la feien arxivar. Jo llavors ere molt joveneta i no me n'adonava. Me'n vai anar adonant a mesura que ho comentes amb les amigues, que et vas fent gran i que es de llei, que t'ho tenen que donar. No sé si ho vam reclamar tots junts o com, però ara la cobrem. Una cosa que em va xocar molt, i que em va fer molt mal, va ser que un dels jefes va intentar una mica abusar, no massa a la descarada, però... Cada vegada que arribaen novetats, em deie: "Mira... i sempre aprofitave... No sabia si ho feie conscientment o inconscientment. Allavors me vai adonar que ho feie conscientment. Fins que un dia li vai dir -això als 16 anys i pico!- i a partir de llavors no m'ho va fer mai més. I ja no em va ensenyar més les novetats. Recordo el dia que li vai dir que vai passar un mal rato horrorós. Me vai fer un tip de plorar! Li vai comentar a la meva companya: "Oh, quina cara, aquest home!" Recordo que no m'atreveie a dir res a casa, perquè coneixia al meu pare, i si li dic l'agafe i l'estorrasse. Una anècdota, reconec que els senyors que s'assemblen amb ell físicament, em produeixen una mica de fàstic. Ell mai mes va intentar res més.

Va haver una època, potser érem mes jovens, teniem com moltes ganes de jugar, i n'organitzavem cada una de pel.lícula, com batalles de ganxets, papers amb cel.lo los del magatzem contra los de l'oficina. Cada ú portae al cinturó una bosseta de ganxets, i ens ficavem cascos, amb les llums apagades. Ere molt bo, perque teniem prohibides certes parts del cos. Les parts millors els trasseros i les cuixes, Vas ser una època maquíssima. Después va venir una altra època que ens va venir per lluitar amb espuma seca i insecticides, ja ja. I recordo una vegada que acabaem de barallar-nos, i en aquell moment puge el jefe, i bueno! jo espolsant-me. I el jefe diu: "Nena, te vec algo raro al cabell, tens coses blanques" Dic: "Ai, m'he posat xampú abans de vindre i no he pensat de treure-me'!!"... El fet que siguis mes gran, pues ja te traten d'una manera diferenta. Com que ha set molt poc a poc, tampoc li he donat importància. No ha hagut canvis radicals. Coses que portaven al gestor, per evitar-se gastos, pues va aumentar la feina de la se cre. Però si podie ser negatiu, perque a mi em donave més feina, repercuteix en altres coses, per exemple, he anat aprenent més, perque cada dia se m'ha anat imposant mes responsabilitats. Com nar als bancs, als llocs oficials. Recordo que les primeres vegades hi anava com molt cohibida. Precisament en aquests llocs la gent no es massa agradable. Però arribe un moment en que la gent et coneixen, i et tracten millor.

Els canvis sociopolitics s'han notat en l'empresa en que les lleis han establert una serie d'obligacions que llogicament s'hi han tingut que adaptar per nassos. Jo penso que l'empresari mai vol accedir al que el treballador demana. O casi mai, quan son petites empreses com la meva:

comerciants, petits majoristes. Potser més grans sí, que se'ls hi paga un salari just. Jo a més crec que la llei no dona un salari just. Per exemple el meu ara es de 44.000 pts, però també és lo de un company meu que està casat. I com tu comprendràs un pare de família amb 44.000 pts. avui no pot viure. I està establert per la llei! Fins el mes passat eren 41.000. I el seu és menos, perquè està com a dependent. Jo com a oficial administrativa. En principi la llei ja no es justa. I clar, lògicament els empresaris, no vegis, s'agafen estrictament al que diu la llei. En aquest sentit, en altres passen. Com a l'hora de fer la jornada de 40 hores. A la nostra empresa no es fa. Els meus companys n'hi fan 45, i jo 42 o 43. Segons ells encara en tendriem que fer més. Ara ho entenc, no hi ha beneficis, i la situació no està com per agafar més personal. Però quan hi havia beneficis, tampoc agafaven més personal. I la gent se la feie treballar un munt d'hores sense paga'ls-hi, o pagant-los-hi les hores extres d'una manera miserosa. Lo poc que ham anat conseguit, ho hem conseguit a base de queixar-nos moltíssim. I ho hem conseguit dos o tres, que som los que mos hem quedat. I continuament adoptant postures incomodíssimes per nosaltres. Perque tu estàs demanant algo que et pertany, i sembla que estas demanant... què se jo, que et donin caritat. I això és molt incòmodo. I això els hi costa molt d'entendre als meus i als de molta gent, perque he conegut gent treballadora com jo i veig que son si fa o no fa tots iguals. Si haguessim set treballadors conflictius, potser ja estariem al carrer, perquè ja ho van dir. En quan un treballador ha estat una mica conflictiu, no excessivament, una mica, se li ha fomat ràpidament al carrer, quan se li ha acabat el contracte, s'ha fet de manera de despedi'l. Actualment, l'empresa econòmicament va malament. Potser per això les relacions humanes funcionen millor. Penso que s'estan donant compte que els treballadors que els hi han quedat son bastant responsables, que es prenen les coses amb interès. I he sentit expressions de que tots anem al mateix vaixell. I per lo tant o ens esfonsem junts o surtim a flote junts. Son expressions que usualment no solen dir els empresaris als treballadors. Potser perque veuen que els interesse manteni'ns, perquè tal com esta la empresa, si haguessin de posar personal nou! Ara ens volien convertir en societat anònima laboral. Jo li havia sentit moltes vegades que el seu somni ere que tots los treballadors tinguessin participació en l'empresa, perque així el treballador serie més responsable, a l'hora de treballar mes, o a l'hora de pagar els objectes, o els articles. A primers d'any fins i tot ens ho van exposar. Però per lo vist després s'ho van tornar a parlar entre ells i van pensar que seguissim igual. Suposo de que també ara no hi han beneficis, però ells estan essperançats de que a la llarga n'hi torni a haver.

Funcionem una mica com una petita família. Ja ho diu sempre un jefe: "Aquí som una família" Però en aquesta família sempre han sortit guanyat ells. Es aquesta sensació de paternalisme. T'ho explicaré en casos concrets. Un dels treballadors té la costum de no arribar mai aviat, sempre arribe 10 o 15 minuts tard. Però bueno, sempre surt mitja hora o un hora més tard. Per lo tant penso que és algo que no se li pot recriminar. I no obstant el dia que li agafe la venada al jefe, bueno, li pose verd! Per tant: Som una família, sí, resulte de que si surt una hora més tard ja no fa falta pagar-te, però ojo si arribes un quart d'hora tard! "Carai, no us podeu queixar, si heu de nar al metge hi podeu anar!" "Faltarie!" Jo és una expressió que he sentit més d'un cop! I t'ho re-treuen continuament. Arribarà el sant d'algu, i els jefes t'invitaran a sopar. Des de fa dos anys ens donen un sobressou. I sempre el tenim que demanar! Mira, estem a dia 13 i no me'l donara fins que no el demane. Són coses que empipen molt, perque cada mes estem igual. Son aquests tipus de detall de: "Carai, som una família, però no se fins a quin punt! Som una família per lo que a vosaltres us interesse". L'estiu passat en un moment van pensar que havien de reduir gastos de personal, i van treure a la noia que em venia ajudar a els tardes, i m'ho vai carregar tot jo. Com que això va passar a mitjans de juliol, doncs jo em vai quedar sola amb toa la feina, pues mira, tres dies ara, tres dies després, i me vai quedar sense vacances. Ells: "Fes-les, ja les pots fer!"

Perque si un cap de setmana llarg marxo, me trobo la caixa del divendres, del dissabte i del di-lluns. Va arribar un moment en que no em compensava marxar, perque quan marxava tres dies, los dies següents pues nave aufegadíssima per portar-ho tot al dia, de que em serveix si no hi ha ningú que la feina de cada dia m'ho tregui, perque quan arribes no me trobes acumulat lo de cada dia. Va ser decisió propia, pero motivada per les circumstàncies. De totes maneres, també sera l'últim any, perque aquest any les penso fer, eh? No fa massa ja li vai dir al jefe: bueno aquest any ja es pot espavilar, eh, perque jo marxare. Va dir: "Com que nomes marxaras tres o quatre dies com l'any passat, que mes done, ja ho faras quan arribaras" Dic: "No, no. Me'n nire a Paris! A mes, si voste ho sap fer, fa 13 anys m'ho va ensenyar a mi" Bueno! Jo un mes seguit no ho puc fer, pero 15 dies si. Ja serveix de relax. Lo que no serveix son 3 dies. Són necessaris, per la salut física i mental.

32. Militàncies V (Cristians)

El 1972 l'Albert va començar a estudiar Assistent Social, al temps de treballava en una oficina. El seu relat reflexa l'ambient que es respirava en diversos espais juvenils en els anys previs a la transició política, en els quals hi participà d'una forma directa: les parròquies, els moviments cristians, els comitès estudiants, les joventuts socialistes, i els objectors de consciència.

(ALBERT) Allavors va ser quan jo personalment vaig començar a vincular-me a la qüestió de les parròquies. Ere la època del Mesalles, a Sant Pere, i llavors ere la parròquia més oberta de Lleida, en quant deixave locals i espai a qualsevol tipus d'experiencia. Als baixos de Sant Pere se reunien des d'escoltes als grups propiament parroquials, els primers grups obrers, revolucionaris, la HOAC. El grup de la parroquia tenie, com si diguessim, una doble vida: quan hi havia el Mesalles, que funcionava mes com a grup de parroquia, i quan no hi ere, que hi havia una serie de gent que començava a descobrir la politica... En la època aquella que jo estava fent 6e de batxillerat al seminari, vai començar a tenir contacte amb varies parròquies de Lleida on hi havia grups de joves. Vai començar a anar al Secà de Sant Pere. on hi havia un tipus de joves molt concret, semblants al que ara podrien ser joves del poble, tancats sobre la seva propia comunitat, per ells Lleida ere baixar a Lleida, encara no ho feien massa. Una mica el grup aquet de gent, que érem una quarantena, girava a l'entorn de la parròquia, la fe, però encara es barrejava molt amb lo que podrie ser un sentit purament adolescent. Jo un dia que em vaig posar a regirar els diaris i llibretes, pues ere lo tipic: relacio noi-noia, l'enfrontament generacional, els estudis, coses d'aquestes.

En base amb aquest contacte, vai anar coneixent altres grups d'altres parròquies. En aquells temps les parroquies començaven a pol.laritzar bastant entre les progres i les no tan progres. Hi havia per exemple Sant Pau a la Mariola, que tenien grups de joves molt forts. Eren gent fonamentalment del propi barri, tot i que aquestos grups mai es podie dir que fossin nomes del barri, perque funcionaven molt per relacions humanes, doncs quan un tenie un amic el portave al grup. Tota aquesta gent, si no ells els seus pares, eren emigrants. Ere bastant catalogat com a carques. Estaven molt més centrats en la qüestio de fe i en la parròquia, portaven el moviment infantil, molt ben organitzat, però sense cap compromís social, o anàlisi del que estava passant al país. També una mica en aquesta línia ere el Carme. Tenie un grup de joves que es deie l'Isard. Jo potser vai ser una mica el revulsiu de tota aquesta gent, i vai introduir el que els hi mancava:

"Bueno, a veure que esteu fent, això està molt tancat!" Vai aprofitar el descontent que ells també tenien, fins al punt de que va naixer un grup que en vam dir "Septiembre Negro" perquè llavors estave molt en boga aquet grup terroriste, i vam organitzar-mos una mica la vida pel nostre compte. Això va provocar uns enfrontaments bastant sèrios amb el capellà, que en el cas de la meua persona, no se si encara duren o han durat fins fa poc. Va arribar a negar-me la comunió! Hi havia la concepció de que li havia apartat els joves més grans. Més que uns motius ideològics, ere que la gent va obrir-se, va dependre menos de la parròquia. Per lo tant el capellà va perdre potencial huma. També vai estar a Sant Joan, on el grup de joves se deie l'Esplai. Ere un grup molt més reduït. Funcionaven sense capellà.

Ere el moment d'efervescència política, jo ja devia estar ficat en política. Per dir-ho d'una altra manera, en aquella epoca lo que mos alimentava una mica a tots ere la necessitat de trobar-nos, perquè no hi havien massa espais per als joves, i crear una certa consciència associativa, que la gent no anés per libre, i la prova és que molta d'aquesta gent ha estat vinculada a diverses experiències, des dels Grallers al Grup de Cultura Popular. Potser el moment més àlgid va ser que fruit que aquesta confluència que hi havia entre diversos grups, va nàixer una experiència que després no s'ha continuat, va ser una primera trobada de joves interparroquial, que després es va fer al Episcopal. Va ser la meua primera experiència de montar una cosa macro per molta gent. Aquest va ser potser el moment d'enfrontament més fort, perquè es van trobar aquestes dos tendències, i van etiquetar-se uns als altres de rojillos i carques. Recordo un moment en la celebració de la missa, en que uns exigien que el capellà es fiqués l'alba i els de Sant Pere: "Perquè s'ha de disfrassar?" Bueno, jo ja deixo la línia de les parroquies, i em fixo en el camí dels moviments juvenils cristians especialitzats. A la pasqua del 73 mos vam juntar a Ulldemolins. I una mica allò va ser l'origen de lo que després serie el MUEC (Moviment d'Universitaris i Estudiants Cristians). Va sortir la informació de que a Barcelona existia el SUC, on ens hi podriem vincular. Les coordinacions amb Barcelona, el conèixer a gent que ja tenien una postura molt més sèrie, una ideologia, un compromís, etc. Va fer que a qui a Lleida ens moguessim, jo al menos, com en cap altra època de la meua vida m'hai mogut. La història va ser iniciar el MUEC aquí a Lleida, primer molt de prestado, ens reunim on podiem. Jo vai passar per diferents grups, cada curs hi havia renovacions, gent que marxava a Barcelona, incorporacions noves, generacionals, no ere allò de dir que tots entren per baix. Als inicis d'un moviment tu vas captant del teu medi. Jo recordo que hi vai apuntar gent sencera, com el grup de Septiembre Negro, que per osmosi va ser considerat del MUEC. I així va anar creixent i ampliant-se...

Ara, si vols enceto una altra historia paralela. Cap a l'any 74, que jo estave començant els meus estudis d'assistent social, va ser la meua introducció amb política. Per tota aquesta història de contacte amb gent i moviments parroquials, em neix la inquietud, la consciència de que aquí cal comprometre's. La materialització d'això es produeix quan començo a estudiar, que mantinc contactes amb una cosa que llavors se'n deie Comitès d'Estudiants. Preteneie ser una espècie de moviments de masses, no tan clandestí o exclusiu com els partits, que tenien una imatge massa terrorífica, sinó una cosa més oberta. Pensa que la dictadura estava ja molt cascada, i que podia tenir millor entrada entre els estudiants. Eren diversos comitès, que al radere sempre hi havia un partit. Allí conec una serie de gent, i amb aquesta gent és amb la que fem el procés que després acaba amb Convergència Socialista. A finals del 74 o principis del 75 és quan jo ingreso a CS, poc abans de que mori el Franco. Jo no sé com, un dia vai dir que hi volia entrar, i un d'ells que ho ere: "Un dia que estiguis a casa te trucarem". I un dia em truquen, me passen a buscar, no sabia on anava. I em van portar a una reunió que el Cesc Villanueva, el que llavors organitzava CS aquí a Lleida, ere el primer que em van presentar, a casa seva. El partit va donar lloc a les Joventuts Socialistes i vam fer alguna acció. Fa poc va sortir a "La veu de Lleida" un ar-

ticle de la Magda Ballester. I a mi em citava amb aquet grup i sortia una foto d'un cartell que vam estar empegant, i vam tenir l'osadia de fer-mos fotos mentre l'empegavem, un cartell sobre l'amnistia un diumenge al dematí... A nivell de MUEC la qüestió de la consciència política també ere una cosa que jugave. El B., que va anar a vincular-se al PS d'Aragó, jo aqui. Pero hi havie altra gent que encara que no milites també estave ficada a nivell de medi estudiantil en reivindicacions i coses. Recordo la detenció del JM que ere objector. El van detenir per una xorrada. Perque estaven en vaga i ell encapçalava una manifestació, a Magisteri. Imagina't també com eren! Una manifestació que va sortir de la porta de magisteri amb el cuartel de la guàrdia civil al costat! De seguida: "¡Venga, usted, acompañenos!" I recordo que en aquella detencio el MUEC d'alguna manera vam jugar, el J. no estava a cap partit, i només hi havie o els seus companys de Magisteri o el MUEC que podiem fer resposta. I vam anar la comissió diocesana a veure al bisbe, etc. El van deixar al cap de dos dies, però quan te deixaven hi havia tot el lio del procés, etc. O també llavors va haver-hi gent del MUEC que estaven al Reagrupament. Recordo que a aquesta gent els van detenir una nit, i jo estava treballant a l'oficina, al dematí següent anavem trucant per veure què es podie fer. Ere això, moure't quan hi havie problemes d'aquestos, Después alguna d'aquesta gent van passar al PTE. A Lleida només hi havia Reagrupament i CS. A nivell de Barcelona hi havie tambe el PSUC. Recordo que aqui teniem discussions, per a veure qui ere més socialista, i quan això es traslladava a Barcelona ere PSUC i CS. Al 75 va ser quan se va crear el MUEC catala, i ja va ser l'organització per antonomàsia a la qual jo vai pertanyer. Inclús encara ara al PSC hi ha gent que quan me presenta als actes me presenta com a vinculat als moviments cristians. T'etiqueten d'alguna manera.

Jo la vida la tenia molt montada a traves d'aquests grups associatius que t'estave dient, amb molta activitat. Jo no recordo especialment una joventut especialment lúdica. Si tu vols, això ja ere lúdic en certa manera, ja et diverties força. Però la finalitat no ere aquesta. Lo màxim que podies fer ere, a partir de les relacions personals, d'aquí naven sortint les amistats, les colles, i posteriorment les parelles. La nostra forma de passar el temps lliure penso que no tenie res d'original, respecte de les altres generacions. Ere lo típic, anar de tasques, que allavons teniem molt poques peles, fumant celtas o emboquillats, o xorrades d'aquestes, i passar-t'ho tot una tarde de diumenge en una tasca, alrededor de cerveses i menjant pipes, al bar la Palma, això abans que surtiguessin els vins. Quan van sortir els vins ja va ser una altra cosa. Jo no recordo que hi hagués una zona determinada a Lleida. Al revés, recordo de que es funcionava molt buscant llocs que fossin barats, assequibles, passant llargues estones allí, i después locals concrets depenent de la gent amb qui anaves. Per exemple, amb los del Carme, navem bastant al Bodegon a l'estiu, a la rambla de Ferran, o navem a la Jijonenca a dalt, alguna vegada a la Rada, a la part de baix... Els Quatre Cantons, ja em diras que té? Eren llocs populars, bars més a prop dels càfès de poble, amb aquelles taules de formica marrons i negres i les cadires dures.

El Brasil ere el bar que reunie la gent dels Maristes, de la Congre, i despues gent més progre. Quan te deie lo dels Comitès, el Brasil ere un dels llocs que havie funcionat més. Perque hi havia un altillo a dalt, que quedae com a bastant protegit i que et permetie una certa intimitat. Saps que va ser lo que el va fomentar que fos frequentat per gent progre? Va entrar a treballar de camarer el tio de l'Ereta i del Totem, que són gent que històricament han estat del PSUC, perque el pare ja ho ere, i que despues hane estat progres. Va ser el primer que en aquelles màquines de discos que hi havie abans, podies trobar discos del Lluís Llach, que va portar aquelt camarer, i no sé com se va camelar al jefe, i per això va començar a freqüentar-se per una sèrie de gent. I estratègicament quan feien manis i tal te nave molt be acabar al Brasil, perque ere la punta del eix comercial. Suposo que hi havie altra gent, que no ere la nostra, que nave a locals com podie ser recordo el Xupete, quan erem encara adolescents, ere un local que començave a ser

un projecte de discoteca que hi havia el Príncep de Viana. O al Bus, una espècie de disco que hi havia sota de l'estació dels autobusos, que es va cremar. Això al 73-74 i potser 72. Hi nave, nosaltres pensavem que la gent menys conscienciada, bé sigui gent de barriada, d'aquestos que ara en diríem travoltillos, i per un altre costat la gent pija, que es vestia amb yancos i amb Lewis Strauss, i coses així. Nosaltres erem una generació que lo que ens ubicava no ere la festa, sinó el pensar, el plantejar-se les coses. La paraula que es deia molt ere: "Planteja-t'ho. Posteriorment comença a sortir la zona dels vins. Surt lògicament quan la Facultat comence a prendre auge.

Jo penso que des de molt jove, des de que estava estudiant COU, va ser d'una activitat fora de lo normal en els joves. Per una altra banda ere una vida molt provisional. Tret del treball, les cinc hores al demati, que es lo que em permetie a mi nar subsistint, que no se com ho feie, porque vai començar guanyat 8.000 pts. el resto ere lliure, com si diguessim, si no anava a classe no passave res. Tota la resta ere anar a salto de mata, sese saber mai com acabaria la jornada i fent una prioritziació, porque a vegades te coincidien dos coses al mateix temps. Per mi va ser una epoca de bastanta activitat cultural aqui a Lleida, potser per l'efervescència del final de la dictadura. Del 73 al 78 es un augment d'actes. Esta plagada de conferencies a la Caixa, porque comencen a sorgir els partits, però tambe porque hi ha cantitat d'iniciatives: la sala Gose dels ous a les parets, el grup la Gralla i la Dalla, les mateixes sales d'exposicions. Mai més s'han tancat, però aleshores hi anavem. Recordo que si sortiem a passejar les tardes dels diumenges passaves per davant de l'IEI i entraves a veure l'exposició, i a la Banca Catalana igual. Ara no sé perquè, jo ho fai menos això. T'has montat una vida més intimista, més particular i passeges menos. Abans passejavem quantitat, tu, i no entenc com ens aguantavem drets.

Jo acabo d'estudiar al 77, l'any de les primeres eleccions. Recordo que vam confluïr amb la Federació del PSOE, porque recordo que com a local social vam tenir l'antic local de l'Antorxa, al carrer Major, aquella casa de barrets, i els dies de campanya va coincidir que un dels dies ere Corpus, i que vam montar un tenderete al carrer just quan pasava la processó. M'hi vai passar moltes hores en aquell tenderete. estave molt introduït al partit. Jo estava a la Comissió Executiva Local, i ere un crío! Però és que llavors erem quatre! Al 78 hi va haver el congres d'unificació, al qual jo vaig anar-hi com a representat de Lleida, va ser com la meva despedida... Hi ha una cosa que no he fet esment que es lo de la objecció. Des de COU amb en RR, posteriorment amb en JM i d'altra gent, vam estar començant a plantejarnos lo de l'objecció. Encara ens faltaven anys. Però ho vam estar madurant, fins arribar a crear el primer grup d'objectors de ponent. Recordo que feiem reunions al pis o a la mateixa escola d'Assistents Socials. A les nits, al ser un centre sanitari allò quedave obert, i ere relativament facil entrar sense que ningú et veies, hasta que un dia la directora ens va cridar dient: "Bueno, quien se reune aqui por las noches!" Va confluïr en un grup que va arribar a ser de 10 o 15 persones, alguns dels quals no van arribar a objectar. Jo al 77 acabava la carrera, no vai fer res per buscar treball porque sabia que tenie lo de l'objecció, porque se m'havie acabat la última prorroga. I bueno, al gener del 78 es produeix el moment aquell en que em presento a files, que vam ser els primers, amb un cert descontrol, i posteriorment en aquells dies el M i el J també van objectar. Fruit de que ja érem objectors i estaem pendants de que farien amb nosaltres, però que sembla de que ens farien fer el servei civil. Hi havia una ordre interna per lo qual no ens podien empresonar, però no hi havia cap llei.

Llavors va ser quan a l'estiu del 77 vam montar un servei civil al Secà de Sant Pere. Que va consistir amb el primer casal d'estiu que hi ha hagut aqui a Lleida. Ara l'Ajuntament en fa a tots els barris, però llavors no. Nosaltres vam tenir la brillant idea de dir: "Ostres, hi ha el Montsant, les colònies i tal, però hi ha molts crios al Secà que no es poden permetre anar de colònies. Per-

què no anem i ens ho montem?" I efectivament, vam anar allà, contactes amb la incipient associació de veïns. I vam aconseguir montar, deixant-mos les escoles, un cert procés d'animació dels crios del barri. Jo treballave i per lo tant només hi anave a les tardes, però ells hi van viure durant los 20 o 30 dies que va durar el camp d'estiu. Va consistir en lo mateix d'ara: activitats amb los crios, sortides. I això, de pas, pel grup consistie en anar coneixent-se, anar-se plantejant l'objecció de consciència, anar llegint, nar dient tu com ho veus, i nar suportant l'angoixa que suposava el dir què sera de nosaltres. I quan va acabar aquest camp d'estiu, nosaltres vam seguir aquesta experiència de servei civil. També hi havia el dir que si nosaltre feiem aquest servei, quan sortís la llei podia reconeixé's. Tambe l'experiencia de Can Serra a Barcelona, etc. Acabat l'estiu vam intentar muntar amb l'Associació de Veïns lo que serie la primera llar de jubilats. Recordo que vam llogar un pis al radere de les escoles, vam crear un moviment perque la gent mos ajudés, d'entrar en contacte amb los vells, previament vam passar una enquesta, naem a veure'ls, parlaem amb ells, I justament quan la cosa va estar en marxa va ser quan l'Associació de Veïns se'ns va treure de sobre perquè va començar a adquirir força ella mateixa. I ja érem professionals, i es va disgregar bastant el grup i l'activitat. Nosaltres teniem molt clar que nosaltre voliem un barri obrer, i dins del que cap, ere el que mes possibilitats donave. Magraners ere encara massa lumpen. El moviment reivindicatiu ere incipient. En el moment que vam crear el casal ere quan sortia. Indirectament vam influir en que aquesta gent s'organitzés.

Des del gener del 78 jo estava disponible per la llei d'objecció, i els militars començaven a tocar-te els collons. Me'n recordo que m'havien citat un parell de vegades, preguntaven molt insistentment qui hi havia el darrere del grup d'objectors, penso que no s'acabaven de creure que ere un moviment que sortie per si sol, que pensaven que radere hi havien els marxistes per crear una deserció a l'exèrcit. Bueno, jo deixo el partit el 1978, una mica per aquesta idea: "Mentre durí l'objecció" Fins al 82 no torno a entrar, pel cansanci de dir: lo de l'objecció igual no es produeix mai. De fet havien passat coses al partit en que jo no estava massa d'acord, però les vai viure en aquest moment de desencís que penso que vam passar tots, fins que va arribar un moment que vaig decidir tornar. Que em sentó socialista i, sigui bo o dolenta, l'única alternativa que hi ha és aquesta, i el que cal es anar-la transformant. La fusió amb el PSOE no la podie entendre. O coses com l'autogestió, em va costar de pair-ho, Suposo que van ser un dels elements que em van fer distanciar. Jo estava més preocupat per la poesia, per coses mes lúdiques. També en la gent que m'envoltava. Per exemple l'últim curs de la carrera ere mes dificil mobilitzar a la gent. Les eleccions estaven a les portes, Ja no hi havia res perquè lluitar. Clar, quan va desaparèixer l'objectiu final, que ere aprofitar qualsevol reivindicació concreta, que no sorties al carrer dient: "Fora la dictadura!", sinó "Menos taxes acadèmiques, no volem despidos, millor ensenyament, no se que no se quantos", però en el fons hi havia tot lo altre, clar, quan lo altre desapareix, hi ha reflux. I jo penso que el meu esquema mental és dona'm a mi mateix un temps per disfrutar una mica de la vida sense sentir-me tan responsable de que les coses funcionin. D'aquí ve la poesia, d'aquí ve el fomentar els contactes, el tornar a viure l'adolescència que no havíem viscut quan ere el nostre temps. I ere que com havíem estat ficats en tant rollo, i en tanta activitat, aquí a Lleida, quan potser ens tocava més el fet de sortir en colletes, i fer les coses que es fan quan ets adolescent, no havíem tingut espai per fer-ho. I de grans, ja professionals, però encara joves, doncs ens va pegar per això. Tampoc no ere una reacció contra la politica, sino ere un dir: "Dixem un temps, dedique-mos a les coses que no hem fet".

33. Transicions I

La edad juvenil es aquella en que están vivas todas las disponibilidades de un espíritu, la edad en que la vida se entiende desde una generosidad fundamental. Y la juventud española de nuestros días se siente plenamente identificada con aquella otra que en fecha histórica de 18 de julio de 1936 lo dió todo por una España mejor. Esa juventud de hoy se siente fraternalmente solidaria con aquella fecha que marca el hito en la construcción de una nueva Patria. Este espíritu de alegría, responsabilidad y nobleza, estaba patente desde las primeras horas de la mañana del día 18 en el Campamento Flamisell de la Delegación de Juventudes en que se encuentran acampados 225 afiliados a la OJE. (LA MAÑANA, 21-VII-1974)

Mentre la major part dels nostres protagonistes es preparaven per afrontar la transició a la democràcia, les organitzacions del règim continuaven actuant com si els temps no haguessin canviat, i aconseguien mobilitzar masses d'infants i adolescents en "hogares", marxos, setmanes de joventut, i campaments. El primer de juny d'aquell 1974, 430 joves s'havien concentrat al parc Alcalde Pons per fer la "promesa" de la OJE, amb una acampada, missa, i vetlla. El Delegat Provincial de Juventudes, Rodríguez Avalos, n'explicava el sentit: "Al igual que en la Edad Media los caballeros que por su valor y honradez se distinguían, velaban las armas durante la noche para al amanecer ser armados como tales, aqui lo mejor de nuestra juventud ratifica con este bello acto su amor a España y declara sus ideales de servicio a su Patria" (LA MAÑANA, 3-VI-1974). Sobre el significat polític d'aquestes activitats ens en donava mostra un comentari publicat pel mateix periòdic: "Creo que es una buena idea esta de celebrar una semana de la Juventud. Quizá fuese todavía mejor celebrar un Mes de la Juventud, lo mismo que los grandes almacenes dedican un mes a las rebajas, y una quincena al algodón" (Cotta, "Caliu de sol a sol", LA MAÑANA, 2-VI-1974). En realitat, des de la seva creació, la OJE havia jugat un paper ben poc "polític", i s'havia limitat a l'organització d'activitats de lleure progressivament descafeïnades del seu sentit original. Sobre la desvirtuació dels campaments, per exemple, apareixerien periodicament evocacions crítiques: "Los campamentos eran entonces (en la postguerra) una aventura y un riesgo, amén de ser una enseñanza y un temple. Estaban a tono con los tiempos y creo que formaban el carácter y educaban en la libertad y en la disciplina. Tengo la impresión de que, más tarde, y con vistas a la captación de acampados, se transformaron en instituciones familiares, desminuyendo sus riesgos, pero también sus virtudes. Se tecnicaron en exceso, tal vez, y en muchos casos cayeron en el convencionalismo social" (Marcelo Arroitia, LA MAÑANA, 9-VII-1974).

Al si de les organitzacions del règim, ben aviat van aparèixer tres sectors diferenciats: els partidaris de mantenir-les com unes estructures tècniques que oferissin activitats esportives, de natura i lleure, els que s'adonaven que calia anar cap a altres formes de participació, i els volien recuperar el purisme primitiu. Aquests darrers van fundar el 1972 una associació "ultra" anomenada "Hispania", de la qual sortirien joves que posteriorment alimentarien el "boom" dels "fatxes" a la ciutat, vers el 77-78, i alguns dels quals acabarien participant en la trama civil del 23-F. Dels altres dos sectors en sortiren funcionaris que s'adaptaren al nou règim, i militants de grups d'extrema esquerra. De com es va viure la transició política des de les organitzacions juvenils del règim, ens n'informen els dos testimonis que presento a continuació.

(FERRAN) Començo a jugar a balonmano, als 12 anys, i entro a formar part d'OJE. La primera que jo conec estae a Rambla d'Aragó, amb un dels baixos dels edificis aquells modernistes... Al

Flamisell i Altron, cada estiu. De l'equip de balonmano surtien los equips que mos moviem a campaments. Amb cap moment ho vai passar malament. Té qüestions imposades com l'aixecar i baixar banderes, els himnes, els uniformes, però després, fora d'aquestes coses, que donen una pauta als campaments, no hi veie diferència, s'encarae cap a l'aire lliure. No vai conèixer mandos rigurosos. Sempre vai vere uns campaments molt fora d'aquestes pautes. Hi havie unes classes de formació, però ere molt a nivell de què és la OJE, què pretén, el decàleg que tenie: "Servir a Dios..." Hi havie una barreja de qüestions polítiques amb qüestions religioses molt tremenda. I después la convivència, el compañerismo, la amistad, la unidad... Temes que els hi podies donar moltes surtides, depén de qui te l'agafae. Se va anar dosificant, se va anar fent cada vegada molt més suau, a nivell d'expressió, a nivell de la forma d'actuació. Estae tot molt descafeinat. L'uniforme hi ere: camisa, pantalons grisos, la boina roja. Los últims que vai fer ja no, al 76. Va anar canviat l'uniforme.

Locals d'OJE, después de rambla d'Aragó, el del Vinyes i un altre local, que ere un Hogar que en deien, a Paeria, que ancara hi és. I la Delegació Provincial, on ara hi ha Cultura. Fonamentalment ere esports i aire lliure. De fet los nens que anaen de campaments tenien uns locals durant l'any per fer activitats de dibuix, l'aereomodelisme, un grup d'espeleo i montanyisme, i l'esport sobretot. Lo de handbol va ser a nivell provincial sempre. Aquí casi sempre mos emportaem lo campionat. I amb vollei van estar a segona divisió nacional. Hi va haver un moment que al campionat provincial només hi havie un equip que no ere la OJE, que ere l'antagònic, mobles no sé què, que después va passar en bloc al Sicoris, que van pujar a primera. Un any que el 3V de Cervera va fer un bon equip fixant tota la gent de Lleida, i quan vam anar a Cervera, clar, ere el partit que es decideie el títol, se mos va rebre com l'equip del règim: pitos... Lo que passe que vam guanyar. A Borges Blanques, també quan se mos rebeie, així com fora del camp les relacions éren tremendament cordials, una vegada posats la camiseta, que no la vam portar mai blava, éren partits duríssims, on la gent... Ere un poble on el sentit nacionaliste estae sempre molt revifat. A part que tenien dos bons equips.

Dins d'OJE hi havie dos sectors molt determints. Un ere un sector tremendament ultra. I encabat un altre amb ganes de trencar amb tot. Hi havie un tio tremendament progre, que veie que s'havie fet de la doctrina de Falange de su capa un sayo, que se'ls havie enganyat, que s'havie trengiversat tot, i que ells estaen per una autèntica revolució totalment diferent. Són gent que tot i estar a la OJE donen acullida amb aquets locals a la primera Marxa de la Llibertat que ve a Lleida, al 75 o 76, algun a la representació de Tirant lo Blanc que hi ha al castell es manifesten en contra del sistema. O sigui, que ere un sector molt d'fscol. Ere el que teniem més tracte. Els altres, els més reaccionaris, van marxar, i van nar cap a posicions dins la Falange del Fernandez Cuesta, i tota aquesta gent. Dos sectors tremendament antagònics.

(ELOI) Devie ser el 71-72. Em va tentar el fet de contractar per Joventuts. No veies una surtida massa clara. Vai vindre aquí a Lleida. Tenie els meus 26 anys. I aquí t'adjudicaen lo que podies servir. La Delegació de la Joventut ere la infraestructura de servei al jove d'aquell règim i d'aquella època. I dintre d'aquesta infraestructura, hi havie vèrios departaments. El de formació, del qual depenien tots los professors d'Educació Física i los de formació política, o del espíritu nacional, que aquets noms s'anaen adaptant a la realitat. Quan jo vai arribar éren de formació cívico-social. Después un altre departament de participació, que subvencionae qualsevol realitat associativa que volien que fos afin a la casa. I una altra parcel.la ere la OJE. Jo, malgrat que ere molt crític i no m'acabae de fer el pes, professionalment un ha de cuidar el seu modus vivendi: bueno, nem a fer. No és que ho intentés descafeinar, sinó donar molta més importància a lo que ere l'activitat en sí: los campaments, les rutes, aquell local que hi havie aquí, lo grup d'espeleologia... De les qüestions més formals en passave força. Vai decidir que els mandos d'aquella èpo-

ca no vestissin la camisa blava, i això em va portar a punt de rescindir contracte, estae a damunt de la taula. Van estar a punt d'excomulgar-me. Com al Pau d'Arbeca el vai fer vindre al campament, i vam arriar la bandera catalana, i vam cantar els Segadors... En temps de Franco, al màstil hi havien les 3 banderes preceptives, i amb un altre màstil vam isar la bandera catalana. I se'n va enterar el Delegat Provincial, i ja entrae dintre d'aquet informe de rescisió de contracte que anae venint. I em van criticar que tinguessa gent de la Marxa de la Llibertat al meu campament. Se'm va posar amb interrogant quan van dormir en un Hogar Juvenil els de la Marxa, porque jo tenie gent molt reivindicativa., molt crítica. De la forma com naen les coses, vai presentar la dimissió, encara me'n recordo, per questions de forma i fondo. Lo que passe que tot això va coincidir amb el canvi de règim. Vai militar alguns dies amb el Reagrupament, vai reïvidicar la vinguda del Tarradellas, com a funcionari de la DJ, va ser molt fort! Después sortosament va vindre el canvi, la transició, el Ministeri de Cultura, i la Generalitat...

- Com es va viure la transició?

- Des del punt de vista de l'administració. La gent més gran, en aquella època, potser sí que es va arribar a identificar amb lo règim anterior. Però els que ara hi som, som de les darreres formades. Penso que la nova realitat havie d'haver vingut més abans. Encara que a molta gent els hi va costar de superar això. No hi ere una estructura sòlida porque això perdurés. Com funcio-nae el Moviment no hi havie base ni fonament porque durés. La transició la va fer gent que havie treballat al règim, ere important que hi hagués aquestes actituds de reforma i de canvi, i això a diferents nivells, des del Suarez al Eloi, amb tots los respectes, d'adaptació als nous temps. Ere clau que estiguessin a llocs una mica claus. Después s'hi va sumar tota la gent crítica de la clandestinitat. Va ajudar que quedés avalat per la majoria del poble. A nivell administratiu va ser fàcil. El funcionari acostume a ser obediēt. I ho va ser potser massa en aquell règim. Me'n recordo que va ser molt fàcil assumir el pas de Joventuts al Ministeri de Cultura. Propiciae arribar a tota la realitat associativa. I después se va arrodonir amb lo régim autonòmic.

- Hi va haver a Lleida un "bunker"?

- El bunker estae més fora de l'estructura administrativa que dins. Hi havie un sector de professionals de la que alguns dirien més descafeïnada més reaci a integra's a les noves formes. Però més a fora, a diversos col.lectius que estaen més a l'ombra, més reaccionaris. Molt més bunke-rians. Els famosos Guardia de Franco, que hi havie un sector juvenil, els Círculos José Antonio, que si vols et diré noms... Gent que van intervindre amb l'atentat del Paps, que no tenien res a veure amb l'administració. La llàstima és que alguns els trobaràs entre rejas. Jo me'ls veie amb un respecte bestial: Aquesta gent com poden ser tan fatxes sense estar a dins! Aquell que tenie tantes tragaperres, que ere el mafiós numero un, que va morir en un accident, lo Gómez Benert, el lugarteniente de la Guardia de Franco, que dominae aquets joves. Intentaen que es mantingués aquesta connotació política de la Delegació de la Joventut. Amb freqüents visites. Quan jo intentae treure aquest contingut polític, tenie autèntics problemes. S'atansaen i haviem de fer moltes filigranes. Jo estae amb una llista de los "rojillos" que el Delegat de Joventuts li va portar al Gobernador Civil, Sr. Mardones. Ser rojillo a casa ere simplement ser crític amb l'estructura actual.

El desembre de 1975, poc després de la mort de Franco, la revista "Ilerda", publicada al Col.legi Menor Sant Anastasi, fundat pel Frente de Juventudes, es congratulava del futur democràtic que esperava al país: "La muerte de Francisco Franco, caudillo de España, y la proclamación de Juan Carlos como rey; el paso de un caudillaje a una monarquía democrática, paso que el pueblo español ha aceptado, dando muestras de saber lo que quiere (...) a los jóvenes españoles (nos concierne) de una manera esencial". (ILERDA, n.1, Desembre 1975). La revista seguiria amb il.lusió el referendum,

les primeres eleccions democràtiques i la restauració de la Generalitat. Des de dins del règim, hom començava a ser conscient que s'iniciava un camí sense retorn.

34. Transicions II

ISABEL- Ens vam enrollar la nit de la mort del Franco! Molta gent tenien lo xampany a la nevera. Amics meus, molts! Es així. Tota la gent que estaem una mica enrollats a la clandestinitat ja hu teniem preparat. Un amic meu tenie un xampany francès. El Gérard em rondae. I lo dia que va morir el Franco vam fer una festeta, ens hu vam dir, un munt de gent, i ens vam trobar amb un pis d'unes noies que éren enfermeres, i vam fer una festa, juerga, final. Per nosaltres significa el final de la repressió. Jo la primera vegada a la meua vida que vai sapiguer què ere la herba i tot això. Que vam acabar a les tantes de la matinada! Va ser un dia de molta alegria. Me'n recordo que ens esperaem a l'escala, va entrar un tio, i quan ens va veure es va amagar l'ampolla al radere. Molta gent hu va celebrar.

GERARD- Jo vai arribar el matí a la Facultat, i allí tota la gent a fora al carrer: "Que si se mor o no, que tal o qual!" Les reixes estaen tancades, al Roser. I tothom se'n va anar al Especial. Tot lo matí allí celebrant-ho, el bar ple.

El 20 de novembre de 1975, mentre alguns organitzaven una rastellera d'autocars per acudir a Madrid a fer el darrer comiat al dictador, en molts pisos particulars de la ciutat es descorsaven ampolles de xampany guardades des de feia temps. S'iniciava una transició que depassava el nivell estrictament polític, i que havia d'afectar els hàbits, les formes de relació, d'expressió i de dissens covades en tota una vida sota el franquisme.

(CONSOL) ...Jo els unics records que tinc es que estaem en una dictadura és, per exemple, que navem al escoltisme, i un capellà, des del 68 ho recordo, nave amb un transistor a la butxaca: "Es viu, encara és viu" I cada dia igual, la obsessió que tenia perque es morís! Ens assembleae que allavons tenia que canviar tot! Suposo que és com ara, que hi ha coses que ens reprimeixen, però no ho sabem. Hi havie coses que no es podien fer, però ja ho sabies. I sabies que les coses eren aixins. Ere tot un context. Sabies que no podies parlar en català, que per trobar un llibre en català era... que qualsevol reunió havies de demanar permís. Sempre anaves amb permisos a la ma. I a la mínima que ensumessin, te'l denegaven, i ja no es podia fer. Et trobaen 3 o 4 pel carrer, venia la policia: "Circulen!" Ja sabies lo que et podie passar. Però, com que feta la llei feta la trampa, també ens les escaquejàvem. Si et volies trobar amb una persona, no la trobaes al mig del carrer que et fotien fora, ja anaves amb algun lloc. Però sabies que si t'enganxaen, feies una cosa mal feta, però la feies molt a gust, i sabies que no t'enganxarien, perque estava muntat així. Un munt de coses que anaven amb la vida enganxades... I no ho se, trobo més franquistes ara que en temps del Franco. Allavons tots eren de l'oposició! No trobaes ningú que estés a favor del Franco. Ningú! I ara en conec un munt! No ho entenc! Llavons com que estaves sempre al mateix ambient, i com mes l'eixamplaes, l'eixamplaes pel mateix lloc. Tothom contra Franco. També quan lo dels Joglars, jo no coneixia cap canvi: passava això, i abans també havia passat... Es que la transició va ser tan rara...

ISABEL- ...Paties. Es convoca una reunió, i veies passar pel carrer a dos de la Social: "S'ha suspés" I la por. La tortura, que a comissaria torturaen. La gent tenie terror d'anar a comissaria, estaes totalment aïllat. Unas montatges impressionants.

GERAD- No paties! Als 25 anys ere una aventura! Quan corries al davant de la policia, después hu comentaes, ere una aventura. Hi havie un objectiu que ere transpassar la barrera del convencionalisme, hi havie un romanticisme. La música ere molt important, com a cant col.lectiu de llibertat, que volie dir surtir d'una dictadura. S'acabe això, s'inicie un periode que la gent s'ha de definir. Perque aleshores si eres del PSUC o del PSAC ere igual, no tenie massa sentit. S'ha produït un tall generacional. Potser nosaltres vam viure una certa connexió, perque vam muntar lo dels Nacionalistes d'Esquerra, que ere una continuació de tot allò. No veniem de la militància dura. S'acabe un moment, comence a nàixer lo tema del atur, d'una manera acollonant, i desapareixen una sèrie de valors: la pau, la felicitat, de tots germans, fora convencionalismes, tot aquet missatge que hi havie al fons. Aquesta religiositat natural que comportae uns certs tipus d'actes. Tu tens un mirall que és viure al teu aire. Ocupar el carrer, totes aquestes coses, forme part. En un moment determinat canvie.

La vivència de la transició en les històries de vida, com en els relats de la II República, no se situa explícitament en el terreny de la política i les reivindicacions socials, sinó prioritàriament en l'espai del lleure i de la festa. La democràcia s'associa, en les evocacions biogràfiques d'aquests moments, a l'ocupació pública del carrer, a l'efervescència cultural, a la tolerància sexual, a l'aparició d'un seguit de locals i zones de lleure, a la pràctica quotidiana de la recent estrenada llibertat. A la descripció d'aquest vessant de la transició -que ja ha aparegut en testimonis precedents- hi dedicaré els següents apartats.

35. De Cosa Nostra a la Sala Europa

Poc después de la mort de Franco, el març de 1976, s'obre el Cosa Nostra, un original local situat a la plaça de la Gremial, que esdevindrà el centre de l'avantguarda juvenil local. Es tracta d'un espai polivalent de lleure muntat com una mena de "drugstore", que no guarda relació amb els pubs i botxes precedents. A mitjans de 1978, l'obertura de locals com Antares, Lo Mico Nu i Can 60, suposarà la dispersió de l'ambient que Cosa Nostra aglutinà durant un any, i marcarà l'inici d'altres "dispersions", que afectaran al conjunt de la vida política i social. La creació, el 1981, de la Sala Europa, un dels locals més representatius dels anys 80, clourà el procés iniciat amb Cosa Nostra, i obrirà una època del tot diferent en la vida dels joves. En testimoni d'en Pau, que viurà totes aquestes iniciatives com a protagonista, reconstrueix amb lucidesa els aspectes culturals dels canvis socials d'aquest periode.

(PAU) Lo Cosa Nostra va aparèixer al moment oportú, per aglutinar tot això que estava dispers. Es nava al Cosa Nostra perquè es trobava tothom allí, perquè hi havia la música adequada, perquè era un lloc agradable i era la forma de fer el contacte. Quan vai acabar la mili em vai casar i vai fer un viatge a les illes i después a finals d'any, mentres el Franco estava malalt, vai fer un viatge que vam fer tota Europa. Com un segon viatge de nòvios, amb motxilla, carnet d'estudiant, albergues juveniles. Vai nar fins a Estambul. Bueno, i el dia que va morir el Franco, jo estava a Corfu, a Grècia. Em vai enterar quan vai arribar a Atenes i ho vai vere en un diari. A primera plana hi havia el Carrillo, que deia que tornaria a Espanya i no sé què.

- Quina va ser la teva impressió?

- Que ja era hora! Je, je. Que ja havia durat massa. Quan vam marxar, ja ho havíem celebrat varies vegades. Al tornar d'aquest viatge va ser quan vam fer el projecte del Cosa Nostra, que es va inaugurar lo 6 de març del 76. Hi vam entrar la meua dona i jo, i vam muntar una botigueta de llibres i discos. El projecte era muntar una mena de Drugstore, que hi havia bar, amb un pati amb font, una galeria d'exposicions, una botigueta petita hipí, que se deia Punyetes, i després quedava un quartet petit que és el que vam agafar nosantres. Quan ens ho vam plantejar era per vendre còmics i al final m'ho vai muntar de discos i llibres. Va ser una aventura molt guapa, amb 100.000 pessetes muntar aquell negoci. Anar a Barcelona amb lo cotxe, amb unes adreces i em van començar a donar llibres sense cap mena de garanties ni quartos. Lo primer dia hi va haver gent que me va fer entrar als zulos dels llibres prohibits. Al cap d'un mes, el dia del llibre de l'any 76, ho vai vendre tot. Vam ficar una paradeta davant, amb un tocadiscos a tota llet, donavem un clavell a tothom que venie. Perquè el muntatge de la rosa i el llibre és una mica posterior. Jo allí tenia 20 Shiddartas, que era el que es venia. Els altres no s'havien enterat encara de que la història era un'antra. Allò era una mica com una boutique de la cultura. Jo procurava tindre tots los llibres i discos que tindries a casa. Llavons, claro, com que hi havia tota una gent que hi estava identificada...

Amb lo Cosa Nostra va cristalitzar tot aquest moviment que es portava tres o quatre anys fent. Vista com era Lleida abans i com serà despres, era super cosmopolita. Allà hi havia un tipo que era de Borges, però que venia de la India. L'altre era francès. Hi havia un colombiano. Era una època, fins al 77 o així, que la gent se moie molt. Era una generació molt auberta. Que aquest és un dels punts que m'agrada comparar amb ara: la gent era auberta i generosa. Abans entrava un tio que no el coneixea ningú en un bar i tothom se preocupava de coneixe'l i d'acollir'l. Ara quan una persona que no coneix ningú entra en un bar, tothom mira malament. Es una situació totalment contrària. Cap a les cinc de la tarde ja començava a aparèixer tothom al Cosa Nostra. I allí s'organitzaven les mogudes, d'anar a veure en'quet que estava a tal poble. I naven bullint històries. Llavons, a les set de la tarda o l'hora que correspongués a la posta de sol, s'organitzaven les mogudes a la Serra d'Alpicat o fins a Alguaire o als Mangraners... O sigui la mogudeta. Después se tornava a fer cap al Cosa Nostra, se sopava al Casa José que estava allí a la vora, i a la nit, pues bueno, no es feia tant tard com ara. S'aguantava fins a les 2, les 3 de la nit al Cosa Nostra. El Cosa Nostra nava molt bé per controlar els moviments: "Ara aquest ha arribat, ha estat allà..." També hi havia gent que venia a l'estiu a collir fruita i que es trobava bé i es quedaven. Va haver gent que ara ja no hi són però que han aguantat molts anys a Lleida. Com una mica va passar a Barcelona. Perquè Lleida sempre va amb Barcelona, i el moment cumbre de Barcelona va ser el 77. I a Barcelona va passar a molta gent que va al.lucinar i es va quedar.

Al mateix temps també apareixea gent més normal de la ciutat: gent més auberta, de professions lliberals, avocats joves i coses d'aquestes. I artistes. Seria molt curios la idea de l'art d'aquella època, perquè tothom se considerava una mica artista, perquè l'art era una cosa molt vital i com que tothom més que menos feia de la seva vida una obra d'art, tothom se considerava artista. O sigui, l'art no tenia que ser productiu, no es tractava de fer cap obra. Hi havia una cançó de la Melany que deia "l'm not a poem, living is a poem". I més o menys això es practicava bastant. Home, va començar a apareixer la gent hipí que feia artesanía. Tot estava molt relacionat amb l'art, però no tenia res a vere amb ara, que la gent estudien art i fan producció i exposicions i tot això. I el teatre: Los Goliardos, els primers Joglars. Jo recordo haver vist la Mari d'Ous dels Joglars al teatre de Magisteri aquí a Lleida, i l'Ubú. Però per exemple van aparèixer uns de Gijón que eren genials, que es deien Caperba. Aquests van estar voltant per allà al Cosa Nostra, perquè com que hi trobaven bon ambient, s'hi van quedar tota la semana per aquí, no? La primera vegada que van vindre van fer un Ubú Rei, però la segona vegada van fer als Pagesos un Don Juan Te-

norio, que es feia sobre un ring de boxeo i era un Don Juan a Chicago, un gàngster que un moment donat cantava el "Rio que a los palacios subís..." i versos d'aquests a ritme de rumba, no? I anteriorment hi havia hagut los Goliardos i aquell grup que va passar per aquí i que's van endur al Beethoven. Era un grup que feien lo Bertold Brecht, "L'òpera de tres centavos", un grup independent dels més forts que hi va haver. Bueno, pues, lo teatre interessava molt. Hi havia un interès general per l'art. Hi havia molta gent que dibuixava en plan psicodèlic, allò de fumar-se un porro i començar a fer ratlletes. Algunes coses sortien allí a la galeria del Cosa Nostra.

Hi havia digue'm la vanguardia, uns quants de cada puesto. I per exemple el concepte de les barriades que hi ha ara, abans no existia. Recordo que el Beethoven era de la Mariola. No eren ghettos. Inclús qui podia ser quinqu navajero, quan entrava en'quet ambient no ho era gens. I el petit comerç que podia haver amb la droga, era molt de compadreo. A vegades algú deia: "Vai al Marroc" i portava xocolata i entre tots recollien quartos per financiar el viatge aquell. I quan tornava es repartia entre tots, proporcionalment a lo que s'hi havia ficat i ja està. No hi havia especulació ni comerç... Qui més qui menos, tothom que sortia de casa agafava aquesta vestidura, aquesta forma de vida. Que a més és molt adequada. Un temporero el que no pot nar és de iupi. Perquè ara, si veus algú restó de hipí ho veus en gent que es temporera, no? Per exemple, los del sud, els andalusos, granadinos principalment, era molt curiós perquè allí el tema del fumar, ja eren veteranos. I quan venien aquí i veien que l'ambient també funciona, pues molts s'hi quedaven. Es una cosa molt integral -que també a paraula integral és molt d'aquesta època. Va ser una època molt de síntesis, d'anti-especialització.

Nosaltres vam fer un grup que es deia l'Orquestra Cosa Nostra. I navem a assajar en un local que teniem fora el pont, lo Cirilo, el Xavier Lafarga, el Beethoven. Vam actuar en pobles, al Cosa Nostra. Aquí a Lleida vam actuar al Bus. El Bus era un pub també, al costat de l'estació d'autobusos. Però era més o menos la mateixa gent. Al Bus potser una mica més la gent de barriada, no tant del nucli. Fa poc em va fer gràcia que va venir un tio de Benavarre i: "Tu eres músico" "Home, casi no ho sap ningú que sóc músic" "Si, si, tú viniste a tocar una vez a Benavarre" Dotze anys després se'n recordave! I diu: "Nunca ha pasado nada como aquello en el pueblo" La música era totalment improvisada. No sabiem mai lo que fariem. Nosaltres assajavem cada dia, estavem super concentrats, buscàvem la creativitat. Per exemple, quan assajavem ho feiem amb un projector de diapositives i navem canviant a música segons ens suggeria la diapositiva. I vam agafar molta pràctica amb això. No hi ha casi re gravat d'aquella època. I suposo que seria insoportable ara. Es conseguia algo creatiu i alhora comunicatiu. Perquè és curiós que un tio de Benavarre al cap de tants anys se'n recordi i digui que no ha passat mai res al poble com allò. En canvi jo sé l'altra part d'aquell concert. Era una lluita contra la monotonia. I llavors abans de pujar a l'escenari nos vam canviar la roba tots, dels uns als altres. o sigui que pujaves a l'escenari disfressat. Jo anava disfressat de Cirilo, no? A part el Beethoven estava super creatiu. Vam comprar un saxo entre els quatre i ell no l'havia tocat mai. Al cap d'un mes ja tocava el saxo super bé. Lo que fa gràcia és que des d'ara es veu com molt atrevit o molt fort, i en aquells temps era així, era fàcil. En aquell moment lo que era difícil era fotre's a estudiar. Al menos per nosaltres. Era estar molt auberts. Una de les coses que tenien les drogues, que és un dels perills, és que t'obren. Normalment los humans fan lo tenderete, fan unes estructures i procuren mantenir-les a viento i marea. Llavors amb les drogues no fas tenderete, perquè te'l trenca continuament. Llavors lo fet d'anar a Benavarre ja era canviar d'estructures, no voler fer lo mateix que a Lleida. En'quell temps no hi havia els grans concerts i les festes majors i tot això. Nos va sortir la possibilitat d'anar a tocar al Zeleste i nos va fer por i no vam nar. Perquè feia respecte lo lloc, que era un lloc que hi anava gent molt professional. Vam plegar cap al 78, que un es va ficar malalt, el Beethoven va marxar amb un grup de teatre, i jo vai obrir l'Antares...

Lo fort de Cosa Nostra va ser tot el 76 i part del 77. Perquè al muntar jo l'Antares, ja vaí disgregar un grup de gent. A l'abril es va obrir l'Antares, i cap a la tardor se va obrir lo Mico Nu, el Drac Màgic i Can 60. I clarò això va fragmentar tot lo moviment i va començar la guerra. Los dels pobles van començar a desaparèixer. Perquè la vida pública l'agafa una mica la política. En certa manera semblava que la teniem nosaltres. Lo Cosa Nostra tenia l'obsessió d'acollir a tothom, cosa super difícil. Al Cosa Nostra venien los fatxes, los carlins, los comunistes, tots barrejats. Em sembla que les primeres reunions de l'UGT a Lleida es van fer al Cosa Nostra. Me vaí enterar perquè m'ho van dir que hi havia tres o quatre allí. Que jo no n'havia sentit parlar mai a la vida. Bueno, d'abans de la guerra. I después ja se va disgregar. Se van obrir locals per cada gent. Casi tots es poden identificar amb una gent. Se va obrir lo Mico Nu, que volia ser la continuació del Cosa Nostra, porque el va muntar el mateix, encara que va marxar de seguit només munta'l, i era una mica sede de la Societat Fotogràfica, que era aquí a la ciutat bastant important. L'Antares era, quan se va muntar, el sector místic-decadent de la història. A l'Antares no es ficava la música comercial. Era música rebuscada i bastant d'apalanque. L'Antares era una mica lloc de meditació casi. La història era forta però tirant a espiritual. Lo Can 60 era una mica més jove, i era un local més de marxa. La paraula marxa no existia en aquestes èpoques eh. Existia la paraula muermo, això sí. I el Drac Màgic es més indefinible, es va obrir com una cosa del moment, íntima amb jazz, clàssica, per distingir. I era un local com els que podies trobar a Ivissa o a Sitges. I la gent que hi nave, se va fer en plan selecte, per preus i tot, perquè tot lo dels temporeros va ser una cosa que va anar perdent.

Se perd l'eufòria del 76 i principis del 77. L'aspecte econòmic va començar a apretar una mica i el nar pel món ja es va començar a necessitar peles, aquella facilitat de viatjar, de fer arribar els quartos, es perd el ritme aquell de vida. La gent es va situant una mica, es fa més gran, es van casant, la realitat es va fent més dura i més opresiva, per dir-ho d'alguna manera. Un dels temes que va trencar això va ser, un any después d'obrir el Cosa Nostra o així, l'aparició de les drogues dures. I al fragmenta's se radicalitza molt lo tema, perquè hi ha gent que es tira cap a les drogues dures, una gent que se va situant a la política, perquè es comença a professionalitzar la política una mica. I bueno, d'altres que dintre d'aquest terreny, o integrant-se a la societat, han muntat lo negoci. Una de les sortides ha sigut muntar bars, com una forma de nar perpetuant la vida aquella. I altres suposo que es van anar integrant a la vida tradicional lleidatana. En el meu cas, hai seguit una mica de rebot. No he anat mai premeditat i amb alevosia. Però hai seguit fent coses de mantindre una mica a lo viu la època, de continuar donant importància a lo que es donava importància i mantindre la flameta dintre la ciutat. I això ha anat canviant molt.

De vegades hi havia tensions fortes per política. A l'Antares jo havia tingut tot barrejat. Perquè va haver les primeres eleccions i per exemple a la nit, pues estaven fent la copa aquí i después sortien a empegar cartells i llavons s'ataconaen a les cantonades. Recordo una època que a la premsa de Barcelona era titular els fatxes de Lleida. Me'n recordo que vaí tindre un incident amb un periodista del Mundo Diario. Perquè va aparèixer aquí, el tio desesperat, que li havien dit que havia d'omplir una pàgina diària sobre el tema, un enviat especial. I jo li vaí dir que a Barcelona al.lucinaven, qua aquí no passae res, que tots haviem anat als Maristes i mos coneixeam tots. Que en algùn moment te foteas d'hòsties a una cantonada però que després te tornaves a conèixer tots, i que sabies que havies de viure sempre junts. I el tio ho posa al diari, però no exactament igual: "El dueño del Antares me dijo..." que tal que qual. I em van venir els fatxes: "Què passa?" I quan va tornar el periodista li dic "Però bueno, jo el que et dic és desmitificador i tu busques mito per vendre, no?"...

La Sala Europa té un començament molt majara. Al principi és una seqüela de tot això (Cosa Nostra-Antares). Jo casi hi estic de rebot. Me van proposar de munta-ho. Me va sortir de traspasar l'Antares i me vai ficar aquí. Però el començament va ser una volada d'aquelles rares. Allò de començar a parlar una gent una idea i llavons compromete-s'hi, que és lo que diferencia una mica amb l'època anterior. La idea era crear un local una mica més gran on hi hagués música en viu, que estés contactat amb Barcelona. Hi havia la idea de fer un Aula de Música, però los mitjans eren pocs i ja era una generació dividida. Els començaments van ser molt durs. Jo em vai quedar aquí perquè era el que havia posat lo nom i no podia marxar, si no jo també hauria abandonat lo barco. L'època que ho vam posar a flote érem la meua dona i jo sols. Hi havia una mica d'apoio d'uns quants músics i tal, però ser aquí a la barra dos persones i que se te fiquen 300 persones, i juga's los quartos amb les actuacions, era moltes vegades treballar pel dimoni. I fer la llimpiesa i tot. Va arribar un moment que mos ho traspassavem. Però quan ja havíem fet el tracte, em van dir que perquè no em quedava. Al ser més gent es podria arreglar millor l'assunto financer, ja no seria jo sol que no tinc cap mitjà. I em vai quedar. Ara ja treballem una mica més en equip i en plan més professional. Em cuido de mantenir el sentit original, perquè el dia que el perdi del tot no tindrà sentit que jo estigui aquí. Aquí s'ha tingut que fer un intent d'estar oberts a moltes coses, per subsistir. Això no es va inaugurar amb la idea de fer una sala de ball. Ho vam inaugurar amb un ball, però com una activitat més en plan festiu. Però resulta que lo comercial és això i s'ha tingut que mantindre. I lo dels concerts només es pot fer esporàdicament perquè no hi ha prous recursos. Al principi el primer públic d'aquí va ser la gent que tornave de Barcelona d'estudiar, els progres que es deien. Tots els estudiants que a Barcelona van descobrir la Paloma, después van trobar aquí a Lleida lo mateix i són els que ho van mantindre durant una època. Però ara aquesta generació està disgregada totalment. La gent que ve ara a l'Europa és incalificable. Quan algú em defineix l'Europa jo els dic "Vine demà a les 12 i veuràs que no té res a veure amb lo que has dit"...

Es que hem agafat un temps dur. Perquè així com a l'Antares la gent anava com a missa, i la barra era el confessionari, ara la gent no vol conèixer al camarer. La gent és gent i el camarero és camarero, i si pot ser lo tracte de vostè. Quan abans era confessionari autèntic! T'enteraves de tot. Hi havia molt comerç sentimental a la barra... Es que de la generació que parlo jo no han sortit professionals de re, no? La majoria tenien les carreres penjades i no les van acabar. I no hi ha cap capellà, ni cap militar, ni cap policia. Algú podria fer una estadística de la gent nascuda entre el 58-55. Per exemple, quines professions han trobat? On s'aprenea era al carrer, al barri Xino si estaves a Barcelona. Jo mateix no sóc especialista de re. I si m'agrada estar aquí és perquè conec músics. L'altre dia va venir un músic que havia tocat amb lo John Coltrein. Un negre del temps de les Panteres Negres que es va musulmanitzar i que des del 68 viu al Marroc. I tinc la seva adreça i si vai al Marroc l'aniré a vere, no? Es curiós com moven-te en aquest món continues trobant gent que fa les mateixes coses. Continua havent gent molt guapa funcionant. També hi ha finals molt tràgics. En aquest barri, l'any passat han mort quatre persones joves d'heroïna, la X que era de la meua generació de sempre. Fa un més va morir una d'aquí que era joveneta, molt guapeta, 22 o 23 anys, la Y que havia anat amb el Z. Segur que t'havies girat a mira-la pel carrer, perquè era una preciositat. Vull dir, que també hi ha coses molt tràgiques.

36. L'efervescència dels Vins

Yo me acuerdo que a los 13 años iba a la Rufina, ¡Tío! ¿Tú sabes qué era la Rufina? Bueno, pues la Rufina era muy famosa porque era un bar de vinos, de una mujer así muy mayor, ¿no? Pero que se enrollaba de puta madre, tío. Luego ya íbamos de la Rufina al Antre, hasta que cerraron la Rufina porque se iba a derrumbar, que ya lo han hecho. Y luego nada más estábamos en el Antre, y en el Morell, que estaba cerca, y luego cuando se abrió el Setrill, el Xicots, el Piano, cuando yo tendría 17 años o así... Eso de los vinos era cuando yo iba de politiquera y tal, y llevaba lo mismo que todo el mundo ¿no? Unas camisas muy anchas, unos tejanos, fulares y el bolso ese marrón con la bandera catalana y esas cosas, ¿no? Luego ya había malos rollos y desconecté (LOLA)

Vers el 1975, coetàniament amb l'aparició de Cosa Nostra, una vella taverna del barri de Sant Martí, coneguda pel nom de la seva propietària, es converteix en punt d'encontre d'un bigarrat públic juvenil compost per estudiants i "freaks". Gràcies a uns preus mòdics, i amb una enorme sensació de llibertat, es viu un ambient on les guitarres, el moscatell, el haix i la discussió política aglutinen un clima original. Molts testimonis identifiquen "la Rufina" com la gènesi de la "moguda" que donaria origen a la zona de vins. Els vins, però, tenen un precedent en els bars que van proliferar en una zona propera del barri quan la seu de Filosofia i Lletres estava situada a Magisteri.

(FERRAN) ...La zona de vins primera, amb el Jano, la Carreta, el Mesón del Pollo. Es que abans d'aparèixer la Rufina, tots aquells, apareixen tots aquets aprop de l'Anexa Femenina. Jo feie primer de Filosofia, al 70-71. El Tucuman. el Panamé. T'hi trobaes la gent al sortir de classe de Filosofia, a les nou de la nit, tots feiem cap per allí. Los dissabtes de tot tipo de gent, una barreja impressionant. Del clàsic viejo verde, que la noia ja s'havie començat a despullar d'una sèrie de coses, a veure qui es podie emportar al llit. Ere nar a prendre vi, com lloc de relació. No ere lo cutre, que apareix la zona de porros.

ALBERT- (Els vins) an començar sobre el 75. Jo al 74 no recordo que tingués influència. Recordo sobretot al 78-79, que ere una època de auge. Quan acabava les classes amb els alumnes, a La Rufina!

ALICIA- Antros de perversió total, amb una fumera que hi havie, cacahuets, tabac i xatos de vi, moscatell, oportó.

XAVIER- Hi havia un bar que es deie l'Oporto. A l'hivern a dintre amb tauletes de molta gent, i lo típic de jolgorio, i a vegades si s'animava la gent a cantar. I a l'estiu molta birra, i a fora ple. La Rufina, que tenie aquell lloc al davant que casibé no hi passaven còxes. Suposo que devie ser un lloc d'introducció dels primers porrillos importants.

ALICIA- A la segona època, quan els històrics dels vins ja anaven de baixa i es van crear els nous: el Setrill, que va ser aprofitar els vins per crear un negoci nou, els històrics que eren de tota la vida, que havia set un bar, el Colom.

ALBERT- I el Morell que curiosament ara és dels vins i en aquella epoca no ho va ser-ho. Mai va ser-ho! en canvi ara esta dins de la ruta.

XAVIER- Lo que és molt clar es que en la època aquella dels vins no funciona la zona de Ricard Vinyes com funciona ara. Es el recanvi, com si diguessim. I entremig encara hi va haver una altra zona si recordeu, la plaça Cervantes. A tope de hipis que en deiem, amb lo Can 60, hasta que

la policia a força de redades. Un bar que tenie les parets forrades de tela. L'època forta dels vins ere fins el 78. Suposo que a partir de llavors començaria a tenir vida la zona de Ricardo Vinyes, encara que el Nelson funciones de molt abans.

JOAN- Realmente antes los vinos estaban mucho mejor, porque ahora son los pijos los que se están adueñando de esta zona. Claro, han descubierto que si sus padres les dan mil pelas, pues con veinte duros se toman 4 chatos de vino y se ponen muy ciegos. Por lo que la zona de Can Jovens, y todo eso, que antes estaba potable, pues ahora es realmente asquerosa.

TOM- Sí, ahora hay mucha gente joven que van allá como si fuera su territorio, pues si estuvieran en un pub, estarían desfasados, no sé.

Entre 1976 i 1978 la zona dels vins viu una efervescència sense precedents. La recién inaugurada llibertat s'explicita en una recuperació festiva del carrer com a lloc de relació. L'efervescència políticocultural coincideix amb la demanda juvenil d'espais de lleure, i amb la consolidació d'un sector universitari amb pes específic. Els joves ocupen, així, un barri en procés de degradació, en el qual poden fer la seva vida a recer de les mirades indiscretas, poden fer-se la il·lusió de viure en un món adolescent autònom del món adult. En un primer moment, són les velles tavernes del barri les que imiten a la Rufina i s'adapten per acollir al nou públic que massivament ha començat a ocupar el barri (Oporto, Colom, Morell). En un segon moment, es creen nous locals que en reproduïxen l'estètica i l'ambient (Antre, Setrill, Xicots, Piano). Per a molts joves acudir als vins en sortir de classe, i durant els caps de setmana, es converteix en un costum complet religiosament. A dins dels locals, però sobretot al carrer, hom pot trobar-se amb gent de la mateixa edat, que vesteix de manera semblant, que veu moscatells i cervesa, i que de tant en tant es passen algun porret. Hom pot, també, escoltar la música del moment, parlar de política, i projectar la revolució cultural. En poc temps, els vins passen de ser el reducte d'una minoria contracultural, a convertir-se en l'espai de lleure juvenil més massificat de la ciutat. El seu èxit anuncia la seva crisi. El procés general de desmobilització política, la introducció de l'heroïna, la repressió policial, els primers impactes de la crisi econòmica, provoquen, a finals dels 70, una forta crisi de la zona. Molts bars són tancats per problemes de droga, i l'aparició d'una alternativa de lleure a la zona de Ricard Vinyes atreu bona part dels usuaris. Durant la dècada dels 80, la zona de vins es manté amb diversos intervals, amb tancament i obertura de locals, i amb un canvi d'usuaris. El procés dels vins concentra, en un espai delimitat, el canvi polític i cultural general; actuen com a metàfora de la transició. La seva metamorfosi anuncia l'arribada d'una nova generació nascuda per córrer.

NOTES VI

1. *"Un fantasma recorre Europa"*: Sobre l'impacte a Catalunya del moviment del maig, vegeu LLADONOSA, Manuel (1979) "Carta als estudiants del 79. El maig del 68 des de casa", in *Eina*, n. 3: 99-101. ORTOLEVA, Peppino (1988) *Saggio sui movimenti del 1968 in Europa e in America*, Riuniti, Roma. PASSERINI, Luisa (1988) *Autoritratto di gruppo*, Giunti, Firenze.
2. *Nord enllà*: Els periòdics locals van donar dels fets de maig una visió molt esbiaixada, amb un filtre constant de la ideologia autoritària dominant. Només en alguns articles d'A. Coll Gilabert al Diario de Lérida és possible trobar elements d'avaluació ponderada. En un comentari editorial observa lúcidament: "La crisis francesa actual es la manifestación de estas nuevas inquietudes que son comunes a los jóvenes de la nueva generación en todos los países que han alcanzado cierto nivel de desarrollo. Cuando estos creían que la abundancia de bienes harían cada vez más conformistas a todos, y se hablaba ya del crepúsculo de las ideologías, estas renacen y se abren paso a gritos" ("*La crisis francesa*", 29-5-68)
3. *Els maigs del maig*: Sobre les repercussions del maig del 68 a Lleida, vegeu el monogràfic de la revista *Resò de Ponent* (1988). "*En Lérida, como en el resto del país, la jornada de lucha fracasó totalmente. Ciertamente se advirtió la presencia de fuerzas públicas en las calles donde se había convocado para la subversión, pero también es verdad que ni un sólo intento de manifestación, y mucho menos de alterar el orden y la paz, se produjo. Prueba, una vez más, del buen sentido de los leridanos todos, que hicieron caso omiso a las sugerencias e invitaciones que circulaban, y que La Mañana en la víspera denunció como maniobras absurdas*" (*La Manana*, 3-5-68); "*En mayo del 68 las fuerzas de oposición luchaban para implantar en el país unas libertades democráticas donde cada leridano pudiera opinar sin temor a represalias. En Lleida fueron detenidos por participar en la fiesta del 1 de Mayo 11 trabajadores (...)*" (D'unes declaracions de Ventura Margó a *La Manana*, 25-5-78). Sobre la Trobada "68" vegeu JOC DE CATALUNYA I BALEARS (1968) *Encuesta 68. Manifiesto de la Juventud Trabajadora*, Barcelona, 20-V-68. En el desè Aniversari del maig del 68, J.A. Rosell féu una enquesta a alguns professionals lleidatans, tot preguntant-los: "*Què feia vostè el maig del 68?*". Jaume Magre, que llavors donava classes a l'Institut i a l'Alliance Française, recorda que "*tenia l'orella pegada a la radio francesa per a seguir l'evolució dels fets a París. Recordo molt bé que en una classe de COU, a requeriment de les alumnes, passarem l'hora parlant de la revolució dels estudiants amb temes molt diferents dels que es llegien a les pàgines dels diaris*". Ramon Morell feia un mes que havia estat a París de viatge, i allí s'havia trobat amb l'atemptat a Rudi Dutschke, fet que es va considerar el detonant del maig, participant en les manifestacions posteriors: "*Vaig poder constatar per primera vegada la possibilitat real d'una manifestació pública exterioritzant signes, símbols, senyeres, cançons, etc, sense cap tipus de prohibició o censura. Jo que acabava de sortir de la Universitat expanyola, on tot allò era materialment impossible, vaig veure clarament la necessitat urgent de la reforma política d'Espanya*". Victor Siurana, que estudiava filosofia a Barcelona, el va viure "*fora de la Universitat, que va estar tancada força mesos. El maig francès - com és lògic - no ens va arribar en alguna forma fins el curs següent*". Manuel Lladonosa, finalment, que es trobava a Lleida esperant d'anar a la mili, tot dinamitzant l'Esbart Màrius Torres, declarava: "*El maig del 68 produí un impacte important sobre nosaltres, universitaris que havíem viscut i estàvem vivint l'època del Sindicat Democràtic en lluita contra els intents d'enquadrament oficial dels estudiants. El maig del 68 fou un generador d'entusiasmes i de nova fe en les possibilitats transformadores i revolucionaries de l'home*" (*La Manana*, 25-5-78)
4. *"Universitat a Lleida"*: Sobre els orígens de la universitat a Lleida vegeu l'article de Manuel LLADONOSA inclòs en *L'aportació de la Universitat catalana a la ciència i la cultura*, L'Avenç, Barcelona. Mentre el cens de 1950 només comptava 169 universitaris a Lleida, el de 1970 en combabilitza 1117, i el de 1981 2576.

5. "Plantar el mingo": Sobre la crisi del 68 Josep Maria COLOMER ha escrit: "Es podria escriure llargament sobre l'impacte d'aquesta crisi, que fou subterrània però no mancà pas de conseqüències sobre els joves intel·lectuals que la fan viure directament. Molts estudiants van deixar la casa familiar (alguns per fugir de la policia, altres, en el marc de la crisi institucional i de costums que s'accelerà en aquest medi) molts cercaren treball (...) altres van engendrar noves relacions individuals, de les relacions amoroses o sexuals, en ruptura manifesta amb la moral tradicional (...) va significar un capgirament decisiu en les idees i la forma de ser de la joventut catalana en relació als canvis que es van produir en el món en aquella època" (*Els estudiants de Barcelona sota el franquisme*, Curial, Barcelona, 1978: 36-7).
6. *Peluts i barbuts*: Sobre les modes durant els anys 70 vegeu l'article esmentat de Margarita RIVIERE, "Moda i diferenciació juvenil", in UCELAY DA CAL (Dir), *La joventut a Catalunya al segle XX*, op.cit., 1987: 474); i el llibre *Cròniques de Juventud*, Ministerio de Cultura, 1985.
7. *De Jaloom a Shalom*: i 8. *Solc*: Vegeu l'article de Josep Maria RUEDA, "Els joves", in "Lleida, un assaig d'aproximació", in *Serra d'Or*, n. 133. Vull agrair especialment la documentació facilitada per Alfons LOPEZ i Jaume BARRULL. Per a un contrast amb la visió tòpica del moviment escolta, vegeu SOLA, Pere (1987) "Associacionisme i condició juvenil. Una reflexió sobre el cas escolta", in UCELAY DA CAL (Dir): 316-334.
9. *Can 60*: La funció dels pisos d'estudiants de "províncies" en els inicis de la contracultura -i del consum d'haix- ha estat subratllada per Oriol ROMANI, a partir d'una citació de Pau MALVIDO: "Los precursores de la vida en comunidad fueron los estudiantes que desde otros pueblos y ciudades venían a los institutos y universidades de Barcelona. Las plazas en las residencias oficiales eran limitadas y caras. Los 'provincianos' no siempre llevaban mucho dinero. Se agrupaban para alquilar pisos comunes. Las familias lo aceptaban como un mal menor y ellos gozaban de una independencia inalcanzable para cualquier barcelonés. Su aislamiento en medio de la desconocida gran ciudad les hacía más radicales y desmadrosos. Comían en los restaurantes universitarios por cinco duros, armando broncas considerables (uno de los primeros movimientos de protesta estudiantil radical se originó en los comedores). Tenían los pisos hechos un lío. Muebles estándar arrinconados, libros, ropa amontañada, líos amorosos. Eran los perfectos prefreaks de Barcelona" (citat a ROMANI, *Droga i subcultura. Una història cultural del "haix" a Barcelona*, Tesi doctoral inèdita, Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona, 1982: 265). Sobre les comunes una de les obres que més va circular va ser la de Josep Maria CARANDELL, *Las comunas: una alternativa a la familia*, Tusquets, Barcelona, 1972; d'aquest mateix autor *La protesta juvenil*, Salvat GT, Barcelona, 1973.
10. *Els "joves" de 1970*: DD.AA. "Lleida, un assaig d'aproximació", in *Serra d'Or*, n. 133: 29-31. Val a dir que "Serra d'or" era en aquell temps una de les revistes més llegides i ben informades dels Països Catalans. Sobre les repercussions del monogràfic vegeu Miquel PUEYO, *Lleida, ni blancs ni negres, però espanyols*, Ed. 62, Barcelona, 1984: 61-66.
11. *La Sala Rosa*: Sobre l'oposició democràtica als anys 70 vegeu LLADONOSA, Manuel (1985) "La societat civil lleidatana sota el franquisme", in *Lleida, 1910-1985*, Caixa de Pensions, Barcelona: 20-28.
12. *Militàncies I (Clandestins)*: L'escissió del PCE-I del PSUC s'havia produït el maig-juny de 1967, i va examplar-se amb les repercussions del maig del 68. Vegeu per a una història política d'aquest període -excessivament plena de sigles- la síntesi recent de Borja de RIQUER i Joan B. CULLA *El franquisme i la transició democràtica, Història de Catalunya*, dirigida per Pierre VILAR, vol. VII, Ed.62, Barcelona, 1989. Josep Maria COMELLAS ha subratllat el component religiós dels moviments d'oposició, que tindria la funció de "substitut d'una religió en la qual molts haurien estat educats i que ele hauria aparegut, més tard, com un dels instruments ideològics al servei del poder. Les components idealistes que, malgrat tot el que la religió i posava, podien afavorir la presència de comunions sagrades fundades en la fraternitat, l'identificació amb el proïsme (...) Al caràcter gens sagrat ni carismàtic del Caudillo per la gràcia de Déu, certs joves d'oposició, en la vida clandestina, reproduïen els sentiments anivelladors de les fraternitats, de l'amistat incondicional, de l'utopisme, que forneix a llur acció una component quasi mítica (COMELLAS, *El proceso de institucionalización en las sociedades complejas: el caso de la Asistencia Psiquiátrica en Catalunya*, Tesi doctoral, Universitat de Barcelona, 1979: 141).

13. "On Lleida perd el seu nom": Sobre el barri de Pardiniyes vegeu CASTILLO, Francesc i altres (1989) *Pardiniyes. El barri darrera l'estació*, Ribera & Rius, Lleida. Per a l'anàlisi del moviment veïnal en la crisi del franquisme, vegeu Ricard VINYES, "Un exemple de cultura democràtica i societat urbana a Barcelona, 1953-1977", *Revista de Catalunya*, n. 21, 1988: 50-61.
14. *Del Xupete a Jocker's*: Sobre l'impacte de les "boïtes" un article de BARNILS, Ramon (1970) "Boïtes", in *Oriflama*, n. 93: 29-32. La proliferació de locals de lleure, les seves relacions amb la contracultura, per al cas de Barcelona, és analitzada per Oriol ROMANI, 1982, op.cit., 284 i ss.
15. *Boïtes, fruites i "hippies"*: Vegeu BALLESTER, Magda (1973) "Parlen uns quants joves de Lleida", in *Oriflama*, n. 123: 32-35.
16. *Jaguars/Crows*: 17. *Principiants*: 18. *Virtuts Homòlogues*: L'eclosió del rock català a SIERRA I FABRE, *Historia y poder del rock catalan*, Música de nuestro tiempo, Barcelona, 1977. Les diverses onades musicals (rock, pop, psicodèlia, etc), i les seves vinculacions amb la contracultura, són descrites per Oriol ROMANI, 1982, op.cit. De nou cal remetre a l'Apèndix gràfic ("Una vida en imatges") que il·lustra magníficament, a través de fotografies dels diversos períodes, la història de vida d'en Josep.
19. *Artimanyes*: Sobre els moviments artístics d'avantguarda vegeu Borja de RIQUER i Joan B. CULLA *El franquisme i la transició democràtica*, *Història de Catalunya*, dirigida per Pierre VILAR, vol. VII, Ed.62, Barcelona, 1989: 348 i ss.
20. *Trip*: 21. "Vibracions": Sobre la contracultura autòctona cal consultar la tesi doctoral d'Oriol ROMANI, 1982, op.cit.; de molta menor vàlua: POSA, Elena (1987) "La cultura de la contestació. De yé-yés a punks", in UCELAY DA CAL (Dir): 420-451. Sobre el moviment hippie vegeu HALL, Stuart (1977) *Los hippies: una contracultura*, Anagrama, Barcelona. MAFFI, Mario (1975) *La cultura underground*, Anagrama, Barcelona. PADIGLIONE, Vincenzo (1982) "I gruppi d'incontro ovvero le feste del dopo 68", in *I giorni cantati*, n. 2-3: 116-127. CANNEVACCI, Massimo (1982) "Irreproducibilità e movimento", in *I giorni cantati*, n. 2-3: 96-105. Les lectures teòriques claus, que citen els informants, són MARCUSE, Herbert (1968) *L'home unidimensional*, Ed. 62, Barcelona; (1968b) *Eros i Psicoanàlisi*, Ed. 62, Barcelona; ROS-ZAK, Theodore (1973) *El nacimiento de una contracultura*, Kairós. Una cèlebre crítica antropològica a la contracultura en HARRIS, Marvin (1980) *Vacas, cerdos, guerras y brujas*, Alianza, Madrid. ROMANI analitza la configuració, en el període 1967-1971, d'una subcultura que anomena "hipi-freak", tot i que en origen està composta d'antics "grifotes" (provinents del lumpenproletariat), rockers i estudiats radicalitzats. Es tracta d'un grup "que trenca amb el mode de vida dominant per intentar-ne un altre, tant a nivell econòmic com social i ideològic, i que, en aquest context, té el haix -associat en un moment determinat a l'àcid com un element important de la seva vida. Aquets "hipis" eren bastant diferents del prototipus ianqui o nòrdic, ja que tant les condicions materials com per l'entorn socio-polític la seva vida resultava més dura. Els primers hipi-freaks es reunien en uns pocs "pisos d'enrollats" on, sota els efluvis dels haix, descobrien noves facetes de la vida, i molts d'ells van portar durant un temps dobles o triples vides (el "rollo", la "normal" de família i treball o estudi, i fins i tot la militància en grups esquerranistes)... Després vindria la peregrinació pel món, la vida més o menys comunitària a llocs com Formentera, algunes masies o la Floresta, la vida contemplativa i la fermentació d'activitats, sobretot de tipus comunicacional (música, dibuix, artesanía, etc) que després sortien a l'exterior, les seves mobilitzacions (com per exemple, el Festival de Música Progressiva de l'Iris -1970- coincidint amb les protestes pel judici de Burgos), etc" ("Perquè els temps estan canviant...", in LLOPART, PRAT & PRATS (Eds.), *La cultura popular a debat*, Barcelona: 1985: 104)
22. "Al·lucinar": Sobre la cultura de la droga de nou ROMANI, Oriol (1982) *Droga i subcultura. Una història cultural del "haix" a barcelona*, Tesi doctoral inèdita, Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona.
23. *Militàncies II (Topar amb el TOP)*: El Tribunal de Orden Público va ser creat el 2 de desembre de 1963; i reformat el desembre de 1971. S'inscriví en la política d'augment del control que es va manifestar a partir de la segona meitat dels 60. Vegeu GARCIA-NIETO & DONEZAR, *La España de Franco, 1939-1973*, Guadiana, Madrid, 1974.

24. *Estudiants i Obrers*: Manca un estudi aprofundit de la vaga de Cubiertas i Tejados, importantíssima en el moviment obrer i democràtic local (en la crònica de Julià GRAUS, per exemple, els fets ni s'esmenten!).
25. *Militàncies III (Jove Guàrdia)*: Diverses referències a la història del PTE i d'altres grups d'esquerra comunista a DE RIQUER i CULLA, 1989, op.cit; BARRAGAN et alt, *La crisis del movimiento juvenil en las sociedades capitalistas*, Ed. de la Torre, Madrid, 1979; Harmut HEINE, "La contribución de la Nueva Izquierda al resurgir de la democracia española, 1957-1976", in FONTANA, Ed., *España bajo el franquismo*, Crítica, Barcelona, 1986: 142-159.
26. *La Flama*: El Moviment de Joves Democràtics de les Terres de Lleida és un dels exemples d'institucions importants i actives en la cultura antifranquista del període de la transició que, per la seva existència curta en el temps, i per no haver generat documentació escrita, han restat en l'oblit i no són esmentats en cap de les històries oficials.
27. *Gralles i Dalles*: La història del grup poètic "La Gralla i la Dalla" es pot resseguir a partir de diversos números de la revista "L'estrof".
29. *Revolucions sexuals*: La Bíblia de la "revolució sexual" són els llibres de REICH, Wilhelm (1970) *La revolución sexual*, Ruedo Ibérico, Paris. (1978) *Problemas sexuales de los jóvenes*, Síntesis, Barcelona. Barcelona.
30. *Militàncies IV (Feministes)*: Arran de la despenalització dels anticonceptius, el 1978, el periòdic local recollia les declaracions de la nostra informant, en representació de l'Associació de la Dona: "El hecho de la despenalización no es una solución para el problema de la planificación familiar. Esta fórmula sólo atañe a las llamadas 'píldoras' y existen otros medios anticonceptivos al alcance de la mano, que han quedado por ahjora, al margen de la cuestión, Pienso que esta medida es discriminatoria (...) De todas formas, me parece acertada la despenalización de una cosa tan usada en la clandestinidad" (LA MAÑANA, 13-5-1978).
31. *Secretàries*: Segons el cens de 1970, el 54,1% dels nois de 16 anys i el 42,3% de les noies formen part de la població activa (als 18 anys augmenta al 75 i al 58% respectivament).
32. *Militàncies V (Cristians)*: Sobre el MUEC vegeu SERRAMONA, Antoni (1975) *El Moviment d'Universitaris i Estudiants Cristians a Catalunya*, Claret, Barcelona.
33. *Transicions I* i 34. *Transicions II*: La transició democràtica a Lleida són uns anys que estan encara per estudiar. Vegeu la crònica dels darrers temps del franquisme de Julià GRAUS, *Crònica de la Lleida franquista*, Virgili & Pagès, 1989.
35. *De Cosa Nostra a la Sala Europa*: 36. *L'efervescència dels vins*: Una perspectiva més analítica de l'evolució dels espais de lleure a la Lleida dels 70 a C.FEIXA, "Progres, pijos y punks. Hacia una antropología de la juventud urbana", in *De Juventud*, 34, juny 1989, Instituto de la Juventud, Madrid: 69-78.

Capítol VII

NASCUTS PER CÓRRER (1980-1989)

Baby, aquesta ciutat t'arrenca els ossos de l'esquena
Es una trampa mortal, és una trampa suïcida
Hem de sortir d'aquí mentre siguem joves
Perquè vagabunds com nosaltres, noia
Vàrem nèixer per córrer...

Algun dia, noia, no sé quan
Arribarem a aquell lloc
On de veritat volem anar
I passejarem al sol
Però fins llavors els vagabunds com nosaltres, noia
Vàrem nèixer per córrer...

(BRUCE SPRINGSTEEN, "Born to run")

Vinc d'una vall on, senyor, quan ets jove
T'ensenyen a fer el mateix que el teu pare...
Darrerament no hi ha hagut massa treball
Degut a l'estat de l'economia
Ara, totes les coses que semblaven importants
Bé, senyor, s'han esvaït en l'aire...
Es mentida un somni quan no es fa realitat?

(BRUCE SPRINGSTEEN, "The river")

A los quince eras joven
Y a los veinte ya mayor
No hay futuro, no más héroes
¡anarquía y diversión!

Las consignas me recuerdan
estados de excepción
Si las calles ya no arden
¿quien ha sido el culpable?
¿Dónde estabas tú en el 77?

(LOQUILLO Y LOS TROGLODITAS
"¿Donde estabas tú en el 77?", 1984)

1. Primavera Negra

Me dicen lo que he de hacer
 Me enseñan lo qué decir
 Buenos tiempos, malos tiempos: palabras de guerra
 Me hablan de destrucción
 Sólo creo en la sensación
 Ecos del rock & roll vienen y van
 ("Ecos del Rock & roll", PRIMAVERA NEGRA)

XAVIER- Com creus que està la joventut dels 80?

QUIM- Bueno, la joventut dels 80 és la que va néixer a finals dels 60... i amb aquella època va haver un creixement demogràfic molt alt, una bestia. Només cal mirar les llistes d'excedents de cupo de la mili! Però al 69 va començar a declinar. O sigui, aquesta joventut se trobarà que així comença a buscar feina, veurà que hi ha molta gent per un sol lloc de treball. La gent, doncs, està un pel penjada, intenten anar fent la seva per no quedar-se tirats. Per aixó ronden moltes "tribus urbanes", perquè no tenen altra cosa que fer, no s'han pogut adaptar a la societat. Si no es té un treball no es pot integrar a la societat, si no s'integra la gent li diu marginada, i llavors s'automargina molt més amb el grup. Es crea un grupet per pertènixer a alguna classe de societat, no? Al estancar-se el nivell de vida saps que per molt que ploris, no mamaràs. Quan no n'hi ha, no en raja! Ja m'explicaràs!2

- Vols dir que hi ha com una por general?

QUIM- Es veu que la societat no funciona gaire bé. Es veu que als anys 60 la gent protestava amb barricades, hòsties, i la mare que el va parir... I ara mira la gent que va protestar... No eren aquests els idealistes? Ells sabien que després trobarien un treball segur i podien cridar per millorar-lo. Per nosaltres el treball no és pas gens segur.

El maig de 1980 Xesco Mòdol, regidor de joventut del PSUC en el primer ajuntament democràtic, reflexionava en veu alta a la premsa local sobre una crisi incipient: "El moviment juvenil en l'etapa franquista -recorda l'autor-, malgrat que reduït i avantguardista, tenia molt clar un objectiu fonamental: lluitar per la instauració d'unes llibertats democràtiques. Per tant, encara que la militància dels joves en entitats culturals, d'esplai, esportives (en barris, instituts, universitat, centre de F.P., etc) fos quelcom restringida, no així la repercussió de les seves activitats que sens dubte estaven arrelades molt a fons en el sentiment popular i democràtic. Ara bé, si en algun moment es pensà que el pas de la Dictadura a la Democràcia suposaria una florida espectacular del moviment juvenil, i per tant un increment quantitatiu de l'associativisme, la pràctica ha demostrat lo contrari... Els mètodes d'acció i de lluita han canviat radicalment la consolidació de la democràcia entre una etapa densa, burocràtica i molt esglaonada, complicada per la situació socio-econòmica mundial" (LA MAÑANA, 2-5-1980). Era una anàlisi, formulada arran d'unes massives I Jornades Municipals de Joventut, que dibuixava un canvi d'època, tot anunciant dos dels trets fonamentals que havien de caracteritzar la vida dels joves durant la dècada que començava: la desmobilització política i la crisi econòmica (que coincidien en el temps amb l'assoliment de la democràcia i de reivindicacions bàsiques com la majoria d'edat als 18 anys). La primera onada de preocupació s'havia escampat des de finals dels 70 amb el

debat sobre el "passotisme". Aquest terme pretenia descriure les actituds de rebuig de la política, de refugi en el privat i de crisi de valors que es presentaven com a característiques de la nova generació, i que s'oposaven a l'idealitzat compromís de generacions anteriors. Alguns fragments apareguts a la premsa descriuen el clima ideològic que propicià aquest debat:

Ens és ben natural sentir expressions tan corrents com: "la joventud d'avui està perduda, no sap a on va", "el jovent no té cap ideal, se'l veu enmig d'una apatia constant i temerosa"... Es prou veritat que el jovent, propietari per excel·lència de valors com poden ser la imaginació, la justícia, la llibertat, ha caigut en una insensibilització i deixadesa per les coses que l'envolten, pròpia, entre d'altres, del tan parlat passotisme... (Les causes d'aquesta situació són) la influència d'uns canvis revolucionaris suscitats per la revolució del maig 68 i dels quals en som benefactor, però no elements actius; un descontent i desconfiança davant de qualsevol solució, degut potser al mateix descontent general; una tendència progressiva al individualisme i a trobar-se a un mateix (X.Masià, "Hesse, una alternativa per al jovent", DEMA n.7, desembre 1978).

Al parecer la juventud de hoy pasa olímpicamente de todo... Aquella reacció generacional que estábamos acostumbrados, fogosa y siempre en sentido opuesto a las ideas que constituían la férrea estructura de los mayores, ha quedado orillada. Ya no hay reacción, sino pasotismo. Ya no hay búsqueda de la independencia, sino indiferencia muda en el domicilio en el que se ha quedado (EL NOTICIERO UNIVERSAL, 11-1-1985)

Crec que sóc massa progrè per al jovent d'avui; penso que crec en coses en les quals ells -òvolsaltres?- no tenen cap motiu per creure-hi... Em temo molt que us esteu deixant destruir com a gèrmens de futur i no hi feu gairebé res (P.SUBIROS, 1983: 15)

En mayor o menor medida, todos imaginamos saber qué son los "pasotas", todos "sabemos" que rechazan el sistema, todos "sabemos" que se drogan, que son unos viciados, que incluso roban y que son unos guarros; en fin, todos sabemos lo que la autoridad quiere que sepamos de ellos. Porque el poder toma y caricaturiza, para descalificarlos, aspectos exteriores y superfluos del pasotismo, haciéndonos creer que son su esencia y contenido... Pero la cuestión de fondo radica en el rechazo de las formas de vida impuestas por el sistema. El sistema nos explota, nos obliga al consumo de lo que producimos, aunque nos sea innecesario y aun pernicioso; nos obliga a desempeñar un papel y ajustarnos a él, sin desviarnos... La cuestión de fondo reside, pues, en el hecho de que los "pasotas" viven de otro modo y trabajosamente incluso logran relacionarse entre si de manera diferente a las relaciones de dominación, explotación, coacción, etc... que constituyen la filosofía, mejor dicho, el guión de la farsa que se interpreta en el mundo libre, sano y feliz. Puede que los "pasotas" no hayan salido de todo, puede que la farsa también les tenga guardado un papel para ellos. Pero al menos ellos no quieren participar, quieren y quizá logren que el guión se escriba de otra manera. (DNI.00000000, "Pasotismo y pasotas", DEMA, n.8, abril 1979).

Com a concepte-calaix de sastre, el "passotisme" concentrava tot un seguit d'estereotips sobre la joventut, que anaven del consum de drogues a l'apatia política, els reductes de la contracultura i l'interès per la moda. De fet, els joves actuaven de nou com una metàfora del canvi social: la proliferació de discursos ideològics sobre el desencantament i el pragmatisme dels joves reflexava, fil per randa, els processos d'adaptació al nou context democràtic, de transició del radicalisme polític al "consens", de privatització, de preocupació prioritària per la subsistència quotidiana, que no afectaven exclusivament -ni principalment- els joves (alguns "progres" com Pep Subirós, mentre s'anaven "situant" a nivell polític, econòmic i familiar, projectaven en les noves generacions les seves utopies derrotades, es planyien en ells per tot allò a què havien renunciat, conjurant d'aquesta manera els propis dimonis personals). El "passotisme" era, al capdavant, la punta d'un iceberg lúcidament descrit pel Quim en la citació que encapçala aquest apartat: creixement galopant de l'atur juvenil, augment de l'economia submergida, crisi de l'associacionisme tradicional, perllongament de la

dependència familiar, emergència del consum, proliferació de les cultures urbanes; un iceberg que al llarg del període aniria fent emergir la seva línia de flotació.

Els 80 són els anys de la meua pròpia joventut. Per no repetir un discurs analític ja formulat en una recerca anterior que donà lloc a la meua tesi de llicenciatura, aquest darrer capítol es compona gairebé exclusivament dels relats dels propis informants. Seran les veus dels joves les que ens dibuixaran el panorama vital de la generació dels 80, les canviants formes de vida i visions del món de la joventut actual, el retrat contradictori d'aquesta "primavera negra" -el nom del grup de rock local més important del període, val a dir, una magnífica metàfora de la joventut contemporània. Una primavera que, malgrat el "mal temps", no ha deixat de donar els seus fruits.

2. "Ficar barreres"

(LAURA) Jo als meus pares me'ls estimo molt, però me'n dono compte que no... vull dir... no sóc egoïsta, tot lo contrari, sóc una persona que ho donaria tot per la gent. Però m'estimo molt la meua vida, vull que me la respectin i com que a vegades, no es que no me la respectin... ells ho fan amb tota la bona fe... pues a llavors fico barrera. Per exemple, el sortir per la nit, que sembla que tots estem igual, que no ho entenen, no? Tots passem aquesta etapa... que comences a madurar i els pares no t'ho volen veure, no? que ja no ets la nena de tres anys, que ja ets la nena que en té 19 i aviat en farà 20. I que ells mateixos no se volen donar compte que també són grans... La meua edat i la dels meus pares està en canvi. Ma mare té la menopàusia, el meu pare com si la tingués. I joestic passant de l'adolescència a la joventut. Llavors, clar, són dos canvis molt forts i xoquen molt. Els meus pares me diuen que sí a una cosa i per un altre me diuen que no, és una contradicció, entens? Quan era petita els veia més lliberals, ara els veig conservadors...

(MARIA) Mentre érem petits, molt bé. Però en pic jo vaig començar a diferenciar, ja sigui en criteri de religió, o de la parella... pues ja xocàvem... A partir de segon i tercer de BUP jo vaig començar a canviar, però ho vaig amagar, perquè sabia que no ho acceptaria. inclús de vegades sortia de casa amb una camisa que ma mare em feia posar, i al bolso en portava una altra, i anava a casa d'una amiga i me la canviava... Fins que a COU ja vaig considerar-me grandeta i amb forces d'enfrontar-m'hi i vaig dir: "Prou! Jo manifesto el què sento!" I quan em vaig imposar amb claredat és quan se va armar el xou...'... I cada dia passàven conflictes...

(LAURA) La meua família... és la típica burgesia catalana d'empresa mitja, no? Amb ma mare sempre ens hem entès. Les dues teniem un caràcter molt fort i ens hem enganxat molt des de petita. En canvi mon pare és més sequet. Me trec lo sombrero perquè és una bellíssima persona, un gran treballador, ojalà fos tran bon treballador com ell perquè això me falla molt a mi. Però és d'una manera de ser... Si li convé algo de la feina, te portarà bé, si no li convé, passarà de tú. I a mi mon pare no m'ha dit mai: "Escolta nena, tens algun problema? Et passa algo?" Es majíssim com a persona, però ha passat massa dels fills a nivell moral. I si no ha passat no els ha fet entendre que no ho ha fet. Ha estat massa pel treball i massa per la feina. I com que ha tingut la gran sort de tenir una dona que ha tingut les coses solucionades a casa, pues a llavors s'hi ha arrepentjat en això i ja no hi ha patit.

(MARIA) Jo escrivia un diari perquè ho necessitava bastant, però ma mare m'ho anava llegint, i la primera vegada que vaig besar un noi, clar ho va descobrir, i m'ho va prohibir, m'ho va fer ju-

rar a la Bíblia, en aquest plan! I jo vaig pensar: "No escriuré el diari, però jo continuaré!" Clar, no anava a deixar-ho, m'agradava molt a mi!

(LAURA) ...Amb els que he tingut més vibracions bones i dolentes potser són els que m'he quedat més: la meva germana, la meva àvia i la meva mare. Són persones que m'han influït molt a la meua manera de ser. Per exemple, la meua àvia, a nivell de vestir bé, de ser pulida, a nivell de ser coqueta, d'arregla't, m'ha influenciat molt. La meua germana a nivell cultural i polític i a nivell de dir: "Nena, espabila't, que la vida te la tens que buscar i venga, no" I la meua mare a nivell humà, de dir: "Nena, toca de peus a terra, no siguis tan egoïsta i mira que les coses no són això" Amb el seu exemple he agafat la meua collita. Perquè jo sé que de l'any 75 si no hagués tingut una germana o un germà que hagués lluitat a la clandestinitat, no'n tindria ni idea. Arribar la meua germana d'una mani amb un blau a la cuixa... A nivell polític van ser unes vibracions molt boniques en aquesta època. A mi se'm va posar la pell de gallina quan va arribar el Terradellas a Barcelona, als onze o tretze anys... i era per la tensió tan forta.

(MARIA) Jo necessitava estar, el dia que vaig trencar (amb el meu nuvi) tranquil·la. Però clar, la meua mare sempre, quan arribo: "I ara sopa, i ara on has estat, i què has fet aquesta tarda...?" I ella va entrar a l'habitació i em va veure plorant, en aquell estat de nerviosisme, i em va dir què em passava, i que no ho entenia: "Es que nena, t'estàs malament del cap!" La meua família, inclús per justificar aquest canvi de passar de ser la "seua" nena... s'havien imaginat que m'havien drogat, que m'havien fet un "llavatge" de cervell, xocades d'aquestes! I jo li dic: "Sí, sí, porte-m'hi, que déu ser el que em fa falta!" Jo estava tan tranquil·la, perquè sabia que no tenia res! Hi vam anar i el psiquiatre ens va dir: "Senyora, aquesta nena el que necessita és llibertat. Vostè la té bastant reprimida i sembla que ja és grandeta, que ja sap el què fa..." Ma mare va sortir cridant que aquell home estava boig, que no sabia el què deia! Van ser les pessetes més mal pagades que la meua mare va tenir que donar!

(LAURA) Perquè hi ha molta diferència entre l'adolescència de les meues germanes i la meua. La qüestió aquesta de "què passa tio...", "més vacile..." i tot aquest argot vaig ser jo que va començar a dir aquestes coses. Era un altre ambient, no estavem reprimits com havien estat les meues germanes. A casa, al·lucaven. Jo als 16 anys demanar per sortir per la nit! Em diuen: "Escolta tia, t'ú de què vas? Estàs majara o què?" Vaig aconseguir sortir amb les meues germanes. Es quedaven a baix a la porta. Després que si ara surto un ratet, que si ara me'n vaig a sardanes, era una excusa bona, després no'm veien el pàl. Jo al Metro o al Pippermint. Després ja que si ara una festa que ja per norma surts, Cada dia conflictes: "Què demà no sortiràs!" A lo millor estava un mes castigada...

(MARIA) Una altra cosa que em sabia molt greu és la diferència de mon germà amb jo, en les tasques domèstiques, en sortir per la nit... Jo no dic que sigui feminista, però volia la igualtat. I en això també hem xocat, perquè ella és molt masculista, partidària de que la dona sigui sumissa a l'home, que has de vigilar per fer-te valer... totes aquestes xorrades!

(GEMMA) Si de cas, les discrepàncies han pogut venir de les idees, que jo agafés una opció i la posés en pràctica, la política, la disconformitat expressada en la forma de vestir... Lo que els hi espanta és que comences a fer el teu camí, i veuen que ja no els necessites. Segueixen bastant la moral tradicional. Recordo que quan marxava, el meu pare em deia: "Fes bondat!" I amb això es referia a tota una sèrie de principis sobre la sexualitat, la droga, la religió, de no ficar-te en follons, de no sortir per les nits... Per exemple, als meus pares no els hi podria dir mai que fumo porros, simplement per l'escàndol, perquè en el seu sistema de valors ho associen a droga-

delinqüència-perdició, i la seva filla no pot ser una perduda, no? I lo fet que ja no vagi a missa i tal, doncs per amb ells és un cop molt fort. Però de fet, mai no m'han demanat explicacions.

(MANEL) No he tingut moltes baralles amb els meus pares. No me'n recordo. Potser algunes coses naturals, que ells estan xapats a l'antigua. I potser la complicació a casa és que jo he sortit una miqueta hipí, no? Amb els meus pares va ser a poc a poc. Va començar amb peladetes normals, no? No l'agraden, però lo suporten, no són com molta gent, més que res perquè són los meus pares i més o menys s'aguanten. A vegades sí, l'agraden. A ma mare potser no tant, però a mon pare no li sembla malament que vagi al meu rollo. Sempre quan no me passo, no? Ara mateix m'ha vist ma mare, m'ha dit: "Ui, sembles un gàngster!", no? I després també mon germà no ho soporta. Vaig tenir una baralla amb ell per tot això. Diu que això no val pas res. Potser sí té raó, segur que té raó, no val per res! Però bueno, sóc jo, la joventut, no sé, no es pot parar, és per seguir el rollo que té i ja està, és aguantar

(JOSEP) Llavors ja va ser quan me n'anava a treballar por ahí i a vegades no tornava a dormir a casa. Tenia algun rollo o me n'anava amb la gent o el que fos. Llavors ja no trucava a casa. Al començament, els hi deia, no? Al final ja no, per a que s'acostumin. I ara ho assumeixen, però molt. Ells diuen que només estàs a casa per vindre a dinar o tal... Però les relacions no és que s'hagin refredat tampoc. Vull dir: ho accepten i ja està. Saben que no tenen cap més remei. Potser si fos una altra classe de fill... però amb mi se'n crucen los cables, m'enmprenyo, dic una paraula molt més forta que l'altra i ja està. Es molt freda la relació amb els meus pares... O sigui, sempre he confiat molt més en un amic o en una tia o el que fos...

(ARTUR) Com vols que conti els meus problemes a la família? La família no existeix. No. Però què vols dir? Posar-nos els síes allí a parlar de les coses? Això només surt a les pel·lícules. No sé, tú pots parlar amb algú de la família però de persona a persona, això no es parla a la família. La família és una cosa que no existeix,estic segur, vamos. Els meus germans opinen bastant com jo. Tu vas creixent i arriba un moment que et dones compte de coses que no t'adonaves abans no? I els teus pares net veuen petit, a la família, et veuen que fas tonteries, no? I es deuen pensar que no tens personalitat o no sé què. Que la família no entén la vida particular dels seus components, només entén la vida del conjunt... i no, no em va. Es una de les coses que no m'agrada. Es a dir, que dada un té la seva vida i a part té la vida a la família... La meva família és un rollo raro. No és família normal, perquè mon pare és una mica carca, no? Va a la seva, creu que és lo millor i passa de tot... Alguna bronca he tingut, per sortir per les nits per exemple. Però mira, amb uns anys l'he educat i... ja no tinc bronques normalment. Saps com evadir-les, no tocant-los.

3. D'Estrellita Castro als Sex Pistols

(FELIX) Yo he nacido aquí, en Lérida. Mis padres están casados de segundas nupcias. O sea: los dos con críos se casaron, ¿no? Mi padre tiene dos hijos del primer matrimonio, y mi madre otro. Se separaron cuando yo tenía dos o tres meses, se volvieron a juntar cuando yo tenía dos años, se separaron cuando yo tenía cuatro, se volvieron a juntar cuando tenía diez, y se han vuelto a juntar cuando he tenido trece. O sea, alucinas, ¿no? El viejo trabaja en la RENFE, y además en unos negocios por ahí, no sé. Es interventor de líneas, internacional. Y luego tiene un mogoílón de pasta. Cobra 200.000 pelás y nosotros ya ves, currando los dos, mi vieja y yo, para poder

comer. Pudiendo vivir de puta madre, tenemos que estar puteaos. Mi madre trabaja en una oficina, y yo, pues mira, he estao en una fábrica de arroz, Y ahora, como tenía la mierda de la mili que me ha cortao todo el rollo, pues puteao. Esta es mi vida, pues.

Yo nunca he sido muy abierto con mis padres. Y con mis hermanos tampoco. Yo soy el pequeñito, me he tenido que buscar la gente que me oiga, no me los he encontrao en casa. No sé, la vieja se ha portao muy bien conmigo siempre. Bueno siempre... En los 20 años que tengo me ha criado ella. Y como a mí no me querían tener, siempre me ha mantenido, me ha cuidado y todo lo que fuese, pero actos de afecto no me ha tenido muchas veces. Todo a una cierta distancia. Y hablar con ella, nunca he podido ¿no? Al viejo no le hablo y con la vieja nos llevamos mal, pero mal. Nos queremos un montón, pero unas broncas increíbles ¿no? Y ahora estoy solo con ella. Mi madre, a su padre lo mataron en la guerra civil, el suegro también. ¡Si mi madre es viejísima! Tiene 60 años. Mis padres cuando se casaron, mi madre tenía uno y mi padre dos (de hijos). Los dos eran viudos: el marido de mi madre murió de una úlcera de estómago, y la mujer de (mi padre de) un ataque cardíaco o no sé qué historias. Se casaron ya de mayores, que ya tenía ella 40 años. Al principio vivíamos todos juntos. Pero llegó un momento que mi padre llevaba a sus hijos a la casa de su madre, a la casa de al lado, por la cara ¿no? Vivían mejor los dos críos. Si nos moríamos de hambre, pues mira, problema nuestro. Ahí empezó a ir todo mal. A la tercera vez que se juntaron, la última, nos fuimos a Barcelona. Creía que sería un gran cambio porque después de tanto tiempo volverme a juntar con el viejo, la familia junta... Que de pequeño quería que se juntaran. Ahora me da lo mismo. Si se quieren juntar que se junten. Yo me largaría de casa.

El viejo es que me mata, me cae mal, pero mal. O sea, me cae de lo más bajo, el ser humano que más bajo me puede caer es mi padre, pero descarao. Decirme en mi propia cara cuando yo tenía 10-11 años que yo no era su hijo... ¡Te quedas! ¡Pero si soy una fotografía suya! Me llevó a que me hicieran análisis. Se me quedó mirando el doctor y (le) dice: "¡Pero bueno, es que no tiene ojos o qué!" Ja, ja, es que tiene unas paranoias muy raras. Siempre ha estado en que mi madre le engañaba. Y ya ves, mi madre llega del campo de Extremadura que no había salido en su vida del campo hasta los cuarenta años que es cuando viene el viejo a buscarla, que no se conocían de nada. Se vieron y, él viudo y ella viuda, una especie de pacto: "Te vienes conmigo y me cuidas a los hijos y yo de paso le doy unos estudios al tuyo". De amor no ha habido nunca entre los viejos. Era un pacto. Lo que pasa es que el viejo ha ido en plan guarro. No la pasaba pasta. Mi madre tenía que trabajar para él y para todos los demás, teniendo el viejo un mogollón de pasta. Mi madre tenía que trabajar para darles de comer a sus hijos. Ya te cagabas. Y mi hermano trabajó desde muy pronto para eso. O sea, que te quedas con la copla y... bueno, mucha cara.

Siempre el dinero. Siempre ando escaso. Y me gusta vivir bien. Te das cuenta de que muchas cosas no las consigues. Yo es que tengo una paranoia ¿no? Es que sin dinero vas como puteao por la vida, tienes que ir siempre pidiendo favores o historias. Si tienes pasta, vas pasando de todo ¿no? Una pasta justa que puedas ir tirando. No sé, con dos o tres mil pelás a la semana iría bien. Bueno, la vieja, cuando le suelto la pasta, bien, pero para que me suelte ella algo, tela. Unas discusiones de la hostia. Ella está en casa y trabaja en una oficina, aunque está para retirarse. Bueno, en una oficina, en varios sitios trabaja. Y mi padre no nos pasa nada y por Juzgao y todo. Bueno es una movida. La última separación, todo iba a favor de la vieja, que le tenía que pasar treinta o cuarenta mil pelás el viejo cada mes, candidad de clarísimo. Empezó a fallar todo y al final, los dos culpables y entonces el viejo no tiene por qué pasarle nada. Y el viejo no suelta ni un duro. Mira, cobré del paro 40.000 ¿no? Y quería irme a Italia, ya que me queda poco, que-

ría quería ir a darme una vuelta por Italia. Cojo, la vi a mi madre apurada y, bueno, le di 15.000 pelás. O sea, me quedo pues con venticinco billetes justitos. Fui a ver si me quería soltar algo el viejo. Fue una movida chunguísima. Al final me dijo que no, me fui mosqueao. Bueno, es que es muy largo de contar. Es que a los otros dos, hijos del primer matrimonio, bueno, los trata... ¡Alucinás! Los lleva así, en la palma de la mano todo el día. Hay uno que está viviendo en Portugal, bueno, al lado de Portugal, en un pueblo, y dice que está trabajando de electricista. Bueno, yo no me lo creo. Cada mes le está mandando más de 100.000 pelás el viejo y a mi que me niegue 10.000 pelás para irme a Italia, pues me mosquea. Me largué y le dije, bueno, pues que se olvidara de mí, que para mí ya no existía. Me lo llevo a encontrar en mi casa y es que le parto la cara, me puso negro. Mucho pacifismo y mucha hostia, pero me puso negro.

Con los padres había una diferencia. Es como si tus abuelos hicieran de padres ¿no? Ya cuestiona que los padres comprendan a sus hijos. ¡Pues el tener unos padres que podrían ser mis abuelos! Esto es muy fuerte, es un cambio de cultura total y, bueno, mientras a mi madre le gustan las flores y Estrellita Castro, pues a mi los Sex Pistols. ¡Y ya verás qué tendrá que ver una cosa con la otra! Por ejemplo, una tontería de la televisión: yo sólo la veo cuando hay partidos de basket, cuando está Metropól o cuando está Tatuaje. Y si hay otra cosa en la primera, que quiera verla mi madre, ¡pues encima bronca! Ella la ve cuarenta horas, y yo la veo dos. ¡No hay forma! Y además se lo tengo dicho: "A mí no me ordenes nada. Yo si veo una cosa que no la tengo que hacer, no la hago ¿no? Y si la tengo que hacer, la hago". O sea: "A mí no me ordenes nada, a mí dime hay esto. Yo lo veré y haré lo que me parezca conveniente". Y mi madre no lo llega a comprender. Me dice: "Barre". "Si veo que está el suelo sucio y veo que tengo que barrer, pues barreré. pero no hace falta que me lo digas". Y a mí me mosquea muchísimo que me ordenen. Que me ordenen es lo que más me mosquea. Y unas broncas increíbles.

Y no es el dinero, en realidad no es el dinero la causa de todas las broncas. Es que a mi madre les gusta mucho mandar y a mi me gusta muy poco obedecer, muy poco. A lo mejor un día mi madre se encuentra con la comida hecha, las camas hechas, todo barrido y fregado. Mi madre alucinando: "Vés, así así lo tendrías que hacer, que tal y que cual...". Otro día, no sé, vuelvo a casa, lo arreglo un poco, pero como el día anterior se lo había hecho muy bien, muy de puta madre, pues, bronca: "Que tal, que cual, que ya te he dicho que no se hace así...". Pues ya está liada: "Déjame en paz, joder, ya sé lo qué tengo que hacer, no hace falta que me lo recuerdes". Y a veces, pues si no lo hago, me cae la bronca segurísima. Y si no es por una cosa es por otra, o sea, a lo mejor hace un mes rompiste una baldosa, hace dos se te cayó el agua, bueno, pues así hasta hace dos años. Pues te saça todas las historias y te las echa en cara. Bueno, dices: "¿Pero qué tiene que ver esto con el bocadillo de chorizo que me estoy comiendo?".

Ya te lo decía al principio, es lo que pasa con los viejos, si te dejas avasallar no consigues nada. Así yo, desde un principio ya les dije: "No vuelvo ¿eh?". Así un día. Y otro: "No me esperes a dormir". Y vuelvo a las siete de la mañana. Otro día ya no digo nada y me largo ¿no? Y no aparezco hasta el día siguiente. En verano hay broncas a veces, cuando lo hago entre semana. Lo normal es que cuando entre, ya sean las cinco o las seis: "¡Ya son horas!". Pero no se oye nada más. El sábado, entré a las cinco o así. Entro y no oigo nada. Digo: "Hostia ¿qué pasará?" Abro la puerta: "Oye ¿qué pasa?". "Nada, que estaba durmiendo". Digo: "¡Ostras!" Ja, ja. La primera vez en mi vida que me pasaba que no abriera la puerta y oyera: "Ya es hora, eh!". Sí, sí, está al loro, le gusta hacer de policía. A los diez años ya volvía a la una. ¡No ves que aquí en verano se juntan las pandillas y están hasta la una o las dos ahí jugando en los columpios! La basca está por aquí fumando sus porros y jugando a básquet, pero hasta muy tarde. La gente pasa de irse a dormir temprano. Se sientan por aquí los viejos y hay una vida por aquí de noche de la hostia

¿no? Parece una verbena, Sí, en verano es muy bonito y aunque te tengas que levantar por la mañana temprano, como hace tanto calor, ya pasas. Y encima como vivimos al lado del río, no veas como se caldea, es demasié. Más de una vez me ha dado por largarme. Bueno, es que es una cosa ya tan normal, que te vayas un día de casa. Me ha pasado dos veces nada más, que me voy a casa de un amigo y digo: "Bah, paso de ir que que que des la bulla". Pa que se enteren que puede vivir sin ellos, pero, tranquilamente. Yo, cuando me marché de casa la primera vez, me largué a los sanfermines, a Donosti, luego pasé por Asturias, me fui a Galicia, volví otra vez por arriba, me metí en Francia, y luego para abajo. Todo un verano. Aquella época iba medio hippy ¿no? Tocando la flauta, haciendo pulseras.

Yo no sé. El hijo primero de mi madre ha hecho de padre para mí. Al principio se enrollaba, pero ahora ya ves, es que se ha hecho un burgués. De joven eres un imbécil, pero ya maduras un poco y te vas dando cuenta de las cosas, te conviertes en un progre o en un izquierdioso, como dicen los fachas, o un tfo con unas ideas un poco coherentes quizás. Si, porque buscar lo que busco yo, no creo que sea muy incoherente. Pues pasar de eso a estar quemado, y convertirte, si puedes, en un señor burgués con tu propio negocio, o sea, pasar a tener algo de pasta. No sé como pasa, pero la mayoría de la basca, de los progres, de la gente que son de izquierdas, al final consiguen algún sitio, enrollarse, tienen pasta, y viven de puta madre y son muy felices, no sé cómo se lo montan, que te siguen puteando, pero con un aire más progre ¿no? No sé, pues mi hermano es de este tipo. Yo me acuerdo que la primera vez que empezaron las movidas vimos un puesto de Fuerza Nueva diciendo que no a la OTAN. Y me dice: "Mira esta gente, si serán imbéciles que de aquí a dos años, la OTAN sí". O sea, mi hermano muy progre y muy de izquierdas. Ahora lee el ABC, tiene una peluquería y se caga en el gobierno porque le cobran un montón de impuestos. Pero ahora va a tener un piso nuevo, un coche nuevo y un chalet en la playa. Se caga en el gobierno y eso que es de izquierdas. El PSOE no lo encuentro ¿no? Ja, ja. Sí, descarao, si de la basca los mismos del PSOE se largan porque les da vergüenza. Antes de las votaciones todos con el carnet así diciendo: "Mira, soy del PSOE". Y ahora lo tiran, lo esconden, no quieren que nadie se entere de que son del PSOE. Ahora, como ha cambiado y es un señor reaccionario, pues, conflictos cada día. Y ahora no puede verme ¿no? Dice que mis ideas llevan a la cárcel y que nada. Ahora me relaciono más con el primer hijo de mi padre. Sí, es un rollo pmuy fuerte. Es uno que está en Gerona y también, no sé, fuma canutos. Pues a veces yo me voy con él. Ha sido un hippy siempre ¿no? Y me relaciono mejor con él que con los demás. Es por lo de la cultura underground, la contracultura, no sé, te llevas mejor con la gente del mismo estilo. Le gusta la fotografía, trabaja también en RENFE y viven en un estudio en la playa, un estudio de fotografía y lo tiene bastante bien montado. Vive con una chica, está guay. Ahora hace poco le he enviado un paquete con un par de cintas y tebeos que le encantan, de El Callejón. Y claro, te mueves más con él.

4. "Tens un cap com un tambor"

(MAURICI) Sí, estic una mica cremat no, home pues no sé. No sé, quins rotllos, diuen els mestres de que si estem canviant que si pitos i flautes, total que em costa concentrar-me a l'estudi i tot aixó. L'any passat encara estudiava, aquest any encara estudio però, no d'aquella manera tan bestial com a primer, però bé. Ara és allò de que et fiques davant d'un llibre i et comença a ve-

nir coses i tens tot lo cap ple, com si tinguessis ple de lo que t'ha passat o passarà demà, la música de l'Institut, això, això, això, tal, qual, tal, tens un cap com un tambor, total que em costa molt concentra'm. Però de vegades en quan tens motivacions que sí que et concentres, com per exemple un exàmen demà.

(MARTI) Me'n recordo que em volien posar al Claver. I al Claver vaig començar a estudiar perquè per entrar tenies que fer un exàmen. Vaig començar a estudiar i això que anava estudiant, estudiant i vaig anar al Claver a fer les proves i vaig arribar, m'assento i se me posa la ment en blanc, però totalment en blanc. Vaig al·lucinar molt, no? I allí plorant al mig de l'exàmen perquè no sabia lo que em passava. Me van posar unes sumes de quebrats, i és una cosa que m'encantava... i no em sortia!

(QUIM) Bueno, sóc fill de Lleida... Sóc d'una família de classe mitja, i vaig anar a un col·legi privat. Llavons, és un col·legi que... segurament tindràs coneixement, és el Terraferma, que teòricament no és del Opus, però està subvencionat per ell, i doncs clar, allí t'intenten menjar el coco i tal, no? Però tu, si fas la teva vida, passen de tu, tu els vas dient: "Sí, sí, i venga"... Hi havia un tio nordamericà que gairebé ens va menjar el coco a tots... Però bueno, menos mal que se'n va anar o sinó ja estariem tots a Torreciutat o ves a sàpigues on... Después, i això fins a EGB, pues lo típic: que si fas una malesa, que si vas a desumflar rodes de cotxes... A setè o vuitè vam començar, que ja comences a veure pel·lícules i tal, però la família passa de anar amb tú, perquè ja... Vamos! Ja tenen feina i tu ja es suposa que ets gran. Quedes amb la gent de classe: "Ei, què tal aquet divendres anar al cine?" "Ja ens deixaran anar?" "Ei, no sé, pregunte-m'ho" Dos mesos preguntant, fins que ho vam preguntar tots. I erem 40 o 50 tios al cine! Ja, ja, lo típic... Saps que l'Arbell està bastant aprop? Doncs, a vegades feiem, navem a fer "cross", i anàvem la pandilla nostra sempre amb els últims, passant de tot. Passant de tot vam agafar un "atajo", però quan ens feien anar per una zona determinada, naem com si anessim caminant però botant una mica per fer veure que corriem. Quan passavem pel davant del Arbell, fent-nos los xulos, començàvem a accelerar i "Niaoo, niaoo!" I passavem com unes fletxes per allí i nosaltres al·lucinant per un tubo...

(MARTI) Me'n recordo que les divisions les vaig aprendre a cop de regla. I sempre he anat molt malament, però no és que no estigués capacitat d'estudiar, sinó perquè me distreia molt. Ja de petit l'únic que pensava era en les muntanyes o me distreia amb una mosca o amb lo que fos... Sempre a fora de puesto. Estava a la classe i mai m'escoltava la classe... No he estudiat mai. L'únic que m'agradava era la gimnàstica i prou, els treballs manuals i prou. Estudiava perquè m'ho deien. Llavors, a tranques i barranques, ho anava fent, anava aprovant. los exàmens los he viscut amb xuletetes, copiant del companyer o repassant-nos una miqueteta l'últim dia. Estudiar no m'ha servit de res perquè no he estudiat. Ara me n'adono que potser si hagués estudiat m'hauria servit.

(GEMMA) De petita, com si diguéssim, m'he caracteritzat per una certa introversió. Destacava com una nena empolloneta, que treia bones notes, i de seguida vaig tenir un reconeixement a base d'adulacions dels pares, dels mestres, de les amistats, de les autoritats que governen un poble de 800 habitants. I això era una exigència per tú. I jo crec que el buscar un cert refugi en la cultura no va ser per mi mateixa, sinó per aquesta pressió social. Jo sabia que havia de donar alguna cosa a canvi, j que fins aleshores havia mostrat una sèrie d'actituds que m'eren molt valorades.

(LAURA) Bueno, el que m'ha marcat molt ha estat los estudis, perquè he estat una gandula, no he treballat en la meva vida. Vaig repetir una vegada cinquè, dos vegades setè... He sigut una

gandula nata, no m'ha agradat estudiar. Jo m'ho passava millor passejant o jugant. Me va millor treballar o estudiar lo que m'agrada. I com que no m'agrada ni m'agradaven les monges, passava de tot. I era l'excusa que tenia a casa. Després em van ficar a l'Espiga i lo primera anys molt bé, però lo segon tres quarts del mateix... Com que havia repetit, era la més gran dels meus companys d'escola i semblava que no, però l'etapa dels 15-16 anys, que es nota molt, començaves a fumar, a anar de discoteques... Bueno, una bandararra acabada! Me van pegar moltes bronques però me'n vaig adonar i tot ho feien perquè venia d'un ambient que no... vull dir, tal com sóc jo que la censura no l'accepto i a vegades hasta em passo i tot. Vull dir, jo per mi que se'n van donar compte, i van dir "Aquesta nena la tenim que arreglar!"... Després vai nar al Clavé, als jesuïtes, aa fer primer de FP... Fer piles a classe, al Clavé era horrorós. Va haver una semana que acabàvem a les dos i jo a casa no vaig dir res. I ma mare, que no apareixo, em va venir a buscar. I estàvem fumant canutos... I de repent un amic diu: "Hòstia, ta mare!" "Què dius, que al.lucines?" "Que és ta mare!" Al mig agafa els llibres: "Bandarra, vinga cap a casa!"... Quan fèiem piles veniem a Lleida. baixàvem en camions, auto stop. A les tre o a mig matí. Anàvem a donar un tomb a la tarda.

(GEMMA) Fins que va venir l'èxode, com si diguéssim, de marxar del poble i venir a estudiar a Lleida... Al col.legi de monges jo al principi em sentia una mica acomplexada, per allò de ser de poble, i també perquè em van penjar la etiqueta de nena pedant, catalanista... Jo em trobava incòmoda amb aquelles nenes, no en tenia prou amb parlar dels nens de la vora, dels vestits que portaven, de les modes del moment, sinó que creia que la joventut era una altra cosa... Fins que vai aconseguir d'anar a l'institut. Per mi va ser com un partir de zero, de trencar la imatge tòpica que m'havien endosat a les monges de "nena pedant". Poguer anar tranquilament amb sandàlies i faldilles llargues i tot aixó, per mi era un allujament, un dona'm per complet i veure com la gent em rebia. Vaig fer el COU a l'Institut, i a part que els estudis m'anaven molt bé i tal, és aixó que et comences a estabilitzar, que ja la gent et considera bé i et dóna una certa confiança, també una certa imatge de modernitat, el fet d'anar més o menys progre, a la gent de l'institut els desconcertava una mica, i tenien interés per conèixer-te i et preguntaven coses...

(MARIA) A les monges jo era una de les nenes predilectes. Les nots m'anaven molt bé, però no ens van ensenyar a estudiar, ni a interessar-nos pel que passava al món, sinó tot cara a la nota. De l'institut, tampoc me'n puc queixar. El sistema era una mica diferent: et donaven apunts, te tenies que espavilar tû pel teu compte.

(ARTUR) A l'institut los estudis me van començar a anar bé. Vaig treure de mitja de COU 6,5, no està mal. Per lo que vaig fer, des de luego, massa. T'ho pases igual de divertit i les farretes les fas igual i el temps lo pots aprofitar bé. Potser hagués pogut fer una bona mitja, entrar directament a medicina. Però tampoc és que estigués molt convençut en aquella època de fer medicina. La decisió no sé com va ser. Tothom feia dret o agrònoms. I a mi dret no m'agradava gens i agrònoms tampoc. Medicina m'anava bastant. Fer aquell any d'història va ser una imbecilada. Era molt fàcil, en sís hores t'estudiaves un exàmen. Era realment icreïble. A medicina que te costa setmanes... A més aquella gent passava de tot.

(MARIA) Per mi estudiar ha sigut molt vital, contrarestant amb els altres problemes de la meva vida. I ara que he aprovat les oposicions i que treballo, sembla que estudiar m'agradi més. Perquè treballar sol emprobreix, es converteix en una rutina: aixecar-te a les vuit, fixar, registrar, surts a les tres i ja està. Però jo començo la meva vida a les quatre de la tarda, quan entro a la facultat. Jo em sento universitària. Vols créixer, és mitjançant l'estudi. Per això he buscat motivacions perquè m'agradi el dret. He descartat aquesta possibilitat que em diuen a l'oficina, per exemple, el jefe m'agafa i diu: "Bueno, tú estudia per notaries, que guanyaràs molts quartets!" I jo li dic que

sí, sí, perquè t'interessa tenir bona imatge. Però a mi m'agradaria fer algo pels demás. I al dret em motiva bastant la part penal...

5. "Ya pasabas de estudiar"

(FELIX) Yo he ido a montón de colegios. Pues cambiando de domicilio constantemente no había otro remedio. El primero fue Pardiñas, tendría tres ó cuatro años. Me acuerdo que iba con los amigos que ahora mismo tengo. Del colegio recuerdo pocas cosas. De casa, muchas broncas. Y luego, cuando se separaron los viejos, un trauma de la hostia. No he sido nunca buen estudiante. Bueno, al principio lo era. Mi madre me dice que de pequeño era el primero de la clase y viendo las notas yo me he quedado alucinado. Porque ahora soy un perro y viendo las notas de pequeño... sobresalientes a punta pala por todos los lados. Hasta tercero sólo había conseguido un notable. ¡Todo lo demás sobresalientes! No me acordaba de todas estas cosas. En tercero ya empecé a ir de vándalo por la vida. A partir de tercero me rompí la nariz, no vivía con mi padre, vivía sólo con mi madre y imagino que todo esto influiría en un trauma, en un complejo de inferioridad de la hostia ¿no? Llegaba a clase y, bueno, el napias, el... Me llamaban miles de cosas, y yo de discriminado por la clase diciendo: "¡Joder, qué pasa! ¿no? ¡Ni que fuera imbécil!". Ya sabes cómo los son los críos. Como buitres. Al primero que flojea, a por él. Sí, sí, son la hostia los críos. Es que van a matar. Al primero que se descuida lo destrozan y ya se apañará. Los críos son muy majos, pero más cabrones que la hostia, descarado. Imagino que si yo hubiera tenido ese complejo de inferioridad y no hubiese tenido todos esos problemas, hubiese sido tan cabrón como ellos. Y por eso, no sé, también me habrá ayudado a ser de otra forma. Cuando lo has superado te das cuenta que no tienes que ser cabrón, que no tienes que putear a la demás gente, por taras o defectos físicos. Y quizá me ayude esto de paso a tener verdaderos amigos, una gente que te comprende y está a tu lado, y que no le importa que por estar a mi lado los marginen también. Esto me ayuda a tener amigos de verdad. Debe haber bastante psicología: el saber distinguir a la gente casi al verla. Y me pasa bastante. Esto de que estoy hablando con alguien y me estoy haciendo un juicio ya y suele resultar casi siempre.

Me llamaban "el campana" en la escuela. O sea, el que daba la campanada. Supongo que a la primera de cambio intentaría saltar para que se notara que estaba allí ¿no? Es normal, a muchos tíos les pasa: a la primera, campanazo, a ver si se dan cuenta de que vivo. Los profesores son igual que los críos. Los hay muy buenos que pasan de historias y van a ayudarte, pero hay otros que se dejan llevar por los críos y si los críos le tienen manía a uno, le toman manía y, bueno, ya pueden tirar al niño a la basura porque no va a servir para nada. O sea, un perfecto inútil. Pero eso es muchas veces culpa del profesor. El tío a veces se deja dominar por los críos y acaba siendo como ellos de imbécil. Los críos son cabrones casi siempre por los maestros. A veces que un maestro que sea el ídolo de todos los alumnos le haga una broma a un crío por lo que sea, ese crío me imagino que va a ser la burla de todos los fans del maestro, pero ya por la cara. Imagino que a mí me pasó con el director del colegio, don R., un tío más facha que el Franco. Pues el tío si no le echaron serfa porque tenía más influencias que la hostia. A uno le arrancó una oreja. Cogía a los niños por la oreja, los levantaba al vuelo y... ¡bum! zambombazo. A mí me partió una silla en la espalda. ¡Jo, una pasada! El tío estaba subido en el primer piso y estaban haciendo las filas para entrar. Cuando veía alguna bulla bajaba y... fa, fa, fa, se liaba a hostias

con los cinco críos que hablan armado un poquito de bulla, pero a hostias por la cara. Pues el tío éste le tenía rabia a cinco ó seis críos de todo el colegio y al final hacía que los profesores los cogieran rabia y los críos también. Esos críos, la hostia ¿no? Me acuerdo que pasaba de ir a clase. Yo me iba a leer el Pápus al río. Nos íbamos al río cuatro ó cinco críos y nos poníamos a jugar a bolas, nos hacíamos cabañas o nos íbamos a robar peras a los payeses. Sí, cogíamos cuatro ó cinco peras y pasábamos delante del payés pa que saliera corriendo detrás nuestro. Y nos llevábamos las bicicletas a armar bulla por ahí. Eso en cuarto ya. Si en Pardiñas no hubiera habido pandillas, no hubiera sido Pardiñas. Tengo un montón de heridas, señales. Aquí tengo una de un ladrillazo y se vé que era un crío. me acuerdo que hacíamos las hogueras. Montábamos la hoguera ¿no? y había gente que se quedaba toda la noche con escudos, cascos, cañas, tirachinas, ahí guardando para que no nos quitaran la leña los de otras hogueras. Y cuando veíamos que alguien tenía una hoguera más guapa, nos íbamos en pandilla con los tirachinas a robar leña a las otras hogueras. ¡Unas pasadas! ¡Eramos más bestias! Atábamos los perros a los postes y nos liábamos a tirarles chinazos, a atarles latas, a mosquearlos. Luego se venían detrás nuestro pa mordernos y los metíamos en el colegio y... fa, fa, a balazo limpio con ellos. Eramos unos animales, unos burros. Y esto de coger las lagartijas y meterles un petardo en el culo... sshh, bum! ¡A tomar por culo la lagartija! ¿Y en la escuela qué iban a decir? Si son más burros los profesores. No decían nada. Te veían en algo de esto y te pegaban dos hostias.

Estuve en Pardiñas hasta quinto. Luego me fui, sexto, séptimo en La Salle y octavo en un colegio de Barcelona. Entonces estaba con mi padre, que fue la tercera vez que se juntaron y la última, y vivíamos en Barcelona. Y allí lo mismo. En octavo aún me acuerdo de un profesor partírle un taburete a un crío en la espalda. El estar dos años de internado en La Salle es lo que recuerdo. Mis padres vivían en Barcelona, pero yo iba a La Salle de Manlleu. El viejo siempre sale con que salí más caro que un hijo tonto. Pero bueno, allá él: "Yo no quería ir a un sitio interno, has sido tú el que me has llevado". Y era pa poder vivir mejor, que yo no me enterase de las movidas que había en casa, que eran de la hostia. Y estuve dos años que no salía de La Salle para nada. Y luego salí de allí ¿no? Lo que suele pasar, sales de un colegio de curas y tienes a los curas... algo increíble. De la Salle me echaron el segundo año. Sí, es que era un perro de la hostia. Normal, estás allí interno y (estás) hasta los huevos de aquello. Y haciendo pilas. La última semana me vieron una hora y me escapé de allí dos veces en una semana. Me fui a dormir una vez debajo de un puente con el saco de dormir, y otra vez al pajar de un amigo. Cuando descubrieron dónde estaba, el hijo puta del rector me pegó una paliza... Iba con el ojo hinchado, la mejilla así, la nariz sangrando como un loco. ¡Pero una paliza que me dió el cabrón! ¡Qué pasada! ¡Era un cura y la paliza que me dió! Esto fue con la mano, que luego cogió una vara y me dejó las costillas, pero tibias, tibias, tibias. Estuve dos días en la cama y a los dos días, después de estar medio bien, dicen: "Bueno, expulsado". Acabé séptimo en la Salle, recuperé las dos que me quedaron y acabé octavo en otro colegio. Este estaba en Hostalets de Balanyà, porque en realidad en Barcelona no he vivido, he vivido en un pueblo. Y bueno, en ese pueblo iba al colegio que se llamaba Juan XXIII, normal y corriente. A partir de ahí empezaron a cambiar las cosas. Había un profesor de la CNT, yo creo que era mi ídolo. Se llamaba Llopart. El dire le pegó una paliza a un crío. Y el Llopart, que era profesor de matemáticas, le quitó el taburete al director, le partió la cara y encima le puso la denuncia y le echaron de allí. ¡Una pasada! Yo, es que aluciné un montón. Yo fui un día a su casa, y ver lo distinto que era su mundo al de los viejos, yo me quedé flipado: las camas estaban en el suelo, las habitaciones estaban separadas por esterillas de paja, tenía un tapiz en la pared cantidad de guapo, moqueta en el suelo, y cojines, un equipo de música y su televisión en un rincón, pequeñita, que se notaba que no veía demasiado la televisión porque era de estas portátiles. Y bueno, ver eso y ver una casa tradicional como la mía, di-

je: "¡Hostia, esta gente tiene, no sé... tiene una forma de vida que me gusta!" Era el clásico progre de los setenta.

BUP lo hice aquí en Lérida que fue cuando mis padres se separaron otra vez. Y fui al Màrius Torres, en segundo ya pasé de hacer BUP y me fui a FP y también pasé y me puse a trabajar. BUP era venir de Barcelona y estar desconectado de todo. Tienes cuatro amigos justos para poder salir un poco y nada más. Pasé un año fatal. Me acuerdo de un profesor muy enrollao, que me lo encontré el año pasado en una manifestación pacifista, que el tío es que llegaba a clase y decía: "Bueno, ¿quién es el que no tiene ganas de estar aquí?". Y los que levantábamos la mano: "Venga, todos fuera. Los que se quieran enterar de qué va el rollo que se queden, los que no, que se larguen". Ja, ja. Y eso me gustó un montón. Era el que hacía ciencias naturales. ¿Te puedes creer que lo suspendí todo menos educación física y ciencias naturales? ¡Y ciencias naturales con un sobresaliente! Me gustaba cómo daba la cosa. Pero fue a partir de mediados de curso. A principios había una tía que había estado con el Rodríguez de la Fuente, ayudándole, y la tía sabía un huevo, pero era una hija de puta. Entonces pasábamos de estudiar. Suspendí las dos primeras evaluaciones. Las tres últimas, una de sobresaliente, la otra de notable y la otra de notable. Qué cambio más radical ¿no? Me hicieron pruebas, un test, un psicólogo y un sociólogo en el instituto, para ver que pasaba ¿no? Por qué no estudiaba si en octavo había aprobado con notable y en BUP no me comía una rosca. No lo descubrieron, ja, ja. Bueno, pero me dijeron que tenía un coeficiente de inteligencia de... bueno, que si quisiera podría ser un científico de la NASA. Tenía un coeficiente de inteligencia pero muy alto. Yo me quedé alucinado. Yo me imagino que después fue bajando. Al año siguiente, ya en FP, empiezas a tener más amigos y te conviertes en un gamberro de la hostia. Ya en BUP eres un gamberrete con cuatro colegas y montas las tuyas. No con mala intención, no es pegarle el palo a nadie. Es no ir a clase, el tomarle el pelo a los profesores, el ir de picarón un poco por la vida, ir de pasado. Y luego en FP es cuando ibas de super pasado, ya pasabas de estudiar, no me veían el pelo en casi todo el curso. Y, bueno, fatal. Y los porros fueron en FP, recuerdo que echaron diez o doce por esto. Allí ya me relacioné con gente de la Mariola y ya sabes lo que pasa... te relacionas con gente así y vas de broncas. Entonces había broncas con la gente de Pardiñas. Bueno, pues en las discotecas, broncas cada semana. Entonces yo hacía piragüismo en la Antorcha. Los de piragüas se organizaban unas broncas que había que tener un cuidao con nosotros de la hostia. Cada domingo de broncas a las discotecas a meterse con todos ¿no?

6. "El rollo que porto..."

Hey, despiértate. Ya son las ocho levántate
 Hey, vas a llegar. Llegas tarde otra vez a trabajar
 Hey, vístete. Llama a tu jefe, prepárate
 Malditos sueños, te han acabado
 Te ves tranquilo, estás soñando
 ("Hèy", TARJETA DE CREDITO)

(MANEL) Vaig estar treballant sí mesos en una feina. Després he estat treballant en alguna que altra feina, en rollos de col.legues. algun que m'ha dit: "Fes això" Perque jo treballar sí que puc

treballar no? Però és el rollo que porto, que imagina que jo vai a un puesto a demanar treball! Però aunque ben vestit, no sé. Es que tampoc hi ha molt treball! Ja ho he intenta, ja. Un munt de vegades vaig anar preguntant per tots los puestos que veia però no va resultar. Home, sí, sí que m'agradaria treballar en una feina estable. per l'economia sí. Vaig vivint perquè mon pare guanya peles i perquè me'n dona bastants. Però m'agradaria tindre més peles i més movida. Als estius treballo a la fruita.

(GEMMA) Lo de treballar va venir després del "crack" familiar, el deixar de ser una "nena bé" i decidir tirar endavant per mi mateixa, potser pel meu esperit de contradicció... i d'ambició. Em satisfieia pensar que començava a guanyar-me la vida. Així, al segon any que estava al col·legi de monges, treballava cada matí a la cuina, ajudant a rentar plats, per pagar-me en menjar. Al principi jo sentia vergonya, i em feia una mica la màrtir, donant-me valor al distingir-me de la resta de la gent que no havia de fer cap esforç. Després vas veient que no ets màrtir en absolut, sinó que continues sent una nena imbècil com les altres...

(MARIA) Abans havia treballat donant alguna classe, i això m'havia fet valorar més els diners... Però el món del treball l'he conegut des de que sóc funcionària. Al moment que se'm van presentar les oposicions, estava en crisis amb ma mare. I si volia marxar de casa, si volia afirmar la meua personalitat, havia de tindre un respaldó econòmic -els diners ho fan tot! I vaig dir: endavant! Ara continuo perquè m'és compatible amb la carrera, i tinc diners que em permeten dedicar-me al que m'agrada, com és viatjar, dansa... Es a dir: jo em sento estudiant i al treball hi estic perquè tinc uns diners i una independència. Es un mitjà no un fi, al menys de moment... En aquest món hi ha moltes rencilles. Jo estava acostumada amb els amics de l'escola, que no es movien molt per interessos, mentre que aquí van pels diners, hi ha molta enveja: tenir un pis, comprar-se vestits, sortir a sopar... El jefe no està tan al damunt com en una empresa privada. Tant si treballes com si no, saps que a finals de mes et cauran tantes pessetes. Per això hi ha un cert abandonó de la feina.

(GEMMA) Vaig estar tot un estiu treballant en una empresa de venda de finques, que era un timo total! Allí hi veies la hipocresia del sistema, una societat mafiosa i desestructurada. Perquè ens feien endosar finques a la gent una mica enganyant-los, que ja sabien el què els hi havies de dir. Era un "marketing" per a la gent simple, per enganyar fàcilment. Des de llavors sempre he tingut alèrgia al comerç... Després és allò que dones repassos, lo típic... fins que l'estiu següent -el passat- vaig anar a treballar a la fruita, a casa d'una amiga meua, que va ser quan vaig entrar en contacte amb el món dels hippies. Llavors em vaig sentir per primera vegada una obrera: tenir un horari fixe, un treball en sèrie -perquè estàvem en un magatzem embalant- i adonar-te a nivell pràctic d'una sèrie de qüestions teòriques que havies estudiat: l'alienació, l'explotació... com sentir-te violenta quan tenies al darrera l'encarregat, la supeditació del treballador, i la innecessarietat del control de l'encarregat... Recordo que treballavem 14 hores (de sis a nou) i per no re et cridaven l'atenció. I si volien et fotien fora., com a una noia, que era la que més treballava, i la van fotre a fora no sé perquè...

(ARTUR) Treballo als dematins al despatx del meu pare i em paga, però em paga poc. Treballo no per capritxo. Primer dubto que el meu treball sigui útil. Però és una tonteria perquè lo que faig en cinc hores, em mitja es podria fer. Treballo perquè no queda més remei. A casa és com una condició, diguéssim. ja els he dit que em deixin en pau, que em deixin estudiar, que no aprofito el temps i tal. Però no... i lo que conseqüeixen és tallar-me el plà d'estudis. Treballo dos o tres dematins a la setmana, en època d'exàmens dos. Però és molt diferent, Te talla molt i ja no saps què fer.

(MARIA) A ma mare li va sentar com un tiro que no li donés res a casa (del sou). Més que per necessitat, és la seva mentalitat: "Nosaltres els ho donàvem tot als pares!" Ara diu que es vol comprar un pis i que hi he de col.laborar, i que he d'estalviar pel dia de demà... Però jo tinc interessos completament oposats: m'interessa viatjar, i estalviar per anar a viure a Barcelona. I cada mes, el dia que cobrem, hi ha jaleos a casa. Perque jo no em vull comprometre en les seves "inversions".

(ARTUR) No, no m'he plantejat independitzar-me. No, no. A mi el que em va és acabar la carrera i a nivell pràctic... tampoc és que estigui malament a casa. Lo que m'he plantejat és treballar per montar-m'ho millor, però medicina és una carrera que tens que fotre-hi molts temps i, entre classes pràctiques i tal... hauria de trobar un horari molt bo, molt bo.

7. "Buscarse la vida"

(FELIX) He trabajado desde los trece años. He trabajado en un mogollón de cosas, pero en un montón. Pues trabajé de payés, de brillantador con mi hermano, de camarero, de barman, de cartero, de mecánico, de vendedor, de estibador, de molinero... Si, una pasada, he currado de todo lo que te puedas imaginar y demás ¿no? un montón de cosas. Y luego en la fruta en verano, y, bueno, de todo lo que me echen. Y ahora, pues eso, por lo de la mili, estoy en paro, buscándome la vida. Empecé ayudando a un payés que vivía al lado de mi casa. Limpiaba las vacas en las cuerdas, recogía las balas de paja, ayudaba a segar, a sulfatar. Me pagaban 60 pelas la hora. Y curro cantidad de duro, intentando hacer diez horas para ganarme 600 pelas. En verano todos los días. cuando estaba estudiando, sólo los fines de semana para sacarme para el cine el domingo. Y me acuerdo que lo primero que gané se lo di a la vieja, pero todo ¿no? La vieja cantidad de contenta: "¡Joder, qué niño más bueno que me ha salido!". Ahora le doy un tercio de lo que gano y a veces la mitad y... bueno, ya hay broncas, ja, ja.

Si en realidad yo voy de manitas, lo que pasa es que voy de perro también. Hago lo que quieras, pero como no me dé la gana, es que soy un perro. Me lo han dicho tantas veces ya, que me lo acabo por creer. Por ejemplo, he pintado hace poco las ventanas, pero ha tenido que estar mi madre detrás tres meses. El otro día dijo: "Hay que empapelar". Y a lo mejor si me da el punto me lo hago mañana y pasado todo. Pero como no me dé por ahí, se puede pasar dos años gritándome. O sea, tengo que ser yo el que vea las cosas, siempre pasa lo mismo. Ya me pueden gritar, que si no me da la gana, voy a pasar olímpicamente de hacerlo. Mi primer trabajo fijo fue en una tienda de recambios de automóviles. Allí trabajé un año. No me gustaba y además se cobraba muy poco. Y encontré otra cosa. Hice la solicitud para Correos, para subalterno y me aprobaron, estuve estudiando tres meses y luego empezaron a echar gente de Correos y... bah! yo estuve entre ellos. Y luego he estado trabajando en la fábrica, en la arrocera. Estos son los tres empleos fijos que he tenido. Luego he trabajado en la fruta, en dos restaurantes y un bar. En la fruta son unos explotadores asquerosos. Yo, el primer año salí mosqueado. A mi me pagaron el año pasado a 300 pelas, bueno a 250 la limonera y a 300 la blanquilla. No, si está bien. Pues había un negro allí que le pagaban a 150 la limonera y a 200 la blanquilla, en el mismo sitio y currando más horas que yo. Pero los tños es que llegaban a currar doce y catorce horas diarias. Yo curraba ocho y sacaba más pasta que ellos. Y encima, a ellos les dejaban una casa y tenían que pagar alquiler por la casa. O sea, casi trabajaban por la cara, por la comida y por el piso. De un

descaro total. No tienen papeles, venga explotarlos. Y luego hablan de los negros... Aparte de eso, una calda que te caes encima cada día que te cagas. Pero sí, te ganas tu pasta, y vas currando a tu aire, porque los cogedores son cantidad de buenos. No te enteras porque vas dándole el palique al colega que tienes al lado y bla, bla, bla, te pasas los días así. Además, el payés era un tío enrollado, bueno, no siempre, pero la mayoría de las veces. Por la mañana parábamos media hora y nos tomábamos una cerveza, y esta nos la pagaba. Entonces el payés se enrollaba medio bien. Con nosotros, con los negros no. ¡Qué racista que era el tipo este, qué pasao! Además, la primera vez que le vino un negro yo me quedé alucinado. El tío se lo queda mirando y le dice: "No, moros no, sólo cristianos". Y ya me rompió todo. ¡Joder, qué burro llega a ser! Y los negros muy majos, muy majos esta gente, son seres humanos, no cambian nada. Hombre, están discriminados y a veces están un poco cerrados, normal. Pero los negros son una gente acojonante. Igual que los blancos, igual que todo el mundo, la gente es majísima. Toda no, casi.

Han sido tantos curros que... Por ejemplo, de ser camarero, he trabajado en tres ó cuatro sitios. En el bar de mi tío, fatal, porque mi tío es más facha que el Franco. Encima mi tía es una borde de cuidado. Yo me acuerdo de estar currando, viene mi tía, se me queda mirando y empieza a darme la bulla. Me apoyo en la pared y le digo: "Cuando termines, sigo trabajando". Cuando yo tengo que trabajar en algún sitio, trabajo bien, fuerte. Lo que pasa es que mi tía es muy gillipollas. Nadie ma ha dicho nada cuando trabajo. Y mi tía, como es de familia, pues me da la bulla, y se desahoga conmigo. Pues yo me la quedo mirando y le digo: "Piérdete, no te desahogues conmigo, que hay otra mucha gente, y si no, te das de cabezazos contra una pared" "Que tal que cual, que un poco de respeto". Pero digo: "Bueno, a ver qué pasa, ¿no me vas a respetar a mi o qué?". Al principio estaba en la barra, luego salí de la barra y en aquella época andaba con los pies doblados, todavía ando un poco. Pero ando con las rodillas así juntas, y mucho más marcado entonces. Y dice mi tío: "¿Qué pasa, que no sabes andar bien o qué?". Y le digo: "¿Pero qué pasa, que le duele a usted que ande así?". Dice: "No, a mi no me duele". Digo: "Bueno, pues se calla que a mí tampoco". O sea, plantarle cara a la gente que se quiere picar conmigo siempre lo he hecho ¿no? No me gusta que se metan conmigo. Yo, mi trabajo lo voy a hacer y lo haré lo mejor posible, y si quieren decirme algo, que me lo digan, pero que me lo griten... me salto más rápido, y le canto las cuarenta a quien sea. El jefe de camareros aquel año, bah!, es que me tenía amargao. Fue el último día ya que dice: "¿Qué pasa? Que eres muy lento...". Cojo la caja y hago: "Tum! Tu mismo...". Y me largué pa Lérida. "Si me vas a echar la bulla... Llevo aquí currando todo el día y vienes tú de dormir la siesta..." Terminas de comer a la una, sirves las comidas a los clientes, a las cuatro terminas todo. Bueno, pues en ese momento, los camareros se quedan dos de reserva y todos los demás se van a dormir la siesta, a bañarse, a hacer el imbécil por allí y bueno, (yo) había estado currando toda la noche anterior en una historia que vino el Pujol aquí a las balsas y había estado currando hasta las tres de la mañana; luego me levanté a las ocho, y ya eran las ocho de la tarde cuando el nota viene para allá y me dice que venga, que más rápido. Ya me mosqueé, cogí la caja y dije: "¡Buscate la vida! Yo de currar paso. ¿Qué pasa aquí? Encima de que haceis la pirula y haceis que me toque hacer el servicio cuando me tiene que tocar, me vienes tocando los cojones... ¡Va hombre!".

Y la última movida que he tenido de este tipo fue currando en la arrocera, el último curro que he tenido, la Arrocera del Segre. Pues acababa de salir de tener un accidente con las piernas, tenía fisura de ligamentos. Al saltar de un camión me rompí un tobillo. Estuve un mes de baja y a la semana de estar de alta, me pongo a trabajar en el molino. Bueno, el molino funcionó mal, se empezó a encallar, empezó a salir humo y me pongo la mascarilla y no funciona. Hacía quince años que no la cambiaban el filtro y se tiene que cambiar cada quince días. No funcionaba. Yo

ahogándome, no sabía cómo parar que saliera el humo aquel. Salgo pa fuera y le digo a un camionero: "Oye, ves a buscar al molinero, que se me está inundando esto de polvo y que me estoy ahogando". El tío se me queda mirando y me dice: "Yo no voy a buscar a Manuel, no me hablo con Manuel". ¡Hostia! Me lo quedo mirando... Pero aquello no paraba de soltar humo. Al final me metí pa adentro, lo solucioné yo solo como pude, cuando estaba arreglado me voy pa él, me lo cojo así y le pego dos hostias. Le digo: "Si pasa una cosa así, me importa tres pitos que tú tengas relaciones con Manuel o no tengas relaciones con Manuel. Si tienes broncas es problema tuyo, pero esto es una necesidad y a mi no me jodas". Pues al día siguiente, me tuvieron que llevar al hospital con una intoxicación del polvo este. ¡Pero yo quedé más a gusto después de pegarle las dos hostias! Después de la intoxicación, otra semana de baja, y cuando volví me dijeron que ya me podía ir, porque ya estaba cerca lo de la mili y toda la historia y me dijeron que cuando pasara lo de la mili, que fuera a buscar trabajo que allí encontraría. Además, en tres meses me hicieron estibador, y esto no se hace hasta los dos años. Hay gente allí que lleva dos y tres años y todavía no sabe cómo funciona. Y yo, en tres meses, aprendí a llevar la máquina empaquetadora de las mujeres. La arreglaba yo, ya pasaban de llamar al técnico. Llevaba el molino y podía llevar al molinero. Como soy de la CNT, y no me gusta que me jodan demasiado, dije: "Bueno, si quieres que esté currando así, tienes que ir a un abogado y hacerme estibador". Y de cobrar 35 billetes pasé a cobrar 65 en tres meses. Tenía un contrato por temporada. De esta forma trabajo seis meses, cobro nueve, porque son tres meses de paro, y luego tengo seis de vacaciones y con currar tres meses además por ahí... Por ejemplo, curro tres meses en el Segre, empaquetando, 20.000 pelás al mes con dos horas nada más y me pego unas vacaciones de tres meses pagadas con el paro y luego tres meses y medio trabajao nada más. Es lo que he hecho este año y el pasado. El mes que viene es la última vez que cobro del paro y el que viene empiezo a trabajar en el Segre, empaquetando, dos horas por las mañanas y ya ves, tienes todo el día libre. Y a vivir...

8. Privacitats

(MANOLO) Mis padres... me entienden perfectamente en que yo me quiera independizar, y ellos me ayudarían en todo lo que pudieran. Digamos que... la sociedad actual no permite una independización fácil. Supongo que los padres de todos los jóvenes como yo se casaron cuando tenían 20 o 21 años, y sí, quizá eran más pobres o vivían más mal, no sé, pero el caso es que podían en un momento dado decir: "¿Nos casamos?" "Nos casamos" "¿Nos vamos?" "Nos vamos" Y el caso es que se iban de su casa, se compraban un piso y ahora todos tienen piso y trabajo, etc. Los jóvenes de hoy, sí, sí, nos tomamos todos los cubatas que queremos el fin de semana, discotecas, muy bien todo, pero... 12 o 13 o 6 o 7 millones para comprar un piso no parece que los tenga cualquiera. Los problemas del proceso de independización son completamente externos a... al ámbito familiar.

(GEMMA) Tampoc és que jo hagi forçat cap situació. Quan jo he anat a viure a un pis, la cosa ha estat per necessitat -a part d'aquesta necessitat que tens una mica de buscar-te la vida, de treure't les castanyes del foc. El fet de la independència econòmica, per exemple, ha estat una cosa progressiva, no ha sigut cap xoc. De fet, estan contents i tota cosa que sigui un èxit per a mi els omple molt.

(LAURA) Encara estem a una societat molt machista... Te'n vas a l'altra banda de la frontera i veus que una noia amb una certa edat se'n va a viure amb un noi a un pis i és lo més normal. Aquí a Lleida encara no és normal. Comença a ser bastant... Hi ha molta gent que està vivint en pisos i no perquè estigui malament amb la família, però ja tens la teva vida i ja no t'agrada donar explicacions cada dia de perquè fas les coses. És el que m'està passant a mi. Arriba un moment que ja estic farta de lluitar per lo mateix. Estaràs més o menys malament perquè jo a casa econòmicament estic bé. Però a vegades prefereixo això i estar interiorment molt més millor que estar tot lo dia constantment en lluita.

(MARIA) Durant dos anys viuré a casa, a no ser que les coses anessin malament o me n'anessin a viure amb un noi, que no crec. A l'acabar la carrera, ja buscaré treball fora de Lleida, i això me portaria a viure emancipada, jo sola, o potser acompanyada... De moment, hem llogat un pis amb unes amigues que és com el meu raconet, per poder fer tot això que voldria fer jo sola i a casa no puc fer-ho, com és estudiar tranquil·lament, el que puguin venir amics sense tenir que donar explicacions, poguer estar sola... La idea ja em rondava des de feia molt de temps degut a les relacions a casa... Fins que un dia vaig llegir un anunci, vaig trucar, ho vaig plantejar a dues amigues més, ja que al no viure no resultava rendable pagar els gastos jo tota sola. Elles dos també ho volen per lo mateix i ho vam agafar. Tinc que ser sincera: precisament la setmana que vaig estar fent els tràmits del pis, les coses anaven molt bé a casa. La meua mare semblava haver canviat de postura i jo tenia remordiments de consciència, i el dia que vaig anar a firmar el contracte estava desfeta. Tota aquella nit vaig estar plorant i volia desfer-ho, perquè pensava que si ella feia un pas per portar-se bé amb mi, doncs jo feia un pas cap al darrera totalment, era trair-la pel darrera... Per una altra banda, és una cosa que sempre m'ha fet molta il·lusió tenir una casa pròpia... Al això em feia tirar endavant. Ademés tenir un pis no volia dir res, perquè si les relacions amb ma mare eren bones ho podia deixar. Però ara crec que no és necessari que les relacions vagin bé o malament. Tenir un pis és simplement per tenir el meu racó. Ja no és en funció de les relacions...

(LAURA) Jo he estat vivint fora de casa en un pis amb unes noies. Era un pis que tenien unes noies, eren molta gent. A nivell de convivència eren molt diferents, perquè jo sóc molt ordenada i super neta i a nivell de neteja en aquell pis no es podia explicar. Jo me n'anava de casa per no tornar. Ojo, amb uns plans bé, no d'enfado ni molt menos. S'ho van prendre ni bé ni malament. S'ho van tindre que agafar. I vaig estar molt bé. I lo que me va fer tornar va ser la cosa econòmica i també la moralista, que trobes a faltar als pares... Esperaré potser un any i mig però més no. Vull dir, vull marxar, però marxar bé, perquè sóc molt independent. Ho faré sola o amb la meua amiga.

(LOLA) El tener un piso determina mucho cómo te organizas el tiempo libre. Si sales con un tío, no tienes que ir a la discoteca a magrearte. Te sueles quedar más en casa.

(MARIA PILAR) No hi ha cap problema en tornar a casa, treballar a Lleida i no em suposa inconvenients anar a casa cada dia. Tinc la independència que vull, surto cada nit... Està bé, no?... Ho-me si em fas aquestes preguntes arribarà un moment en que tindrè que reconèixer els meus petits problemes i les meves limitacions, com comprendràs no tornaré a les tantes de la nit, ni portaré el noi amb qui surto a la meua habitació, és lògic...

(JAUME, 25 anys, treballador) A casa meua, tenia una habitació molt petita, i a mesura que m'anava fent gran m'adonava que no tenia intimitat. Per tant, vaig optar en un primer moment pel pis d'estudiants que si bé és una experiència més també té els seus inconvenients... I ara ja ho veieu tot un pis per mi.

(RAMON, 23 anys, estudiant i treballador) Estic d'acord en que el pis d'estudiants és una bona opció per marxar de casa, però en el meu cas, que fa quatre anys que estic en un pis, he tingut les meves històries... Si bé vas passant d'aquests mals rotllos, arriba un moment en que et plantes viure d'una altra manera.

(MERCE, 23 anys, estudiant) Em faria molt il·lusió tenir un pis per a mi sola, i de fet ho vaig proposar a casa... la resposta va ser negativa per part dels pares, adduint raons un tant irracionals -que si et violaran, que si entraran al pis, etc.

(TERE, 22 anys, estudiant) Sols estic esperant els caps de setmana per tornar a casa, estic molt bé amb la família. A l'acabar la carrera em dius? Sí, sí, evidentment, tornaré amb els pares. què vols que et digui, suposo que tot ho dirà la feina.

(JAVI, 19 anys, estudiant) No m'acabo d'habituar al ritme del pis, m'agobia fer feines que no havia fet mai, trobo a faltar la meua família per sentir-me recolzat.

(MONTSE, 22 anys, estudiant) Semblarà una tonteria, però per a mi el pis d'estudiants on estic visquent és com la meua segona família... Malgrat tot, em pregunto si quan acaba la carrera hauré de tornar a casa. per la meua part crec que hi ha d'altres solucions alternatives que supleixen a la família d'origen, a més, és l'ideal, no?

(ANTONIO, 26 anys, estudiant) Mira, després d'estar cinc anys en pisos, he arribat a la conclusió que tornar a casa seria una frustració... Perque estic enrotllat amb una noia fa set anys i últimament estem parlant de casar-nos, això sí, si trobem feina! Com ho veus?

(MARI, 21 anys, estudiant) No sé si tindreu la mateixa opinió que jo sobre l matrimoni, però em dóna igual, ho tinc molt clar... Casar-se és l'ideal, si no amb el temps ja ho veureu, a més dóna l'oportunitat de marxar de casa sense ressentiments per part dels pares. No te'n riguis tio!... Em sembla que no m'explico, no veig el matrimoni com el viene els meus pares ja que la cosa ha canviat, no? Ara la dona té alguna cosa que dir, és una relació més oberta...

OSCAR (28 anys, treballador)- Cuando terminé la carrera, estuve un año sin encontrar trabajo. No me podía permitir el alquilar un piso, pues como comprendereis, no tenía dinero. Esto retrasó nuestro matrimonio... Mi habitación no era mi casa y yo necesitaba tener algo personal para mí y para mi compañera, o sea, únicamente para nosotros.

NURIA (26 anys, treballadora)- Cuando nos casamos, yo no trabajaba y Oscar cobraba un sueldo mínimo. Esto nos obligó a alquilar un piso pequeño en Balafia, que poco a poco lo hemos ido acondicionando, como podéis ver... Veo nuestro matrimonio como una relación entre compañeros, nos comprendemos perfectamente, nos ayudamos en las tareas domésticas... Créeme, es muy reconfortante ver que difiere totalmente del de mis padres, donde mi madre... Bueno, ya sabes... Es muy cómodo hablar de igualitarismo y libertad, pero nos costó lo nuestro. A pesar de esto reconozco que en nuestro caso lo llevamos bien.

OSCAR- Creo que la libertad dentro del matrimonio es la comprensión y la confianza. Entre nosotros nos lo permitimos casi todo, no hay problemas a la hora de salir separados, de irnos a diferentes fiestas... Espero que cuando llegue el hijo no cambie... Mira, hace dos años que estamos casados, después de estar juntos durante un año en el mismo piso, y aún no nos hemos planteado la posibilidad de tener hijos. Pienso, que en primer lugar está la estabilidad laboral, no como antes... Para tener un hijo se tiene que estar muy seguro, pero bueno, espero que llegue, no Núria?

9. Basques

(LAURA) *El meu grup d'amistats és enorme. Tinc la meva amiga íntima de sempre que és la Carme, però tinc moltes d'amigues íntimes. amb la Carme cada dia ens telefonem... I després quantitat de gent que potser no hi seràs molt amiga, però també tens vibracions boniques i també t'enrolles. Els he conegut a molts puestos: a nivell d'escola de dansa, de pubs, a l'autobús mateix, a un concert, a una conferència. Una persona, quan se mou, coneix a la gent fent un esternetut. L'amistat és una cosa que sempre la he sabut valorar.*

(MARIA) *En això de l'amistat, jo sempre he anat canviant bastant. Per cada lloc que he passat (la Congre, l'institut, anglés, dansa, la facultat...) m'han anat quedant unes bones amigues, però en plan individual... Tot això és lo que més m'ha ajudat a superar les dificultats familiars, perquè moltes vegades, quan marxo de casa, surto plorant i passar-m'ho a gust amb els amics, fa que se m'oblidi. Per això aquests últims anys em passava moltes hores fora de casa, perquè no m'hi trobava bé. Ara no em preocupa, encara que en una època vaig tenir molta obsessió per la soletat. I és que a mi, no tenir amigues, persones que t'estimin, és lo que em fa sentir més deprimida, en un estat horrible, no? Per a mi és vital. Va ser un any que vaí nar a un viatge a Galícia, i vaig conèixer unes amigues. Em van explicar que a Lleida sortien al Hobby, anàven als vins... a tot això que jo encara no coneixia. Aquell estiu, en tornar de Galícia, vaí començar a conèixer tot això dels pubs. Amb una altra ens vam fer les líders: "Anem aquí, anem allà" I vengam, fèiem el que volien. Erem unes nou noies i vam començar a sortir amb el grup del Artur, que eren nou nois...*

(GEMMA) *Al poble solia sortir amb la colla -sortia amb un noi de la colla. Me'n recordo que muntàvem allà al Casal un tocata, i ficàvem discos, i tots volfem ser grans, com si diguéssim. Amb quatre llumetes roges, i la música de "Papas and the Mamas", i els nois que treien a les noies, elles contentes,... Era molt graciós, com una cosa clandestina...*

(LAURA) *Quan feia primer de FP, al Clavé, vaig començar a sortir... A la discoteca vaig a ballar perquè m'encanta. I a veure quin noi t'agrada, a qui coneixes... Sempre hem sigut un grup de noies, les que sortiem, era molt diferent. havia un grup de nenes de les Dominiques, el grup dels vins i això que sortien però nosaltres anavem molt de juerga, en plan de borratxera, de riure, de guitares i vengam a veure qui la feia més grossa... El dia últim abans de les vacances de Nadal va ser molt fort perquè ens vem anar de vins abans que comencés la festa del Trident i pel carrer, tots los del Claver, cridant com a cubes, I el director se'n va enterar. Jo aquell dia amb una trompa quan vaig arribar a casa... quie sort que no se'n van donar compte... Aquell estiu va ser lo primer de sortir fort, cada dia, de no parar. Vaig començar a sortir molt per la nit, d'anar a festes, a guateques. Vam fer un que era el sant d'un amic nostre... Me'n recordo que va ser la primera bronca perquè vaig arribar tyard a casa. Tenia que arribar a les 10 i no vaig arribar fins a les 11 i mitja... Pues aquell estiu vas de festa, et comences a enamorar del primer noi, ja vas més amb picardies...*

(MARTI) *Llavors me'n vaig anar a la parròquia del Carme. Vam començar a fer sortides a la muntanya. I era lo cabecilla de dins del Carme. Bueno, del moviment infantil, dels 12 als 14. Després quan ja me tenia que confirmar, o passar al moviment juvenil, ja no vaig tenir ganes i com que em vaig fer escalador, me'n vaig anar al centre excursionista, pues ja era una altra història. A par-*

tir d'aquí va ser el centre excursionista i la política. La política molt bé, no? Al començament disfrutàvem, perquè era anar a pegar cartells, eren mogudes, vull dir, una cosa que ho feies d'amagat i sembla que no, però tenia algun morbo. Això era abans del franquisme, 75, 76 no?... Abans havia format, quan anàvem de quinquis, una banda confiscadora. Era de crios que anàvem amb rollos polítics, però sense res no? Teniem 14 o 15 anys, no lligaàvem res. Però llavors vam conèixer això que era molt més guapo, una cosa molt més futurista. Llavors érem companys que havíem trobat en alguna manifestació. Com que havien començat a legalitzar les coses, pues ja havia perdut algo de morbo no? Llavors lo que tú veies que estaves lluchant per un costat, venien d'un altre i te deien que no. Ja perdies algo d'encant, i vam passar de tot.

(GEMMA) Una cosa molt important en aquesta etapa de l'adolescència van ser les cartes. Vaig començar a escriure'm amb la gent del moviment, perquè només ens veiem a les trobades. Des de molt petita em feia molta il·lusió rebre cartes i contestar-les. Rebre ressons d'una altra persona d'una altra ciutat, en una altra situació, era suficient alicient per aixecar-me cada dia. M'inspirava seguretat i afecte. Llavors va començar l'etapa de les cartes llargues, de les cartes de confesió, a base de meditacions i reflexions. A part que des dels 14 anys ja les escrivia en català.

(ARTUR) El meu hobby és nar de farra. Es molt divertit nar de farra amb els amics. Es de les millors coses que hi ha al món. Ens ho passem de puta mare. Fotem festes en un pis que té un amic, molt collonudes. Sempre fem lo mateix: un montón de piles, anar al Trident i fotre's litros i litros de birres i un petardo cada divendres. Ens ho passem de por!

(MARIA) En una època vaig tenir molta obsessió per la soletat. I és que a mi, no tenir amigues, persones que t'estimin, és lo que em fa sentir mpés deprimida, en un estat horrible. per a mi és vital.

(ARTUR) Es un moment fotut perquè jo sóc amic dels nois del grup, perquè les noies no m'acaben de fer el pes. I tots se'n van a la mili. Físicament mai m'he trobat sol. No sé com m'ho he montat, però sempre he tingut companyia. I no és que sigui tendent a la depressió, però hi ha moments que si que et trobes sol. Però cada vegada menos perquè tens que domina't el cap... vull dir, són coses que passen i les has d'acceptar. Tothom está sol a un moment donat. Es una intuïció. Mentalment sempre estàs sol, perquè tens el teu cap i no tens cap més.

(MANOLO) No siento ninguna necesidad de asociarme para... para ningún fin en especial ¿no? Si te quieres referir, bueno no sé si las bibliotecas o todo eso entrará en asociacionismo, pero si se entiende por asociaciones partidos políticos o... sectas o cosas de este tipo, me parece que la mayoría son, si no negativas, si una forma de gastarse el dinero, hay que pagar cuotas, hay que hacer esto, hay que hacer lo otro... O sea, el asociacionismo oficial, que te has de hacer el carnet y eso, a mí personalmente, a parte de la apatía y... de que la gente se aborrega, es que no me parece que sea una cosa muy positiva. Yo creo que la mayoría, una mayoría bastante importante, está así, sin asociarse a nada especial, y sin hacer nada, vamos.

(ANDRES) Yo cuando era más niño no entendía que el fin de semana se fuesen de bares o de discotecas, porque una vez sí, pero cada fin de semana al mismo sitio y a ligar a las mismas si se dejan no lo entiendo. Yo creo que como todo el mundo buscan algo que no encuentran, yo he tenido la suerte de encontrarlo. En un momento dado decides por un estilo y ritmo de vida y creo que si te empeñas en ser feliz lo eres y nadie te puede decir que no lo eres... Nosotros huímos a la montaña, eramos lo qué queríamos. Luego de más mayor te planteas si eres diferente a los otros y por qué y llego a una conclusión: opto por esto. Yo consumo alguna Coca-Cola y algún paquete de Ducados...

(QUIM) *El Mostatxet era el centre neuràlgic de la nostra vida social. Sempre sopavem al Mostatxet. Després, així, d'improvisada anavem a la discoteca i feiem unes sacsades d'esqueleto. Sempre tenies un dubte -era molt important-: "A quina trec a ballar?" Això és genial, no? Un dilluns, un cumpleany, un carnet, no sé que! Estavem tots muermos, vam anar als vins, vam començar a menjar una bossa de palometes, era un sac allò! Vam demanar sangria -que no en tenien- ens servien moscatell. Que si ara un dit, que si ara dos... A la no sé quina gerra, quin follon!... Tots ciegos! Bueno, tots menos ma germana que ens controlava...*

XAVIER- *Quines funcions creus que compleix el grup en cada membre?*

- *En general, crec que compleix la funció d'aglutinador. Serveix per agafar gent més o menys dispersada, de Lleida, de Barcelona... que estan per ahí esparcida. Aglutinar-la i tenir un punt de referència, això que li agrada molt al senyor Oronich: "Lleida, punt de referència" Doncs ve a ser algo així.*

- *Perquè creus que en aquest grup l'estructura i les normes generals no són tan estrictes com per exemple es poden trobar en una "tribu" de joves rockers o heavies?*

- *Bueno, la gent no té massa temps per anar amb punyeteds i xorrades vàries i van més al gra. Deixat estar de les històries externes i ves per lo principal, lo interior! Interessen la maranya o les activitats lúdiques del grup. Els grups en general, per mi, crec que com que tenen més temps lliure, o sempre es troben i sempre estan més junts. I aquest no és el nostre cas... Ademés, es mouen en ambients molt exclusius, molt tancats, i llavors tots els que són dintre no volen ser pas fora. Es tanquen ells mateixos, i com estàn dintre d'ells mateixos poden fer lo que vulguin, qual-sevol experiència, imatge exterior. En el nostre grup, la gent és més dispersa, i els contactes bastant poc sovint. El tema aquest, de ritus superficials, que fan les "tribus", això, nosaltres ho considerem una pèrdua de temps... Les tribus ho fan perque necessiten conservar el grup. Son com activitats noves perquè tenen molt temps i acaben farts de veure's.*

10. De Ferran a Ricard Vinyes

XAVIER- *Avui... la presència dels joves al carrer es molt mes clara. Jo diria que abans ere molt mes acotada, per la propia vida encorsetada de la ciutat de Lleida, no sé, grisa, fosca i sempre amb hivern... Tú segur que ara vas a la zona alta, i sense massa diferència segur que veus a gent dels barris, gent de la que abans ere pija, del centre, gent obrera, veus tot. I això es producte d'aquesta barreja... A la nostra època (mitjans dels 70) Ricardo Vinyes ja començava a funcionar. La plaça, Rovira Roure, ni pensar-ho! En canvi la plaça si que començava a tenir. Jo hi anava.*

ALBERT- *L'epoca forta dels vins ere fins el 78. Suposo que a partir de llavors començaria a tenir vida la zona de Ricardo Vinyes, encara que el Nelson funcionés de molt abans.*

XAVIER- *La plaça tenia vida molt abans que lo dels vins! Però eren ambients molt separats també. Eren les nenes del Mater, del Sant Jordi i de l'Episcopal.*

ALBERT- *Pero no hi havie xiringuitos especials: el Nelson i el Lugano... Es que això més que una oferta és una ocupació. Això ja existie. Es que ja entrem en un altre procés cultural, la creació d'una societat d'oci determinada, consumista, que hi ha una serie de gent que ho monte, que si nesses a mirar en el fons, tot aquella zona s'ha creat a partir de molt poca gent. Obrint coses i traspasant-les. Jo tinc calculat que la vida de regència d'un bar és de dos anys, com a màxim.*

ALICIA- Menos el Nelson.

XAVIER- Que pateix una evolució. Primer està pensat per les senyores i senyors grans, treintañeros i quarentañeros i acabe transformant-se. Deixa de ser una mena de club privat pels rics de Lleida, com a club anglès, com el Sheyton, i poc a poc se va transformant en un bar que s'obre al gran públic,

ALBERT- I ara la gent originària és la que l'ocupe la tarde dels diumenges. Varie totalment lo que pot ser una tarde d'un altre die, Hi van les senyores, amb los marits, la gent que baix de poble, i que volen anar amb un bar tranquil, que no hi hagi la música forta. Amb això de la ciutat encara hi ha una incògnita que no me l'explico, Perque es produeix la fugida de Ferran? Quan anavem al Carme (mitjans dels 70), encara hi havia una certa vida.

XAVIER- El tema dels bancs crec que es bastant important. Transforme totes les plantes baixes i primers pisos en terciari de bancs. I tambe l'eixample que hi ha al costat de la rambla, que sempre ha costat molt de consolidar-lo, per la presencia del riu Noguera, mai s'hi ha anat a viure... Si a sobre hi lligues que a l'hivern fa molt fred, pues la gent no hi va. Que esta molt a prop del riu, que fins ara ere una barrera. I l'altre canto del riu ere un altre ciutat.

ALICIA- Del Fernando i el Fernandito, jo recordo als vespres de l'estiu, fins a les nou, no trobar llocs a les terrasses.

XAVIER- Tambe perquè ere un dels llocs millor urbanitzats de Lleida. Les placetes al davant del govern civil, jo crec que ere de lo que tenie més qualitat. Inclús la gent dels barris o del poble, quan baixava a Lleida i es feien una foto típica, la feien al govern civil com a teló de fons. Ere com la part més cosmopolita de Lleida. A part havia tingut un cine, el Porfolio. I el cafe del Nord, que ere com el Pal.las. Va ser dels primers que van tancar.

(LAURA) Totes les discos roden per Ricard Vinyes, Sant Martí... De les festes de Praxis, com les del Trident, tinc molt bon record. També vam organitzar alguna nosaltres. Pel viatge de fi de curs que al final jo no hi vaig anar, però bueno... com que havia tingut males notes... Es que he anat a molts ambients. He tingut la la època dels vins, la època del Praxis, la vaig agafar molt últimament, després a la Metro. Deia que me n'anava a ballar sardanes i me n'anava al Cisne o a la Metro. i tot era lo mateix ambient, a diferent lloc. La gent no canviava... a la xampanyeria, a lo Triangle.

(EDU) El ambiente que mejor nos va está situado en la plaza Ricardo Vinyes, Rovira Roure... Donde principalmente vamos es a tomar copas. Primero al Triangle, que es donde se reune la gente, para repartirnos luego por otros situos, a donde la vente va, que es Vidre, Peppermint, Pentagrama, Paris... Siempre nos movemos por este ambiente ¿no? por esta zona, y pues allí nos tomamos un par de cubalibres, y cuando ya estás un poco enmarchado, pues te vas a Krakers (discoteca) y allí a ligar un poco. Ahora, más que nada, luces tus vestidos, la gente luce sus cosas, o sea, un sitio más que nada demostrativo... Siempre nos movemos por este ambiente ¿no? Que luego hay otros sitios donde ir, y a veces vamos a Antares, Sala Europa, que el ambiente es completamente diferente. Generalmente allí estamos poco tiempo, porque no es nuestro ambiente.

11. Via Crucis

Media hora nada más
 El hablar me cuesta
 Todos los pubs recorridos
 Joder, joder ¡Qué bien!
 No quiero pensar otra vez
 Que todo es una terrible depresión
 Estoy harto de esperar que los mundos se unan

("Espitado iya!", IMPUESTO DE LUJO)

Invariablement, sigui estiu o sigui hivern, cada divendres, cada dissabte havent sopat, la processó surt pels temples habituals de la nit: la cafeteria Paris, el pub Itaca, el Krypton, el Vidre, el Nelson, la Sala Europa, alguna que altra pizzeria... depenent de la confraria de cada colla de feligresos... Primer estació: carrer Teuleries en el café Blau o el bar Escàndol, segons els parroquians, siguin més o menys amants del brugit... Passada la mitja nit, les diverses confraries inicien un discret però perceptible trallat cap a la carretera d'Osca. Es l'hora de l'Interior... Si per atzar, algun despistat respecte dels usos i costums de la cerimònia prova de fer el camí al revés, és a dir, anar de la carretera d'Osca fins al carrer Teuleries, immediatament experimentarà la sensació de nedar contra corrent. Quan són les tres tocades (mai abans, si no es vol quedar fora de joc) els devots van degotant en petits grups cap al carrer Valcalent -quin nom tan apropiat a hores d'ara- per assolir la darrera estació dela nit... El Provisional accull els supervivents solitaris del Via Crucis nocturn. Fuetejats per la vida, escopits a la cara per la indiferència del proïsme de bon beure, coronats de les espines del dubte, havent provat el calze de l'amarga solitud, els protagonistes d'aquesta passió setmanal arriben exhausts i humiliats a la barra d'aquests gòlgota final amb una súplica unànime: "Tinc set!". (Vidal Vidal, "Via Crucis de Nit", Bot de Pernes, SEGRE, 7-12-1987)

(LAURA) Jo surto més de cara a la nit, a la tarda no tant. No és que em consideri molt gran, però a la tarda és un ambient de 15-16 anys, que no és el teu ambient... és per la nit ja el teu ambient. Aquest estiu he sortit cada dia per la nit, cada dia. Ara ve l'hivern i ja no pots, treballant... Cada dia surto, vaig a l'American, al Krakkers, al Pippermint, alguna vegada al Casablanca. Els dijous sortim sempre perquè hi ha festes d'estudiants de medicina i anem por ahi al Sistema... Entre semana sortim per la tarda, després de treballar, però dijous per la nit. Fem la ruta de sempre: Pippermint, Casablanca, Krakkers, American... a nivell de pub i discoteca. El dissabte és el dia de la tranquil·litat total. M'arreglo molt poquet a poquet, per la tarda. Llavors sortim, vaig a casa de la meva amiga, escoltem música, veiem la pel·lícula, i sortim allà a quarts d'una o la una. Llavors una altra vegada lo mateix: Piper, Casablanca, o si hi ha alguna actuació a la Sala Europa o al Big Ben de los Ilegales, Droguerías... A Lleida és un ambient molt barrejat... Per exemple, a Krakkers, té una barra que t'hi trobes de tot, el típic nen mono que té la típica nòvia per la tarda i va a buscar el rollo per la nit, o el típic marxós, el col·lega, l'amic o el típic nen que va a la busca. I els diumenges a la nit està bastant ple de prostitutes, homosexuals, vull dir, macarres i tal... A Lleida se pot parlar més a nivell de generacions més que d'ambients. Per exemple, te vas a un Assoc o un Krypton i són gent de 30-40, típics funcionaris, advocats, metges o comerciants, que se'n van amb la dona o està malament amb la dona i se'n va a buscar lio. A l'Assoc hi ha lio, i fort. Mig

Lleida està liada amb l'altra mig... Después hi ha el barri dels vins que és on vas a fer les primers farres dals 15 anys.

(GEMMA) El fet de començar a anar a l'Institut, amb dues amigues del col·legi, va començar a autodeterminar-nos les nostres xarrades, les lectures i del cercle d'amistats, d'anar a l'Antares... per un ambient més o menys progre... Jo al principi m'ho passava molt bé a les tertúlies de l'Antares, perquè pensava que parlàvem de coses molt interessants, transcendents. Però quan vaig començar a establir contactes amb gent que porta una marxeta més física, no tant intel·lectual, m'hi vaig començar a trobar a gust, i reia i em divertia.

(LAURA) A la Sala Europa t'hi pots trobar des de quarentons que se'n van a ballar la rumba, fins el típic jovent que se'n va a veure Droguerías Asociadas o Primavera Negra. Sala Europa no s'ha definit lo que és.

EDU- Cuando vamos al Antares, nos sentamos allí y venga, ¡pun! una cerveza. Y al cabo de poco: "¡Hostia tío, que no te aburres, joder, que me estoy quedando dormido!" "Pues ahora nos vamos a ir a la Sala Europa digo, que es parecido a esto" Y al cabo de poco de estar allí: "¡Oye, que me vuelvo a quedar dormido!" Y a la tercera de decirlo, cogemos el coche y nos vamos corriendo a Krakeros a nuestra zona, entramos allí, nos destapamos las orejas, ¡zum! despertamos, porque sí no no había manera, era un muermo!

SEBAS- Ahora, para hacer una entrevista o para hablar con los amigos, en plan tranquilo, pues sí, porque en Krakeros ya puedes hablar de lo que quieras, que no te enteras...

(GEMMA) Dins del grup de tertúlies, de l'Institut, hi havia dos o tres persones que sovintejaven molt aquests ambients de "modernos"... i jo m'hi vaig anar ficant... L'amuermament i la passivitat dels locals de costum, com l'Antares i la Sala Europa sofrien allí un canvi radical. En aquets ambients podies moure't, treure't l'stress de tot el dia, o simplement passar-t'ho bé, i això era molt d'agair... Me'n recordo que les primeres vegades que anava al Penta i al Lineas, m'agafava un cert desconcert perquè veies grups de persones aïllades, que no conversaven. Només arribar i et donaven 25 petons, molt efusius. És l'expressió d'una certa desvalorització de les mostres afectives, un signe de modernitat... Jo crec que més que la paraula, els intercanvis es fan a nivell d'expressivitat corporal. Perquè mouen tot el cos, els ulls, les mans. I veus que és un cert producte de l'stress, de la ciutat, la desorientació... És que el discurs no verbal té molt d'importància. Per exemple, m'adono que entre els moderns l'amanerament i la fluïdesa de les mans és molt més aguditzat. Hi ha tot un calli de desinhibició. Els progress, en canvi, tenen una posició més estàtica, personalista. Després també la dinàmica a nivell físic. Els moderns tenen molt més espit. Quan senten una música no paren. No acostumen a apalancar-se en un lloc, s'estan per la barra de peus i vinga cubates! A l'Antares hi vas per seure i xerrar, mentre que el Penta és un local per papallonejar i moure's.

(CRISTINA) Anar al Cafè Blau m'agrada, perquè és un lloc petit, la música està bé, anar-hi una estona per pendre algo, bueno, és un lloc de reunió. Però vull dir que a mi m'agraden els llocs més tranquils. Si tu vols, anar a passejar al castell, o anar a passejar vora el riu, i perquè no hi ha barques, perquè si no me n'aniria en barca, més que anar al Brownie, anar aquí anar allà. Vull dir que m'agrada anar-hi un dia, però em cansa molt, ja estem tot el dia tancats a casa, la biblioteca, aquí allí com per anar tota la nit de pub en pub; un rato sí... Si hi vaig és perquè en tinc ganes, de veritat, si no no hi aniria, o també hi vaig perquè sé que allí trobaré algú... Si saps que allí no hi va ningú, ni hi vaig, perquè si hi vaig és per veure amb algú. Però, vaja, quan sortia amb el C., com que sempre anavem els dos sols hi anavem poquíssim, poquíssim... Anàvem més de parella... al cine, a sopar, al Línea.

12. Big Ben/Florida

Mollerussa s'ha convertit en el lloc de trobada de molta gent jove. El Big-Ben fou l'iniciador de la gran moguda i aquest any precisament fa 10 anys que el tenim amb nosaltres... Mollerussa, aquesta ciutat que ha portat tantes rialles i tants plors a tanta gent jove, tants moments agradables, tants desitjos de tornar-hi, descans i a la vegada diversió després d'una setmana d'estudi o de treball, diumenge darrera diumege, ens acull joiosament en la seva tasca envers el jovent (Natàlia Querol, "Mollerussa, els grans moments", LA MAÑANA, "Jovent", 2-XII-86)

M'atreveixo a constatar, en el decurs d'una taula rodona sobre el fenòmen de les macrodiscoteques celebrada divendres passat a l'ateneu Mascançà, com aquests enormes centres d'esbarjo han contribuït a refer, indirectament, les relacions veïnals que ells mateixos havien en certa forma malmès. En els pobles, el jovent ja no surt al cafè. No hi ha tracte entre ells. En colletes més o menys reduïdes se'n van directament a la disco. I allí es troben de nou, en terreny neutral, com qui diu a l'exili, per establir, desinhibits, unes vinculacions que a la llarga es perfilen com clarament endogàmiques... La sala gran del Big Ben reproduïx a grans trets la distribució comarcal de les terres compreses entre el Montsec i el Montsant. La gent de La Noguera acostuma a situar-se dins la sala, a la barra que hi ha entrant a la dreta, o sigui la barra dels moderns... Els de l'Urgell, més circumspectes -i bevedors- s'ubiquen al començament de la barra llarga, vora els lavabos. En el centre d'aquest taulell s'agrupen els segriancencs... Els habitants del Pla, amb la confiança que dóna jugar a casa, ocupen majoritàriament la pista de ball i les seves immediacions... (Vidal Vidal, "La geografia de l'oci", Bot de Pernes, SEGRE, 13-5-89)

(XAVIER) Fixa't que passe una cosa molt curiosa. Ja la ciutat deixa de ser el lloc on la gent es diverteix i es surt a buscar aquests grans artefactes que serveixen per passar el dissabte a la tarda: Jocker's. O quan la gent va al Florida de Fraga, o al Big Ben de Mollerussa, o al Racó d'en Pep de Vilanova de la Barca.

Durant els anys 80 es consolida la mística del làser i del neó: la discoteca es consolida com la imatge pública de la cultura juvenil. A la ciutat, les tres sales principals es concentren a l'entorn de Ricard Vinyes: Praxis (que més tard es converteix en un local de top-less), Metropolitan (actualment Krakers) i Sistema. Continuen existint altres discoteques populars o de barriada (Saint Mael, JG, etc). De la moda travolta (la pel·lícula és de 1977) fins el recent estil àcid house, la discoteca acull i difon les variacions en els estereotips juvenils del període. La innovació més significativa, tanmateix, és l'auge de les macrodiscoteques, entitats de grans dimensions situades fora de la ciutat, i que els caps de setmana actuen com a nexes de congregació intercomarcal (amb una funció semblant a la dels antics mercats i romiatges). Després de Jocker's -actualment Wonderfull-, el Big Ben de Mollerussa i el Florida 135 de Fraga són les dues de més renom, i les que han assolit un ressò que depassa àmpliament el nivell local.

El març de 1975 s'inaugurà la primera fase de la discoteca Big Ben, construïda als afores de Mollerussa, amb dues petites pistes de ball (de música disco i per parelles). El setembre de 1976 les instal·lacions es completen amb el restaurant-cafeteria, la sala de festes i la "bolera". El 1983 s'estrena una nova pista, anomenada "Planetari", i el desembre de 1985 té lloc la inauguració de la macro-pista. El març de 1989 es realitza l'última reforma fins l'actualitat, amb la finalització de la pizzeria i el pub. En poc més d'una dècada, el Big Ben ha passat de ser una senzilla discoteca de poble, a esdevenir un veritable empori del lleure juvenil, un dels més importants de Catalunya, que actua com a cen-

tre d'atracció supracomarcal. Cada cap de setmana, al Big-Ben s'hi congrega una gernació de joves provinents no només de l'entorn rural immediat, sinó també de la ciutat de Lleida, i d'una àmplia zona d'influència que arriba fins i tot a la ciutat de Barcelona (que es fa notar sobretot en època de vacances). Actualment la discoteca disposa de cinc pistes de ball, un restaurant-cafeteria, sala de jocs, una pizzeria i un pub. L'eix central de la discoteca és la macro-pista, amb una capacitat al voltant de les mil persones. Està composta d'un escenari ampli (on periòdicament s'hi fan actuacions), dues barres situades diagonalment a cada extrem de la pista, el complex de llums, incloent-hi un sistema laser, i un sofisticat aparell de so. S'hi poden sentir les darreres tendències musicals i l'ocupen, en general, el sector més jove d'usuaris del Big-Ben (amb una mitjana de 18 a 20 anys) (Són dades extretes de MARQUES, 1989). La filosofia de la macrodiscoteca es resumeix en el seu recent lema publicitari: "Big-Ben: Tot un món". Vers aquest món inicien setmanalment el seu romiatge una rastellera de joves lleidatans, com en Toni:

JOAN- Quan vas començar a anar al Big-Ben?

TONYO- Entre els 15 i els 16 anys. Al començament anava a la Picot (Bellpuig). Hi havia molta "canalla"... Bueno, jo era canalla, però va començar a anar malament i em va acostumar a anar al Big. Al començament en tren. De seguida amb les meves germanes. També a vegades quedava amb els amics d'Artesa i des de allí pujàvem a dit.

JOAN- Perquè hi vas començar a anar?

TONYO- Porque a Lleida m'avorria i com els amics d'Artesa sempre hi pujaven i aquí a Lleida no surtia quasi bé gens no tenia possibilitat d'anar a cap lloc més.

JOAN- Què suposa per a tu el Big Ben?

TONYO- No ho sé. Suposo que per fer amics, conèixer alguna paia, però no tant per anar a ballar.

JOAN- Quina diferència hi veus amb altres discoteques que hakis estat a Lleida?

TONYO- Home, a la Wonder jo m'hi trobo desplaçat... Allí sempre hi ha els deu típics de la Bordeta, la Mariola, sempre hi ha follons. Per exemple, allí está ple de guàrdies. En canvi aquí encara no n'he vist cap. Són gent que van a la discoteca a "machacar".

Amb un origen un xic diferent al Big Ben, la discoteca Florida 135 de Fraga presenta unes característiques molt semblants: grans dimensions, centre d'atracció intercomarcal, creació d'un marc espacio-temporal extra-ordinari, etc. La seva evolució, des d'un ball de poble a una macrodiscoteca de disseny avantguardista -ideat per Oriol Regàs, creador del Bocaccio- ha estat analitzada en un excel·lent treball per una estudiant a l'Estudi General de Lleida, Sandra Castells (1989). Com a mostra de l'adaptació constant d'un negoci familiar als canvis radicals experimentats durant el període en l'organització del lleure, es tracta d'un testimoni únic de continuïtat en la discontinuïtat:

Esta evolución se halla centrada desde la apertura de un primer baile al aire libre en los años 40 por la familia Arnau, que se transformó en una primera discoteca en la década de los 70 para culminar el proceso en la actual discoteca inaugurada en el año 86. El negocio fué iniciado por Juan Arnau Cabasés y por sus hijos Juan y José Arnau Ibarz, para pasar a la actual generación con Juan Arnau Durán. En el año 43 se abrió el típico baile al aire libre que se transformó en un entoldado en el año 45, compuesto de pista central y asientos dispuestos a su alrededor, en los que las chicas ocupaban el lado izquierdo y los chicos el lado derecho. Se realizaban sesiones cada domingo en las que tocaban orquestas -como la "Dorsey" que era de Fraga- y en cada una de éstas se repetía el ceremonial de sacar a bailar a la chica (...) Años más tarde se alternó ya la orquesta con el tocadiscos, y visto el éxito de las nacientes discotecas -como Kipps de Agramunt- se reconvirtió el baile en una discoteca. Pero no fué hasta el año 73 cuando se inauguró la primera discoteca como conjunto separado del baile con el nombre de "Florida". Fue diseñada por Oriol Regàs -diseñador de la actual discoteca también- y supuso un tremendo shock social. Sobre todo liberó a las chicas de las rígidas reglas sociales del baile, ya que a partir de ese

momento no tuvieron que esperar a que les sacaran a bailar, y el hecho de ir la consumición incluida -que dejó de ser la típica gaseosa o refresco para pasar a la coca cola y las primeras mezclas- las liberó también de tener que aguantar al chico que las había invitado. La discoteca supuso también una forma de vencer la timidez y las posibles frustraciones que el baile pudo ocasionar, como fué el hecho de que las primeras personas en salir a bailar fueron aquellas que anteriormente se pasaban las sesiones del baile en un rincón, bien porque no las sacaban a bailar, en el caso de las chicas, o bien porque les daban calabazas, en el caso de que fueran chicos. Incluso hubo un boicot por parte de la parroquia, que como protesta el cura se negaba a dar la absolución a las personas que iban a la discoteca. Poco a poco se normalizaron y la gente comenzó a acudir a ella. La gran transformación de la discoteca vino representada por el cambio de luces -que empezaron a ser combinaciones de colores diferentes-, de música y en especial de su función, ya que del baile como centro exclusivamente para bailar se pasó a la discoteca como centro de comunicación...

Y finalmente esta primer discoteca dejó lugar a la actual, que fue inaugurada el año 86 y supone todo un hito en el nuevo concepto de discoteca integradora de espacios diferentes bajo un mismo techo... En realidad la discoteca es eso, Nueva York a pequeña escala; es como un inmenso decorado cinematográfico que nos transporta al barrio del Bronx, pero sin movernos del cinco... En su descripción tendría que matizarse que por su fachada exterior podría pasar desapercibido a cualquiera, pero su visión interior fascina de tal modo que al entrar en ella te sumerges en un mundo aparte, irreal. Impacta mucho el encontrar cinco edificios distintos con sus correspondientes ambientes que van desde una cahnagneria, unpub, una tienda de ropa, un cafe bar hasta una whiskería. Es un gran complejo de hierro y hormigón, que actúa como un "gran mercado del ocio" -que nos lo definió en su día su propietario Juan Arnau. Y atrae a un ámbito de población joven intercomarcal, incluyendo Lérida y provincia. Lo que ha contribuido a revalorizar el ambiente de Fraga. (S.CASTELLS, Florida 135. Etnografía de un espacio juvenil, 1989: 1-4)

També de l'entrevista de l'autora a una assídua de la discoteca extrec un seguit de reflexions i observacions força interessants sobre el món de les discoteques en general, i del Florida 135 en particular.

(LUISA)... Es una discoteca que destaca mucho por el diseño interior que tiene, o sea, la ves de fuera y es una nave normal, y sin embargo cuando entras te encuentras que se ha trasformado en un barrio del Bronx newyorkino; tiene una estructura que está bastante bien y es muy variada, ya que te encuentras con diferentes barras decoradas de diferentes forma y que simbolizan diferentes bares... Es cómo si estuvieras yendo por una calle. Creo que la discoteca juega un papel importante, porque la gente joven necesitamos ir a sitios donde haya mucha gente, quizá para mantenernos unidos, no sé. Quizá sea un sentimiento juvenil ¿no? Y creo que se ha notado bastante la apaertura de la discoteca, ya que antes la gente se iba a Lérida, a pesar de que en Fraga tenemos muchos bares. Quizá se iban por el sentimiento de escapada, de aventura... La gente nos desentendemos bastante cuando entramos en una discoteca, parece que sea un mundo aparte. Que se, diferencia bastante de los recitales al aire libre o verbenas, porque aunque también nos reunimos un tipo de gente joven es diferente, ya que en el local cerrado te sientes más íntimo ¿no? y porque la gente es de tu generación y más o menos todos hacemos lo mismo. Además te sientes como más protegido de las miradas de los adultos... Luego lo que se dice que al entrar en una discoteca te puedas desentender, creo que es verdad, pero entran muchos factores de marketing. Pienso que está clarísimo, consumimos alcohol, poco o mucho pero lo consumimos; luego están las luces, que quieras o no incluyen porque uno cuando entra allí no está eufórico pero acaba estándolo aunque no beba. También influye la música y mil cosas más. Por otra parte, como te he dicho, el conjunto de gente joven que frecuenta la discoteca hace que te sientas más arropada, aunque entre nosotros no nos digamos nada. Porque si te fijas

las relaciones dentro de ella suelen ser bastante falsas, por ejemplo un día saludas a una persona, te lo pasas bien con ella y a lo mejor al día siguiente te encuentras con ella y no nos decimos ni hola. Entonces creo que nos venden mucho marketing en la discoteca... Respecto al comportamiento, sí que es muy diferente porque la discoteca supone un mundo diferente; es un mundo de euforia, donde se para muy bien... ¿Pero luego qué? Luego nos encontramos con la realidad, que uno tiene que ir a trabajar o a estudiar...

Me atrevería a decir que los noviazgos suelen salir de la discoteca. A no ser que sean personas que se conozcan desde pequeños y de la misma localidad... Cuando te gusta una persona quizá quieras verla, entonces si durante la semana no la has podido ver y sabes que como casi toda la juventud de una ciudad pequeña donde hay un punto muy céntrico de reunión, va a la discoteca, por supuesto irás, independientemente de que te diviertas o no... La gente sigue yendo a sitios oscuros, ya sea dentro o fuera de la discoteca. Desde luego si a tí te apetece pegarte el lote con una persona, donde no te pones a hacerlo es en medio de un parque a plena luz, donde sabes que pueden pasar por allí tus padres en cualquier momento. Pero claro, tampoco hay ningún padre que deje a sus hijos mantener relaciones sexuales en casa ¿no? que por otro lado sería una cosa normal. Entonces, si la discoteca sirve como enrolladora y quizás con mejores garantías que en otros sitios. Y en fin, seguimos haciéndolo a escondidas y no tendía que ser así. Sería cuestión de que nos educaran mejor sexualmente.

Lo que me he fijado es que en una discoteca la estructura y la decoración propicia mucho que haya rincones, no digo rincones apartados, pero los hay ¿no? Y me he fijado en ciertos sectores donde por ejemplo hay gente "heavy"... Y dentro de la Florida ves desde heavies hasta pijos, aunque no sé porque son heavies, ya que no he hablado con ellos, pero supongo que debe ser por la vestimenta... Luego en la pachanguera, la gente suele ir allí cuando se lo pasa bien y va un poco entonada ¿no?... Y a veces, incluso entras en la discoteca y ni siquiera bailas, ya que a mí, por lo general, no me gusta la música que ponen... Creo que una música tiene que estar en la cresta de la ola, y para estar allí no hay que seguir a los grupos importante como pueden ser Pet Shop Boys, The Cure, etc, grupos que están en las listas de éxitos. Respecto al boom de la música acid, es lógico, ya que el boom que se ha dado en EEUU y hay que seguirlo. Y tiene que ser la discoteca la que moldee a la gente, aunque podría ser perfectamente al contrario. Ami la música que ponen no me gusta en absoluto, y la música acid mucho menos, la encuentro muy repetitiva y pesada... Me he fijado que toda la gente para ir a la disco o incluso simplemente para salir los fines de semana se pone mucho más arreglada. Y cuando entras en la discoteca, desde luego quieres sentirte atractiva. Hay veces incluso te da rabia porque llevas alguna prenda que no te gusta y te sientes mal... Como con el lenguaje no se puede hablar, porque la música está muy alta, pues lo que cuenta es lo de fuera, el chasis que tú llevas, una buena ropa... Pues no sé, siempre están las chicas rompe-braguetas, que con una mirada se los pegan a todos... El sábado por la noche se mezcla gente de 18 años hasta matrimonios mayores -que se ciñen a la pista pachanguera. Pero esta diferencia está clara que es por los típicos permisos de los padres, es decir, a una chica de 16 años la pueden dejar volver a casa a las 11 de la noche, pero no a las cinco de la mañana. Y los domingos, la gente a partir de 18 años suele ir a Lérida de pubs o al cine y no suele asistir tanto a la discoteca. Por lo que este día hay mucha más gente joven... Quizás cuando acudo más es en verano, porque es más atractiva la posibilidad de una tercera pista, que sólo está disponible en esta época y la tienes menos vista que las otras. Además en verano se dispone de mucho más tiempo libre. Hay mucha gente que suele oírles la típica opinión de que están hartos de ir. Y si no hubiera serían estos mismos los que dirían que en Fraga no hay discoteca.

13. Ressons del rock

Música en McDonald's
 Superventas de Onda Media
 Cheques sobre las mesas
 Ponen precio a las canciones...
 El domingo por la tarde
 Estoy solo, no tengo planes
 Esta ciudad me entristece...
 Sintonizo con delincuentes
 que aparecen y desaparecen...
 Con los nuevos policías
 Persiguiendo la señal

("Radio Peggy Sue", PRIMAVERA NEGRA)

(ANGEL) *La música, para nosotros, es como una droga... Nos concentramos, sentimos la música en el cuerpo, nos lo pasamos bien. La ponemos cuando jugamos al furbol, cuando bailamos y hacemos virguerías, en el billar. Nos gustan las rumbas, claro, i el rock, del pop al heavy.*

(GEMMA) *Normalment quan arribo a casa i em poso a llegir, he de posar música, encara que no l'escolti. Es com un setè sentit, un altre codi que de vegades t'omple i et pot fer canviar l'estat d'ànim. a mi m'agrada el folk-rock, com Lou Reed, Crident Rebater, Revival, el reagee, des del folk fins al rock àcid, el heavy no, eh!*

(FELIX) *La música es un fuerte. Ahora no tenía ningún disco en casa. Los tenía todos dejados a Roxy. me compro si puedo cada mes un par de discos. me gustan según el momento. En casa tengo jazz también, rock sinfónico, música clásica. Tengo de todo porque es que me gusta todo tipo de música. Lo que pasa es que me da muchas más veces por oír los posmodernos: Siniestro Total, Parálisis Permanente, Durruti Column, Bauhaus... Gente de este tipo ¿no? O jazz. Oír jazz, oigo por la noche, me pongo a leer, y música clásica a la hora de la siesta. O sea, lo tengo todo muy compaginado. Por el día todo este tipo de música, a la hora de la siesta, música clásica y por la noche, jazz. Yo voy a conciertos de rock. Fui al de Primavera Negra. Geniales, uno de los mejores grupos que han salido. Había una niñería de la hostia. ¡Pero una niñería! ¡Joder qué guarrada! No, si lo hubiesen hecho en otro sitio más pequeño (que el pabellón Antorcha), pero entraron allí hasta las vacas. Salió como salió, el ambiente bastante cutre. Yo estaba con un porro y había una vieja al lado mirando, así, con unos ojos como platos, tendría ya sus 60 años: "¡Caray, qué drogadictos!". Te miran con una cara como si fueras a sacar una chuta y fueras a pegar un tiro allí delante ¿no? No voy de jaco, no voy de yonqui. No sé, yo iba con gente. Entrábamos, salíamos, no nos encontrábamos muy a gusto allí dentro. Claro, con tanto crío y tanto viejo, acabas aburrido. Fuimos a pedir un gūisqui. ¡Jo, nos miraban con una cara! ¿Pero qué pasa? ¡Un gūisqui lo venden en todos lados, no es nada del otro mundo! ¡Joder, por una mierda de gūisqui, cómo nos miraban!*

(LAURA) *Tinc una afició superforta a la música. No tinc tocadiscos, tinc casette, però me'n compraré un. La música m'agrada tots nivells... Sóc una negada per tocar un instrument, però m'en-*

canta. La ràdio l'escolto quan puc. Escolto més discos i cassettes... molt, moltíssim. Tinc una mínima discografia de tot. Quan puc me'n compro discos... La primera vegada que va vindre el Miguel Rios, quan el "Rock and Rios", se va quedar al.lucinat d'aquell recital i jo també. Semblava tot embruixat, la gent suant, xopa, vull dir... molt fort per lo que era Lleida. Hi trobaves advocats, metges, quinquis, estudiants, gent bohèmia... de tot. El segon va ser diferent. No hi havia ni la mitat de marxa... Un record molt bo que tinc d'aquest estiu és el concert de l'Steve Wonder a Barcelona... Preciós: són tres hores i mitja de concert, ple, a tope, un ambient supersà... No supersà a nivell que no hi havia drogues. A veure si m'entens... no, no... Supersà, que no hi havia bronques. La gent anava molt al rollo i molt bé, molt bé.

(MANEL) M'agrada molt la música independent. Per mi és la música més guapa que hi ha: los Ilegales, Parálisis Permanente, Radio Futura... vaig estar dissabte a la verbera. Són els amos de la movida madrilenya, cantidá de guai, són los que porten el punk d'allà.

(QUIM) Un dia un tio em va gravar una cinta amb força guitarra. Vaig començar a comprar música "disco" d'aquesta, ves a sàpigues lo que... "Dolce vita", aquest va ser el primer: me'l van comprar al compleany, que vaig fer 13 anys. Començava a anar a la discoteca i tal. Com tinc el Trident aquí... Em van gravar Mike Olfield i vaig quedar al.lucinat. Primer dic: "Què és això? No canta, ni toca, ni feia xim-pum, xim-pum. Quina porqueria! Quin petardo! El tornaré a sentir, a veure..." I vaig quedar al.lucinat. Vaig començar a gravar cintes a la ràdio per un tubo, amb una espècie d'aparato d'aquests petitets... Després d'aquí vaig començar a buscar música instrumental: Jean Michel Jarre... Vaig descobrir la música electrònica i vaig començar que si Tangerine Dream, OMD, Capitan Cook, i coses d'aquestes.

14. Look Generation

¿Qué podemos hacer con tanto dinero?
 ¿Qué podemos hacer con las ventajas sociales?
 Vamos dejando pasar nuestra alegre juventud
 ¿Qué más se puede pedir?
 ¡Nuestra alegre juventud!

("Nuestra Alegre juventud", LA POLLA RECORDS)

¿Quien dice que los jóvenes somos todos iguales? En el Corte Inglés hay algo para cada tipo de joven. Una moda para todos los gustos. ("El Corte Inglés, Fórmula Joven", TVE, 1988)

(MARIA) Encara que treballi, jo em sento jove. Inclús quan ma mare em diu: "Pensa que ja tens vint anys i t'has de vestir com una senyora", dic: "Ah, sí? Pues avui em posaré keds i un vestit que no sembli cap senyora. No m'agrada semblar gran. Em sento jove!

(LAURA) A casa tinc una imatge que no és realment la que sóc jo. Em veuen més aviat una mica materialista, sóc la pijeta de la família, i m'agrada molt el món de la moda, la qüestió de l'estètica... I això ho confonen, jo sempre els hi dic... Després jo tota la vida he estat en esports, a l'Escola de tennis Urgell, també vaig anar a campionats. Ara faig jazz perquè m'encanta. Tot lo que sigui moviment corporal... Una frase que se'm va quedar de la Madame Rochas, la dels perfums, que ficava: "El perfume es la música de los cuerpos"... Pues casi, casi: el cos si no li fiques una mica de música és molt passiu. Amb el cos pues... no sé, vas a la discoteca, balles, t'enrolles amb la gent: "Qué passa, márchate de aquí!"

(GEMMA) Jo al principi això del consum i de la moda hi era molt contrària... Jo a un assentament material mai hi volia arribar, per a mi el fet de tenir video, televisió i cotxe era totalment innecessari. I la meua amiga em deia que era massa hippie, i que el jove no tenia perquè anar pringat, sense un duro, si podia gaudir d'una posició social més bona, enriquint-se a partir de les possibilitats que dóna la tècnica d'avui. Ella em deia que dintre d'una simbiosi de corrents -perquè havia llegit el Hesse i d'altres- doncs es quedava amb la "modernitat", amb aquesta dignificació del jove, com si diguéssim. Va arribar un moment en que em vaig adonar que tot allò que jo defenia amb tant d'espit tenia algunes contradiccions: per exemple, si estava a casa i no tenia la butaca per mi, i havia d'agafar el tamboret, doncs ja em posava nerviosa. O quan cobrava, em feia molta il·lusió poguer comprar alguna cosa, i m'abocava al consum. I vas veient que d'una certa manera, cada cop t'aburgeses més, busques una certa estabilitat material, perquè o segueixes les regles del joc, o te n'has d'anar a una ermita, a un monestir o a la muntanya a fer formatges.

(MANOLO) Bueno, en cuanto a consumir consumo... todo lo que puedo y a veces más. O sea, en la sociedad consumista sí que he caído plenamente. Digamos que la sociedad esta americana del culto al automóvil me ha llegado. O sea, me he comprado un coche como he podido, debiéndoles dinero a mis padre. Cuando sales el fin de semana te gastas el dinero que llevas y el que no llevas. Fumas... Todos los vicios así que se pueden tener de fumar y de beber si, gastas todo el dinero que puedes... Realmente el dinero es un gran problema. Por eso quizá todos estamos muy obsesionados por... no por sacar una carrera o un oficio que nos guste, sino por sacarnos una carrera o un oficio que nos de mucho dinero. Pocas vocaciones veo yo, hoy en día entre la gente joven.

(LAURA) M'agrada molt la moda, i si tingues peles... Gasto molts quartos. Però me donaven mig milió de peles i encara em quedaria curta. Per la roba no tiro mai un duro: roba, complements, joies... a tot l'aspecte. M'agrada molt. Lo que és qüestió d'estètica de la persona m'encanta. No et podria dir com gasto els diners, perquè sóc una persona tan malgastadora, que a lo millor un dia me gasto 15000 pessetes en una cosa i... Els gastos principals: copes, tabaco, algo de droga -xocolate- i roba... També sóc del Discoplay. Se'm va tot per aquí... i cosmètica molt, molt perquè sóc molt presumida i m'agrada molt. no estalvio gents, sóc superderrotxadora, tinc la mà molt trencada...

FERNANDO- Crees que los jóvenes actuales son muy consumistas?

GABRIEL- Sí, la sociedad modifica desde pequeño al joven, haciéndolo consumidor.

FERNANDO- ¿Entonces, cómo explicarías que se nos acuse a los jóvenes por parte de los adultos como consumistas, cuando son ellos los que crean esta sociedad de consumo?

GABRIEL- Para mi lo importante es saber que la diferencia de edades marca una diferente forma de pensar, y que los adultos nos critican de consumistas de una manera, para quitarse el muerto de encima, de este modo se sienten controladores y perfectos.

FERNANDO- ¿Qué opinas de los bares, discotecas, pubs y espacios destinados a la juventud en general?

GABRIEL- Me parecen sitios donde me siento seguro, te sientes alguien. Te proporcionan moral, un estado normal y tranquilidad. Son lugares ideales para los jóvenes.

(MARTI) Lo de la moto al començament va ser perquè no foteva res, ni em preocupava tampoc. Llavors vaig dir: si me lio al traste amb una sèrie de gastos, serà lo que m'ajudi a moure'm, no? A buscar feina i demás. Es que sinó, sempre anava molt de contemplar la vida i veia que no podia ser, que tenia que fer algo. I després me vaig comprar una moto de segona mà. Vaig tindre bastants problemes i vaig tindre que treballar un munt d'hores per tirar endavant, llavors a la mí-

nima que podia sortir els caps de setmana. Vaig tindre un accident i vaig tindre que comprar-me una altra, però vull dir, llavors jo ja estava enrollat de treballar, però ja m'agradava la moto en sí. La moto de ruta, no la de carreres, de córrer i fer soroll, sinó agafar la carretera, i menjar-te un munt de quilòmetres en un dia. Córrer però sense fer el boig, vull dir, molt controlat. Llavors ara sols tinc al cap de quan tingui vacances pues anar-me a fer viatges amb la moto. M'he recorregut Andalusia i Portugal i tot allò, tot lo Pirineu i ara tinc ganes de marxar a l'estranger, perquè Portugal no el considero l'estranger, no? Si tinc vacances, vull anar-me'n a Holanda... Jo, aparcar la moto davant d'un bar i que es quedi mirant tot déu que está a fora, me fa molt tall. No és que tingui la moto per vacil·lar, no? Puc vacil·lar i vacil·la, no? Però no m'agrada. Si tinc la moto no és per superioritat ni molt menos. Treu les neures... Els viatges turístics són per treure'm les neures. Abans feia lo mateix, quan anava a dit de hipi. Però ara tinc quartos i ho faig amb la moto, però és una forma de fugir d'aquí de la gent, de l'ambient. Te busques més la vida quan vas por ahí. Es una forma d'esbargi'm.

(ANDRES) Cuando era pequeño me decían: "¿Te gusta el fútbol?" Y yo decía que no "¿Y el basket?" "No" "¿Pues entonces qué te gusta?" ¡Como si no hubiese otra cosa!... En el cole jugaban al fútbol y yo no jugaba, porque no me gustaba, porque siempre se pegaban guantazos y a mi no me hacía mucha falta. Entonces es cuando me pasé al bando de los maricas que eran los que no jugaban al fútbol, a mi no me importaba estar en ese grupo tan reducido. Nada, total, tenía tres o cuatro amigos de clase. Luego siempre estaba en casa, allí viendo siempre la tele sobre todo, también leía mucho y eso. Luego me enteré que desde los siete años mis padres empezaron a mosquearse.

(CRISTINA) Mira, m'agrada molt fer peses, m'ho passo molt bé, per l'ambient que hi ha, m'agrada pels resultats al meu cos, millora el meu aspecte físic. Això és molt important avui dia (conya) a més em trobo millor, em trobo més forta físicament, i és un complement de cara a l'estudi molt bo.

15. "Toda la pesca"

(FELIX) He ido siempre con gente del barrio. Amigos de pequeño. Vas cambiando las amistades pero tienes cuatro ó cinco amigos fijos. Donde van ellos vas tú y donde vas tú van ellos. O sea, cantidad de compenetrados. Este es Carlos, y luego ¿quién hay más? Bueno, estaba Gabi, un chaval que íbamos los tres antes. Ahora viene Pere, Eric. Esta gente ya no es del barrio. Ahora mismo voy con esta gente. Siempre he ido con Carlos y con Gabi y con esta gente y con Pepito... Al principio, cuando eres más o menos crío, sí que vas con los del colegio y la pandilla y toda la pesca. Pero luego te vas relacionando con más gente y vas cogiendo las amistades por otro lado. Hay donde elegir, empiezas a escoger gente de fuera, porque con la gente que vas cada día acabas aburrido siempre ¿entiendes? Hay excepciones ¿no? Yo con Carlos, desde los tres años. O sea, primero está la escuela, luego el barrio y luego el Tucumán y estos sitios. Y un sitio donde conoces mogollón de gente es en los festivales de rock. Allí es que conoces a una gente... por la cara ¿no? En juergas e historias. La mayoría de la gente que conoces es de alguna juerga que me he corrido con ellos. Igual que he conocido a la chica esta, a Sonia. Descarao. Que si me siento en el Alcázar o en el Triunfo, más de seis van a pararse a hablar. Ya lo viste. Hombre, no te sientes solo cuando te vienen buscando para hacer cosas o para que te muevas

con ellos. Hay mucha gente que debe estar más sola que la hostia. Todos se sienten solos, pero descarado. Puedes estar muy acompañado y te falla cualquier cosa, un colega, o lo que sea, y se te va todo abajo. Dices: "¡Me cago en Dios, qué pasota, no puedes fiarte!". Luego resulta que no, que la gente es cantidad de maja, de buena ¿no? Pero muchas veces te sientes solo. A mi no me suele pasar mucho. No sé si será por los amigos que tengo o porque la gente, no sé como me ve, que no puedo estar solo mucho tiempo, me va la gente, me va la bulla. Vamos, si no tengo pasta, la gente me invita. Pepito, ¡joder!, la de veces que me ha invitado a cervezas. O la de veces que nos hemos ido a comprar la botella de gūisqui y la coca-cola y nos hemos ido a casa de alguien a tomarnos unos cubatas.

¿El tiempo libre? Pues a la caza del gringo, ja, ja. No sé. Voy con los amigos, el beber, el fumar petas, el jugar a baloncesto, la política, el reirme de lo bien que hacen el tonto algunos... No sé, todo. El tiempo libre lo paso leyendo. ¡Hostia! leo cantidad. En la biblioteca soy de la gente que más leo. Luego, pues jugando al basquet y yendo con los amigos. En este momento me estoy leyendo las Novelas Ejemplares de Cervantes. Pero es que ya me las he leído dos veces. Sidharta, de Herman Hesse, el Lobo Estepario. Luego tres libros más. Me gusta la novela negra, Stevenson, Herman Hesse, por supuesto, aunque sea un facha, conservador, machista total... ¿Tu has leído Meditaciones? Es una pasada. De Kafka me he leído un montón. Como dice Paco de Lucía: "Yo comulgo con mis amigos ante el humo". No sé, es una cosa muy natural. Además, sí, el alcohol es algo muy divertido, puede acarrear cosas muy chungas, pero si te sabes controlar, no es nada malo. Yo he fumado porros, ¡bah!, hace un montón de tiempo. Y fumo bastante, pero sé que cuando quiera dejarlo, puedo dejarlo. Yo he dejado de fumar en un día. Fumar tabaco, se entiende. Y beber alcohol, dije: "En una semana no vuelvo a tomar cerveza". Y a veces le doy un traguito pero nada más y suelo beber, pues coca-colas y cosas de estas. Es también tener una pequeña filosofía de ir de juerga. Es decir, si fumas, fuma por algo; si bebes, bebes para dos cosas, o para quitarte la sed o para colocarte. Según el momento bebes bourbons, gūisqui o coñac. O bebes agua mineral con gas, coca-colas, orchata. Si vas así por el mundo, te lo vas a pasar mucho mejor porque vas a estar más sano. Y encima, cuando quieras ir de colocón, pues te lo vas a coger con mucho menos dinero.

No sé, los amigos han fumado siempre, malas compañías... Que una droga esté permitida o no es lo de menos. No existe el vicio. El vicio te lo creas tú. O sea, si tú eres responsable de lo que haces, nunca vas a tener un vicio. porque te sabrás cortar a tiempo. Sí, está clarísimo, si tú eres lo bastante consciente para decir: "Bueno, a mí el tabaco me hace daño, voy a pasar de fumar", dejas de fumar. Yo he dejado de fumar. Y el alcohol, sólo bebo gūisqui cuando quiero colocarme, cuando no quiero, paso de beber cervezas y bebo coca-colas. Que hay mucha gente que toma la cerveza como vicio. ¡Hostia! Si no, vete al Tucumán. Ves trescientas cervezas en la barra y un agua mineral que es la mía. La cerveza, encima engorda y no te sube ni a patadas. Cuando quiero colocarme, me tomo dos gūisquis y te colocan mejor que diez cervezas y encima te ha salido más barato. Y encima los colocoques de cerveza, más guarros que el copón. Tomas gūisqui, que no deja resaca. Hablo de JB, como mínimo. El primer porro lo fumé a los diez años en un cine. Y no fue el primer porro, fueron las primeras caladas, pero luego no lo volvía probar hasta los trece o catorce años, que fue, yo qué sé, que empieza toda la movida, cambias de curso, ya terminas octavo, empiezas a salir y ver algo, a relacionarte con gente de 16-17 años que, bueno, el que a los 16-17 años no ha fumado un porro es que es gilipollas, excepto algunos, que son gilipollas aunque no hayan fumado doscientos, ja, ja. Los camellos no iban al colegio, no, que es muy mal negocio, que encima los crios no pagamos. Hacer de camello en un colegio es lo más malo que hay. Yo comprar no compré hasta los 16. Si algún amigo tenía, pues yo detrás

todo el día a ver si te dejaba unas caladas. Ibas de buitre a los 16. Te quieres enterar de qué va la movida y ya sabes donde venden y dices: "Bah, vamos a pillar cien duros".

Como estoy en paro, ayer me levanté a las nueve de la mañana. Me fui al Segre a ver si había curro para este verano. Luego llegué a casa, hice la comida, las camas, barrí un poco, me fui a pelar, me pegué una pelada, vine aquí, fuimos a hacer la historia esta contigo, luego fui a cenar a casa, nos fuimos de marcha y ya está. Bueno, y también comí, ja, ja. A mi, poco me falta para salir. Ibamos a ver al hombre este, al Tete Montoliu, y nos fuimos a cenar a un bar gallego, con pulpo y con historias. Luego fuimos a la Sala Europa. Allí nos pusimos ciegos hasta el culo de beber güisquis. Yo es que o me pongo ciego o bebo agua mineral. Fumamos unos porros. Luego nos fuimos al Krakkers, hubo broncas en la puerta. Yo me reí mucho, pero no sé por qué hubo bronca. No, si entramos, yo me tomé unos bourbons, con ginger-ale, que sabe a jarabe, y bueno, nos fuimos para casa. Antes de llegar a casa me encuentro con Jordi allá a las tres de la madrugada, Y nos fuimos al Casablanca. Y en todos los sitios, como íbamos muy pedos, dándole a las niñas. En el Krakkers, es que, yo qué se, estás allí sentado y te quedas con una que está bonita y tal. Entonces empiezas a comerte el coco tú mismo y no se da cuenta o pasa de tí olímpicamente y acaba ahí la historia. Siempre pasa lo mismo. En el Casablanca yo me partí la polla. Estaba arriba y había una tía abajo que tenía la figura bien bonita. Y me mira a mí, nos empezamos a reír. le mandé un porro, sube pa arriba: "¿A ver qué pasa que no me invitas?". Y luego pues ya para casa. Había bebido güisquis, todo güisquis, menos una vez que bebí un vodka con lima, que estaba cantidad de guarro, sabía a caramelo, me revolvió el estómago. Me retiré a las cuatro y me día o así. Para ser viernes, ya está bien.

Hoy me he levantao, he jugao al basket, por la mañana, lo primero que he hecho, para quemar la resaca, jugar al basket y tomar un agua con gas. Luego comeré, me pondré a ver Lucky Luke, cuando acabe me iré pa Lérida, la movida de la radio. Despues de la radio me vendré para casa y esta noche no creo que salga. Estoy muy cansao y mañana quiero irme a jugar a basket. Normalmente salgo los sábados y se acabó. Algun día de cada día salgo a dar una vuelta, pero a las diez en casa. Y a veces, si te quedas hasta la una ó las dos, te quedas por aquí, por el barrio, hablando con los amigos. En verano la costumbre es quedarse con los amigos en un banco hablando. Te haces unos petas. Hace un calor de la hostia, no apetece irte a la cama. Los sábados haces lo que se hace cada sábado: irse de movida. Te vas al Roxy, al Tucumán, al Diplo, a cenar con los amigos, si hacen algún concierto de rock en algún lado, pues allá, si no, te vas al Pentagrama, al Casablanca, al Pipper, al Linea y... a hacer el recorrido toda la noche. Y siempre lo mismo. Y el domingo, si sales, te vas al cine. Un día de invierno es trabajar. Me levanto, a trabajar, como, trabajar, ver la tele, cenar y a la cama. Durante el verano, si puedo trabajo en la fruta, si no buscarne la vida que es lo que estoy haciendo ahora. Los días de cada día me estoy en el barrio o me voy a dar una vuelta por Lérida. Te compras El País, te sientas en el Alcázar, te pides un agua con gas y te lees El País, te partes el culo con las páginas culturales...

16. Droguerías Asociadas

Somos los brujos modernos
 Y nos gusta la farmacopea
 Feni 1, Propanona 2, Etilamina 3
 Y es que no aguanto más

Hoy escribo con bolis de alcohol
 Y me gusta la somnolencia
 Hoy escribo con tintes de alcohol
 Y me gusta la hipertensión

A mi me gusta la codeína
 Con clorhidrato, dexedrina
 Porque ella controla mis neurax
 Y es que no aguanto más

("Viva la Farmacopea", DROGUERIAS ASOCIADAS)

El tema del consumo de drogas comienza a ser preocupante en Lérida. La problemática está en la calle y, a menudo, las páginas de sucesos de los diarios locales dan cuenta de las detenciones de presuntos drogadictos y traficantes... El hábito entre los jóvenes ha nacido como un fenómeno de descontento social y de protesta. No deja de haber, también, un poco de snobismo ("Lérida: preocupa el elevado consumo de droga", LA VANGUARDIA, 8-6-1979)

XAVIER- Del problema de la droga, el vici, la delinqüència, què en pots dir?

QUIM- La societat sembla que vol lluitar contra això... Una cosa que no sembla ser la principal. La societat adapta els valors del jovent a les seves necessitats. Per un cantó lo desprestigien a la juventut amb les drogues, però els hi fan consumir, és una manera de tenir-los controlats. Per la gent dels 40, la droga i tot això és algo molt dolent... Però el jovent s'ho troba i s'agafa perquè és l'únic on es pot agafar. De treball no en troben, el futur el veuen molt negre i això els hi ser-veix com una via d'escap...

- Fumes o fumaves?

QUIM- Fumava. Un tio conseguia gitanes; es veu que son germà o no sé qui anava molt a França, i ens fotiem cinc gitanes. Després un que son pare fumava Fortuna mentolat. Era dolent! Però bueno, fumàvem... Després jo tenia aquí capsas de mistos normals, de la Corberó, de propaganda, no se quantes em vaig emportar. una passada! Després, lo típic, que vas pel col·legi allí, i veus un racó allí, un munt de crios detràs fumant, passant el cigarro, i que ve no sé, un xaval gran i diu: "A veure, què feu?" "Esto, jo..." "El tabaco, el tabaco!" I van i et xoren el tabaco. I no pots dir res, no dius: "Profe, m'han xorat el tabaco!" Jo vaig deixar de fumar quan vaig ser a primer de BUP. Tenia prous anys! Vaig entrar en seny i, bueno!, vaig entrar en "seny" entre cometes...

(ELLA) El fumar a mi sempre m'ha agradat. Ho vaig fer a veure què era i vaig veure que estava bè, no? fumar porros. No que estigués bé... vull dir, te ficava una mica... En lloc de prendre't un whisky, pues pegaves una o dos caladetes d'un porro. Però com que m'he deixat controlar molt... He provat l'àcid, la cocaïna, lo trip... Però sé fins on puc arribar. Sóc molt aprensiva amb la salut, mai he dit: "Ah, pues passo de tot" No, no. A part que tampoc ho necessito. Ara quan surto, pues m'agrada fumar els meus canuts. Un altre es prendrà sis llimonades.

(ELL) Si et fixes, tot roda sobre els porros. Si es troben al Tucuman lo primer que fan és buscar xocolata i després ja decidir on van: a la taverna del castell -hi ha un bar on una birra costa 30 pts. A dins del claustre fan "càbiles", amb una birra i un porro s'hi passen el dia. També van a banyar-se a Raïmat, als llacs. O si hi ha algun concert, com el de Siniestro Total a Montsó. A jugar a botifarra. Després tornen a Lleida i van de pubs: primer al Penta i al final al Casablanca, que és el que tanca més tard. A Lleida hi ha quatre camells coneguts: al P... i al C... hi ha xocolata, coca, i mescalina. Al T... xocolata i anfetes. També hi ha pel carrer de M... i els quinquis de la plaça E...

(GEMMA) Estava en un recital de cançó popular, i jo crec que vestida anava normal, no? Portava uns pantalons de pinces, unes sandàlies, un jersei negre i unes cadenes al coll, i les ulleres fosques... Hi havia un noi que tota la estona anava mirant per allí, també anava amb unes ulleres fosques, i en sec es va atansar a mi i em va dir: "Oye, colega, tienes un papel de fumar?" Només per les ulleres!... Me'n recordo d'una festa a l'institut, que tohom que passava pel meu davant em demanava porros. Devia ser la imatge que tenia, i perquè potser algun cop m'havien vist fumant alguna cosa estranya, i ho havien associat a que jo era una fumeta.

LIEBRE- Un día entramos en una casa, en esos bloques donde había droga. La casa sería de algunos drogaos, que les habían pillao y había quedao vacía. Nosotros no sabíamos nada. Había tantos cajones llenos de medicina que creíamos que era algodón y cosas así, pero era heroína y todo eso... Drogaos en la banda ninguno. Porros nada más.

VALENTIN- Los únicos sanos aquí somos este y ese. Los demás los verás hechos polvos, con canutos... Nosotros jugamos a futbol. Mañana vamos a entrenar, si quieres te pasas y nos ves.

ANGEL- Mis abuelos me dicen: "Cuidado con lo que haces, eh?" Y yo digo: "Yo no hago nada!" Porque yo, la verdad, si no fuera por el deporte... Hoy me he fumadao un porro porque este me ha dicho: "¡Va!" Porque hace lo menos un año o dos que no he fumado ningún porro, y desde que vino este estoy fumando tabaco.

VALENTIN- Es verdad ¿eh? Yo también quería tirarme a esta vida al fumar porros y eso, pero yo sabía que esa no era mi vida...

VIZCAINO- Yo, por ejemplo, y él, que jugamos en el equipo, pues si fumamos nos echarían enseguida, porque no haríamos lo mismo.

LIEBRE- Oíe!... Pues el Maradona fuma, tío!

VIZCAINO- El Maradona fuma, pero no fuma todos los días... A más yo no lo he visto fumar...

(ELL) Amb les drogues vaig començar l'any 78 o potser 77, amb los porros. Me'n recordo que al començament no m'agradava. El primer porro que em vaig fumar vaig dir que no m'agradava. Però, és que anava super ciego. Moltes vegades vomitant. I llavors va ser amb un altre tipus de gent, volia prendre àcids, volia córrer. Vaig trobar un tio que em va dir que no ho fes. Me n'alegro moltíssim, perquè jo veia que hi havia una altra gent que se prenia àcids i s'ho passava bomba. Per A o per B no ho vaig fer, i anava així fumant porros de tant en tant. Después me vaig donar compte que els porros me deixaven molt apalancat, molt enrera, me menjaven molt lo coco, no me deixaven parlar... Llavors va haver una temporada que vaig començar a prendre pastilles de farmàcies i punyetes, vaig passar de tot. Vaig veure que me ficàven molt ciego però que no reaccionava. Després vaig descobrir les anfetamines a la mili... Fins ara m'he pres tres àcids. Un molt bé, però considero que és un perill, no? O sigui, me'n recordo que un àcid que vaig prendre... anava cap a Barcelona i vam fer cap a Pobla de Segur. Ens va començar a pujar dins del cotxe. Potser ha estat l'àcid que més he disfrutat, no? Vam parar per pixar a la carretera. En tocar de peus a terra ens va agafar la paranoia de que ens aixecàvem. Llavors vam arribar allà a Pobla. Vam aparcar el cotxe, vam anar a sopar. Entrem en un bar, amb gafes de sol i estava tot

ple de negres. Vem sortir corrents, no? Acollonits. No coneixiem Pobla ni res. Vam sortir i ens vam donar compte que no eren negres, sinó que portàvem les ulleres de sol. Després... a mi em va baixar molt ràpid. Un altre cop, a Taüll, ens vam, passar tota la nit fumant àcid, molt bé. ho disfrutes però és fotut. Fa poc he descobert la coca. M'encanta. El xocolata l'he deixat a part. Si tinc quartos, faig unes línies. Treballant de barman ho necessitava per aguantar. Si no t'espabiles anaves de cul. L'altre dia em vaig fotre una eixidrina per anar a un concert punk, però al dia se güent fet pols. Ara, de drogues, passo, més que res l'alcohol.

17. "Eramos callejeros"

LLEIDATANS!!!!

FREIXES DIMITEIX

Per què la seva actitud en aquesta societat democràtica i lliure, lluny de resultar beneficiosa per la comunitat, està empitjorant les relacions amb ella, especialment amb la JOVENTUT.

(Full volant signat pel grup KAFKA -Komitè Anti Freixes Koncejaj Ajuntament-, maig de 1988)

El mes de maig de 1988, vint anys després de la revolta juvenil, les parets de la ciutat apareixen cobertes de "graffitis" signats per un misteriós grup anomenat KAFKA. El dia 10, durant els actes de la Festa Major, la guàrdia urbana actua amb violència davant dels joves que protestaven per la suspensió d'un recital de Ramoncin al mercat dels Pagesos. Des de fa un any, Francisco Freixes, cap d'un partit polític anomenat "Grup Independent Freixes", és el regidor responsable de la guàrdia urbana. A manca d'una àrea específica, és ell qui assumeix la política de joventut del nou ajuntament de l'era Oronich, caracteritzada pel combat contra els pubs, els delinqüents, els drogadictes, i els rockers. En Víctor, antic músic i ara urbà, està sota les ordres d'un nou inquisidor: "El Freixes els posaria tots a la presó. Tots los que van vestits d'una manera, o porten xolles, ja són drogadictes, ja són golfos. I igual són xicotets magnífics. Nosaltres ja li diem: Com vol que els agafem a tots? No hi ha manera de que ho entengui!" La celebritat d'aquest personatge, hereu de la tradició provinciana dels "tipus locals", va començar amb les cartes al director, que es poden resseguir a la premsa, sempre amb tons reaccionaris, des dels anys 60. El 1980 el futur regidor relatava en una carta la seva experiència amb uns "gamberros" de barri:

Ya es la tercera vez. La primera me desvalijaron un Seat 1500 y se llevaron algunos objetos personales. La segunda, hace poco más de un año, los "chorizos" entraron en mi actual Seat 124 y el desvalijamiento fue similar, pero ya me chafó un poco más la guitarra pues se llevaron una estupenda linterna y una botella de colonia que apreciaba mucho por ser recuerdo de familia. Lo único que pude hacer fue escribir una carta al chorizo sinvergüenza, que salió publicada en la prensa local. Ya estaba en la creencia de que tal carta -en la que advertía del dispositivo especial de defensa contra "cacos" que había instalado en mi coche- había dado resultado, pues, desde entonces, me hallaba tranquilo de "visitas" inesperadas y empezaba a creer que la interminable lista de robos de coches, motos, pisos, atraco de navajeros en plena calle y a la luz tanto del sol como de la luna, etc, era solamente el fruto de una fantasmagórica suposición de los reporteros de "sucesos" de nuestros periódicos locales. Pero no. Esta vez uno (o dos, pues los chorizos casi nunca actúan en solitario), la noche del jueves al viernes de la pasada semana, pusieron sus candorosos ojos en una modestísima "Vespa"... Y lo malo es que no se limitaron a poner sus ojos. A continuación pusieron sus manazas (..) Con mi 124 inicié la búsqueda por toda la zona norte de Lleida y al llegar al final de General Mola, opté por seguir hacia el Secano de San Pedro, donde solicité, incluso, la colaboración de los muchachos que jugaban en el patio

del colegio. Ya había decidido seguir hacia Lérida, cuando en un momento de intuición, pense: Es inútil que busque la "Vespa" en las puertas de las iglesias, de los cuarteles, de los talleres y de las academias. Pero no sería descabellado buscarla en las puertas (mejor traseras) de las discotecas, de los pubs, de los pabs, etc. Y como sea que a pocos metros del Molino de Gualda -que es donde me hallaba- hay un Parador, con discoteca subterránea (según me aclararon luego), hacia allí me dirigí, y cuando ya había revisado toda la fachada principal de la elegante cafetería, y me disponía a maniobrar para el regreso en la amplia zona lateral de aparcamiento, allí apareció como en una mágica visión, la deseada "Vespa" azul de mis ensueños (...) Asqueroso chorizo... prefiero cambiar el asiento antes que volver a sentarme donde tú ya has puesto tus sucias posaderas. También te digo, ya casi amigo robaperas, que otra vez que necesites un vehículo para desplazarte desde el interior de la ciudad hasta uno de los muchos locales nocturnos de la periferia será mejor que pienses un poco y en lugar de romper direcciones de moto y llevarte lo que no es tuyo, te desplazas por el medio más antiguo que conoce el hombre (y tú, seguro que has corrido más de una vez delante de la policía) (...) Y como que muchos progresistas -los más demócratas de toda la vida- (así se llaman ellos), dicen que la culpa de la delincuencia la tiene la sociedad, ruego encarecidamente a uno cualquiera de tales demócratas me indique el domicilio de la "sociedad" a la que he de ir a presentar la factura que extenderá mi amigo Pons por la reparación de mi "Vespa" ("Los dueños de la noche siguen en acción ¿hasta cuando?", Francisco FREIXES, Carta al Director, LA MAÑANA, 11-5-1980)

Ben diferent és la percepció que sobre la vida i els problemes dels joves que tenen els membres d'una colla del Canyeret. En Valentín, en Vizcaino, l'Angel i el Liebre són adolescents de famílies gitanes i paies, que han acabat d'estudiar, però encara no han pogut començar a treballar: la seva vida quotidiana passa pels carrers del barri antic, omplint el seu temps de manera creativa.

VALENTIN- Mi familia sigue muy mal, eso ya lo sabéis vosotros. Mi padre siempre coge, se va a las doce de la noche a tomar unas copas, y no viene hasta el día siguiente. Siempre están enfadados.

VIZCAINO- Mis padres se han separado ¿no? Pero no divorciado. Era lo mismo que estos: broncas, jaleos, siempre en casa pegando. Igual se cabreaban entre ellos dos, y el primero que pillaban, pues lo pegaban. Luego han hecho esto y uno vive en Madrid y el otro aquí. Y yo vivo temporadas con cada uno. Aquí mi padre tiene un bar.

ANGEL- Antes mis padres estaban juntos, pero discutían ¿no? Pues me fui con mi padre a Francia. Y allí estuvimos trabajando en la vendimia. Entonces cuando vine a casa de mi abuela, pues mis abuelos me trataban bien, y yo dejé a mi padre, me quedé con mi madre, porque yo vi como actuaba mi padre, o sea: un borde y no correctamente como son los padres. Mi padre sin embargo no me echaba broncas, pero es que iba por mala vida, no correctamente como han de actuar los padres... En cambio, mis abuelos saben ir por la vida, però por nada te echan la bronca: si vienes muy tarde, que si esto, que si lo otro... ¡Me echan broncas por cualquier cosa!

VALENTIN- ¡Lo que sus abuelos no quieren es que se pierda!

ANGEL- Mis abuelos tienen un puesto en el mercado, y yo los ayudo... Ya he dejado de estudiar... Yo lo único que sé es que he aprobado todos los cursos de mi vida menos octavo, porque los profes no me podían ver... No nos podían ver porque éramos los golfos del colegio y siempre las reglas no las hacíamos bien. Nos decían: "No fumeis" Y luego íbamos p'allá y fumábamos al lavabo.

VALENTIN- Había un maestro en el Cervantes que me pegaba con la regla así ¿no? Y yo un día no pude aguantarme, me levanté y le pegué. El del dedo corto, ¡qué mala leche que tenía el tío! Era uno que le faltaba un dedo.

LIEBRE- A mi no me gustaba ir a la escuela nunca... Sólo pa pasar el rato. A mi me echaron del cole por la edad. Tenía 16 años y ya me fui a la Academia de los Campos Eliseos. Allí donde se va a sacarse el graduado, pero lo dejé...

ANGEL- Al principio éramos callejeros: nos íbamos a jugar al funbol, por los billares, a hacer gamberradas... Hasta que llegó el Pau (educador de carrer) y montamos un equipo de fútbol. Le pusimos "la Perrera", porque éramos unos perros, y desde entonces nos demimos así... Luego ya fuimos al Centre Obert (del barri antic), donde tenemos juegos, hay gente, hacemos cosas... ¡Dicen que el Siurana nos va a traer un video!

LIEBRE- Lo que hacemos son golferías. Por ejemplo, salir por la noche liarse unos videos, tirar troncos a la policía, ja, ja.

VALENTIN- A mi m'han hecho un golfo, eh. El otro día había un camión de fantas y de cocacolas y va y cogieron una caja y se las tomaron todas. ¿Por qué lo hacen? ¡Porque son unos golfos!

LIEBRE- Un día nos cogió la poli, a mi y a dos más... Por estar en el seminario, Estábamos en la parte de atrás, donde estan trabajando ahora. Somos chorizos. Había una viga de hierro y la tiramos por la parte de atrás que hay casas y alguna mujer de esas llamaría a la urbana.

VALENTIN- Y a veces por la noche igual estamos aburridos ¿no? Y vamos cinco o seis vamos a hacer una gamberrada. Vamos a hacer la perrería, vamos por ahí, a coger, piñas, a tirar piedras a los coches...

- ¿Qué es para vosotros ser golfo?

ANGEL- Para mí ser golfo es contestar a la gente, ser maleducado, y ir haciendo gamberradas por la calle.

LIEBRE- Lo que más mola de ser golfo, vas por ahí, la gente se te queda mirando ¿no? Vas mal vestido. Yo como vengo de Barcelona, y la moda es allí ir con los pantalones cortos, me los pongo. Y me toman por maricón aquí ¿no? También vamos por la calle, somos callejeros, chigamos algo de fruta, a un tío le pegamos un cabezón y nos divertimos. Pero abrir coches y esas cosas, ieso no!

VALENTIN- El otro día nos fuimos al Sistema y no dejaron pasar al Liebre. Es que ibas vestido como un punkie tío, con los pantalones tos raros y la camisa toa sucia...

LIEBRE- ¡Qué va, qué va! ¡Si yo iba bien! Es que aquí en Lérida no sabéis de qué va el rollo. Ya tengo ganas de pirármelas a Barcelona, porque Lérida es un muermo...

VALENTIN- También nos gusta mucho el funbol. Hoy me he levantao a las doce, he ido a mi bar, he almorzado, hemos ido al castillo, hemos jugado en la yerba, allí riéndonos todos, he venido a las dos a mi casa, he visto la película, hemos venido aquí (al Centre Obert), el Liebre ha comprado cien duros de costo, se lo han fumado el Angel y el Liebre...

LIEBRE- Yo mi vida es muy cotidiana. Me levanto a las nueve, me voy por allá a dar una vuelta, me fumo 4 ó 5 paquetes de tabaco, y luego vamos de golfería y a las boleras... Hoy me he levantao a las dos porque estaba coloco. Luego salgo por ahí: vamos un poco al Mirabete, a ayudar a los billares que tiene un hombre... El tiene una bolera y nos da horas de billar. Después por la tarde quedamos a las tres ahí en el Dólar, nos vamos a pegar algun falo, algun choriceo, pequeño na más... fruta, tonterías... Eso es lo que hacemos todos los días.

18. "Concupiscència desenfrenada"

Adiviné tu silueta en espejo de cristal
 Había fuego en tus labios, tenías ganas de jugar
 Me introduje en tus mentiras, sabías cual era el final
 Una careta de moda hacía tu rostro de metal
 Tembló tu interior cuando te hice vibrar
 Tuus palabras no servían, la noche iba a acabar
 Mientras tu puedes bailar, mirarme fijo o quedarte atrás
 ("Chica del 69", TRESPASS)

Fa bastant de temps que estem patint una invasió en els mitjans de comunicació, sobretot a la televisió, que sobrepassa tots els límits de la més elemental decència, degradant en el referent a l'erotisme i la sexualitat, que potser és hora d'aixecar una veu de reprobació a determinats programes que, amb l'excusa de crear una formació sexual d'adolescents, aprofiten l'ocasió perquè els adults puguin satisfer els seus apetits de concupiscència desenfrenada (...) Endemés el lliberalisme dels adolescents pels carrers sense cap escrúpol ni mirament per la resta dels ciutadans. Com a cas anecdòtic, un dia, més ben dit una nit, en anar cap a casa gairebé vaig trobar-me amb una parella tan agafada que era difícil distingir si eren dues o una sola persona. en passar no vaig poder evitar de dir-los: "Vinga, ja podeu fer-ho aquí mateix", ella, amb un aire altiu va dir: "no ho fem perquè miraria massa la gent". (AGB, "Invasió d'erotisme i sexualitat", Carta al Director, SEGRE, 7-12-1987).

(ANDRES) *Todo esto del sexo es un marketing. Ayer vi en la tele dos anuncios de preservativos seguidos, entra dentro de los productos de consumo como la Nocilla o la Coca-Cola. Hasta en los dibujos animados hay sexo. Interesa, no se por qué, un sexo manipulado, ha perdido el valor que debe tener... Personalmente creo que el sexo es una manifestación del amor, y somos tan animales como cualquier bicho o más. Siempre y cuando sea por amor, cuando es cuestión de salir a ligar a ver lo que chupo eso no lo entiendo. Quizá hay gente que lo hace porque cree que así se va a encontrar el amor. En mi clase sólo se hablaba de eso, que si esta o la otra, y de fútbol... Yo no busco, si viene ha venido. Ha habido alguna vez que parecía que habría relación seria, pero luego como vino se marcha, nunca he perdido una amiga por ello... Yo no me voy a casar nunca, no puedo atarme a una chica tener que ir con ella a todos los sitios, tener que acompañarla a casa cuando no me apetece y tener que estar encima de ella besuqueándola todo el rato, creo que no...*

(LAURA) *...Que també ere l'època que estàs més rareta, te trobes més lletgeta, tens complexes, i que després passes de tot això, passen dos o tres anys i ja no et preocupa. Cap adolescent està segur de sí mateix. Comences a créixer, a tenir pits... A mi em va vindre la regla als 15 anys. Has de comprar sostens que a les nenes en principi no els hi agrada gaire... Vull dir, ja comences a agafar talonet, comences a pintar-te els ulls una mica, que si una ratlleta, una mica de color, comencen a agradar-te els nois... En aquesta època sempre hi ha dos etapes: la típica nenna mona i que triunfa molt i la que està fent el canvi d'adolescent i està rara de caràcter, de tip, de tot, i que no triunfa gens.*

(ELLA) *A mi m'havien dit que la parella era sortir, donar-se de la maneta i res... I una tarde que nos vam anar, em va portar cap a uns xalets, una part així fosca, i va començar-me a fotre'm mà.*

Jo callava i deïa: "Bueno, si és això sortir, pues endavant!" Però em feia fàstic, perquè quan sorties a la llum del dia, pues res d'això. Ere sense naturalitat, i jo entenc la sexualitat amb molta naturalitat, sense tabús... Vaig començar a anar als pubs, als vins, la pijeria... Anavem un grup de set o vuit noies. Et trobaves amb una pandilla de nois i se juntaven les dos. I allà podien sortir dos, tres parelles. Si trencaven uns, després venien els altres, i els altres, i es desfeia el grup. Jo lligava generalment amb la Maite -al grup n'hi havia sempre dos o trs que no lliguen, i sempre són les tontes... I tú te'n canses d'arrossegar-les. Entràvem en un pub i coneixiem uns nois i deïem: "A mi m'agrada aquet, a tú aquet..." Perque ja sabia com anava el joc, tenia bastant facilitat... En el món en que em movia, per lligar es requereix una bona imatge: anar ben vestideta, a la moda. Tú comences a parlar amb frivolitat, insinues, ell insinua, vas agafant els cables i contestes: "A mi em va molt la marxa" "Ah, sí? Pues quan vulguis ho anem a provar, eh?" O més descarat: "Tinc unes ganes que vaig cremat!" També influeixen molt les mirades, els ulls, els gestos, que et passin el braç i que et diguin: "Hola, nena, que tal, estàs molt guapa..." Tú ja vas amb la disposició de lligar, escolleixes, es donen aquestes situacions. Si estàs en una discoteca parlant, i veus que et va, les circumstàncies t'ajuden: vas cap al reservat i comences a pegar-te el lote. O amb l'excusa de que el bar està molt carregat de fum surts i vas al cotxe. la beguda és com una tapadera: ens justifica que puguem fer bogeries, fotre mà...

(LAURA) A tindre relacions sexuals vaig començar bastant tard. Als quinze anys no m'havia pegat el lote amb ningú. Potser he experimentat més la relació sexual en si que no pegar-me el lote. El lote només me l'he pegat amb dos persones. En canvi l'amor l'he fet amb moltes. Bueno, amb moltes... A vegades també s'ha de fer diferenciar el que és un polvo de fer l'amor. Fer l'amor és quan hi ha un sentiment pel mig. A l'adolescència no sortiem a lligar, sortiem a passar-ho bé, a veure què passava, quina història teniem, a veure quina gamberrada fotiem més grossa, no? Hi ha les típiques nenes arregladetes que surten a lligar. Després hi ha una època que et pica la curiositat. Jo la vaig tindre als 18-19 anys, i sobretot amb el J. Els primers contactes sexuals forts els vaig tindre amb el J. Però quan vaig deixar de sortir amb ell me'n vaig donar compte que em faltava molt per aprendre. Les primeres vegades no me va agradar gens, però gens. Primera perquè a una dona, entre que te desvinquen i tot això ho passes bastant malament, estava cagada de por. Al cap de tres mesos vaig començar a prendre pastilles, però era allò que pensava: "Si això és fer l'amor, quin pal!" Tots dos érem molt jovenets... Amb el J., relacions sexuals des del primer dia, fer l'amor al cap de quatre o cinc mesos. A nivell sexual, els dos estàvem molt verds... Una parella així, o t'espabiles, o sinó és un fracàs. No és que sigui lo més important, però jo li dono un 70% a nivell de parella. Parelles que van bé al lit, parelles que funcionen. Al lit se veu com és una persona a nivell sentimental, de caràcter, molt. Es quan està més sensible la persona, està sense res. He tingut molts xascos...

(ELLA) Per a mi fer l'amor era com si fessi més dona, m'imposava més. Quan ho vai fer per primera vegada era una angoixa horrible, necessitava justificar-me d'alguna manera. Però al cap d'un temps una amiga ho va fer, i al cap d'un temps una altra... i ja em vai sentir molt més trnquil.la... Abans estava molt supeditada a l'home. Però a partir d'aquí vaig dir: "Bueno, aquí mano jo i diré fins on vull arribar o no vull arribar" I va servir molt per afirmar-me. Abans ho consenties més, però ara deies: "Bueno, pues avui no m'apeteix de fer l'amor"

LIEBRE- Uf, aquí muy machos!

ANGEL- desde que estoy aquí en el mundo, pues me lo he hecho con siete tías, pero de pegar-te el filete ninguna vez. Chivar y eso...

LIEBRE- Oh, chivar lo hago yo a diario... Hacérmelo con tías, meterles mano, morreo y esto... Me pongo a bailar y ya está. Cuando ponen lento saco a una a bailar, luego me la llevo al sofá y me

lo monto con ellas. Cuando salen a bailar es que quieren. Menos algunas que son amigas y las saco a bailar y ya está. Hay algunas que son de pueblo que vienen a la discoteca el sábado, otras de Lérida, de la Mariola...

ANGEL- ¿Salir con alguna tía? ¡Qué va, eso nunca! Empecé a los catorce años, cuando salí de la escuela, en la discoteca y todo eso. ¡Es que son putas, son putas! ¡Todas son putas! Porque las chavalas que son rajadas, esas no son putas, que no van directas, que son calladas... Pero es que las putas igual te vienen a tu lao, igual te hacen así y ya está. ¡Es que se dejan! Yo en el San Mael me lo he hecho con una que se llama P., me la he morreao ¿no? Y al día siguiente nada, no pasaba nada. Al cabo de dos días me la volví a morrear y tampoco no pasaba nada. Le pedí de salir y me dijo que no ¡Pues vale!... La C.. se lo ha hecho con un mogollón de tíos. En las discotecas se lo hacen con uno y con otro, en el San Mael, en el Sistema. Como este (el Liebre) que fue un puto. Estaba con una tío y le hizo de puto. O sea: hacerlo con ella y marcharse. El trabajo de una puta, pero haciendolo un tío... Es que es muy difícil encontrar una chavala que te guste y que no sea puta. A mi también me gustaría salir con una tía...

LIEBRE- Con una sí que estuve saliendo bastante tiempo. Fueron cuatro meses con ella. Ibamos a la discoteca juntos, por la calle, nos veíamos ya por la mañana, íbamos a la playa por verano. Así todos los días. Cortò ella conmigo, porque le dijeron que yo era drogo, que tal... pues vale! Y ella no quería salir con drogaos... ¡Fue la única tía que me hizo llorar. me hizo llorar! Desde aquella vez, ya, me acuesto con ellas y les digo: "No te conozco" Y se ponen todas a llorar... La última me tiró la medalla de plata.

(LAURA) Estava molt enamorada d'aquet noi, però era com si et fiquessin en una gàbia d'or, i et tanquessin la porta. A mi de tant en quant m'agrada que me la obrin i revolotejar... No sé, enamorar-te d'una persona no ho estàs en un moment. Te'n vas enamorant poquet a poquet. Però pot anar cap a dalt o pot anar cap abaix. I és lo que em va passar. Vaig estar molt enamorada un any i després va començar a baixar la cosa... Jo ara, no sortiria amb un noi per res del món, però per res. Si tinc un rollo d'una nit, pues l'aprofito a tope, el tinc una, dos, tres, nits i ja està i d'aquí no passo. Primer, que me noto que no estic centrada per poguer fer feliç a una altra persona. Segon, que tampoc vull una persona tot el temps, potser m'agrada molt viure i no vull que me fiquin en una gàbia d'or. I quan arribi un moment de la meva vida que necessiti carinyo i convivència, pues m'hi ficaré. Però quan ets jove, te'l pots buscar de moltes maneres lo carinyo. En cada època de la vida s'ha de sapiguer exprimir el llimó i veure més o menys lo que pots fer i t'ho pots passar millor... Millor i malament perquè les coses que surten malament et serveixen d'experiència... La vida és un teatre i és agafar los papers que et van o que no et van.

(ELLA) Una vegada vam sortir per la nit, estàvem contents i ho vam fer, i ell no sabia si m'havia deixat el sèmen. El fins que no ve la regla, es tenen uns nervis! Jo vaig vomitar, tenia nàusees, notava el ventre raro... Va ser una angoixa terrible, per lo de la família, per lo que et podien dir...

(LAURA) Sortint amb un noi, si et quedés en estat sembla que és perquè te l'estimes... però quedar-te en estat d'algú que no estimes és més fotut... Si em quedés en estat avortaria, realment, sí, estic segura, perquè si el tingués no me l'estimaria lo suficient. O si fos dintre d'un any o dos i en tingués ganes, seria mare soltera. Actualment no'n tinc gens de ganes de tindre fillls.

(ANONIM, 17 anys, en atur) Yo creo que los jóvenes de hoy no tienen relaciones sexuales. Si pueden se lo montan solos. Se masturban o se van de putas. Pero a parte de eso nada, que es demasiado peligroso arriesgarse. Vas a montarte una jugada con una tía y dice: "Yo paso, a ver si me voy a quedar preñada" ¡Me juego lo que queráis a que el 70% de los jóvenes son vírgenes!

19. Històries d'amor

(FELIX) Bueno, pues el primer casquete lo metí a los once años con mi prima que tenía veintidos. Esto fue una tontería de crío, luego tardé mucho. Intentar tener un polvo antes de los once años es que no lo encuentro. Ya no me enteré de las movidas estas hasta los 16 o así, que fue cuando me enrollé y toda la historia. Yo tenía el problema este de la nariz y hasta que no me hicieron la cirugía estética, pues iba de complejo. Entonces empecé a relacionarme con más chicas y pues ya a los 16 años, pues ya sí. Y a partir de los 17 ya te empiezas a enterar de movidas. Cada vez que cae, pues de puta padre. Historias fuertes sólo he tenido tres, de haber salido con chicas durante tiempo ¿no? La primera fue a los 16, cantidad de platónico. Es la historia de siempre. Cuando eres crío, te montas unas historias platónicas en plan pasado. El primer amor sería a los cinco ó seis años con una cría que era vecina mía. Nos íbamos a la habitación de al lado a darnos de muerdos. Y luego viene esta de los once años. En el barrio pasaba una cosa. Juntos en pandillas y... bueno, hay cuatro ó cinco niñas que están con la pandilla y ya empiezas a ver chuchis, las tonterías de los críos. Y no sé, no me impresionó nada. Hombre, aluciné un montón, porque no veas... ¡Una tía de verdad, y en aquella época, alucinabas como un tubo! Además, estaba casada y con críos, joder, aquello era una mujer mayor. Ahora me lo he hecho con una de 22 y no me impresiona tanto. Sería como si ahora me la echara con una de 35 ó 40 tacos. Entonces me daría un punto fuerte. Luego, después de esto vino el amor platónico a los 16. Bueno, platónico... Salimos y eso: pues un besito y a cortar. Lloros por un lado, lloros por el otro. Cortamos por cualquier tontería, fui yo, me parece. No sé, una historia muy rara, cosas de críos. Ya casi con 17 me enrollé en un concierto de rock y fue cuando empecé la carrera, ja, ja. Ahí fue cuando terminé de hacerlo y todas las historias ¿no? que echas la primera vara, te quitas los complejos y ya, despues de echar la primera es que, ¡bah!, pasas de todo, no te cortas un pelo.

(ELLA) Jo de fet des de molt petita vaig tindre un creixement biològic molt precipitat. No sé si era als onze anys que ja em va venir la regla. Ma mare m'havia donat un llibre de sexualitat, d'aquests de dibuixets, i em va dir: "Té, llegeix-te'l i si no entens alguna cosa me la preguntes" Del llibre, més que res vaig mirar les fotos, les curiositats, però no vaig entendre gaire cosa, ni tampoc tenia gaires ganes de preguntar a ma mare. Simplement, després em va venir la regla, i el dia que em va venir recordo que em vaig passar tot lo dia plorant al llit, mossegant-me els llançols de ràbia, perquè considerava que allò era, no sé, com quedar-te embarassada simplement amb la mirada. Va ser un desencís total. Jo volia fer-me gran, però no començant d'aquella manera. I també tenia una mica de recel davant del sexe, potser perquè no sabia encara ben bé el què era. Encara que des de molt jove vaig començar a sortir amb nois, bueno, a sortir no, és allò que t'agraden, amors d'aquests infantils, de que et van al radere, de que et sents la reina de les nenes del poble, potser perquè les altres eren més catetetes i a casa seva no tenien tant gust en vestir-les. Però, de tota manera, encara que acceptés portar aquest tipus de relació, jo tenia molt clar que a mi no m'havien de tocar. Me'n recordo un cop que va venir una amiga meva a passar uns dies a casa. I pel matí vam sortir a fer footing i anar en bici i tal. I vem estar parlant de que jo sortia amb un nen i que ens donavem petotets, i aquella sortia amb un altre nen, però no em comtava lo que feie. Simplement li vaig dir que jo tenia molt clar que fins a arribar al matrimoni jo pensava ser verge i si calia mártir, ja, ja. I ella deia: "Home, jo tant no. Fer l'amor sí que ho guardaré

fins al matrimoni, però tocar i carícies i tal, sí que es pot fer abans" Jo primer ho vaig trobar com un escàndol, però després vaig pensar: "Tants anys també d'esperar, vols dir que no et consumiràs?" Això devia tenir dotze anys. De totes formes jo vaig seguir fidel, més que res per por, no per principis de castedat i tal, i perquè tampoc no tenia necessitat i les coses tampoc estaven com per avançar en les relacions sexuals. Vaig sortir amb nens d'aquests que et donen la mà d'amagat i al cinema t'assentes un al davant i l'altre al radere i fas manetes... Simplement perquè jo creia que si no hi havia un noi en qui pogués pensar, la vida era molt avurrida.

Als catorze vaig començar a sortir amb un noi d'una manera més seriosa, trobant-nos cada dia, xerrant, explicant-nos què havíem fet durant el dia. Me'n recordo que em venia a esperar quan sortia de repàs o de comerç i que jugàvem a ping-pong, després parlàvem i ens ficàvem vervells per no res, volíem jugar a grans però no en sabíem gens i ens amagàvem a les escales per a donar-nos petons. Però de totes formes, encara que va ser el meu primer amor, tampoc va ser una cosa massa traascendent. Pensàvem que si anàvem més lluny dels petons arribaríem a enganyar-nos i es convertiria en un vici i que de moment no em convenia i això ho trobo molt positiu perquè érem molt joves. Quan me'n vaig cansar li vaig dir que m'agradaven altres nois i tal i es va acabar tot així, amb plors per la seva part. Això va ser quan vaig acabar vuitè, després vaig venir a Lleida i vaig estar un temps sense sortir amb cap noi. Després anava a un poble i allí hi havia un noi que m'agradava, també m'agradava un noi que venia al tren. Es això que te trobes bé amb diferents nois i fas anar molt la imaginació: de pensar que venen al teu poble amb la seva moto i anem a donar un tomb amb la moto... Aquest noi del tren, venia cada dia a estudiar a Lleida, jo me'l trobava cada dia. Jo ja m'hi havia fixat i pensava que em podia anar bé a nivell afectiu, perquè jo necessitava un cert recolzament: havia deixat allò del poble i al col·legi hi havia moments en que em trobava sola. Així que ens vam conèixer, ens trobàvem al tren, acostumàvem a quedar per migdia, jo m'escapava del menjador fent veure que no estava a mitja pensió i anàvem a fer un cafè i algun dia a dinar junts. Fins que per Sant Jordi -los dos crec que esperàvem alguna cosa- jo li vaig regalar un llibre de Neruda però amb una dedicatòria només d'amics. Llavors ell es veu que va estar a punt de comprar una rosa però no ho va fer per por, per allò que els nois són menys decidits, però al dia següent va venir amb una cara de disculpa i em va portar una rosa i un poema molt llarg, molt llarg i a partir d'aquí les coses van començar a quedar més clares i vam establir una relació de parella que va durar un any i mig o així.

Es pot dir que la relació sexual va venir aquí també, als catorze o quinze anys, però a un nivell una mica clandestí. M'entens? Al cobxe o al castell anàvem de vegades a donar-nos petons. De totes formes jo no tenia molt clar lo que era el sexe encara, no sabia com podia explotar-lo. Es a dir, que em deixava anar, però tenint molt clar que jo no deixaria de ser verge sinó per algú que ja em donés una certa seguredat i ell entenia molt bé aquesta resistència perquè era tant inexplorant com jo encara que fos quatre o cinc anys més gran que jo... Al cap d'un any i mig va arribar un moment en que jo m'avorria. Lo de sempre, no? la monotonia de sortir i d'haver-nos de donar petons i enrollar-nos perquè sí. Li vaig dir que era absurd seguir com a parella, que si de cas, podem seguir com a amics. Jo des del principi tenia clar que el que sentia per ell era atracció, però amor? Sempre m'he considerat bastant agnòstica amb això de l'amor. Potser perquè no m'ha fet vibrar prou. I així que vaig anar tallant, perquè no aguantava tenir que portar sempre la iniciativa jo. En canvi (a Barcelona) hi havia un noi que m'interessava perquè era molt madur, tenia set anys més i coneixia vuit llengües i això a mi em fascinava i per mi era com una infidelitat sortir amb algú i pensar en un altre. I quan vam trencar s'ho va prendre en plan fatalista.

(FELIX) A partir de ahí, luego ha habido la última chica, hasta hace muy poco. Y tenemos un rollo bastante bien. Yo pasaba de ella, ella pasaba de mí. Solamente, pues me venía a buscar cuan-

do tenía ganas, ja, ja. Algo bonito, como tendría que ser siempre, descarado. Imagino que ahora mismo, pues me podría pasar lo mismo: voy y hay rollo, a lo mejor. O sea, la tía no se enrolla con otro y tiene ganas, pues a lo mejor tengo rollo y todo. Ella se mueve en sus ambientes, yo me muevo en los míos y te encuentras y hay rollo, pues... guapo. Cuando te ve por esos sitios ya sabe a qué vas. Cuando la veo por donde yo voy, pues ya sé a lo que va. Además, lo tenemos muy claro. Imagino que todavía. A lo último, se puso un poco tonta. Me escribió una carta y le dije que si quería coger algo de mí que lo cogiera, pero que me dejase en paz ¿no? que me dejase en libertad. La tía no sé si se lo tomó muy bien. Quizás se lo tomaba en serio, yo pasé totalmente.

(ELLA) Llavors va passar un any que m'escrivía molt amb amb aquell noi que era de Barcelona. Cada vegada que anava a Barcelona ens veiem. Teniem una relació molt profunda a nivell d'amistat, de parlar i tenir foc a les galtes, una cosa molt platònica, però que mai s'ha materialitzat. Sempre hi ha hagut una falta de decisió per part seva, encara que jo li hagi donat les pistes, Potser és ara quan comença a tenir la iniciativa. Bueno, durant aquest interval de temps he tingut altres experiències. Per exemple, quan vaig estar a la fruita, vaig estar més o menys enrollada amb aquell noi més o menys hippy que estava allà, però que ho tenia molt clar que si no era algú que estimés no volia que aquesta primera experiència fos negativa per a mi. També hi han hagut tres rollos però sense cap importància, només a nivell de sortir una nit i prou. I després ja ve aquest estiu (als dinou anys), que va venir per última vegada el noi de Barcelona a veure'm, però va ser quan va estar més freda la nostra relació perquè va venir amb altra gent i l'atenció es dispersa i me'n recordo que al dia següent vaig conèixer a un noi i de seguida vam sentir vibracions i la mateixa nit vam sortir i vam tenir una petita relació física i tal i a partir d'aquí, com que treballem al mateix món, el contacte diari va fer que això tirés endavant i ara puc dir que això de l'amor ho tinc més clar, que he tingut experiències a nivell de parella que mai no havia tingut, de perdre molt la inhibició. Per primera vegada he fet l'amor. Al principi també vaig tenir aquesta resistència que t'he dit, però tal com anaven succeint los fets, ho veia que era una cosa bastant irremediable, però no em sabia cap greu. Llavors va venir la por, no de quedar-te embarassada, sinó del fet en sí, pel mal que podia sentir o per com podien venir les coses. De fer la primera vegada no ha estat res d'allò de dir: "Oh, què bonic, quin plaer!" Que va! Però tampoc va ser cap trauma perquè l'afectivitat entre els dos estava molt clara. Progressivament s'ha anat estabilitzant lo fet de fer l'amor i tampoc ha estat una cosa que hagi trobat molt forta, sinó que dins el procés de relació física ha estat un pas més i més que la primera vegada són més transcendentals algunes vegades posteriors en que tú ja et comences a obrir de veritat i sents la unió, sentir una persona dintre teu i tú estàs dintre d'una altra. Bueno, això que et trobes molt bé! Tampoc és que hagi sentit molt plaer i tal, en aquest aspecte em costa molt a mi, es pot dir que sóc una mica frígida, que no tinc gaire predisposició per arribar als orgasmes, però tampoc me preocupo, crec que si ha d'arribar arribarà, mentrestant és una forma més de comunicació. Oi que m'entens? A part que la relació amb ell ha tingut molt condicionants a nivell social perquè és un noi casat i amb un fill, és una situació que jo vaig acceptar des d'un principi i em vaig quedar estupefacta al fer-ho. Hem tingut molts problemes, però entre nosaltres el que hem tingut clar és que ens estimàvem, i ara tots els tràmits de separació ja estan en mans d'un advocat, a més, com que és una persona popular, sempre hi ha els prejudicis socials quan entro amb ell en un lloc i tothom se'm queda mirant amb la cara... i n'hi ha que diuen que sóc una mala dona, coses d'aquestes. Tot això ha afectat la meva estabilitat, la meva concentració,.. I ara és quan comencen els problemes externs però crec que tenim forces per afrontar-los.

(FELIX) Hacer el amor es un reflejo natural. En un momento dado puede ser una expresión de cariño a una persona. Pero no sé, es un instinto natural, nada más. En un noventa por ciento de

las veces me lo he pasado bien. Solamente, muy pocas veces, no he sentido nada. A veces ha sido porque estaba muy cansado o porque no tenía ganas o porque iba muy borracho, ja, ja. Es cuando más te comunicas, es cuando usas todo, todos los sentidos ¿no? para comunicarte: el tacto, la vista, el olfato, el oído... todo. Estás atento a lo que cae, si se mueve de una manera o de otra. Estás superatento a todo y te estás comunicando sin decir una palabra a veces. La única dificultad es que ellas no quieran, je, je. No sé, es proponérselo. También según el día. La luna llena. Sí, ríete, pero va en serio, en luna llena alucinas un montón. Y, yo que sé, ayer mismo iba predispuesto a comerme lo que fuera. Salí de casa, pero por la cara. Fueron cuatro morbos y para casa. pero en la Sala Europa había una profesora que tendría sus 35 tacos ¿eh? Y la tía es que estaba provocando un montón. Se estaba pegando el lote con uno de los alumnos y me estaba mirando a mí. Y yo quedándome con la copla. Digo: "Hostia, qué fuerte, ¿a ver si hay palique?". Y la tía al final se piró. Pero bueno, que me saca a bailar, y... ¡Es que me puso loco! Ya ves, vas con ganas y encima te viene una tía provocando. Bueno, te vuelves loco. La última vez que me enrollé... ¡Oye! Pues hace tres semanas, con la chica esta. Pues ya ves, era luna llena, es que me mola la luna llena. Estábamos en el Tucumán y nos lo hicimos en el castillo. Pasa ella por el Tucumán, y ya ves que tiene ganas de palique ¿no?

Los anticonceptivos... si toma ella, yo paso de usar condones, eso está claro. Si no, pues hay que ir a comprar. Y si no hay, pues mira, al vuelo ¿no? Sacarla al vuelo. El divorcio, el aborto, pienso que están bien... ¡No! El divorcio no tendría que existir: el que se casa que se joda y no sea tan subnormal. Esa es la única historia. Y el aborto, que está fantástico, que no tienen que negarles nada, que sea ella y su conciencia y que dejen en paz a la demás gente. El aborto, como el divorcio y todo esto, era un privilegio de los ricos. Los mismos derechos que tiene esta gente tenemos que conseguirlos nosotros como sea. Al final se conseguirán. ¡A ver si sólo va a poder abortar el que tenga pasta para irse a Londres! Aborto gratuito y por la seguridad social, descarado.

(ELLA) De mètodes anticonceptius, en un principi usàvem el preservatiu i quasi mai, era lo de la marxa enrera. De totes formes ara, com que he de passar una quarentena després de l'avortament, vam quedar a planificació que lo millor per a mi eren les pastilles... Va ser que em diugés sin que estava embarassada i derrumbar-se tot el món al meu davant, de saber que havia de pensar moltes coses i havia de moure'm molt i que no em trobava amb masses forces per a fer-ho. La noia de planificació em va dir si volia continuar l'embaràs o avortar i jo quan vaig sentir "continuar l'embaràs" sabia que estava impossibilitada: per la seva situació civil i per la meva situació a nivell econòmic i d'integració personal no podia tenir un fill. Per altra part, la paraula avortament significava un món deixat una mica a part per mi. Quan em demavaven la opinió, deia que estava d'acord amb la legalització, però que si em passés a mi no ho faria. Era allò de defensar la prevenció, l'educació sexual, m'entens? Més que res, tenia por de les reminiscències que em pogués deixar aquesta experiència. Sortosament de seguida van acudir unes amigues que sabien de què anava la cosa molt més bé que jo i em van relativitzar el fet d'avortar, em van dir que en un principi era una operació molt senzilla i que jo en aquests moments ho havia de veure com una operació i nom com un assassinat, com molts vegades m'havia passat pel cap. I jo vaig pensar que les coses m'havien vingut així, i que un dia que ho desitgés i estigués preparada per a portar una vida tindria un fill, però ara seria desagradable i decadent i ja n'hi havia prou de decadència a la meva vida. També tenia molt por que psicològicament m'afectés, perquè jo sóc bastant aprensiva, però també confiava en la meva força com a persona i de fet no vaig tenir cap histerisme. ho vaig portar amb una mica de derrotisme, estant lligada per una corda, però tot va anar molt bé.

Va ser qüestió que em passessin l'adreça una noia que hi va anar l'nay passat amb la seva germana, trucar allí i trobar de seguida una xarxa totalment estructurada, dir-nos què havíem de fer i fer els contactes amb l'agència. Un cop vam tenir lo vol i l'hotel vaig tornar a trucar a la clínica i vaig dir el dia exacte en que vindriem. Hi vam anar un cap de semana. Ell em va acompanyar. De seguida ens van venir a buscar i tot ja va ser una cadena que es veia que portava molts anys fent-se. Com a dona va ser molt fort trobar-te molta gent d'aquí, que havien anat allà per a córrer l'experiència. Hi havia gent de totes maneres. Totes estaven sense estar massa atormentades, ni marginades, sinó que ens ho preniem com si haguéssim anat a treure'ns un queixal, simplement que estavem més unides pel fet d'estar marginades per l'estructura social del nostre país i que lo nostre era un secret i que si estàvem allí no era per manca de precaució o per no tenir escrúpols sinó per una qüestió de mala sort i de falta de perspectives, de trobar-se tancada en un pou. L'experiència mèdica va ser simple. Jo tenia abans por de que trobessin alguna pega, per allò del concepte de desgràcia que tens, de que tot em sortiria malament per sortir amb un home casat,... Però em van fer les proves i ja em van dir que a l'endemà hi podia anar per operar-me. Aquell matí ens vam trobar allí a la clínica, totes soles, sense acompanyants, però no n'hi havia cap que estés histèrica. Jo només vaig tenir una pega, per haver begut aigua pel matí, que em van fer esperar deu hores sola a l'habitació, abans d'operar-me. Això va ser lo més dur, perquè et posaves nerviosa i no sabies quan et vindrien a buscar, i començaves a pensar la teva situació, en un país estrany i sola... També va ser dur quan em van portar cap al quiròfan, en camilla, perquè a mi mai no m'havien operat, només de les amígdales, i de petita, i jo sóc tan aprensiva en aquest aspecte... Però no, va ser només despertar-me i ja trobar-te molt més bé. Després, durant alguna temporada, he tingut alguna obsessió, com de fer-te la màrtir, i estar recelosa, i veure taüts blancs i coses d'aquestes i que ja em venien tota una cadena de desgràcies, que ja veus que jo estava preparada per tot, un cop fet això. Però no! Allò va ser com un parèntesi, i ara estic molt bé...

20. "Com en una presó"

Siempre he sentido un poco de lástima por los objetores de conciencia. Me parece muy bien que no quieran ir al Ejército por miedo a matar. Pero considero que su actitud no se ajusta a las convenciones sociales, y estas son tan poderosas o más que una ley debidamente promulgada. Sin quererlo, los objetores se hacen egoistas. Si fueran auténticos cristianos deberían plantearse el siguiente dilema: no deseo que se mate a nadie y la mayor manera de lograrlo es amenazar igualmente al que tome las armas con esta decisión. Yo, por ejemplo, no deseo que haya atracos y a tal fin, lo mejor que puede hacer es amenazar al atracador con pegarle cuatro tiros en cuanto intente una fechoría... A lo mejor piensan que el modo de que no haya guerras es estar suficientemente abúlico, anonadado y atontado como para no tener ganas ni de empuñar un fusil (J.Molina Pascual, "Objetores de conciencia", SEGRE, 22-1-87)

(MARTÍ) La mili va ser... me feia molta por, però quantitat de por, no? Me feia molta por anar por ahí vestit amb uniforme militar. Al marxar, estava molt enganxat (amb la seva companya) i la primer semana va ser total. Vull dir, allò que ets mogollón de gent, tots iguals, semblaven com a vaquetes. Vull dir, una impressió molt forta. No sé si has vist la pel·lícula "Alguien voló sobre el nido de cuco", que pinta a tots bojós, tots rapats i tots iguals. No sé, un mogollón de gent, dos mil tios dinant i tots de peu i jo que era alt, pues els veia a tots no? Són les primeres impressions que

tinc, tots alts i tocant el pito... bum! tots assentats. Al final tots bum! ràpid, tots a cop de pito. No lligàvem res. No tocàvem vores. Te costa, no? agafar-te a la vida militar, vull dir, no sé, tenia com a depressions molt fortes. Me veia com tancat. No podies fer res de fora del comun, no? Veies els cotxes darrera d'una reixa i te trobaves molt tancat, com en una presó. Quan vaig començar a venir els caps de setmana, ja t'anaves acostumant més.

(FELIX) Ideas políticas no sueles tener (de pequeño). Pero me acuerdo que tenía, bueno, eso es lo que dice mi hermano, que también es un progre de la hostia, pues me cuenta que antes iba de pasao, que me gustaban los soldaditos un montón, las películas de guerra. Yo creo que como todos los críos, es normal que pienses así, jugando a batallitas o pegándote pedradas. Además, no te deja otra opción esta sociedad. Te está metiendo las armas por todos lados y a la mínima que pueden... En la televisión, un comecocos increíble. Te ponías a ver los anuncios y en reyes, tres de cada dos era de algún juguete bélico: un helicóptero, un madelman, un exin castillos, un tente misil. O un juguete sexista: que si una Nancy repollo, que si la vajilla, siempre lo mismo. Hasta que eres un poco mayor y reaccionas ¿no?

(MARTÍ) El primer tiro que vaig tirar, pues, va ser, me va faltar un pèl, però un pèl me va anar de agafar l'escopeta i tirar-me els tiros jo. Em vaig acollonir moltíssim. Es que no havia anat ni a caçar mai, ni havia tingut una escopeta de perdigons ni res, no? El primer tiro, me vaig acollonir moltíssim i me va faltar molt poquet per dir: "Mira, jo no tiro cap més tiro i passo de tot". Però vaig seguir... Allà lo que deien ells anava a missa. Hi havia un que era un català que estava molt penjat de quartos i va agafar quartos de la taquilla o algo així. Llavors el sargento aquet que tenia molt odi als catalans, el va agafar i el va fotre de cara a la paret. Imaginat! Un tio de 22 anys de cara a la paret davant dels 345 que érem, no? Vull dir, un ridícol total. La repressió era però molt forta. Això, de veure-ho, ja ens acolloniem tots, no? Tots amb molta por. Jaca és un dels puestos que hi ha molts militars degradats. Llavors a Jaca se respira un ambient molt tens, no? El tinent que teniem nosaltres era un tio molt boig, alcohòlic perdut i amb moltes neures. I el tio se fotia unes pastilles al matí per córrer. Estava fet pols i venia amb molt espit, no? I es fotia uns farts de córrer, però impressionants. I llavors ens feia passar la pista americana, d'obstacles, que tot-hom li té molta por... Inclús una nit el tinent se me va portar de marxa. Me va agafar i me va dir: "Vesteix-te de paisà que anem por ahi, no?" I el tio pagant-me les copes, cap aquí, cap allà. Me portava de puti clubs, me donava la pistola per a que li guardés, entrava a un puti club, jo me quedava al cotxe, li guardava la pistola, ell entrava dins i quan anava ben perdut, au! cap a casa, el portava cap a casa al quartel i ja está. O sigui, fent de ninyera... el seu home de confiança. Per guanyar-me'l me llegia la premsa del futbol. A mi no m'agrada el futbol però me'l llegia i quan guanyava el Saragossa, pues li deia, no? Sí, sí, al final me'l vaig guanyar molt bé.

(FELIX) Ahora mismo estoy con movidas pacifistas de objetores. Yo soy objetor porque soy antimilitarista. No soy objetor por motivos religiosos, ni filosóficos, ni políticos. Bueno, hay parte de todo esto. Pero el principal motivo es que tengo una idea fija, que es el antimilitarismo. Y debe ser la única idea que no saldré de ahí. Y bueno, que nadie que ha dado. Yo desde el principio dije: "El tío que me dé tres causas para que yo haga la mili, razonables para mí, yo la haré y encima, si quereis, reengancho dos o tres veces". Pero es que todavía no ha habido nadie que me dé una. Y encima es que encuentras miles de causas para no hacerla. A nivel político, pues el saber que el presupuesto militar es superior al de educación. ¡Es que se te cae la cara de vergüenza! Hay analfabetos y se están gastando la pasta en misiles. ¡Pero qué hijos de puta! Ver que solamente con el tercio de los gastos militares acabarían con el analfabetismo en España... O sea, que hay que hacer montón de centros de BUP y FP y de colegios pa los niños y por otro lado que hay gente sin seguridad social porque no tienen un duro y gente que está en paro. Y

los militares, hay generales que, con toda la jeta, se están llevando un cuarto de millón cada mes y medio millón por la cara. Y encima, no pagan casa porque se la da el Estado, no pagan criados porque como hay cantidad de soldaditos en el cuartel, dicen: "Tú, tú y tú, venga, a hacer de señores ciados para mí, que yo soy más chulo que nadie", no pagan gasolina, porque llevan coche oficial. Pero te cagas. ¡Y luego se quejan! ¡Y encima les están haciendo regalitos cantidad de caros: el programa FACA con los F18A. Dices: "¡Joder!". Y encima tienen la moral de decir que esto creará puestos de trabajo para el pueblo español, porque haremos piezas de recambio para los F18A. Y yo, cuando vinieron con el rollo este, le dije a un amigo, digo: "Ya verás qué recambios van a hacer: ¡Los ceniceros de los F18A!". Pues ¿sabes qué recambios han hecho? ¡Los tornillos de las ruedas traseras! Ja, ja. Es que alucinas por la cara.

(MARTI) Llavors ja em van fer cabo i em van tallar bastant lo rollo. Tenia que controlar la tropa. Els mandos arribaven unes certes hores que marxaven. Se quedaven de guàrdia los cabos. I clar, si tu ho feies tot amb la tropa, te veien a tú com a un altre, no? A mi me deien "lo marxeta", perquè ere molt marxós. A partir de ser cabo, ja se'm va acabar la marxeta... Clar, ja se'm va tallar lo rollo. Tenia que controlar més i tenia més bronques perquè els tios passaven de tot, tú els tenies que fer creure i ells te deien: "Bah! Però si tú ets un pringa com jo, pues passo de tu, no?". Llavors jo no em sabia imposar, perquè sóc molt feble. Em quedaven tres mesos de mili i havia d'anar amb el cullet molt més estret, no? Ja et dic, el tinent no es tallava res de fotre la gent a la presó. Un dia anava pel carrer i veig un tio sense gorra segut en un bar i tot desabotonat. Lo vaig cridar i estava a la porta d'un bar, i estava sol. El crido i el tio passava de tot. El torno a cridar més fort, i el tio em mira dient: "A mi?". I llavors no hi havia ningú més a la porta, no? Lo vaig cridar, li vaig demanar la documentació, anava pet. I no li hagués fet res, perquè és lo més normal que un tio que faci la mili s'emborratxi, no? Llavors el tio me va dir que no tenia documentació. Me'l vaig emportar al cos de guàrdia. I al cos de guàrdia, el que hi havia d'oficial li va fotre una hòstia que el va tirar a terra. Hòstia! quina passada! Però davant meu, no? I a mi em va sapiguer greu, no? Perque anava directament al calabosso. Me vaig trobar que no hi havia gens d'ambient de drogues on vaig estar jo. Bueno, al començament. Llavors vaig conèixer a un reemplaça que portava tres mesos més de mili que jo, era un valencià. I amb aquest vam començar amb les drogues, i vam començar a beure, porros d'herba... totes les nits acabàvem igual. Quan s'acabava tot, ens aixecàvem i ens anàvem a un quarto a xerrar... música, fumar... però molt bé, no?... M'escapava quan tenia festes. Els qui no tenien permís de cap de setmana ens donaven un passe de paisà que durava 24 hores. Llavors podies marxar de les set del matí, vindre a l'endemà a les vuit del matí, però de paisà, no? Que podies sortir per la nit i tal. Això t'ho donaven perque eres policia. Quan tenia un passe de paisà, agafava un cotxe amb un company i anàvem aquí a Lleida. Arribàvem, dinàvem aquí a casa, sortia un rato per la tarda amb la nòvia i tornàvem a pumar cap a dalt, a les dotze o així. I l'endemà, una altra vegada, apa, militar a tope.

(FELIX) Yo quería ser objetor de conciencia desde los 16 años. Dije: "Bueno, a mí esta gente no me dice nada, los militares no tienen nada que ver conmigo, su forma de ser, de dominarte, y de manipularte. ¡Vaya pendedones! A esa gente no les interesa pa na. Lo que les interesa es putear al personal para que sea menos objetor. O sea, menor objetores sean, más rollo tienen. Me metí en este rollo por los amigos. Mis amigos siempre han sido de izquierdas: obreros, movidilla... La gente de izquierdas se enteran de todas las movidillas, No me queda más remedio que objetar, ahora que hay objección, no voy a ser menos. Con Carlos nos conocemos desde pequeños. Hemos sido siempre amigos y hemos idos juntos toda la vida. Su hermana salía con un tío y el tío este estaba también con la CNT y fuimos al Col.lectiu per la Payu y todas esas movidas y luego a Barcelona y tal.

(MARTI) ...La mili no serveix per a fer-te home, no. Pot servir, segons en qui, pues a la gent de poble, molt tancats, molt acollonits, no? Llavors en aquests sí considero que els hi serveix, vull dir molt emmarats o aixó. Ho pots comprovar d'una altra manera anant de campaments. Es un any que perds totalment, existeix perquè està montat així. La única repercussió que ha tingut en la meua vida ha sigut después de la mili. De passar de ser militar a la vida civil. Quan vaig ser aquí no encaixava, no? No encaixava en cap puesto. Me vaig separar molt de la vida civil que portava abans. Com que vaig estar molt fora de tot, no havia tingut contactes amb la gent de la vida civil... Va ser molt fort el canvi aquest de les bandes, que tothom anava de bandes, la marxa de Lleida havia canviat totalment. Jo encara anava de lo d'abans (de hippie) com si diguéssim. Al vindre aquí m'ho vaig trobar tot canviat. Vaig dir: "Bueno, me'n vaig uns quants dies por ahí, me fico una miqueteta fi, una mica apaciguat amb les coses i a veure qué passa després, no?" Va ser quan me'n vaig anar a la muntanya, per tot lo Pirineu...

(FELIX) No es que me marginen del trabajo. Saben que soy objetor y nunca me han dicho nada. Además, están de acuerdo conmigo. Lo que pasa es que en el curro, como tengo que hacer ahora mismo un servicio civil, ya lo que le interesa es gente que no tengo que hacer nada de esto ¿Cómo van a coger a uno que se va a ir un año o dos y les va a dejar cortado? No lo pueden hacer fijo. Pues ahí está. La mili te corta los mejores años. Cuando ya has podido conseguir un curro y moverte, es cuando viene la mili y te jode el rollo. Los objetores estamos mal vistos. Gente que anda con el rollo de la patria, del ejército... Donde trabajaba antes, en un taller, puse una pegatina con la paloma y tal. Y bueno ¡una bronca que tuvimos! Y luego, a partir de esa pegatina, discusiones con el jefe, aquello que te pones a hablar de política un día y entonces se pone tan negro que al final le contestas, porque los fachas no tienen base, y como no tienen base les tocas tres o cuatro puntos fuertes y enseguida se la destrozas. Sí, esta gente lo basa todo en las armas y en la explotación de la gente más débil. La competitividad está bien solamente como un juego. Hay gente que no es tan afortunada y no tiene por qué sufrir la presión de los demás porque se creen más fuertes, más vividor y más cabron. El que es más cabrón es el que vive mejor, ya dejarse de historias: si uno es rico, o fue su padre el ladrón, o fue su abuelo.

21. Religiositats

(FELIX) ¿La religión? Sí, esto me gusta más, ja, ja. Las historias de la misa te las meten desde crío ya. A mi me funcionó la movida hasta los trece años o así. Después de los trece, me confirmé, y entonces le dije a mi vieja: "Yo, esto no lo hago por mi gusto ¿eh? Lo hago para que no te piques". Y me dijo: "¡Qué va hombre! Luego verás que sí, que te vas a enrollar...". El estar en la confirmación era porque salía con una gente que creía en Dios y todas las historias y me dije: "¿Qué hago aquí si no voy?". Mi madre es más católica que la hostia. Y luego está a favor del aborto y a favor del divorcio. Pero esto son ideas que ha ido cogiendo de mí. Si te mueves en un ambiente revolucionario, acabas siendo un revolucionario, eso está clarísimo. Y en aquel momento, yo era consciente de que no creía en Dios y todas estas movidas, pero como te ibas moviendo en un ambiente de católicos, ibas a misa de vez en cuando y haciendo el bobo.

(MARIA) La meua família sempre ha sigut supercatòlica, apostòlica i romana, i jo desde sempre, la típica nena que va a missa, i no només per anar-hi, sinó que escolta lo que es diu, que li agrada l'evangeli, perquè li troba un fons, i que li crida l'espiritualitat, en un principi imposada per

una situació familiar, però que després ja veus que et va i que els teus plantejaments ètics es basen en la religió i en tota la meua infància i adolescència he conservat aquest sentit religiós... Al principi seguia la pràctica convencional, molt més accentuada en el poble. que era simplement de ritus, com si duiguéssim, Me'n recordo que anàvem a catecisme i ens feien una sèrie de preguntes, i el que tenia més punts passava al davant. A mi m'encantava, no? Però fixa't tú quina manipulació! Per dir millor el pare nostre passaves al davant! Els qui no se'l sabien, que eren els tontets del poble, el mossèn els ficava a sota de la taula i els hi pegava amb les claus al cap. Jo, com que anava molt a l'església, a trobades amb el mossèn, doncs un dia em va dir si volia anar a un moviment que ell hi havia estat en contacte (el moviment dels focolars). Em va donar un llibre de la Chiara Lubich -la fundadora del moviment. Jo me'l vaig llegir i no vaig entendre gaire cosa, però a la portada vaig veure cinc o sis tios amb barbes, i vaig dir: "Ostres, això a mi em va!" I a part jo tenia moltes ganes de conèixer gent, de conèixer sobretot nois, perquè sempre he tingut molta fluïdesa amb això, però al poble ho tenia molt barrat. I vaig anar a la Mariàpolis, que eren unes convivències de sis dies i allò va ser estupendo, tu! Dintre de la carcor que jo hi veig ara, per mi era una manera de obrir una porta al món, no? Perquè hi havia un ambient bastant maco, i després els alicients dels concerts d'un conjunt de folk i de rock, que anava tocant les típiques cançons que ara se'n diuen "cumbaiàs". Durant quatre anys seguits vaig anar a les trobades, m'escribia amb la gent i tal. Ja t'he dit que el moviment dels focolars va ser una sortida que em va permetre connectar amb tot un altre món. Als campaments i a les trobades anava coneixent gent, que em despertava noves vibracions, i veies que no tothom era del mateix motlle.

(FELIX) Muchas veces tengo conversaciones con los curas y con las monjas y, vamos, no me consiguen convencer de que Dios existe. No sé cómo se lo hacen, pero siempre se lo han hecho muy mal. No me han llegado nunca. Al principio, bueno, ibas porque llevabas mucho tiempo detrás y después del colegio de curas, todavía te queda algo de las tonterías que te han metido en la cabeza. Pero luego te vas moviendo por otros sitios y vas cogiendo ideas de todos lados, y razonamientos de todos lados y más de uno te lo haces tuyo, y te das cuenta. ¿Qué coño pasa? Budistas, cristianos, islámicos, cristianos católicos, cristianos protestantes, cristianos testigos de Jehová. ¿Qué más hay? Miles de religiones. Dices: "Porqué va a ser la mía la verdadera? ¿Y las demás no? ¿Qué pasa? ¿Que ellos son más imbéciles? ¿O qué?". Pues en teoría la religión más antigua tendría que ser la verdadera, o la religión que siga más gente... Además, luego te vas dando cuenta de que el Dios que sea sólo sirve de escudo a la gente que no tiene mucha fuerza, para desahogarse, o para no tener tanto miedo a la gente, al mundo exterior, a la sociedad, a todo... Y bueno, pues la religión es eso ¿no? un escudo para la gente esta. La iglesia es la ley del dólar. ¿Has oído La Polla Records, el "Salve"? Pues tienes ahí todo. O sea, una guarrada, un negocio. Pero no sólo la iglesia católica, los budistas... todas las iglesias es una comida de tarro para sacar pasta y vivir bien unos cuantos. Si no, fíjate: las clases poderosas son los políticos, los curas y los militares. Siempre, siempre ha sido así. Y esta gente es la que siempre ha vivido bien y a costa de todos los demás. Tanta virgen del Pilar y tanto hostia ¿eh? Y la virgen del Pilar la ha hecho el pueblo sudando, pero no los curas trabajando como cabrones. Y luego, si en la República quemaron alguna iglesia ¿qué pasa? ¿no las ha hecho el pueblo? Pues que haga el pueblo lo que quiera con ellas. Lo veo mal que quemen algo tan bonito. Que quemen al cura, pero que dejen la iglesia, que es bonita.

(MARIA) Llavors a l'entrar dins del moviment se'm va ampliar la visió espiritual que jo vivia al poble, ja vas aprofundint una mica. El moviment estava orientat sobretot a la unitat entre els homes, i l'aspecte de les relacions humanes és el que m'interessava més aleshores, i creia que la convivència havia d'estar regida per l'espiritualitat. Passes d'una espiritualitat en sí a veure la seva aplicació. Vaig anar a Madrid, a una Mariàpolis, i va ser bestial. I a Roma. Coneixes a gent i des-

prés t'escribies i eren unes cartes molt profundes, amb moltes meditacions, en què hi abocaves el teu ser... Però també hi havia tota una sèrie de coses que m'eren desagradables, com els tabús que hi havia, la separació entre nois i noies, el conservadorisme en qüestions socials i sexuals, la idolatria pel papa... I la veritat, vaig seguir allí més que res per la gent, perquè amb uns quants que havia conegut era amb els únics que podia tenir un diàleg franc i obert, i t'ho passaves molt bé... I a poc a poc vaig anar passant del moviment i era la gent l'únic que, 'atreïa, i vas passant d'anar a les trobades i tal... Jo em continuava sentint cristiana, i pel meu compte anava practicant, però sense cap obsessió. Sempre hi ha una etapa en que la soledat i tot això t'escomet més sovint. I Déu era sempre com un refugi, que sabia que el tenia segur, i allò et reconfortava, el poguer parlar amb ell. Això ho vaig viure durant molt de temps... Jo de petita sempre havia sentit necessitat d'anar cap a la plenitud, que l'enfocava des d'un punt de vista espiritual. Recordo que a Aitona tenia un amic amb el qual sempre parlàvem de música. I un dia em va dir que per fi havia descobert el seu pou de riquesa a nivell espiritual, perquè sempre tenia debats, que si catolicisme, que si altres religions... I a mi en aquells moments era una cosa que em preocupava molt, perquè jo no estava certa si lo que jo em plantejava -la religió catòlica- era prou verídica o era prou operatiu o no. I al cap d'un temps em va dir: "Tú, que ja he trobat la meua porta, que és lo zen!" I dic: "Què és lo zen?" I em diu: "Lo zen és res" I jo no ho enteneia massa, però veia que era molt al·lucinant, ja, ja. Més tard, em va convidar a passar pel pis on feien zen, i vaig estar dos mesos fent-ne, fins que ho vaig deixar per quèstió d'horaris, i també perquè vaig començar a agafar por amb una de les pràctiques que amb un bastó et fotien uns cops a l'esquena... Jo quan vaig començar a veure aquestes coses em vaig esfereir molt!

(FELIX) Mis contactos con la iglesia han sido el cura del barrio. ¿Ves? Pasa en la religión como en todo. Los católicos de base son gente de puta madre. Pero los católicos con poder son unos guarros, son unos hijos de puta inmensos. Los políticos de base, la gente del PSOE, como yo obreros, que están allí con el carnet, pero que se sudan el voto un montón, esa gente son pero de putísima madre. Pero los políticos, los cabrones esos que están viviendo a costa de los demás, esos son unos cabrones de mierda, hombre. Y por eso la CNT, desde un principio, ha tenido mi visto bueno. Bueno, siempre no, casi siempre, porque allí todo el mundo es de base, no hay ningún dirigente. El secretario lo puedes echar tú, si quieres. Convocas una asamblea diciendo: "Este señor no funciona por esto, por esto y por esto...". Y si consigues convencer a los demás, tú lo echas. O sea, alucinas ¿no? Eso es lo más parecido para mi a un sistema modelo. El ser lo suficientemente fuerte tú para llevar adelante una idea, pero un tío sólo sin la ayuda de dinero. En EEUU es un sistema muy bonito, pero lo malo que tiene es que está basado en el dinero y por lo gilipollas que son los americanos, que son una pandilla de subnormales profundos, de cuidao. O sea, coca-cola, tienen instintos primitivos. Sale elegido el que lleva más colorines en la bandera, la mejor chaqueta, o el tío que mejor viste, peina o el que tiene los dientes más blancos. Es la hostia, es que te cagas. Porque ríe, vende, pasando de las ideas y de las hostias.

¿Que si he tenido conflictos religiosos con mi madre? ¡Muchísimos! El estar yo poniendo la radio, Radio 3, por la mañana. Y la pongo a toda hostia, porque ponen Siniestro Total un montón de veces ¿no? Y mi madre gritándome: "Quita eso, que tal, que cual...". Y bueno, quito eso y al rato le estoy gritando yo: "Quita eso, que tal, que cual...". Y bueno, al final, los dos gritando, a ver quién pone más alto, yo el equipo de música, mi madre la televisión. Ese es el único conflicto religioso que hay en mi casa.

Hay una historia. A mi madre no le pasa el viejo nada porque de joven estudió para cura, y tiene muy buena relación con todos los curas. Y por lo civil, a mi madre le tenía que pasar 50.000 pe-las, pero en el juzgado eclesiástico, o no sé qué historias, le dijeron que eran los dos culpables

y que no le tenía que pasar nada. Y por los curas, mi madre está puteada, trabajando como una cabrona, y yo estoy pasando las mil y una para poder vivir decentemente, por la mierda de los curas. Mi primo es cura y hablar con él es imposible. Es muy inteligente, todo lo que tú quieras. Es una cabeza cuadrada, no le sacas de sus teorías. Y cuando le destrozas una de ellas, el tío no sabe qué hacer y se pone a gritar y se acabó el hablar y empieza la discusión. Con los fachas siempre pasa lo mismo. Puedes hablar con ellos tres minutos. Con tres minutos tienes bastante para destrozarles el noventa por ciento de todas sus teorías. Entonces empiezan a gritar y empieza la discusión. Pues entonces ¿qué pasa, no? Esa gente no pueden tener una base fuerte, tampoco se preocupan de tenerla, ja, ja. O sea, con cuatro ideas a comerme el mundo, bum, bum! Pues eso, de religión poca cosa más. Es una fantasmada como un castillo, es lo único que se puede decir de la religión. Si tú eres católico, si tú ves una cosa, pues bien, que la llesves por delante sobre todo con la cabeza bien alta, pero que yo soy contrario y lo tengo que decir y no me puedo callar.

(MARIA) No sé perquè, potser per la mateixa mandra de seguir una dinàmica catòlica, per l'odi a l'església -encara que sigui un tòpic-, que arriba una època en que et compromets socialment amb una sèrie de coses i veus que n'hi ha algunes que no encaixen. I a mi m'havien dit que això no havia de ser cap obstacle, que s'havien d'acceptar com a signe de contradicció, però per això has de tenir una fermesa molt forta com a individu. I jo em vaig dispersar molt. I ara podria dir que, home, com a filosofia de vida, continuo creient, però de pràctiques i definicions... Suposo que arribarà un dia en què tindrè més tranquil·litat interna i podré tornar a tenir una serenitat espiritual. Però ara ni em preocupa, ni em deixa de preocupar. Es una cosa que està una mica al marge de la meva dinàmica quotidiana, però que està allí, i que en qualsevol moment puc dirigir-me a Déu sense cap sentiment de pecadora i tal. Encara que no seria prou honrat dirigir-me a ell només en els moments difícils... Però veus que no es tracta de miracles, i simplement et falta una mica de silenci i d'aplom. No es tracta de que et solucionin les coses. Ara deixo simplement lluitar a la meva ment...

22. "Estar en la movida"

(FELIX) Supongo que desde pequeño, el que tenga una ideología tu familia ya te conlleva tener una parecida a la suya. Luego vas con los amigos y te vas dando cuenta de que hay otras cosas y bueno, me imagino que he pasado por todas las facetas de ideología política hasta acabar en un punto que me salga totalmente de las ideologías y me convierto yo en el mismo ideario de filosofía. La principal base para mí es no tener ninguna ideología. O sea, ser yo mismo y saber razonar, y ésta es una base anarquista, que dejándote de historias, seas tú el que razones, el que pienses: eso está bien, eso está mal. Eso, yo creo que es lo mas bonito que hay. No como los del PC que, por ejemplo: "Que me ha dicho el partido que no puedo hacer esto". "¡Pero bueno! ¿Por qué no lo razones y lo ves por tí mismo si lo puedes o no lo puedes hacer?" "No, no, me ha dicho el partido que no..." "Bueno, pues si sigues así de gilipollas, si te dicen que te tires a un barranco te vas a tirar a un barranco". Y acabas siendo un fanático. Lo que más odio yo es el fanatismo que te meten en la cabeza y parece como los burros cuando les ponen los cacharros esos en los ojos para que sólo miren hacia adelante, que no vean lo que tienen a los lados o

atrás, sólo para adelante. Pues lo mismo, los hacen vivir sólo mirando a un sitio. Es aquello - ¿quien dijo esto?- de que el árbol te impide ver el bosque.

He leído a Bakunin, a Kropotkin, a toda la basquita esta. También he leído a Marx, a José Antonio Primo de Rivera y Mi Lucha de Hitler. Pero solamente para enterarme de lo que hay y ver que la gente de derechas tiene una base copiada de gente de izquierdas. ¡Para colmo eso, y encima no la comprenden! Han ido pasando varios filósofos, ideólogos y han ido transformando esas ideas que, las modelos como las modelos, siempre serán las mismas. El fin siempre es el mismo: la emancipación del obrero. Lo que pasa es que los comunistas la buscan de una manera, los fascistas de otra, los socialistas de otra y los anarquistas la acción directa, la más razonable ¿no? Puede haber acción directa violenta y no violenta. Para mí esto es una base. Y un método de lucha, bueno, este más bien indirecto, el no pagar impuestos, el no ir a la mili, el negarse a tener respeto a las fuerzas armadas. Esto sería una forma de acción indirecta, más bien pasiva, sin violencia. Pasando a la acción directa ya, ¡a matar!, sería ir a manifestaciones, sentadas, el pegar carteles, la clásica lucha de calle.

Hay una cosa muy bonita. Si tú crees en una cosa, lucha por ella ¿no? Pero es que esta gente no cree en una cosa. Les han metido una cosa en la cabeza, que es muy distinto. No pueden razonar, porque en el momento que empiezan a razonar, te llevan la corriente a tí y se dan cuenta: "¡Uy, uy, que me está haciendo el juego, me está haciendo la pirula, al final acabaré siendo un izquierdoso, y no veas!". Sí, sí, hay un facha aquí, un amigo que tengo facha, bueno amigo... conocido. Un tío facha nunca puede ser un amigo mío. Vino un par de veces aquí de juerga en la fiesta mayor y bueno, nos pusimos a hablar de política tomando un chocolate con churros a las diez de la mañana, después de toda una noche de juerga. Y al final, el tío todo convencido de que el anarquismo era lo mejor que había ¿no? Pero es que el tío insistía: "Es que el anarquismo se parece mucho al fascismo..." "¡Pero no digas burradas, hombre! Que de la anulación del poder al poder avasallador ¿qué tiene que ver?". Y el tío: "¡Que sí, que no sé cuantos, que se tiene que llegar por la fuerza, que si no no se puede llegar!" "¡No me jodas! ¡Un facha intentando convertir en anarquista una sociedad!".

Tengo el carnet de la CNT y lo tengo sin pagar hace ya... Me interesó un tiempo, pero vi que el anarquismo organizado de forma mangui no funciona. Por muy anarquismo que sea, no funciona si la organización no está hecha, pues de forma libertaria. Ahora no veas la que está montada, con los congresos, las inscripciones... Y ya hay tres CNTs, así por la cara. Me metí cuando empecé a trabajar. Me dicen: "Ahora a los 18 años vas a tener que estar sindicado". Y dije: "Ah, pues ya me pongo ¿no? Me voy a poner en la CNT igual a los 16 que a los 18". Y desde el 81 que soy de la CNT. Bueno, que ya no pago, hace tres ó cuatro meses que no pago. Fui de delegado de Lérida al V Congreso en Barcelona. He estado en manifestaciones. El año pasado el Primero de Mayo dimos la nota. Salimos cuatro tíos con cuatro banderas negras y en la plaza de la Paz, delante de la guardia civil, nos pusimos a tocar los pitos. Luego nos fuimos a la estación y luego de marcha al castillo, con todas las banderas. Hicimos el gilipollas un poco. Estuvo bien. Yo estaba esperando que viniera la pasma a que nos llevara a la comisaría, que era lo divertido, ja, ja. ¡Pero na, no paso nada! Y luego tengo relación con mucha gente de CNT de muchos sitios. Me ha valido el dormir bajo techo muchas veces. Porque llegué a Pamplona y, bueno lo primero que hice fue irme a la CNT porque no teníamos sitio para dormir. Y en la CNT nos dejaron el local, la primera noche. En Zaragoza, fuimos a una manifestación cuando la base americana. Y también, dormimos en la CNT. En Pamplona, los últimos días íbamos colgados de pasta y nos íbamos a cenar a los tenderetes de la CNT y bueno, al final a nosotros no nos cobraban. Estuvo bien ¿no? A las reuniones que iba, como tenía otro punto de vista... Allí son todos viejos, sólo

éramos tres ó cuatro jóvenes, pues teníamos una visión totalmente distinta a la de los viejos. Yo, unas broncas... Porque nosotros nos queríamos presentar a las elecciones sindicales y los viejos no querían. Luego, al final, dijimos: "Nosotros nos queremos presentar, pero si el delegado de la CNT no funciona, que se pueda cambiar tranquilamente. No como ahora que si nombras un delegado en la empresa y no funciona, pues se tiene que quedar hasta que acabe el periodo". Nosotros dijimos: "Sí, nos presentamos, pero con esta condición, y que no por ser él el delegado de la empresa, si tiene menos años de curro y tienen que echar gente no tiene por qué el tío quedarse". Era como un conflicto generacional, si claro, pero descarado. O sea, son dos generaciones totalmente distintas. Como la mierda del franquismo le cortó el rollo a la CNT, los hay muy viejos, muy viejos o muy críos. No hay gente media que te pueda hacer de puente ¿no? Y ya te cagas.

He estado en el MOC (Moviment d'Objectors de Consciència), en el Col.lectiu per la Pau, en el GAMBÀ (Grup Antimilitarista de Barcelona). Bueno, estuve en el GAMBÀ un par de veces. He estado en la CNT que hay gente que son objetores y siempre han estado en movidas de estas, yo qué sé. La misma cosa de hacer periódicos, y revistas y hacer radio, ya es estar en la movida ¿no? Ya es ser independiente. Pero vas viendo las cosas y te vas moviendo para solucionarlas, hacer algo o intentar hacerlo. Y me he enfrentado al Ayuntamiento cantidad de veces. Hay cantidad de gente que me conoce por la televisión, por la radio o por el periódico. ¡Si he salido un montón de veces! Haciendo el loco el día de las fuerzas armadas, bailando por ahí. Y en Radio Lérida, hubo una vez que denegaron un permiso y estuve dando el callo. No nos dieron permiso para poner un tenderete del Col.lectiu per la Pau. Y a mí esto me tocó los cojones: "Pues al Siurana, bueno, yo a este hombre lo voy a poner a parir". Lo amenazé con que... bueno, no lo amenacé, le dije que, o me daba alguna explicación, porque no me quiso ni recibir, o voy al defensor del pueblo, que vaya defensor tenemos, ja, ja. Sí, sí, con esta gentuza si te descuidas te petan el culo pero a la mínima.

He estado también en el mundo de los fanzines. Esto ya es como una forma de trabajo, no sólo una afición. Estuve cuando empezó todo ¿no? Cuando la movida de Mercado Viejo, antes de Esplénica, sacamos el primer número. Yo pasé de seguir, no me gustaba demasiado la línea que llevaba, la llevaban tan filosófica, y yo quería hacerla más en plan reportajes, en plan fanzine. Y ahora cuando empiezan a hacerla en plan fanzine pues quizás vuelva. El primer artículo que hice fue: "La no violencia y el punky". Todos los demás iban de paranoias muy concretas y desarrollos psicodélicos. El uno hablaba del Supermàn, el otro del bote de Colón. Se enrollaban, divagaban y hacían su historia. Y salió un artículo sobre la mierda y historias así ¿no? Paranoias de la gente. Y yo me encargué de buscar en libros, en historias y sacar documentación y meterla toda en el artículo. Y claro, no tenía que ver mi página con todas las demás. Yo hice una putada: puse mi hoja al revés, y tenía que dar la vuelta a la revista. Si estaba a punto de escribir al pie de la hoja: "Esto no es la revista", ja, ja. Sí, porque me mosquéé mucho. Me largué y, bueno, se cambió porque nos marchamos unos cuantos y vieron que la cosa no podía ser así y empezaron a montárselo de otra forma. Y ahora, pues a lo mejor volvemos.

La radio libre pasó algo por el estilo. Desde un principio yo quería montar radio libre, pero en el momento estaba en la CNT y toda la movida. Había gente que sí, muy enrollado pero la hostia de miedo a la policía, porque decían que no quería cárcel, que no sé cuantos, las paranoias de cuando eres más pequeño. Pues al final no se hizo nada. Luego, cuando empezó Radio Clara a emitir, yo me entusiasmé y dije: "Vamos a hacer una radio libre". La gente dijo que no. Ahora que hay un montón, ahora quieren sacarla. La gente tarda mucho en despabilarse. Esta tarde tengo reunión, a ver si damos un poco el callo. Es para preparar la movida del Peor Imposible, que es

un grupo que queremos que venga a Lérida para apoyar la radio, para que toque aquí y sacar algo de pasta para la radio. La radio será en plan clandestino total, pasando de permisos y de historias. Tenemos pensado un nombre desde hace tiempo: Radio Liebre, Radio Libre, una chorrada, una cualquiera. Ahora, sin no estuviera atado a la familia, me gustaría montar uno de esto, de squatters. La basca pasaría cantidad de hacerlo, pero seguro que dentro de unos años, cuando se pusiera de moda en Madrid, Barcelona, Gijón, en Alcarrás, aquí en Lérida... ¡Todo el mundo a hacer squatters! Van siempre con dos años de retraso. Y si te quieres mover, mola hacerlo cuando se empieza, porque luego, cuando ya tienes hecha una cosa, te llama gente para ver cómo lo has hecho y tal y cual. Tiene un mérito ¿no? Has roto con algo que te están imponiendo, cogiendo ideas de otra gente, diciendo: "Ah, pues esto está guapo y vamos a hacerlo!". Pero luego, cuando llegas a unir un montón de gente y ya ves un producto de consumo, entonces es la gente cuando se quiere mover. O sea, va bien en teoría, cuando se pone de moda es cuando se tiene que hacer, no antes. Para mí no. Se tendría que hacer antes de que se pusiera de moda para hacer algo incoherente, alguien que hace eso no por moda, sino porque quiere romper con algo.

A veces me es molesto porque te tienes que comprometer a muchas cosas y a veces te olvidas de vivir casi. Por ejemplo, ahora estoy desconectado de la gente, pero es que tengo tantas cosas en la cabeza: la radio libre, buscando currele pal verano, el basket... Bueno, me voy metiendo en historias y voy dejando otras, pero no las dejo totalmente, las vuelgo a coger y luego a darle caña ¿no? Tengo cuatro ó cinco cosas que van rodando, van rodando. me da dos ó tres semanas por el basket, y luego me da dos ó tres meses con la movida de la objeción y doy el callo como el primero, luego un mes con la radio...

23. Pijos, progres i postmoderns

¿De qué tribu eres?
Tribus urbanas o de la nueva ola
Postmodernos o vanguardistas
Todos tienen de regalo la gran bolsa Indian Rag gratis
por la compra de un JEAN LEVI'S
¡En esta tienda está tu tribu!

(GEMMA) Es que la imatge és lo de menys, és només la decoració. I a mi no m'agrada estar pre-determinada per aquesta imatge. Sí que m'ajuda a desenvolupar un sector de les meves amistats. Perquè sempre va bé, no? això de dir: "Mira, nosaltres anem de cenar i ulleres fosques". Perquè això vol dir que hi han uns parers semblants, unes formes de fer similars, i potser un punt de connexió. Però prou! A partir de llavors lo que cal és connectar amb tots los altres.

(LAURA) Això de pijo no ho he acabat d'entendre. Jo considero pijo aquell de "quiero y no puedo", el típico nen que va amb la seva camiseta Lacoste i a lo millor a casa seva no jalen i de cara al tendido ha d'anar amb allò. Ara, una persona de peles que vingui ben vestida perquè pot, jo no li dic pijo. La cosa de pijo és mental, no només de vestir bé, perquè a mi també m'agrada vestir bé, i no em considero pija. però va molt de voler aparentar i vacil·lar. Es també anar de snob, trencar la rutina, posar-te coses noves i divertides... per on jo vaig lo que és el centre (Triangle,

Krakers, Peppermint, Pentagrama, American, Xampanyeria, cine, vins...) tot està molt barrejat, perquè et trobes la gent bohèmia, la gent snob, vanguardista, pijeta a tope, drogues...

(MARIA) Els pijos es preocupen sobretot de seguir les pautes de la moda (ulleres de sol, cabell curt, ben pentinats, vestits elegants...). La majoria solen ser fills de papà (també n'hi ha que treballen) i solen tenir un cotxe o una vespa. Es troben al Paris, al Pepper, a l'American, i els agrada la música que està de moda (ara la Techno). Són molt cara a la façana (a l'estiu s'estan a Salou, i quan et troben et fan el gran paper, quan aquí ni et saluden). Són més companys que amics. Crec que suposen el 50% dels joves, encara que tota la gent aspira a estar entre els pijos... La pijeria ha estat l'època que més ha durat i ha influït més a la meua vida. Va suposar quedar amb les amigues a Ricard Vinyes i anar a fer la ronda, sobretot anar a la moda, començar a espabillar-te, conèixer les tècniques de flirteig, lligar, beure... Ser inclús esclava d'això! A partir de les set de la tarda ja no podia estar a casa. T'arreglaves una hora abans per estar a punt i et passaves tota la tarda a l'American, al Pepper, encara que t'avorrissis, parlant amb la gent, encara que les converses fossin en general superficials.

(MARIA) Els macarres són una línia paral·lela als pijos, però amb un nivell social molt més baix. Per exemple, en lloc de tenir cotxe, tenen moto, també es preocupen per lligar i per seguir la moda, però sense pasta (per això els diem "horteros"). N'hi ha alguns que fan la guerra freda als pijos. Van als llocs on van els pijos i els fastidien, es posen amb ells, busquen baralles. Es diu "la pesta". L'American van haver de tancar per això: els macarres el van ocupar i els pijos van marxar.

(GEMMA) Quan anava a l'Antares... es tractava d'anar d'una certa manera, de compartir unes certes idees socials, pacifistes i d'esquerres, que provenien d'haver llegit una sèrie de patums com ara Herman Hesse, Tagore, Gorki... I si et preguntaven: "Has llegit el Jack Kerouac?" havies de dir que sí, perquè això entrava en les regles del joc. Es tractava sobretot de posar-se amb els estaments, els progres li foten molta canya a la crítica... També anar amb una sèrie de concerts, com quan ve el Tete Montoliu, el Toti Soler o el Lluís Llach, o la música sudamericana... Jo crec que els progres són ara una massa bastant heterogènia, que no es pot valorar només per la vestimenta, perquè avui la moda ha evolucionat cada cop més cap als correns "progres", així com més informals i lliures, però que igual vestir-te de progre et costa 12.000 peles, i és una absurditat. Jo continuo compartint els seus postulats bàsics... Potser el punt de divergència més forta que tinc jo amb eles progres és que la seva cultura és bastant academicista, a base de tertúlies, conferències, pel·lícules de cinema i concerts, i ja entenen prou! Però penso que els hi falta tocar més a fons amb l'aspecte urbà, de no ser tan idealistes i puristes i començar a baixar una mica del carro, de veure isí aquesta gent que van amb cadenes no fan també una ruptura amb el sistema. Perquè a mi tot lo que es fa des de l'asfalt m'interessa moltíssim...

TOM- Yo defino la zona progre por donde van los progres, la gente de antaño, en plan catalanista, nova cançó, los típicos tíos con barba, jerseys grandes anchos, tejanos, keds y demás, y las tías pues pelo largo, bolso así en plan ancho, bueno, ya me entendéis.

JOAN- En plan macuto enorme... Gente muy enrollada, muy simpática y tal, pero que no nos tira, ¿no?

TOM- Exacto! Los tíos van a su rollo, pero descarao que no me voy a meter en una zona suya, en un bar como Antares o la Sala Europa... Cuando cogen un ciego, no se enteran de nada, porque a veces, por donde nos movemos (Si i No, Casablanca) te encuentras a uno de estos progres, tope ciego, descontrolado, haciendo el ridículo, porque baila por allá en plan intelectual, y hace el ridículo totalmente.

JOAN- Realmente, cuando un progre va borracho, parece que Jesucristo se ha equivocado en la manera de morir, y quiere morir a ciegos ¡Superdeprimente! Por lo demás, son buena gente...

(GEMMA) Cumbaià avui se li diu a tot, no? Per exemple, els moderns ens ho diuen als que anem verstitts una mica progre, amb cenatxos i faldilles llargues i oh l'ecologisme, oh la cultura cantalana, oh el pacifisme... En canvi, els progresses els diuen cumbaiàs als parroquians, als que "Vinga minyons, anem a cantar cumbaià, bella xiruca, anem al camp a veure com surt el sol, sortim de la tenda amb el cor enlaire..."

JON- Los posmodernos, esos son capítulo aparte. A esa gente yo nunca los he entendido itfo! Un día van de color rosa y otro van de color negro. Pero el día que van de rosa son muy felices, y el día que van de negro, muy tristes... o sea, eso quiere decir que son segun les venga el viento. Los modernos son vacíos a tope, no tienen más que lo que se ponen.

LOLA- Son superficiales, pero también los pijos lo son. Yo es que los confundo, no sé diferenciarlos... Las zonas son las mismas.

(GEMMA) Jo al principi tenia una confusió, i és que no distingia moderns de pijos. A mi quan em dèien me'n vaig al Penta!" pensava: "Uj, allí amb tots els burgesos de Lleida! que es poden prendre un bourbon sense esforços per rascar-se la butxaca i que són totalment banals i intrascendents"... Va arribar un punt en que tots aquests prejudicis que tenia es van anar esborrant, perquè he conegut gent d'aquesta que té coses a dir, és competent i divertida. i penso que cal acceptar l'evolució de les coses... Els pijos estan integrats al sistema i els moderns intenten fer coses, no sé, a nivell estètic, els fanzines, la música... Són com els hippies, però més urbans, tocats per la crisi i l'asfalt...

(MARTI) Les festes que fèiem eren molt hippies... Molt floretes, moltes flautes, moltes històries així, no? molt sanotes, moltes estrelles... Unes flipades molt naturals, no? També va ser una època que vaig estar fent ioga i, pues, anava molt zombi, i sortia tan flipat de les classes de ioga que, quan sortia me sobrava tot. Quan començava anava en cotxe, perquè era lluny de casa. Llavors al tornar, sortia tan bé i tan tranquil, que ja no tenia reflexes, no? Llavors arribaves a casa, un ambient super raro. I lo únic que tenia ganes era de tancar-me a l'habitació, a escoltar algun disco. I vaig estar així de hippy, pues fins després de la mili. Llavors ja havia començat el rollo de les bandes: hi havia els rockers, els postmoderns. I clar, jo encara anava de hippy i la gent m'abutxegaven, perquè ja tothom s'havia col.locat en alguna banda. I després ja vaig començar a treballar per guanyar-me els quartos. Havia deixat la noia aquesta. Llavors ja te classificaven a un lloc o altre, no? I així va quedar lo del món hippy. Em vaig tallar les xolles i vaig passar de tot. Jo mateix veia que no tenia raó de ser, que no se podia anar flipant amb les floretes, sinó que tenies que tocar molt més amb els peus a terra, no? Llavors ja va ser així... i no només el canvi d'imatge hippy, sinó ja de coco, no? Vaig començar a tocar molt de peus a terra. Vaig començar a passar de tot, de tots los rollos de drogues... Jo buscava un altre pervindre, no? No és que fos futurista, però més real.

(MANEL) Los heavis estan en la Mariola. Al.lucinen molt. Jo també vai ser heavi. Heavi és portar la música aquesta i marxa a tope... Fer lo que surti, com altres fan ciclisme... No sé, anar al seu rollo. Te ficaran tot de cuero i aniràs per ahí. Quan van venir el Obus i Baron Rojo van al.lucinar. Fa tres o quatre anys estava molt de moda... Anaven al Diplo.

TOM- Yo me considerao un rocker por mi estética. Voy con camperas, pantalòn tejano, cinturón de hevilla, la camisa típica de cuello largo y levantado, chupa tejana y tupé ¡Descarao! Y las patillas. Y después... ¡Chicas, cerveza y rockabilly!... Para mi ser rocker es una forma de vida y de pensar, contra la sociedad en general, pero no tan fuerte com un punky o un hippy...

JOAN- Yo voy de punky, o así, y nos llevamos bien. Creo que con nuestras pintas hacemos algo por la movida, Luchando cada día con nuestras mamás y con nuestros papás, cuando sales por la mañana y toda la gente te mira, sólo dando el pego, pues creo que ya estás haciendo algo provechoso ¿no? Es que somos pocos, pero bien avenidos!

TOM- Exacto! Una de las cosas que más me gustan de Lleida es que tanto rockers, punkies y mods, que son pocos, se llevan todos pero que muy bien.

DAVID- Perquè et vas fer rocker?

BUDDY- Eh tio... jo no m'he fet res... Amb això hi ha molta confusió. La gent es pensa que per- que agafen una manera d'anar ja ets aixó o allò. Jo en el fons no em considero rocker. Jo sóc jo i punt, i vaig de jo.

DAVID- Però m'imagino que no vas néixer amb patilles ni tupé, no? Ni portaves camperes en la teva comunió...

BUDDY- La comunió... mecagondé! No mira, el que passa és que un dia me vaig mirar al miralli vaig notar que em trobava buit de cara... que em faltava algo. I allavontes me vaig deixar aquelles santes patilles que portava... te'n recordes?... I després me vaig anar deixant tupé i tota la història... perquè volia ser diferent i sobresurtir de tots els demés... Ara, qualsevol dia me veus de pijo, col.lega... Sí, hòstia, si te fixes, a cada final d'estiu surten nous tupés... no sé si ho fa el temps o què... Ells van al seu rollo i jo al meu. Quan vam sortir, nantres tres que érem, vam tenir que lluitar molt perquè la gent no ho acceptava i no ho coneixien... no és com ara... i teniam males històries i tot això. Ara vas pel carrer i ja no cantes... ja és normal... Mira, s'ha montat una basqueta molt xunga i tota la història. Vas ser el dia que van vindre els Rebeldes a Lleida, farà dos, tres anys... Pues tota aquesta basqueta, que no anava de res, hi va anar, i al sortir em recordo que deien: "Sí tio, no sé què, que montarem una banda de rockers, i anirem per ahi tots amb el mateix emblema darrera de la xupa de cuero i tal, i no sé què..." "Sí home -els hi vaig dir- feu-seles... A veure si jo je estat lluitant tota la vida per ser diferent, i ara em fotré en l'equena el mateix emblema que un munt de tios!"

(MANEL) Aquí a Lleida es mesclen tots, ja siguis rocker, punky, legal, cumbaià... lo que siguis no? Aquí s'ajunten perquè tots es coneixen. L'únic que canvia és la manera de vestir i que, a part, uns escoltaran un disco i uns altres un altre.

SEBAS- Todos, heavis, punks, para mí son todos iguales. los que hacen ruido son todos iguales ¿no? ¿Tú te crees que eso es una forma de liberarse, quedarse sordo? ¡Hombre, por favor! La agresividad, liarse con cadenas y todo eso...

EDU- La manera de vestir mismo lo marca ¿Cual es su utensilio? Cuero negro y cadenas. O sea, la cosa más fúnebre. Puede ser bonito, pero no indica juventud... Las cadenas pueden significar libertad o agresividad. Porque si te atizan una hostia, macho, iya me diràs! Son personas de poco fiar, eso seguro. Ahora en Lérida no hay verdaderos punks. Hay gente que va al Krakers y se compra los vestidos en la Innovación o en los gitanos. Y ya me entiendes: "Marco más que ellos, mira, soy diferente!"

SEBAS- Creo que son gente pobre, que intentan superarse a si mismos, pues la misma sociedad los cohibe ¿no? Y entonces por la forma de vestir intentan destacar un poco, que se fijen en ellos... Y como siempre ha sido, hay el pobre y el rico...

EDU- ¡Eso no es verdad! Porque el hijo de la persona más rica de Lleida puede ir de punk. O sea, no depende del dinero que tengas, depende de las ideas.

SEBAS- ¿Y qué ideas puede tener un punk?

EDU- Pues... ilas mismas que tú!

SEBAS- Yo no lo creo... No existe lo de punk y todo eso, son modas, son formas de llamar la atención de gente que le han cerrado los caminos y han tenido que vestirse de una forma extravagante, una minoría nada más.

(LAURA) No són estils diferents... Tots vivim desgraciadament igual amb un capitalisme com una catedral i anar fent. Son maneres de donar-li a la gent un aspecte diferent de com és o de com veus tú la visió de la vida. Un punkie anirà vestit així perquè veu la vida d'una manera, un rocker perquè l'encanta com s'enrollava l'Elvis. Jo, aquest tipus de moviments no hi crec, perquè anul·len molt la persona. La persona ha de ser com és, no com l'Elvis Presley o com l'últim conjunt techno.

(GEMMA) Tot això no són més que orientacions que et poden anar guiant. Però a poc a poc, vas evolucionant cap a prescindir de les imatges, d'assimilar les noves coses sense necessitat d'anar canviant d'etiqueta. I si un dia tens ganes de disfressar-te, perquè reconec que sempre un va disfressat, doncs et poses de color negre, o un altre dia et poses unes faldilles hindús o si tens ganes de passar desapercibuda, doncs et fiques un abric i ningú se'n fixa. I és per això que estic satisfeta: la possibilitat d'opció, de tenir coses al davant i anar-les assumint, sense massa imposicions, però sabent on vols anar.

24. Hippies, heavies i punkies

Donde no hay futuro no puede haber pecado
 Nosotros somos las flores del vertedero de basura
 Nosotros somos el veneno en su maquinaria humana
 No hay futuro para ti, no hay futuro para mí
 ("God save the Queen", THE SEX PISTOLS)

(FELIX) Nosotros, los que somos de clase baja, tenemos dos puntos, ¿no? Convertirnos en un macarra o en un idealista. Por las circunstancias, la basca de aquí de Lérida suelen ser todos unos macarras. Tienes que estimularte con muchas otras cosas, no sé, con algo que sea agradable para poder subsistir. Al final tienes que pisar por huevos, pero si pisas, lo menos posible y lo justito para poder ir tirando. Porque al final quieras o no has de pisar a los demás. Pero si pisas al más fuerte y no pisas al compañero, pues mejor ¿no? Es lo que interesa, que esos están pisándonos siempre. Pasas por cantidad de movidas culturales y estéticas. Te quedas con algunas ¿no? Yo he pasado, pues yo que sé: hippies, heavies, punkies... Bueno, vas pasando por todas las movidas. Sí, no sé, es una cosa yo creo que lógica. Más que movidas son gustos musicales y que relacionas con una estética, una filosofía. Al final te das cuenta de que todas las estéticas, todas las filosofías, intentan romper con una sociedad cantidad de podrida. Todo lo que sale en contra de algo es el espejo de ese algo. Lo he oído, no sé de quien es, pero me suena muy bien. O sea, una sociedad que salen grupos cantidad de decadentes, pues eso será por algo, quizás es un espejo de lo que obliga la sociedad. Y siempre me han interesado mucho todos estos movimientos. Bueno, me he metido hasta el fondo en alguno y me ha gustado tanto que me ha quedado algún tipo de estética.

Yo al principio iba de niño normal, con pantaloncito corto y corbatita y tus zapatitos. Luego a los trece ó catorce años, cuando empiezas primero de BUP, ya te enteras de las movidas. Te empieza a gustar Deep Purple, Pink Floyd, empiezas con todas las movidas de Yes y estas cosas. Son grupos musicales que tienen cierta estética. Bueno, son poppies de los setenta y de los sesenta, y lo que más que te recuerda esta estética es a una estética hippy ¿no? Bueno, underground, no hippy, que no me han gustado nunca, más bien de underground, sí, contracultura. Y siempre todo movimiento contracultural que sale nuevo, pues no sé, me interesa ver lo que hace, cómo se mueve, por qué está ahí. Me gusta la estética skinhead, me gustan los punkies, me gustan los mohicanos, me gusta todo grupo contracultural, me gustan los break, cuando eran los negros del Bronx que lo hacían, pero ahora no me gustan porque es un deporte de pijos. A los trece no tienes nada definido ¿no? Te relacionas con la gente, te creas una estética según la gente con la que más te relacionas, te vas a acoplar. Fue un estilo más o menos hippy: tus tejanos, muñequeras, fulares, camisas candidas de cantarinas, historias así. Luego ya me relacioné con la estética punky, ya seguido. Empecé a los quince o dieciséis años y ya más o menos hasta ahora. No sé, ir de marchita, ver a esta gente y relacionarte con esta gente y ver que lo hacen muy bien. Iba relacionándome con gente de Barcelona y de aquí también. Cuando empezó el Ruso, el Coco, cuando empezó Musical Sucs, un bar que hace mucho que abrió, ahora es el Línea. Los grupos que salieron de Kaka de Luxe. Y fumando cañita y... desde siempre he estado en la movidilla. Si tú vas de legal, la gente te acepta. La gente es muy buena, no es tan mala como pintan. Yo me he relacionado con gente hasta del maco. Y es gente que le ha pegado un navajazo a uno, pero yo qué sé, una persona es un mundo. Cada ser vivo para mí es un mutante, va cambiando. Y coge algo de lo que ha vivido anteriormente. Y va evolucionando con todo lo que va captando. Y Juanito, en un momento puede ser un asesino, pero es un tío pero de putísima madre. Pues el tío me pidió mil pesetas prestadas y a mí me picó: "Voy a dejarle la pasta a ver. Igual no me la devuelve". Pero al día siguiente: "Toma, mil pelas". Hasta me vino a casa y todo. ¡Hostia, qué de puta madre! ¡Cómo se enrolla! Le conozco de que vive aquí al lado, de toda la vida. pero de ir de marchita, poco. En el Tucumán no le dejaban entrar, porque había estado en el talego. Desde aquel día ya pasamos de ir al Tucumán, Voy a veces pero no me gusta demasiado. Voy a otros sitios. También es oír mucho Radio 3. Mi personalidad se base en escuchar una radio. Muchas veces me doy cuenta ¿no? Seguro que hay un montón de gente que tiene esa misma personalidad porque escucha esa misma radio. Toda la movida que hay ahora, es Radio 3 que la ha hecho. Radio 3 y cuatro tíos. Y ahora cuatro tíos más que somos y ya está.

Antes en Lérida ¿qué había? Tres punkies: el David, el Ruso y alguien más quizás. Tres tíos y yo también, hubo un tiempo que iba así. Y entonces todos: "Joder, qué asco!". Y ahora los de la Polla Records se han puesto de moda, y salen punkies hasta debajo de las piedras. ¡Mira qué bonito, cuánto color! Pero te das cuenta de que es una basura, que toda esta gente va de pastelona, que en realidad a la mitad de la gente ésta le importa un huevo si se hace una radio libre, le importa tres pimientos que se esté haciendo un periódico alternativo y todo lo que sea contracultura y underground solamente en la estética y en el sonido, pero todo lo que sea moverse por debajo nada ¿no? O sea, sacan las crestas pero no se mojan los dedos. Ahora el Roxy está con la gente vieja y van algunos pijines que me dan asco. Pasas por allí y dices: "¡Joder! Esta gente es los que antes iban de mods, luego fueron de tecno-pops y ahora van de punkies porque han oído a La Polla Records hace un par de semanas".

Sólamete hay tres tipos en Lérida: los pijos, los macarras, y luego la movidilla, la basca. Los macarras, bueno, suelen ser familias pobres y también con menos de dos dedos de frente. Los pijos, los pijines, los tecno-pops, los niños de discoteca, los soplabobas, que corren como las fichas de parchís, niños de papá y todo esto, tampoco tienen dos dedos de frente, son mutan-

tes, tíos que por aquí y por allí, lo mismo que los macarras. Y luego hay gente con un poco de frente, tanto con pasta, como de familia pobre, esta gente se junta y, bueno, pues tienen unas ideas e intentan mover una historia como esta, la posmodernidad o la new wave o como lo quieras llamar. O sea: la movidilla. No sé, imagino que esto es el underground de ahora, lo que fue el hippismo de aquella época. Aunque ahora los punkies ya salen como un producto de consumo, no son demasiado puros que digamos. Se está convirtiendo esto de la posmodernidad en otro punto de consumismo de esta sociedad. Pero es igual. La gente tiene mucha imaginación y saldrá otra cosa para romper los esquemas. Si te fijas, llevan muchos años intentando romper con la sociedad, con una estética, con una forma de vestir, con una música, una forma de escribir, una forma de pintar, de hacer fotografía, de mil cosas, una forma de vivir distinta, Para romper con todo lo que tienes atrás, y al final lo que tienes atrás te asimila, y vuelve a salir otra forma de contracultura. Fue el tango, el tango mismo fue una contracultura, salieron los primeros dadás, los impresionistas, que sacaron una música propia... mil cosas. Y esto lo va asimilando la sociedad, pero conforme lo va asimilando aparece otra cosa nueva porque la gente tiene mucha imaginación. Imagina que uno va de punk, otro de heavy, de rocker, de dadaísta, de revolucionario de principios de siglo... un montón de personalidades puedes escoger, y si no te gusta ninguna, pues te inventas tú una, que es lo bonito.

Ahora mismo, no sé cuantos tipos distinguiría, hay mogollón. Aquí en Lérida hay gente con una estética rocker, yo hubo un tiempo que iba. Los punkies: está el Ruso, el David, toda la basquita. Y luego, ¿quién hay más? Bueno, los heavies, está el Javi y toda la basca. Luego están los posmodernos. La gente que va de normal, esta gente que cuando salió el Travolta iban de Travolta, los que te ponen en los 40 Principales y toda la pesca. La estética rocker suele ser patillas, tupé, camisas de solapa ancha, a cuadros, chupa de cuero, chupa tejana, recortada de mangas, botas camperas, algunos con espuelas, tejanos con el doblete para arriba. Los punkies, pues no sé, crestas, tirantes, botas de montar, pendientes de cruz, todo este tipo de cosas. Skinheads, cabezas rapadas. Skinheads y punkies son dos mundos que se tocan cantidad. Hacen un tipo de música bastante parecida y su percepción del futuro es la misma, ja, ja: ¡Que no hay! Los posmodernos: camisas de palmeras, dibujos tropicales, compran el Europa Viva, el Primera Línea, y el Vibora, van al Tucumán, son todos felices y muy bonitos. Los heavies: camisetas de Iron Maiden y del "Future doesn't exist", chupas de cuero, tejanos y los John Smith. ¿La música? Pues Golpes Bajos para los posmodernillos; Decibelios para los Skinheads; Siniestro Total, Desechables para los punkies; y Loquillo, los Rebeldes, Chuck Berry, Jerry Lee Lewis para los rockers, toda la basca esta del Elvis Presley. Es que no me gusta ponerles etiquetas. Al final es una palabra para englobar un tipo de gente.

A la gente que va al Tucumán, al Biaix, al Diplodocus -bueno, es que de todo este tipo de movidas hay gente en la basca, donde me muevo yo-, pues siempre distingo entre dos: la gente que va conmigo o que un día me puedo correr una juerga con esa gente, y la gente que me caen ya gordos. Porque son heavies pastelones de la Mariola, en plan macarra, o los que van de posmodernos pijines. Los heavies son dos gentes: los tíos que les gusta el Iron Maiden, los Chinguitos, los Chichos, y toda la pesca, pero a la vez les gusta Siniestro Total, esta gente tiene parte de mi gusto, aunque el heavy yo no lo pueda tragar. Los de Brighton 64 son mods y a mi me gustan también. Y los hay que no, que les gusta la estética mod, algo de música mod y luego la música de discoteca, o sea, van a bailar a donde sea. ¿Entiendes? Son mundos distintos, sí bien tienen un punto de unión, pero que no son la misma gente, descarado. La mayoría de la gente con la que me relaciono son hijos de proletarios, y esta gente los veo más posmodernos de lo que pueden. Hay gente que aunque tenga tu misma estética y quiera aparentar que tiene tus mismas ideas, luego, cuando te relacionas con ellos, dices: "¡Pero si es un pastelón!". Y lo ves rá-

vido, no sé si es que siempre me ha gustado la psicología, que me gusta mucho analizar a la persona y suele dar muy buen resultado, pero muy bueno. Sabes cómo es una persona tratándola diez minutos, oyéndolo hablar, viendo con qué gentes se relaciona...

Estos grupos van de contraculturales. Los primeros objetores de conciencia de Inglaterra fueron mods. ¡Fíjate que hace años! Ahora la palabra mod la relacionas con el niño pijo que ha tenido pasta para ir de traje y llevar una vespa 200 con muchos retrovisores y con mucha tontería. El Gumer, no es que sea de clase baja, pero se relaciona con los pijines que van de mods. Pero se va a cenar con la gente que sigue siendo del pueblo, con hijos de proletarios, con gente de todo tipo, y no discrimina a nadie por ser de una escala social más alta o más baja. Cosa que los mods de aquí de Lérida pues el 95 por ciento te lo hace. Los niños van de monos y cuando pasas: "¡Qué asco!". Se puede tener una estética pero relacionarse con todas las demás, y si (al Gumer) le cae alguna broma porque alguien le llama mod, pues asimila y dice: "Bueno ¿y tú qué, rocker asqueroso?". A Manel, que va de rocker, estaba toda la basca que van de heavy provocándole. Venga, venga, venga, le picaron cantidad. Lo paran y dice: "Toma. Quería saber si tenías sangre". Pero tontería así, nunca se llega a las manos, siempre se va de pitorreo y cuando se pone nervioso pues se le calma, pero que no suele haber broncas entre nosotros. habrá broncas fuera del grupo.

Yo no puedo relacionar la movida de Lérida con ninguna otra. La movida de una ciudad pequeña como Lérida no la puedes comparar con una que tenga tres millones como Barcelona. Yo he estado en Zaragoza, aún se puede ver una movidilla como en Lérida. O sea, grupos de gente que se lo están pasando de puta madre, todos juntos con estéticas punkies, rockers, skins, mods, y la hostia en bicicleta, todos juntos y pasándoselo de puta madre, y sin leches ni movidas. En cambio te vas a Barcelona y, bueno, pones un rocker delante de un mod y se llan a navajazos. Igual que los pallasos de ferias que se van dando de ostias, ja, ja. Sí, a mi me pasó en Barcelona cuando iba de punky, que estuve en una manifestación pacifista. Estaba yo sentado, llega la poli y nos hace desalojar. Nos vamos, y los de Fuerza Nueva con tapaderas de basuras, cascos y porras, dándonos de hostias. Yo me bajé al metro y me encontré con un skinhead y un punky sentados allí. El skin un tío de dos metros de alto por dos de espaldas, unas botas de militar hasta aquí, un pantalón desteñido de tejano, unos tirantes y nada más. Y una cara de mala leche, de subnormal profundo de la hostia. Sube para arriba. Iban cuatro (los fachas). Le tira un manotazo a uno. Los otros volaron. ¡Le pegaron una paliza entre los tres al que quedaba! "Ven, que vas a aprender, cabrón, que ya está bien que nos esteis avasallando siempre". Y flas, flas. ¡Le dimos un curro! Yo le solté dos hostias y ya tuve bastante. Me dije: "Va, ya has disfrutado, ya me voy", ja, ja. Es que a mi, un mes antes, los fachas me pararon en Lérida con una pipa, ponérmela en un costao y decirme: "Anda, canta el Cara el Sol o te agujereamos". ¡Viva la madre que te parió!. "Pues me vais a tener que ir diciendo, porque yo esas cosas no las sé". Y el tío me iba diciendo: "Cara al sol...". Y yo: "Cara al sol..." "¡Qué no me la sé, hombre, déjame!" "¡Pues la próxima vez que te pillemos como no te la sepas te enteras!". Y alucinas ¿no?

Hay gente en el barrio que piensan que voy de fantasma, otros piensan que voy de legal. Hay niños por ahí que van de niños discoteca, y esta gente a mi no me pueden ver. Ellos igual fuman canutos, pero los fuman a escondidas. Y yo, como lo hago por la cara, pues los tíos me miran mal. Los adultos me ven fatal. Como paso olímpicamente de lo que piensen ellos y de los charardeos que se montan, al final acaban aburridos. Mi vieja a veces me dice: "Hostia, que la vecina tal que ha dicho que vas muy feo con el pendiente ese, que la vecina cual me ha dicho que llevas una camisa muy fea...". ¡Joder! Así se pasa el día mi vieja. También dicen que es difícil formarse una opinión de mi. Pero es que nunca lo he negado: yo soy un mutante, yo no tengo una

ideología fija. Tener una ideología fija es llegar al fanatismo, descarao. Si te vas poniendo en miles de cosas, no sé, tienes un punto de vista mucho más amplio, vas viendo miles de cosas, vas moviéndote en miles de sitios. Yo soy aprendiz de todo y maestro de nada.

También ¿sabes por qué me ven mal? Porque me pongo el pendiente. Y el pendiente, ¿qué quiere decir? Que me importa tres pimientos lo que piense la gente del pendiente. ¿Me entiendes? No solo el pendiente, todo lo demás. Y como yo paso mucho de la gente, la gente no puede pasar de mí. Tiene que tocarme las pelotas todo lo que puede. Pues ahí estoy yo para decirles: "Me podeis tocar las pelotas todo lo que queráis. Si en un momento quiero sacrificarme por un poquito de dolor por tener una estética que a mi me parece lógica a mi edad y a mis compañías y en el ambiente en que me muevo, pues yo no veo porqué no me voy a tener que sacrificar por una gota de sangre". Además el día que lo hice iba muy borracho y me toco una tía que estaba buenísima. Fue el flash de un día. Y luego te das cuenta de que ese flash de un día te va marcando. Este pendiente me ha marcado muchas cosas: el que no me vuelvan a atracar desde que lo llevo. ¡Fíjate que tontería! El llevarme a conocer gente. Me ha pasado en Zaragoza, el llevar la gabardina, las botas de militar, el pelo bien rapado y ir de punky total, llegar a la estación, y lo primero que me encuentro son dos tíos que me piden la hora, empezamos a hablar, hacemos una relación y nos vamos de marchita. Y nos fuimos de marchita tres días y dormí en casa de uno. ¡Y sin conocerlos! O sea, el llevar una estética ya te relaciona con otra gente, solamente por una estética. Te vas a cualquier sitio y por tu estética te relacionas, si tú quieres, si tú eres abierto. Que me ha gustao una canción de los Sex Pistols, me ha dao el punto y ya voy... Inconscientemente es eso: quieres provocar a cierta gente y relacionarte con otra cierta gente que va igual que tú. El Coco iba muy normalito, nadie se metía con él. Y ahora va con una cresta, con toda la historia de militar y toda la pesca. Con este hombre fuimos a ver La Polla Records y es cuando se hizo la cresta. Un punto es la música ¿no? Pero a la vez es el tío que se quiere relacionar con la gente que tiene la misma estética y provocar a unos señores.

25. Vida de punk

Es pensen que són una altra generació diferent dels altres, i fins i tot més. Amb aquells cabells tan aixècats. No sé com gosen anar pel carrer. Es clar que a l'estiu tindran menys calor, però risc d'insolació. I a l'hivern es fotran de fred amb risc de pulmonia. Són de riure o plorar, és clar que tot són gustos. Mentre no facin cap perjudici a la societat, i no faltin a ningú, que vagin pel seu camí, i jo aniré pel meu (Un noi de 16 anys, "Els punkies fan riure", Carta al Director, LA MAÑANA, 27-5-1985)

(MANEL) Yo primer no portava aquet rollo, no? Clar, al ser més crio també era més de casa. Però quan vai canviar d'escola, aquí als Mangraners, ya vai començar a anar amb aquesta gent, amb los Matagatos aquests. I ja vam començar més a fer bronques i a los rollos aquests de carrer. Erem uns gamberros de molta costa. Fotiem unes maranyes per aquí! Jo a la banda hi vaig entrar quan tenia 13 anys, a quart. Abans nos coneixiem, hi havie un altre rollo. Ells me pegaven unes pallisses al lucinants. Però allí nos vem fer amics del Gato aquet, que ere bastant jefe. Havien tres jefes no? Un que es deia Gitano, un altre Chorizo, i el Yagüe aquet, que ere el més fort, el cabezilla. Jo vai entrar pel Gato. Nosaltres sempre haviem estat uns fumetes. Fumàven uns canutos i tot això. Navem al rollo seu perquè eren els nostres amics, però no érem tant salvages.

També feiem canayes, focs per la nit, o nos anavem a tirar una xavala que hi havia per allà, una tia gran. Nos ficavem tots el fila i apa! Una vegada mos vam concentrar allí la tira de paios. I la paia allí, i venga un rera de l'altre... Fèiem bastantes piles, sempre anavem per allí a banyar-nos, a agafar peres a l'estiu... A l'hivern anavem a fumar a la cabanya nostra. Vem tindre un maricon, no? Un homosexual d'aquests que nos treie haixís i rollos d'aquests.

Sempre amb bronques amb la Mariola, i rollos d'aquets. La Mariola i Mangraners sempre han dut un pique, no? A la mínima a hòsties. Abans ja el Cheyenne, el Chotas... uns del barri, que no fa gaire van sortir al diari perquè els hi van pegar uns tiros a Juneda, es veu que sempre havien hòsties per això. No fa gaire, en el Claxon, em van pegar una pallisa a mi, al lucinant, perquè estaven robant-li la gasolina uns de la Mariola a un amic meu d'aquí. I jo els vaig anar a donar la bulla, la bronca, que deixessin la gasolina i em van xafar... la cara feta pols. M'acordo d'una baralla amb la meva banda al castell, un rollo amb cadenes i pals, algo sèrio, vull dir, bestial, eh? Baixant la policia ens va agafar a mi i a un altre que nos havíem amagat. Nos van cabxear, jo portava la navalla i nos van deixar, passaven de nosaltres, sabien que ere per rollos de piques. Sempre ha estat igual... Sempre sortia de que si s'havien pegat dos amb un o tres amb un. Potser aquella discoteca que hi havia abans aquí (als Magraners), que cada diumenge havia una bronca o altra, no? I ja acabaven picats, i acabavem quedant amb un puesto. Però no me'n recordo que mai hi hagués algun mort o ferit. Més que res era vacil.lar.... Jo i el Gato mos vam pelear amb el jefe aquet de la banda, el Yagüe, i ja vam passar... Després vai estar uns temps amb uns altres... una categoria més gran no? Llavors ja eren de més edat que jo. Ara ja treballen, de 22 a 23 anys. Naven de hippies. Bueno hippy... vull dir, buscar-te la vida. Los hippies són un altre rollo, gent que se busca la vida per ahí, venent coses, a base de tenderetes... Sí, sempre m'hagués agradat ser hippy. Abans m'agradava molt. Però ara per a mi es un altre rollo, tal com está la vida, anar per ahí... Vaig conèixer un tio que es dia Manel. Ell havia sigut abans punkie, no? en el 73, tota aquella movida, no? I ell me parlava d'allò, i a mi de mica em mica m'anava agradant més I después va anar un xaval a la mili, a Madrid, i ell també me nava parlant de la movida aquella de los punkies i de los rollos. Jo ha començava a vestir-me no? al meu rollo. Començava a sentir no? la movida aquella. També m'agrada la música aquella, la música punkie.

Sempre he anat al meu rollo. Ja ho he tomat com un viure. Vull dir, ja no era allò de vestir-me i deixar-lo. Ja ho vaig ser, i ara ja és un altre rollo, ja vai, jaestic... Per mi és com un estil de vida, com t'hu diria, no sé, m'agrada anar així. La música i el vestir, perquè te pots ficar qualquier cosa i passar de tot. He estudiat bastant los punkies a nivell internacional. A partir de la tira de revistes. Són molt agressius, no? Estan guai. Ara és una moda no? Però quan va començar va ser per trobar uns grups... los Sex Pistols i tota aquella gent. Van començar amb la roba, i després amb els pentinats i jo què sé... Van intentar un estil agressiu, algo diferent, un futuro en plan Mad Max. guerra, no? Gent passada. però va, no ho van conseguir, era impossible! Les característiques del vestir, pues son lo cuero, pintar-se cantidà los ulls, fer-se coses rares, cantidà d'arrecades i cadenes i movides d'aquelles. També portem símbols nazis, no? Però jo crec que passa lo mateix que amb los símbols cristians i tot això... Jo crec que los porten perquè no se noti que són bruixos. Perquè tú veus a un punky autèntic i... déu, flipes! Es algo,... cosa fina, dóna por!

Aquí a Lleida la gent no està capacitada per això. Tampoc és més discriminant. Simplement te veuen i lo primer és que ja no te donen treball. I segon que no sé, te miren ya de mala manera. Pos és aixó lo que m'agrada! Ja, ja. Pos que te mirin de mala manera i aquests rollos. Veus que ets diferent i que la gent te veuen o menos o més a tú, no sé, o tú ets la merda! I aixó m'agrada. Molta gent se n'en riuen, molta gent l'agrada, molta gent saben de què va... Yo passo i ja està. No sempre vai assí, no? Moltes vegades vai ben canviat. Però quan vai és més que res a les ver-

benes aquestes punkies que n'hi ha, la Radio Futura aquesta que ha tocat, o aquí la Bordeta que van tocar els Parálisis Permanente... I després no sé, la movida de Balàfia, quan tocava Droguerías Asociadas,. I llavors ja me desmadro més, ja puc anar més vestit de xupes no? més al rollo. Tampoc pots anar por ahí preguntant a la gent si vol ser punky. O te surt de tu o troba algú que va en aquet plan... Jo què sé! Si t'agrada la manera de ser... I ja està. Es fer un amic més d'aquesta manera com una altra. I los amics punkies que tinc, tinc el xaval aquest, el Nil, que toquen a Droguerías Asociadas. Per mi el més autèntic de los punkies hi han aquí a Lleida és el Russo, aquell de Droguerías. Es bastant semblant a segons qué. Portava un físic bastant punk, i és bastant alt i va vestit... I com punkies de ties, per mi és la Sara, una xica bastant punk, és la que hi ha al bar aquell del carrer la Palma. Es que n'hi ha bastants últimament. A Lleida sempre hi ha hagut més punks al centre que a la perifèria. Es que el moviment punk va començar amb los burgesos. I de la burgesia sempre passa al proletariat. Aquí només n'hi ha de xavals de peles. Aquí al barri, de xaval només hi sóc jo. Hi ha algunes nenes, només xavales. A mi m'agradaria nar amb tres o quatre amics més, bastant guai, cosa fina, poguer anar bastant gosset, guarro, no l'alguna xavala, per divertir-me amb elles, que portessin el mateix rollo.

A mi m'agradaria anar més desmadrat, no? Més brut amb xaquetes d'aquelles més elegants de traje, però velles, trencades, amb números, i rollos, xupes brutes de pintura, pantalons trencats... Així m'agradaria, no? Però llavors no et deixen entrar a cap puesto. Vas a les discoteques: al Big Ben pots entrar, no? Al Psicosis també pots entrar si no te passes molt, no? Però lo que són les discoteques d'aquí de Lleida... al Sistema, el Trident, ya no. Ni a los pubs. A alguns com el Claxon II no te deixen entrar. Perquè em vaig pelar, em vaig fer una cresta, però los païos doncs les semblava molt hippy no? Passaven de que entrés jo aixó. Jo què sé, és perquè yo vai al meu rollo. No és allò de vacil.lar, no? Yo no vacil.lo, me sento així més atractiu, jo qué sé, me sento més bé, no? Es que la moguda de Lleida està molt descompartit. No tenim un lloc on reuni'ns. Al menos si n'hi ha, no lo sabem. No hi ha una discoteca per nosaltres. Hi ha el Línea, però no he nat fa dies. Es un rollo: van tancar i van obrir, pues ja vai deixar de treballar... A vegades vai al bar de la Sara, el Negrins, a puestos així, los vins, allí que és més elgant i entre tota classe de gent, prefiero estar por allí, que és una cosa més normal. Perque entren en el Diplo, yo que sé, entres en molts puestos i n'hi ha rollos, sempre n'hi ha rollos, les molestes,.. Es natural. Vai a aquestos que sapiguen que entres i no passa res: Sarons, Negrins, Peppermint...

26. No future?

(FELIX) ¿Cómo me planteo el futuro? Ja, ja. Futuro ninguno, muy negro. Yo no me planteo el futuro. Yo estoy viviendo ahora y no tengo por qué mirar adelante. Puedo mirar un futuro muy próximo de aquí a dos meses como mucho. A lo mejor me estoy planteando lo que voy a hacer el mes que viene para irme de juerga, para irme a sanfermines y de excursión por ahí. Pero que no me puedo plantear nada más. Por mucho que me lo planteo, no va a ser como yo quiera. O sea, dejar correr las cosas y se ha acabado. Vas a vivir y vas a vivir igual ¿no? Si sales de las cosas no es porque te estés planteando nada.

(CRISTINA) Ara, dintre del que cap, representa que estem en una època més bona, hi ha democràcia, tothom fa el que vol, jo crec que estem millor. Podem estudiar, tenim una sèrie de privi-

legis que no tenien abans. veig el nostre futur amb una mica d'esperança, si no per la feina, si per altres coses.

(LAURA) Abans la nena de 20 anys anava en busca de casa's i ara me trobo molta gent de 20 anys, jo mateixa, que casar-te és la última cosa que se't passa pel cap. Vull dir, tu mateixa penses que tens que buscar la vida i si surt, surt... El futur ni me l'he plantejat, perquè ni me'l miro. En cap aspecte. Quan tingui 30 ó 40 anys ja me'l miraré. Si estigués sempre mirant lo què em passarà demà, no farie res. Visc molt el present, eh? A més el futur no existeix. El present és ara. Es treure profit de cada momemnt de la vida. Quan sigui més gran, pues pensaré d'una altra manera perquè desgraciadament ja ets gran i tens que pensar d'una altra manera. I a més no m'agrada parlar d'aquestes coses perquè quan penso que puc estar als trenta anys pensant que ja em queda menos, me'esgarrifo molt.

(PEP) El futur no me'l plantejo. Potser si tingués clar algo... alguna relació amb alguna dona, potser m'ho plantejaria d'una o altra manera. però ara últimament no tinc res clar. Ni un treball, ni res, no?... Per exemple, avui no et pots plantejar tenir un crio si no tens unes possibilitats mínimes de donar-li al crio... no sé... Penso que és una putada portar un crio al món en aquestos momemnts, no? Vull dir, és que el futur no em preocupa.

(MAITE) El futur no me'l plantejo. Més ben dit: en lloc de plantejar-m'ho, he somiat moltes coses o m'ha fet il.lusió pensar que pasessi una cosa o altra, però en la realitat no ho sé... Solament sé que dins de dos anys tinc que acabar la carrera i això ho tinc molt clar. I confio i espero que llavors me sortiran les pautes orientacions per veure l'activitat professional així com per mi mateixa, com viuré, poc a poc niré mirant les coses... M'encantaria viure acompanyada d'un noi, amb convivència. Ara bé, això s'ha de pensar molt, doncs e cara que no vulguis lligar-te al matrimoni, el conviure per tú sola ja suposa pensar-t'ho una mica... M'agradaria tenir fills, encara que no estigués casada... Fa poc vaig tenir que tornar a plantejar-m'ho, perquè no em venia la regla... Formar una família m'agradaria, però que no trenqués la meva vida professional. No vull ésser aquella ama de casa amb nens pertot arreu; la meva idea és estar amb una parella, compartir les coses...

(MARIA) Lo que més m'atreu del futur és poguer passar per experiències acadèmiques i laborals noves. La qüestió afectiva, tenir una parella i fills, ja em fa més por... En religió, penso que quan hagi passat aquest stress, tornaré a una tranquil·litat volguda. Igual em refugio en una caseta petita on poguer escriure, on viure l'espiritualitat a tope, on me pugui preparar bè per a l'altre món, en un sentit taoista. Però el ritme de la vida que porto no puc enfocar-lo cap a una esperitualitat perquè seria massa caòtic, i ja en sóc prou, jo, de caòtica!

(MAITE) Contínuament sento: "Si vols ser adulta has de fer això..." Ho diu la meva mare i ho diuen a l'oficina. Però els punts de referència són tan absurds, tan tontos, que per a mi no vol dir això ser adult! Llavors jo he fet un propi concepte de ser adult, que és no tenir prejudicis -els que es diuen adults en tenen molts-, anar creixent un mateix... No dir: "Ja sóc madur, perfecte", perquè tinguis 25 anys, o per haver arribat a un lloc en la vida professional... No hi ha una circumstància determinada. Es una tasca que dura fins a la mort. Vas evolucionant, desrollan-te en petites coses, vas perfeccionan-te. Adult és ser conscient d'anar creixent. Jo no sóc considerada adulta. Legalment per l'edat i perquè treballa, sí, però socialment no em parlen com un adult. Per als companys de l'oficina sóc la nena. Ma mare me diu que sóc una nena, que si fos adulta no faria les coses que faig. Però quan m'ha d'exigir alguna cosa -quan he de fer un treball a casa, quan he de passar uns diners a ma mare...- allavors sí que em consideren una adulta. Es una contradicció. Per exemple, ara que he alquilat un pis, me diuen que he de carregar amb les conseqüències, però me peguen bronques perquè ho he fet. També he pensat últimament que ni em

preocupa que els demés em considerin adulta o no, perquè utilitzen nivells molts tontos. Si em consideren nena no tinc perquè carregar les coses a les espatlles dels demés, i si em consideren adulta, actuar com penso jo...

27. Epíleg I: desembre 1986

La vaga que els estudiants d'Ensenyament Mitjà fan avui té una certa analogia amb els fets esdevinguts a París fa 15 dies. El mimetisme continua éssent una constant en les manifestacions socio-culturals i aquesta n'és una prova. Després de veure com un estudiant moria a França en el pols que mantenien amb el poder executiu, l'alumnat del sud del Pirineu s'ha sentit, si més no, estimulat insonscientment per la bravura gala, i ja vol demostrar que ells també poden fer canviar d'opinió els governants espanyols. Per tal que les semblances siguin majors, la improvisació de la vaga estudiant existeix, els estudiants s'han posat d'acord de forma quasi espontània. O com els de Lleida, que se n'han assabentat i ho han decidit després de consultar els diaris i la TV (J.A.Palau, "Final mimètic d'un silenci llarg", LA MAÑANA, 17-12-1986)

Las mobilizaciones estudiantiles vuelven a protagonizar, tras unos años de relativa apatía, la vida ciudadana y a ocupar las primeras páginas de los periódicos. Con un punto de referencia difuso, pero latente, fijo en el diciembre del 86 parisino, los más jóvenes de nuestros estudiantes, los bachilleres, han vuelto a tomar las calles. A diferencia de las movidas que se vivieron en décadas anteriores -con un marcado poso político- las reivindicaciones actuales parecen ir contagiadas de la laxitud con que se han identificado a la juventud de los 80. Pero, y dejando aparte la desunión y posible manipulación de que determinados sectores han hecho gala, las actuales protestas pueden -o deberían suponer- el primer paso para una reflexión colectiva, que ya se ha empezado a detectar en algunos medios, sobre el sistema educativo en particular y el futuro social en general (M.P.Dominguez, "Ser estudiante está de moda, SEGRE, 25-1-1987).

El fenómeno estudiantil siempre ha sido en sus huelgas y reivindicaciones caldo de cultivo para los extremismos de derecha e izquierda. A ellos les parece que lo que piden se lo van a dar, como quien pide una coca-cola. Pero no se dan cuenta que detrás de ellos se esconden los manejos políticos de unos interesados que desean desestabilizar el sistema democrática y en particular el bienestar de los españoles... La buena juventud, la mayoría despolitizada, no se da cuenta del riesgo que esto conlleva y la arrastran a los desórdenes con peligro de sus vidas. Unas libertades democráticas se conservan con diálogo y no con violencia peligrosa, en beneficio de pescadores que quieren pescar en río revuelto (A.Garriga, "Los estudiantes en la calle", Carta al Director, SEGRE, 10-2-87).

El 17 de desembre de 1986, sobtadament, milers d'estudiants de secundària de Lleida -9.000 segons "Segre", 2.000 segons "La Mañana", 3.000 segons "Diario de Lérida"- es declaraven en vaga i ocupaven el carrer pacíficament, bo i concentrant-se davant dels Serveis Territorials d'Ensenyament, on es creà la Coordinadora d'Estudiants d'Ensenyament Mitjà de Ponent, que aglutinaria aquest moviment de caire espontani, i durant uns mesos, amb algunes oscil·lacions, aconseguiria mantenir viva l'activitat i l'atenció. En el seu primer comunicat la CEEMP manifestava que "la vaga i manifestació realitzades per estudiants de Lleida ha tingut una participació molt important i ha aconseguit que l'estudiantat prengui consciència dels problemes que pateix dins l'engranatge de l'ensenyament". Feia set anys -exactament des del curs 79-80, arran de les darreres vagues per la selectivitat- que els estudiants no es mobilitzaven a Lleida, ni aconseguien donar forma més o menys articulada a les seves reivindicacions i interessos. La novetat de la protesta -que prenia com a pretext la reforma dels

ensenyaments mitjans, però que tenia com a horitzó més global la creixent preocupació pel futur social dels joves- suscità ben aviat reaccions ambivalents (simètriques al debat sobre el "passotisme" dels inicis de la dècada). Josep Varela, cap dels Serveis d'Ensenyament, comentava irònicament: "En molts dels articles que han comentat i analitzat el moviment estudiantil del mes passat -i que continuarà-, hi semblava bategar un íntim i secret alleujament: 'iUf, quina sort!... Per fi es manifesten...' Com si els articulistes -sovint joves enragés l'any 68- volguessin trobar una mena de justificació al seu inexorable- diguem el mot nefand?- 'aburgesament'..." ("La protesta dels estudiants i nosaltres", SEGRE, 22-1-86). Tot i l'ambigüetat dels motius inicials del moviment, el reflux experimentat, i el seu relatiu fracàs, l'episodi serví per sotragar un seguit de consciències somortes i per desafiar els discursos establerts sobre la congènita apatia socio-política de la generació dels 80. A finals d'aquell curs 86-87 vaig tenir ocasió de parlar amb alguns dels protagonistes de les mobilitzacions. Alguns fragments dels seus relats ens ajudaran a comprendre les raons que els van impulsar a moure's, i les vivències que han romàs com a balanç de l'experiència.

AMADEU- Tot va començar el dia 17 de desembre. A mi m'havien dit que per Andalusia ja hi havia hagut unes organitzacions juvenils d'estudiants que estaven fent ja mogudes. I després va vindre molt influenciat per tot lo que havia passat abans a Paris... I a més a més la televisió va donar molta informació i es va caldejar molt l'ambient, no? El 17 de desembre se va armar el ciri, perquè van dir que los de la Caparrella ja baixaven en manifestació per la general cap a Lleida, i després nosaltres vam decidir de reunir-mos los tres Instituts al campus i bueno... Jo és que vaig al.lucinar, no? Perquè això no ho havia viscut mai. I estaves per allí pel mig, perquè a més a més sempre m'hi fico al mig, no? I dos tios de l'AJEC van ser los que es van ficar davant de tot, no sé d'on va sortir un cartell, que no sé què hi ficave, i vengà, es va començar a caminar fins allà dalt a Ensenyament. La gent superdivertits cap a fora! I quan van veure que ocupaven tota la rambla d'Aragó, estaven al.lucinats! Va ser espontània... Vam crear la Coordinadora i m'hi vaig ficar.

A les primeres tothom sortia, no? A més a més la gent al.lucinava. Perquè veien que la cosa funcionava, que tu tallaves una carretera i no passava re. I li agafaven el gustet. I cada vegada volien més coses. Nosaltres anàvem amb molt seny, i la gent volia tallar la carretera! Los va agradar. Cap al final van agilitzar-se una mica, inclús van vulguer participar una mica més. Van sortir idees que les vam aplicar, com una estudiada, ficar-se a la plaça Sant Joan amb llibres, i ho vam fer, però sense llibres. Una crema de carnets d'estudiant, que va anar bastant bé, tothom portava el del any passat, o de crema de llibre de faltes dels alumnes, que en alguns instituts es veu que el delegat es el que controle les faltes. I el fet de si la joventut tenien uns problemes, jo crec que hi ha influït bastant. Al principi semblaen quatre excuses per a sortir al carrer. Fins al cap de 15 dies o un mes no vam tenir clara la plataforma reivindicativa. Veies que la gent tenia ganes de moure's. Primer perquè algo els hi devia moure's amb ells per sortir, i després veia això, els enfrontaments amb la policia a la premsa. Me'n recordo que ja començàvem a anar esbalotats, perquè la gent, lo primer que va veure aquí a Lleida era la primera vegada a sa vida que feien una mobilització, i no sabien com anava la història... El que ens va passar al final és que quan la coordinadora va contactar amb el Maravall, que va venir la violència, aquí ja estaven tot decaigut. Els cremes més al.lucinants van ser llavors: "Ara que és l'hora, aquí a Lleida..." Van començar els de COU, que van dir prou de festes, que ells volien fer classes. Més que res per pressions d'alguns mestres també. Al Marius els mestres van treure un paper reconeixent que teniem dret a la vaga, però també podiem perdre convocatòries d'exàmens, ells també podien ficar exàmens. Llavors la gent se va acollonar una mica, i ho va veure com una garrotada de part dels mestres, no? Que mai s'havien interessat gaire. Hi va haver alguns que s'ho van prendre com una provocació. Un dels grans problemes que teniem era els pares, a molts alumnes no els hi deixaven anar a les mobilitzacions, inclús molts de la coordinadora quan teniem reunions deien que

anaven al cine. Només els hi faltava veure la violència que hi havia per ahí! Si inclús a casa meua, que ja estan acostumatíssims amb tot això, ja me dien: "Ojo amb la policia!" Imagina't a casa dels altres! Va ser un dels entrebancs. I aquí Lleida encara més, de mobilitzacions no n'havien vist mai, ni obreres, ni res. Al tancament hi havia quantitat d'alumnes superal·lucinats per quedar-se, imagina't quina aventura per amb ells! Inclús va sortir al Segre un pare de Mollerussa que va ficar uns desastres totals, contra nosaltres, que la coordinadora no existia, que érem quatre deixòs amb idees polítiques que volíem arrossegar la gent cap a no sé on i que ells ens havien d'ensenyar a nosaltres a fer mobilitzacions... Els pares, i els mestres, tothom estae al nostre favor! Però... els mestres deien que perdiem classes; els pares: nen no surtis de casa perquè aixòs. Encara que pensis: òstres, què bonic que es manifestin els estudiants! Que reivindicuen que treguin la selectivitat, les taxes, que allò i això, però tu queda't a casa, o vigila molt!

Després la gent de la coordinadora, tots érem novatos. I vam descobrir tot el món, per exemple vam estar entrevistant-nos amb lo Varela, perquè vam ocupar l'edifici d'ensenyament, no sabíem com aniria... I aquell mateix dia vam anar a entrevistar-nos amb l'Urenda. I bueno, se que ens vam discutir i tot, perquè ell només nave a la seua: "Estic molt content de que feu mobilitzacions i tal, però no talleu el trànsit!" Se que el dia abans va haver unes mobilitzacions espontànies, amb els colonos de Montagut, van anar als centres d'unir-mos i vam tancar el pont vell, i bueno, es va col·lapsar tota Lleida. Me'n recordo que vai anar a l'institut, que hi havia un mogollon de cotxes pitant. Nosaltres en aquests entrevistes n'apreníem molt, perquè veiem com ells se comportaven, feien la seva política, i nosaltres la nostra. Després lo de la ràdio, aquí ens feien unes preguntes molt estranyes. Al principi m'acollonia molt, i no sabia que respondre lo que em dien. I al final ja els hi agafava el micro jo i els hi fotie el discurs, i cridava a la gent perquè es pogués per la propera mobilització... Sé que la gent de la coordinadora nos vam fer molt amics, inclús nos ham vist varies vegades i dos o tres es van fer parelles. Gent que se mou, i potser es buscaen entre ells i la coordinadora els hi va servir de algo. Va ser unes vivències tan dures, que entre tots ens recolzaem tant! La última reunió que vam fer aquí, ens vam fotre 13 xibeques! Teníem ganes de fer festa. Potser també ens vam identificar gent amb inquietuds que vam confluïr allí. Inclús teníem un a la coordinadora que ere punki. Aquell es massa, ara està al MDT, on li deixen pintar i fer merders, encara que parla castellà... I la gent que estae allí ere perquè algo li picae, algun creme personal portae amb Lleida. Ere una cosa tan maratoniana, per nosaltres! Sempre volíem tenir temps per preparar-ho bé, però hi havia moltes coses, a més seguien havent los estudis, les classes, exàmens, i la veritat nosaltres és que no donuem més de sí! Primer havíem de fer les assemblees del centre, després les nostres reunions de la coordinadora, després havíem de nar a Barcelona a informar-nos i al demunt després de cada mobilització estaem un dia o dos recorrent ràdios, diaris, i tot ho feiem pues quatre, no? Imagina!

Jo crec que s'ho van passar molt bé. Entre les seves colletes feien molt catxondeo i nave a les mobilitzacions i botaen tots molta gust. Me'n recordo que sempre acabaem a Ricard Vinyes, i al acabar els de la coordinadora sempre ens anaem a reunir a algun lloc i me'n recordo que tots els bars estaen plens. Nosaltres, des de dins, ho veien tan al·lucinant. Que flipaven al tancament! Imagina't per amb ells al Institut anar-se'n a dormir, tota la seva colla! Sobretot sé que reaccionaven molt millor, i això es interessant no? els de condició baixa, els de FP, els centres problemàtics, com los de la Caparrella, que tenen fama de que hi ha molts gamberros per allí -em sap greu parlar així- sé que s'animaen i participaen millor que la gent dels instituts, que ere un desastre. La problemàtica de la FP ere molt més directa, tenien molta més motivació. Que si estàs bé a casa, no tens ganes d'anar por ahí, en canvi... Quan després vai estar a la mobilització de Barcelona, sé que nosaltres a les nostres vam estar mes per l'estudi i pels punts reivindicatius, i tot ho basàvem en allò, però a Barcelona molts eslògans contra els Estats Units, contra l'atur...

Allí vai veure que ere tota una problemàtica conjunta, totes unes esperances que vibraven en la joventut.

Jo he estat pensant perque es va moure la gent de Lleida, potser per l'atur, potser per lo descontent en los estudis, perque veus que els programes no serveixen, son coses que te van afectant, que veus que estudies molt i no aprens res. No ho sé. Suposo que cada jove diria el seu parer. Jo lo que estic veient ara és que la joventut de Lleida esta canviant una mica, que potser es el canvi que esta fent la ciutat, i la joventut potser també es va esbalotant més, perque esta fent un canvi. Es això, que dius, perque Lleida és tant conservadora, i perque la joventut es tant passiva, i perque sempre ha costat tant de fer les coses? I jo concretament tenie molta esperança, vec que estan canviant, potser estan despertant, potser demostren de que ja es preocupen per algo. Vai llegir en varies revistes de que ja ere hora de que els estudiants sortissin al carrer. Que veien que la nostra joventut passota està moient-se al fi per unes coses que li atanyen. I jo estae molt content de la nostra tasca. Estaem conseguint que es despertessin. Potser van veure per la tele i els mitjans de comunicació que estae havent algo nou. I quan va acabar, van tornar a oblidar-se. A la última assemblea de la coordinadora ho vam discutir això sobretot una noia del Joan oro que havie penecat moltíssim, que deie que no haviem conseguit res, que la joventut ere una passota, i jo deie que haviem conseguit molt!

- I tu a nivell personal com ho vas viure?

- Ui, com un somni, una experiència al.lucinant. Sempre he tingut moltes ganes de estar en contacte amb la joventut, de participar, i allò sem va donar en safata de plata. Enseguida, sense que calgués fer res, estae allí al davant de tot, i allò me motivae molt. Des de que estic en associacions fins aquí, m'ha anat sempre obsessionant què fa la joventut, i sempre he vist Lleida una mica morta, inclús a nivell de diversió, veie que la gent no funcionave, i el pugue'm ficar al davant de tot això, a part de tot el que vai aprendre, que va ser, òstres!, no crec que tingui moltes altres oportunitats! Mentre hi havie les mobilitzacions treballae al diari, estudiae, estae competint en atletisme, nae al teatre cada dia que n'hi havia, llegint llibres... Estae destrossadíssim, però no sé d'on treie les forces. La il.lusió que ens portae a fer tot allò podie molt més. Em veie que moltes vegades no ere jo, que inclús hi hagués algo dins meu, alguna cosa que estae actuant davant de tothom. Per mi mateix ha sigut una experiència molt forta. Cada manifestació que preparave ere una cosa que aprenie, i lo al.lucinant ere que semblave que surtie bé la cosa... I a part de tota la gent que vai conéixer a la coordinadora, que ens anavem conglomerant tota la gent més activa de l'ensenyament mitjà... Contactes amb gent universitaria que se solidaritzaven amb nosaltres. Es que Lleida te done la impressió que naie veient més gent. Ere tot això que portae a dins, de pensar que Lleida ho tens tot controlat i no canvie, i potser veure gent nova, compromesa, em va desbloquejar, que potser al acabar les mobilitzacions han tornat a fer la seva...

Per a dir-te si ha canviat algo, faltaria que aquest any tornés a haver merder, que em semble que n'hi haurà... Si l'any que ve tornes a haver mobilitzacions, suposo que tot aniria molt millor, i ojalà tornés a passar el que ha passat ara! Perque no m'importaria deixar els estudis i dedicar-me a porta-ho tot bé. Perque a partir de llavors estic buscant un lloc on puguer actuar, que jo tinc un caràcter que no puc estar un dia sense fer res. Jo me quedo un matí a casa sense fer res i estic amargat. Miro els partits politics, i no. Havia estat a la Crida, i aquí a Lleida no em convenie. I vai trobar això, i pues perfecte, no? Hi ha hagut vegades que estat en set associacions alhora! Sidoris, Hora 3, el consell escolar del centre, la Coordinadora, l'esplai del casc antic, la Crida, i altres rollos. I ara el gran canvi és ara el vulguer actuar en algun lloc concret...

ALEX- La majoria d'aquesta generació no havie sortit mai. Vam conseguir demostrar que quan conve la gent se pot moure. I que el govern ja ho sap.

AMADEU- Cap de nosaltres no haviem fet cap mobilització. I a mes a Lleida... Ere una cosa molt gran, però més que res perque la gent feie molt temps que no sortie al carrer... Es que nosaltres ens ho vam creure lo que passave.

ALEX- Después de tantos días t'ho has de creure per collons, lo que passe es que potser no has aconseguit tant com esperaves.

TONI- Pero para vosotros también fue un juego. Aquello os motivaba, y ademas os divertia.

ALEX- Claro, si ademes t'has d'avorrir, pues passes de tot! Si has de tindre jaleos a casa, t'has de gastar quartos, les hores de classe que perds...si a mes no t'ho passes be a les manis ja pots plegar. La gent de 14 15 anys no han viscut res de lo que van ser les mogudes universitaries, o la marxa de la Llibertat... I pues no ha sortit mai al carrer. I els pares pues potser tenen por de que algun dia torni a passar algo de lo que va passar en aquella època, que hi hagi unas represió tan forta.

TONI- No, pero no podian encerrar a los hijos, diciendo: "Hoy no salís de casa porque hay manifestación" Porque los hijos que hubieran querido ir, dirían que iban a cualquier otra parte o a la discoteca. O sea yo creo que los padres no debieron...

ALEX- A mucha gente de 14 años le pueden prohibir salir de casa

TONI- ¿Pero esta gente debia obedecer a los padres? Yo creo que los padres pasaban de todo. Yo pienso que el 90 % de los padres no se enteraban de nada.

ALEX- Veían los golpes por la tele y se acojonaban. Pensaban: en todas partes, los provocadores montan jaleo, i pensaban que aqui en Lleida como haya quatro idiotas que monten la bronca... No te digo que toda la gente que faltaba fuera por eso, mucha gente porque se iban de bares, evidentemente, pero parte si.

ANGELS- Jo tinc una amiga que va estar bastant lligada a les mobilitzacions, i quan va passar allò de la paia aquesta de Madrid, doncs aquesta havie vingut a totes les manifestacions, i ella estava bastant conscienciada, i els seus pares no dien re, quan va passar allò me'n recordo que em va trucar a casa i em va dir: "Els meus pares no em deixen vindre a la manifestació perque diuen que si em passe algo com aquella paia" "Però tingues en compte de que en una ciutat com aquesta no et passarà una cosa així" I la tia: "Es que no els puc convencer de cap manera, perque diuen que si que pot passar" I la paia no va vindre mes. Es molt absurd!

AMADEU- Jo amb això dels pares, potser me contradiria, pero crec que molts van influir en això de que molts nens no sortissin al carrer. Però después parlant amb los de les associacions de pares, alguns se queixaven dient: "Jo em sabia greu de que el meu nen se quedés a casa estudiant".

TONI- Después yo creo que la gente que iba a las manifestaciones dependian cantidad de vosotros. Os hubierais largao vosotros, ellos se hubieran encontrado... Aqui se puede ver que ellos no estaban tampoco demasiado conscienciados. Un tanto por ciento muy elevados no se creian porque en esos momentos estaban allí, no sabian los puntos reivindicativos. La gente que iba allí, durante el tiempo que duraba la manifestación, esa hora, se sentían integrados. Se sentian ellos mismos, que por ellos mismos podian hacer algo. Yo pienso que para otras veces, cuando se hagan otras mobilizaciones o tengan que luchar, no cuando esten en lugar academico, si-

no cuando esten en un lugar de trabajo y tengan que hacer alguna historia, pienso que estarán más concienciados, se sentirán mas integrados.

ALEX- Hi havia moltes consignes. La única que va lligar al principi la gent, potser perquè ere més divertida, es la de: "Esos de marrón, ¿de que colegio son?"

ANGELS- La gent aprofitava perquè hi havia gent que estae més en contra de la policia que reivindicar no se que.

TONI- Yo creo que tambien iban mucho a las manifestaciones por esto, porque tenían ganas de protestar, no les importaba... Es que claro, la juventud tampoco tiene medios para expresarse. No tiene poder. I en estas manifestaciones, joder, lo que ellos veían es que eran importantes.

ALEX- Se lo pasaban bien y a más podían protestar.

AMADEU Parlant de consignes, quan va sortir la de policia tortura i assassina, quan sortie aquesta la gent participava moltíssim. Se que una vegada va haver enfrontaments verbals. De que uns se ficaven a cridar això de "esos de marron, de que colegio son" i alguna altra consigna com "vaya vaya vaya, Maravall de campo i playa", d'aquestes consignes en castellà i altres saltaven en consignes en català: "En català, Països Catalans".

ALEX- Que això ve de "Boti, espanyol el que no boti" Però a mi, tot i sent del MDT, no m'agrada que es cridés això en una manifestació que no hi té res a veure, i alguns vam aconseguir que s'acabés cridant una cosa semblant. I es barrejaven.

ANGELS- La que ere molt divertida, que tothom se divertia molt, aquella de "aquell govern ens fa anar de cul a tothom". I la gent començava a recular de cul, tothom cap encarrera, pero no saben lo que deien.

- El moviment canalitzava altres reivindicacions dels joves?

ALEX- Si clar, l'atur hi estae inclòs, i la OTAN, i tot. A FP una de les protestes ere que no tenie surtida. que per molt que estudiïs, les empreses prefereixen un tio de BUP que un tio de FP. Senzillament perquè el BUP te un nivell mes alt. Que som subnormals o que? Bueno, va haver moltes reivindicacions amb això de les pràctiques pagades. I coses així. Que no hi haguessin buitres amb les empreses, que hi ha gent que es passe moltíssim amb la gent de FP, que són uns sous miserables i s'estalvien de pagar un treballador. I si tu fas pràctiques, l'empresa s'estalvie un munt de quartos i tu fas tonteries, perquè hi havia queixes de que gent nave a una oficina i la feien escombrar, lo qual es una animalada.

AMADEU- Un noi contractat de la coordinadora li feien fer hores extres i tot. Amb la tapadera del contracte, s'aprofitaven. Es lo que va tindre luna noia de la coordinadora, que va estar tot l'any treballant a la San Miguel, i no va cobrar fins molt després.

ANGELS- Clar, amb un li pagaven 10.000 pts. al mes per un munt d'hores extres, clar amb ell li anava be, perquè a un estudiant... però ere una explotació. Es una salvatjada, per l'empresa és un xollo.

28. Epíleg II. Desembre de 1988

El dret al treball dels i les joves es presenta profundament qüestionat, amb una situació cada cop més greu i complexa... El sistema educatiu no es correspon amb l'evolució de la mateixa societat, es perllonga sense fi el moment d'adquirir responsabilitats socials, el nostre futur, el desenvolupament integral com a persones està bloquejat, l'única alternativa és un treball que ens pot abocar a la marginació, una marginació per molts joves que avui estan treballant en l'economia submergida... En aquesta situació hi ha qui pensa utilitzar la nostra preocupació pel futur i la nostra ansietat per l'avui, i consideren que la nostra intel·ligència i integritat estan trencades, i ens creuen disposats a acceptar les propostes més humiliants... No podem consentir que se'ns vengui el "Plan de Empleo Juvenil" com a tal, quan és una nova modalitat de contractació, on els joves tindran una relació laboral "especial", sense cap garantia com a treballadors ni en la negociació de les condicions laborals, ni en el salari... ni en la participació sindical i representativa a les empreses, és a dir el dret a la negociació de les relacions laborals... Aquesta mesura no pès més que la continuïtat de la política de flexibilitat en la contractació, legalitzant la discriminació i la marginació dels joves a les empreses. (Manifest de la Plataforma Juvenil pel Dret al Treball, Novembre de 1988)

La Audiencia Provincial de Lérida ha condenado al empresario Jaume Fontanet, de 45 años, a la pena de 40.000 pts de multa, como autor de un delito de abusos deshonestos no violentos en la persona de una joven trabajadora, empleada eventual. La sentencia declara probado que el empresario propuso a la joven, de 16 años de edad, mantener relaciones íntimas con él con la promesa de prorrogarle el contrato y que le puso las manos en las zonas pectoral y glútea. En la sentencia, el tribunal considera, sin embargo, que la minifalda que vestía la empleada provocó al empresario. El ponente de la sentencia, el magistrado Rodrigo Pita, considera que el acusado aprovechó su condición de patrono y jefe laboral ante la ofendida, "aun cuando ciertamente ésta con su específico vestido, en cierta forma y acaso inocentemente, provocó este tipo de reacción en su empresario, que no pudo contenerse en su presencia". (EL PAIS, 4-2-1989)

El 14 de Desembre de 1988, quan començava la redacció final d'aquesta tesi, se celebrava amb èxit la tercera Vaga General del segle, convocada pels sindicats, que paralitzava durant 24 hores tot el país, i congregava milers de manifestants en concentracions pacífiques. D'entre els motius més immediats de la convocatòria, sobresortia la protesta contra un Plan de Empleo Juvenil (PEJ) promogut pel govern del PSOE, i recolzat pels partits conservadors i per les confederacions empresarials. En certa manera, la jornada tancava un cicle històric i n'obria un de nou. A nivell general, tancava un cicle en el moviment obrer a l'Estat Espanyol, marcat per les vagues generals de principis de segle, els intents durant el franquisme, i les crisis econòmiques i sindicals dels anys 80; a nivell de joventut, tancava un cicle llarg en el procés d'inserció laboral dels joves, el que va del sistema d'aprenentatge vigent en la postguerra al creixement galopant de l'atur juvenil i de la precarietat en l'ocupació durant la darrera dècada; i tancava també un cicle curt de mobilitzacions juvenils, després d'una dècada d'aparent apatia, que havia començat precisament dos anys abans amb les primeres vagues estudiantils del 17 de desembre de 1986.

El PEJ era, de fet, una més de les diverses fòrmules de d'ocupació temporal per als joves, com els contractes de formació o de pràctiques, que sota la bandera de la lluita contra l'atur juvenil, han servit per legitimar diversos models d'"excepcionalitat" en la inserció laboral dels joves, i renunciant a conquestes històriques pel que fa als drets sindicals (a igual treball, igual salari), i als drets dels jo-

ves (a iguals deures, iguals condicions). Sota la forma d'un "contracte d'inserció" de 18 mesos, els joves rebien un salari discriminatori (unes 39.000 Pts. per als majors de 18 i unes 24.000 Pts. als menors de 18 anys), i les empreses temptadores subvencions, sense que a canvi es comprometessin a promoure el treball estable (no hi havia cap impediment perquè després dels 18 mesos l'empresa acomiadés el noi o noia i en contractés un altre amb les mateixes condicions). La campanya governamental insistia en què l'objectiu era possibilitar una experiència laboral que els joves no tenien possibilitats d'adquirir. El ministre de Treball declarava per televisió (i sonava a xantatge moral): "Yo me pregunto qué van a opinar los padres i madres de unos sindicatos que hacen huelga para protestar por un Plan de Empleo que va a dar trabajo a sus hijos, a unos jóvenes que aún no tienen experiencia laboral". En l'experiència de molts joves, tanmateix, els contractes temporals, "especials", s'associaven a treball desqualificat, precari, insegur, submergit, discriminatori. En comptes de formació i experiència, el que emmascaren aquestes fórmules són l'explotació d'una força de treball ideal per a les empreses: flexible, renovable, amb costos mínims, i sense capacitat per participar en la negociació col·lectiva. En definitiva, el PEJ venia a legitimar, en els alhors d'un període de bonança econòmica, les condicions laborals discriminatòries a què bona part de la joventut obrera havia estat abocada d'ençà de l'inici de la crisi, i que eren precisament les que els impossibilitaven d'esdevenir adults autònoms i lliures, "d'adquirir responsabilitats socials i desenvolupar-se com a persones" -com reclamava lúcidament el Manifest de la Plataforma Juvenil contra l'Ocupació-, la segregació dels joves, amb mesures "especials", de la resta del cos social: "Es pretén de forma constant separar la realitat dels joves dels problemes generals del país, com si la nostra no fos una realitat immersa en la desocupació generalitzada o en l'increment de les desigualtats socials".

De fet, el 14-D-88 tenia un precedent en el 17-D-86: tant les actituds davant del PEJ com les vagues estudiants del curs 86-88 plantejaven qüestions centrals per a la condició juvenil. En ambdós casos, les mobilitzacions s'havien d'analitzar en una perspectiva més global que la suggerida pels motius acadèmics o laborals més o menys puntuals: expressaven el clam -desarticulat i fragmentari- de tota una generació, que havia entrat en la joventut en un període de reflux democràtic i creixement galopant de l'atur, i que reivindicava el dret a tenir un futur més real, una reivindicació en la qual coincidien, des de posicions diferents, els joves estudiants de classes mitjanes, i els joves treballadors. En la darrera part de la conversa amb els membres de la Coordinadora d'Estudiants d'Ensenyament Mitjà, aquests manifesten clarament que el problema de l'atur i dels contractes precaris -immediat per als de FP, mediat per als de BUP- estava a la base de les reivindicacions estrictament escolars (alguns d'ells en patien ja les conseqüències). I de fet la CEEMP va participar en la creació de la versió local de la Plataforma pel Dret al Treball. A la manifestació celebrada a Lleida el 14-D -una de les més concorregudes dels darrers temps- hi acudiren un bon nombre de joves, entre els quals es trobaven alguns membres de la CEEMP, així com militants de la JOC que el 1988 havien dut a terme una valenta campanya de denúncia contra l'economia submergida sota el lema "Destapem el marro": "Els obrers, i sobretot els joves, estem vivint noves situacions d'explotació: treball submergit, treballadors no donats d'alta en la Seguretat Social, contractes precaris, incompliment d'horaris, sous baixos, treball a domicili, discriminació de la dona en l'accés als llocs de treball. La campanya que ha estat realitzant la JOC ens ha ajudat a prendre'n consciència" (Manifest de la JOC i la GOAC de Lleida amb motiu del Primer de Maig, Segre, 1-5-1988). Eren els hereus de d'aquelles generacions de jocistes -l'Elies, l'Esperança, l'Aurora, l'Isidre, la Dolors, la Rosa i la Victòria-, les veus dels quals han protagonitzat aquesta crònica de joventut. Conservaven els principis i els mètodes dels seus antecessors (consciència cristiana i de classe, dignitat obrera, mobilització mitjançant les enquestes, etc), però els adaptaven a les problemàtiques contemporànies. Sortosament, el govern va sortir derrotat i va haver de retirar el PEJ. La seva filosofia, però, ha persistit amb fórmules alternatives de precarietat laboral per als joves.

Al cap d'uns mesos del 14-D, una insòlita sentència judicial concentrava sobre Lleida, durant unes setmanes, l'atenció de les primeres planes dels informatius estatals. La que es coneixeria com la "sentència de la minifaldilla" no era sinó la punta d'un iceberg que feia emergir la consciència d'una explotació laboral en què s'unia la discriminació de classe, de sexe i d'edat. El cas destapava de nou la problemàtica suscitada el PEJ: la víctima de 16 anys era una més de les joves amb contractes temporals precaris, amb condicions laborals i de salari degradants, la renovació dels quals està a mercè dels capricis dels empresaris, que en situacions extremes condueixen als xantatges sexuals com els motivats per la denúncia. Tant el PEJ com la sentència de la minifaldilla dúien a la palestra, paradoxalment, actituds, raonaments, i institucions ben arcaics, i em recordaven períodes pretèrits que aquest treball analitza. Per exemple, entre les raons per justificar la necessitat del PEJ, hom va equiparar-lo en alguna ocasió als sistemes d'inserció professional vigents quan els pares dels actuals joves aturats eren joves, i "tohom tenia feina" si hom s'avenia a superar el lent escalafó de l'ofici. Em refereixo, és clar, als sistemes d'aprenentatge descrits amb detall en els capítols anteriors. Així parlava una mare de família en un programa radiofònic: "Jo als anys 40 vaig entrar d'aprenentia en una casa, i amb paciència i treball vaig aconseguir ser una bona oficiala. Per això em sembla molt bé això que vol fer el govern, i estic en contra d'aquesta vaga, que va en contra dels nostres fills". El raonament, difós més o menys sobreptíciament per part dels ideòlegs del PEJ, silenciava les condicions d'explotació de la mà d'obra juvenil que l'aprenentatge tradicional encobria, així com el marc polític i econòmic en què va proliferar (dictadura, menyspreu dels drets sindicals, plena ocupació, oficis poc automatitzats). Però sobretot no tenia en compte el fet que el PEJ no donava resposta a única raó que podia donar sentit al vell aprenentatge: l'adquisició d'una feina fixa, estable, després de tot el procés. Per altra banda, la "sentència de la minifaldilla" em recordava la persistència d'agressions sexuals dels caps a treballadores joves, probablement una pràctica habitual de períodes anteriors, sobretot al si de les petites empreses, com demostra un testimoni del capítol anterior ("Secretàries"). L'insòlit comentari del magistrat evocava la pervivència d'un discurs retrògrad que hom imaginava superat: l'escàndol suscitats per les primeres minifaldilles ("Minifaldilles") i les actituds sexistes predominants durant el franquisme.

Al capdavant, les vagues estudiantils i el 14-D -les seves causes, els discursos institucionals i les reaccions socials suscitats-, han convertit de nou la joventut en una metàfora dels canvis socials que emergeixen a finals dels 80. Després d'una dècada en la qual, sota el paradigma de la "crisi", s'ha dut a terme una profunda reestructuració de les economies i les relacions socials, i en els inicis d'un nou període de creixement econòmic i reactivació social que obre els interrogants sobre com serà gestionat aquest progrés, qüestions com la paràlisi del sistema educatiu, les noves professions, l'economia submergida, els contractes precaris, les formes de redistribució de la riquesa, la inserció socio-laboral, són aspectes centrals, que posen de manifest tant les formes com ha estat resolta la crisi, com les diverses estratègies que s'articulen per preparar la societat futura. Del mite del passotisme a realitats mobilitzadores, sobre els joves s'han projectat en aquesta dècada els fantasmes i les esperances d'una societat canviant.

Després d'aquest llarg recorregut per la història d'aquest darrer mig segle, a través de la memòria oral, les visions successives de la joventut han anat emergint a partir de discontinuïtats i continuïtats (del sistema d'aprenentatge a les minifaldilles). Certament, la història mai no es repeteix: els problemes de la joventut no poden ser considerats eterns. La finalitat d'aquesta crònica ha estat mostrar que les imatges culturals de la joventut, i les actituds dels joves, han canviat al llarg del temps, i que les opcions que el futur els obre, un futur que es comença a articular en aquest present tan problemàtic, no estan preestablertes. Aquesta generació nascuda per córrer sabrà trobar, tan aviat com la meta es perfil·li a l'horitzó, un ritme i un camí propis per afrontar la cursa.

NOTES VII

1. *Primavera Negra*: El títol d'aquest subcapítol, i la cançó que l'inicia, corresponen al nom del grup de rock local més important del període. Considero que és un nom que descriu perfectament -en clau metafòrica- les condicions de vida dels "joves de la crisi". El maig de 1978, la secció local del Moviment de Joves Socialistes de Catalunya descrivia ja els perfils de la crisi: "Entre els problemes que el país i en especial els joves tenim plantejats assenyalem l'augment alarmant del nombre de joves en atur, el no reconeixement constitucional de la majoria d'edat als 18 anys, i la insuficient energia de la Generalitat referent al traspàs de serveis" (LA MAÑANA, 30-5-78). Les condicions socio-estructurals de la "generació dels 80" han estat resumits, per a l'Estat espanyol, a l'*Informe Juventud en España*: "La generación de los 80 está dejando de ser joven sin que sus miembros logren insertarse plenamente como adultos en la sociedad... Su "proceso de juventud" está bloqueado por condiciones objetivas que hacen cada vez más difícil, más improbable y más precaria su emancipación: su autosuficiencia económica, la constitución de un nuevo hogar y la creación de una familia conyugal propia se demoran indefinidamente o se producen en condiciones insatisfactorias en la mayoría de los jóvenes de esta generación. Las consecuencias de este bloqueo no son sólo la prolongación anormal de la juventud, sino un verdadero cambio en la naturaleza de esa condición social, que al mantenerse con independencia del proceso en que consiste, pierde su sentido y pervierte su función social... A consecuencia de su posición marginal en el sistema, que les priva del papel social reconocido, y de la distancia que separa a los jóvenes de sus padres, la generación de los 80 se encuentra excepcionalmente aislada, sin interlocutores sociales. Su aislamiento e incomunicación no son (sólo) una actitud subjetiva, sino (sobre todo) una consecuencia necesaria de su situación objetiva" (ZARRAGA, *La inserción social de los jóvenes*, Informe Juventud en España, Centre Joventut i Societat, Barcelona, 1985: 385-6). Per al Director General de la Joventut de la Generalitat, Enric PUIG "ni l'enfocament ni el llenguatge característic de la dècada dels 60 semblen adaptar-se a les noves realitats que la joventut haurà d'afrontar en la dècada que comencem. Al 68, per exemple, hom parlava de 'confrontació', 'protesta', 'marginalitat', 'contracultura'... en definitiva, era un llenguatge que denotava una confiança possible en un canvi cap a un món millor. Tal vegada en el proper decenni les paraules claus que experimentaran els joves seran: atur, angoixa, actitud defensiva, pragmatisme, àdhuc supervivència i subsistència" (*Per una Catalunya que no oblidí els joves*, Diàfora, Barcelona, 1983: 58). Sobre el "passotisme" i l'anomenada "crisi de valors", es poden llegir les interessants observacions de C.DIAZ (*¿Es grande ser joven?*, Ed. Encuentro, Madrid, 1980), S.CARDUS ("Participació cívica i política", in *Joventut i Valors*, Debat preparatori de l'Any Internacional de la Joventut, Generalitat de Catalunya, 1984) i J.LARANGUREN ("La juventud europea a lo largo de cuarenta años", in *Papers*, n. 25: 19-22, 1986). Algunes hipòtesis suggerents a CARDUS & ESTRUCH (*Les enquestes a la Joventut de Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1984) i FERRAROTTI et alt (*Ipotesi sui giovani*, Inaua, Roma, 1986).
2. "*Ficar barreres*": Les relacions familiars dels joves han estat objecte de múltiples aproximacions assagístiques o periodístiques (vegeu Christiane COLLANGE, *Jo, la teva mare*, AltaFulla, Barcelona 1985), però de pocs estudis científics (vegeu, per exemple, CONDE, *Las relaciones personales y familiares de los jóvenes*, Informe Juventud en España, Centre Joventut i Societat, Barcelona, 1985; J.BARO, "Joventut, família i salut mental", in DD.AA., *Els joves a la Lleida dels 80*: 85-94, 1987). Una de les característiques d'aquest període és l'allargament de la dependència familiar dels joves, i el retard de l'edat del matrimoni, que a Lleida va augmentar més de dos anys entre 1981 i 1986 (de 24,6 a 26,7 per als nois i de 22,1 a 24,3 per a les noies) (Vegeu Apèndix V). La coincidència d'aquests dos factors (endarreriment extraordinari de la autosuficiència econòmica i retardament inusual de la permanència al domicili familiar) té motius estructuralment diferents segons les classes (per als joves obers és un epifenòmen de l'atur, per als de classe mitjana se segueix de l'augment de l'escolarització), però té un efecte convergent en la consolidació del que s'ha anomenat "postadolescència", d'una bretxa entre pares i fills més ampla que mai en dimensions i durada,

descrita en termes apocalíptics per C. COLLANGE (1985: 27-34): "Ens trobem tots plegats, i cada cop més sovint, sota el mateix sostre durant anys, els uns i els altres gairebé en la mateixa situació: homes i dones hàbils, en plena possessió de les capacitats físiques i intel·lectuals... El problema és que aquesta cohabitació, que no té res de juvenil, està construïda sobre un malentès. En relació a nosaltres conserveu una mentalitat infantil, mentre que nosaltres provem desesperadament que esdevingueu companys d'equip... Els pares són sempre víctimes d'aquesta situació de difícil convivència. Els fills no ofereixen res a canvi: ni ajuden a les tasques de la llar, ni una mica de conversa, ni els mínims detalls que mostrin tendresa o amor. Viuen a casa com en un hotel". En altres paraules: els joves mai no havien tingut tanta autonomia cultural i moral respecte de la generació dels pares, i alhora mai no havien experimentat una dependència material tan gran.

3. *D'Estrellita Castro als Sex Pistols*: La història de vida de Felix, a la qual dediquem els apartats 3, 5, 7, 15, 23, i 25 (i de forma creuada amb un altre relat el 20, 21 i 22), pretén ser una il·lustració condensada, a partir d'una única biografia, dels diversos aspectes de la vida dels joves, que en la resta d'apartats es presenten a partir de testimonis juxtaposats. L'entrevista va ser realitzada el juny de 1985, i el protagonista, un jove obrer del barri de Pardinyes que ha participat en el moviment "punk", tenia llavors 20 anys i estava en atur.
4. "Tens un cap com un tambor" i 5. "Ya pasabas de estudiar": Una anàlisi de la realitat de l'ensenyament a la ciutat a VARELA, "Joventut i ensenyament", in DD.AA. *Els joves a la Lleida dels 80*: 63-72, 1987. El boom escolar local durant els anys 80 té dos escenaris: els centres de FP i la Universitat. Mentre el nombre d'estudiants de batxillerat a Lleida s'ha mantingut estable al llarg del període (de 5.019 matriculats el curs 78-79 a 5.363 el 85-86), el d'estudiants de FP s'ha doblat (de 2.275 el curs 78-79 a 4.195 el 85-86). Pel que fa als centres universitaris, han experimentat un creixement constant. El curs 84-85 hi havia un total de 5.990 estudiants, que es distribuïen així: 1.148 de dret, 960 de Magisteri, 892 de Lletres, 731 d'Agrònoms, 468 de Medicina, 274 d'INEF, 154 de Treball Social, 136 de Turisme i 97 d'Infermeria (per a una anàlisi més detallada de l'Estadística escolar, vegeu l'Apèndix V). Recentment s'ha creat, aiximateix, una llicenciatura de ciències Empresarials dins la Facultat de Dret. Tot i que depassa els límits d'aquest treball, cal posar de manifest les múltiples repercussions de la consolidació de l'Estudi General de Lleida en la vida juvenil local (locals de lleure, pisos d'estudiants, festes i celebracions, associacions, etc). Una anàlisi crítica del sistema escolar a BOURDIEU & PASSERON (*La reproducción. Elementos para una teoría del sistema de enseñanza*, Laia, Barcelona, 1981) i MENDEL (*La rebelión contra el padre*, Península, Barcelona, 1972).
6. "El rollo que porto..." i 7. "Buscarse la vida": Segons el conegut informe de la UNESCO (*Perspectives de la jeunesse dans les années 80*, versió castellana a Sígueme, Salamanca, 1983): "Del conjunt de la societat, el grup més vulnerable a les repercussions de l'estancament econòmic -el dels joves- ja és el primer en sentir els efectes de les condicions de crisi" (1983: 11). Sobre la transició de l'escola al treball, vegeu CASAL ("La transició al món dels adults com a objecte d'estudi", in *Papers*, n.25: 63-76, 1985). Una anàlisi del mercat laboral juvenil de Lleida a MORELL & MAUREL ("Joventut, treball i atur. Una anàlisi del mercat laboral juvenil a Lleida", in DD.AA. *Els joves a la Lleida dels 80*: 13-42, 1987). El procés d'inserció laboral dels joves es documenta abastament, des d'un punt de vista estadístic, en l'Apèndix V. Les taxes d'atur juvenil a la província de Lleida van augmentar des dels 1.057 joves entre 16 i 24 anys inscrits a les oficines de l'INEM el 1978, fins els 6.527 inscrits el 1985, per baixar fins als 4.180 inscrits el primer semestre de 1988. L'augment ha estat molt més accentuat per a la població juvenil femenina (actualment el nombre de joves aturades dobla al d'aturats). Sobre les actituds dels joves davant del treball i l'atur són d'interès estudis qualitius com els de LUDEVID et al (*Els joves obrers i el seu treball*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1985), MONCADA ("El proceso de transformación de las actitudes de la juventud ante el trabajo", in *Los jóvenes ante el trabajo*, Editorial Popular, Madrid: 49-80, 1988) i VALLES ("Jóvenes, trabajo y biografía", in *La juventud ante el trabajo*, Editorial Popular, Madrid: 9-47, 1988). Sobre la relació entre educació i ocupació, es poden consultar sengles monogràfics de la revista *Papers de Joventut* ("Búscate la vida: no t'ho ensenyaran", n.19, maig 1984) i *Entrejóvenes* ("Educación y empleo", n.4, abril 1985). Sobre el fenomen de l'atur juvenil a nivell mundial, vegeu MONTLIBERT (*Les jeunes et l'emploi en Europe*, Conseil de l'Europe, Strasbourg, 1978) i FEIXA ("L'atur dels joves a Europa", in *Eina*, Barcelona, n. 4: 59-66, 1980). Com ha observat Oriol ROMANI: "En una societat organitzada al voltant del treball, el no participar en aquest és un factor decisiu de marginació objectiva, que es farà present no només a través de les xarxes primàries de l'individu, sinó també da nivell dels seus valors i actituds davant la vida" (*Droga i sub-*

cultura. *Una història cultural del "haix" a barcelona*, Tesi doctoral inèdita, Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona, 1982: 361).

8. *Privacitats*: El procés d'emancipació residencial dels joves ha estat estudiat a nivell estadístic per J.L.ZARRAGA (op.cit., 1985). El seguit de testimonis pretén il·lustrar diversos models de convivència dels joves, tal com es donen en l'actualitat: residència al nucli familiar (amb disposició o no d'una cambra pròpia), pis d'estudiants, residència d'estudiants, residència solitària (permanent o complement de la familiar), convivència comunitària, cohabitació d'una parella no casada, residència conjugal. A partir del testimoni de Lola, la resta de citacions corresponen a un interessant treball de curs de Jesus POLO & Albert LARROYA *Los pisos de estudiantes: punto intermedio para nuevas alternativas de convivencia* (Estudi General de Lleida, 1989) (donat que són testimonis aïllats, hem preferit indicar l'edat i l'ocupació en el text, en comptes d'incloure'ls en l'índex general d'informants). Els autors consideren els pisos d'estudiants com una alternativa transitòria a la família d'origen, i com a centre neuràlgic a partir del qual es creen noves formes de residència (1989: 2). Tot i que és una modalitat de convivència dificultada pel context d'atur juvenil, ha experimentat una notable creixement a la ciutat, principalment -però no únicament- per la demanda universitària. Hom pot plantejar com a hipòtesi que la transformació de les pautes residencials dels joves no se centra en la cohabitació prenupcial -com en altres països europeus- sinó en aquest tipus de residències transitòries que preparen el pas per una emancipació definitiva. Amb tot, el procés no és sempre lineal (és corrent que en acabar els estudis, o en mancar les fonts de recursos, els joves retornin temporalment a la llar familiar). En qualsevol cas, és encara molt rar que una parella jove no casada s'estableixi pel seu compte a la ciutat durant un període perllongat.
9. *Basques*: Les formes de sociabilitat dels joves són estudiades a COPFERMAN (*Problemas y alternativas de la juventud*, Fontanella, Barcelona, 1978), LUTTE (*Psicologia degli adolescenti e dei giovani*, Il Mulino, Milano, 1987), FERICGLA (*La joventut i el lleure a Catalunya. Antropologia urbana: un estudi del Prat de Llobregat sobre temps lliure, anòmia i joventut*, Tesi de doctorat, Departament d'Antropologia Cultural i Tercer Món, Universitat de Barcelona, 1987), FEIXA ("El estudio antropológico de la juventud urbana. Una etnografía de los espacios de ocio en Lleida" in *III Congreso de Antropología, Simposium "Antropología Urbana"*, Alacant, 1987). Una aproximació antropològica a la sociabilitat a CUOCO (1988). Sobre l'associacionisme formal i la seva crisi vegeu l'article de J.M.TAMARIT ("Associacionisme juvenil. Frustracions i esperances d'una crisi de participació", in DD.AA. *Els joves a la Lleida dels 80*: 155-168, 1987). El 1979, poc abans de les I Eleccions Municipals, es va crear el Consell Municipal de la Joventut, que agrupa a les diverses associacions de la ciutat, i que ha anat sobrevivint amb dificultats al llarg d'aquesta anys (per cert, dos dels seus presidents han estat els representats dels Escoltes i de la JOC, que continuen sent, malgrat les discontinuïtats temporals, dos de les entitats juvenils més potents: hom pot dir que després de desaparèixer gairebé durant els 70, durant els 80 han recuperat una certa vitalitat). Hi han hagut, aiximateix, diversos intents de crear un nou tipus d'associacions (col·lectius alternatius, el Casal per la Pau, Garaje Universal, etc) la major part dels quals no han arribat a quallar.
10. *De Ferran a Ricard Vinyes*: Els apartats següents (10, 11, 12 i 14) així com alguns dels darrers (23, 24 i 25) aporten informació sobre l'organització espacio-temporal del lleure dels joves a Lleida. Tot i que al llarg d'aquestes notes oferirem algunes suggerències analítiques, hem optat per deixar les interpretacions de caire general pel capítol de conclusions. Sobre la decadència de la zona de lleure de la rambla, i l'espectacular creixement de l'anomenat "carrer del Dolar", podeu veure l'article de Joan AMEZAGA sobre joventut i temps lliure ("Joventut i temps lliure", in DD.AA., *Els joves a la Lleida dels 80*: 143-154, 1987) i els següents reportatges: "Nacimiento y esplendor de la calle del dólar" (LA MAÑANA-Revista, 11-5-86) i "Terrazas: De Fernando a Ricard Vinyes" (SEGRE, 6-7-86).
11. *Via Crucis*: L'anàlisi de l'ús del lleure per part dels joves, segons els testimonis d'aquest apartat i l'anterior, es pot abordar des de dues perspectives fonamentals: l'espacial i la temporal (per a una visió més detallada vegeu ESPEJO & ORTEGA, *La movida en Lleida*, inèdit, 1989 i FEIXA, "Subcultura juvenil i espai urbà", in *Els joves a la Lleida dels 80*: 241-270, 1987). L'aproximació espacial mostra la disseminació per la ciutat de diversos tipus de locals, que s'organitzen a l'entorn de determinades "zones" o "models". Pel que fa a les zones, podem distingir les següents: 1) "zona de vins", composta per diversos bars i tavernes al barri antic, amb horari de tarde i públic majoritàriament adolescent (vegeu capítol anterior); 2) "zo-

na alta o pija, a l'entorn del "carrer del Dólar", composta per diverses xampanyeries, cinemes, dues discoteques, hamburgueseries i pubs d'èlite, usuaris amb superior capacitat adquisitiva i habillament elegant; 3) "*zona progre*": locals freqüentats per universitaris i sectors catalanistes, concentrats al carrer Ballester (Sala Europa i Antares); 4) "*zona moderna*": locals de diversos tipus, d'estètica avantguardista i public variat (amb un nucli visible compost per les subcultures espectaculars), distribuïts per tota la ciutat; 5) "*zona perifèrica*": pubs i discoteques distribuïts per tota la ciutat freqüentats per joves de barriada o treballadors.

Pel que fa als models de local, podem distingir-ne cinc tipus principals: 1) *Discoteques*: locals de diverses dimensions, situats al si de zones de lleure, per escoltar música, ballar i relacionar-se, acostumen a oferir tres espais diferenciats: pista de ball, barra i zones per seure (amb reservats o no), l'ambient el creen la música (disco) la il.luminació i els efectes especials, cal pagar entrada: Sistema, Krakera; 2) *Macrodiscoteques*: Com les discoteques però de grans dimensions, situades normalment a la perifèria i amb una oferta molt més polivalent: pistes de ball, espectacles, sales de video, restaurant, etc: Wonderfull, Florida 135 i Big-Ben; 3) *Pubs*: locals petits, amb música a poc volum, on es pot seure i xerrar: Antares, locals de la zona de vins, Eivissa; 4) *Disco-bars*: locals força recents, mixtes entre la discoteca i el pub, són espais normalment de grans dimensions, amb un música estrident i revolucionada d'avantguarda, il.luminació generalitzada (amb contrastos, però sense penombres com les discoteques) en els quals es pot ballar, però hom acostuma a restar dempeus a l'entorn de la barra, no cal pagar entrada, els preus de les consumicions són elevats, són força inestables (les modes canvien molt ràpidament): Si-No, Brownie, Scandol, Café Blau, Provisional, Interior; 5) *Sales de Ball*: la finalitat és el ball, normalment en parelles, l'ambient és més relaxat i la música acostuma a ser en directe, remetent als balls tradicionals, i el seu públic no és majoritàriament jove: Melody, Pagesos, Bolero. Menció a part mereix la Sala Europa, que tot i tenir les característiques dels balls (vegeu capítol anterior), per l'ambient i l'estètica comparteix alguns trets dels disco-bars. Fa uns anys ha estat remodelada, i ha perdut la seva forma "cutre" anterior.

L'aproximació temporal mostra els ritmes horaris, setmanals i estacionals que segueixen els usuaris d'aquests espais: 1) *Diàriament* hi ha quatre franges horàries ben marcades: abans de les 10 el lleure es protagonitza majoritàriament per adolescents i es concentra en pubs i bars dels vins o zona alta, i sobretot al carrer; de 10 a 12 els locals es buiden del tot: la gent roman a les cases davant de la televisió, sopant en els múltiples bars o restaurants que han proliferat, o bé acudint al cinema; de 12 a 2 de la matinada comencen a sortir els joves majors de 18 anys, la major part dels quals no han sortit a la tarda: la gent es concentra en diversos pubs o cafès, que actuen com a centre de distribució; De 2 en endavant és l'hora punta de les discoteques i dels disco-bars. Hi ha locals que a les 2 poden estar buits, i a les 4 plens de gom a gom; A partir de les 4 només queden els supernoctàmbuls, tot i que hi ha locals (com la cafeteria Dalmau) que romanen oberts tota la nit; altres com Brownie i Si-No tanquen molt tard divendres i dissabtes; 2) *Setmanalment* hi ha quatre moments ben diferenciats: de dilluns a dimecres no hi acostuma a haver ambient: si obren, els locals tanquen amb l'horari comercial; els dijous, durant el curs, és el dia que acostumen a sortir els universitaris, s'organitzen diverses festes (pro viatge final de curs) a discoteques com el Sistema, al pavelló de vidre, a la Sala Europa, o a l'Escola d'Agrònoms; durant el cap de setmana (divendres i dissabte) el públic és més variat: surten els estudiants de secundària que no ho han fet durant la setmana, i a partir de les 12 els congreguen joves dels pobles de l'entorn, treballadors, universitaris que viuen a la ciutat, i joves professionals; el diumenge, finalment, només se surt a la tarda (es va al cinema o de discoteca: hom pot acudir al Big-Ben o al Florida). 3) *Estacionalment*, hi ha un ritme marcadament diferencial entre el curs i les vacances: durant el curs (principalment a l'hivern) l'itinerari es limita els caps de setmana i es concentra el locals tancats; durant les vacances el "sortir" és un costum diari, es prefereixen els espais oberts, i s'acaba molt més tard. El període punta, en aquest sentit, és finals de juny-principis de juliol (a mesura que van acabant els exàmens) i tot el mes de setembre (un cop la gent ha tornat de les vacances).

12. *Big Ben/Florida*: Les dades sobre les dues principals discoteques de les terres de Ponent provenen de dos treballs de curs inèdits: Sandra CASTELLS, *Etnografia de una institució juvenil: Florida 135* (Estudi General de Lleida, 1989); Joan MARQUES CASTELLO, *Etnografia d'una institució juvenil: Discoteca Big-Ben* (Estudi General de Lleida, 1989). Salvador CARDUS i Joan ESTRUCH, han constatat la migrada atenció que els sociòlegs han prestat a la discoteca, en comparació a la importància que en els seus estudis donen a aspectes més irrelevants en la vida dels joves, com la participació política o l'associacionisme

- (op.cit., 1984: 50). Algunes descripcions interessants es poden trobar en l'estudi sobre Terrassa de BERNEY, ROCA I VERDAGUER (*Un estudi de la joventut a Terrassa*, Consell de la Joventut de Terrassa, 1984) i en un reportatge de COHEN ("El sortilegio de la discoteca. Láser y tam-tam hasta la madrugada, *El Viejo Topo*, n.º 4: 34-39, 1982). Antonio MUÑOZ ("El ceremonial comunicativo y la expulsión de la palabra", *Los Cuadernos del Norte*, n.29, 1985), en un assaig pioner, ha considerat la discoteca com un necessari "ritu de pas" en el catàleg de l'antropòleg urbà.
13. *Ressons del rock*: L'impacte de la música rock entre els joves ha suscitat una enorme literatura, però en general d'escàs valor científic. Destaquem, en aquest sentit, FRITH (*Sociologia del rock*, Feltrinelli, Milano, 1982) BONDI (*Vita da Rock. Viaggio tra i gruppi musicali giovani de bologna*, Franco Angeli, Milano, 1984), BONANNO (*I giovani e la musica rock*, tesi di laurea, Universita La Sapienza, Roma, 1985), FUNES ("Paraula de Rock", *Papers de Joventut*, n. 7, 1983), GIL CALVO (*Los depredadores audiovisuales. Juventud urbana y cultura de masas*, Tecnos, Madrid, 1985) i DD.AA (1986). Donat que no ens ha estat possible, com era la nostra intenció, recollir la història de vida d'un grup actual, per tal de completar la història iniciada amb els Maniàtics i els Crows, hem optat per recollir un seguit de testimonis sobre les vivències de la música per part dels joves. Una descripció dels principals grups de rock locals en l'article de VICENS ("Joventut i música", in DD.AA. *Els joves a la Lleida dels 80*: 169-180, 1987). Sobre el grup local més important del període, ja desaparegut (**Primavera Negra**), hi ha un treball de curs inèdit: Pilar BONET & Carme GUASH, *Welthanshaung del rock*, Estudi General de Lleida, 1985. Alguns dels altres grups destacats del període són **Droguerías Asociadas** (banda punk ja dissolta, d'estil "tecno-funky-sicològic" cèlebre pel seu líder, "el Ruso"), **Trespas** (conjunt "modern" de fans adolescents), **Tarjeta de Crédito** (antics recreadors a les festes d'institut del repertori dels Rolling Stones, van renovar força el seu repertori) i **Impuesto de Lujo** (pop eufòric amb textos efectius i de carrer). Algunes de les seves lletres s'inclouen al llarg dels diversos apartats d'aquest capítol.
14. *Look Generation*: Sobre el temps lliure i les formes de consum dels joves dels 80, poden consultarse els següents treballs: CARDUS ("Sobre el concepte de temps lliure. Algunes consideracions sociològiques", in *Jornades sobre l'educació en el lleure*, Consell Nacional de la Joventut, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1985), BERNEY, ROCA I VERDAGUER (op.cit., 1984), HENRIKSON (*Not for Sale. Young People in Society*, Aberdeen University Press, 1983), BRAUDILLARD (*La société de consommation*, Gallimard, Paris, 1980), RACIONERO (*Del paro al ocio*, Barcelona, Anagrama, 1984) i FERICGLA (op.cit., 1987). Sobre la relació entre l'esport i la cultura juvenil, vegeu PUIG et alt ("Los jóvenes, la oferta asociativa y el deporte", in *Revista de Investigación sobre las Ciencias de la Educación Física y del Deporte*, Ministerio de Cultura, n.7: 10-28, 1987) i SACK ("The relationship between Sport Involvement and Lyfe-style in Youth Cultures", in *International Review for the Sociology of Sport*, Vol. 23, n.3: 213-231, 1988). Els models de consum dels joves depenen, en gran mesura, de la seva capacitat adquisitiva. Aquesta depèn de la classe social a la qual pertany l'individu, i de la natura dels seus ingressos econòmics. En les històries de vida es constata una gran diferència entre els joves que encara depenen econòmicament dels seus pares, i que només tenen ingressos irregulars provinents de feines eventuais, i aquells que ja treballen i tenen uns ingressos propis, tot i que poden continuar vivint a casa. en aquest cas (és un model força corrent entre joves solters entre 20 i 30 anys). La major part del seu sou es consumeix en lleure, sobretot si estan introduïts en els ambients de moda. Sobre la contradicció entre la creixent oferta de consum per als joves, i la progressiva degradació de la seva autosuficiència econòmica, val la pena esmentar una opinió formulada per un comerciant arran de la campanya de la Direcció General de Joventut sobre el "Carnet Jove": "Nuestros gobernantes, en vez de estas campañas de imagen y este tipo de come-cocos demagógicos, deberían preocuparse de crear las condiciones económicas propicias para que los jóvenes pudiesen encontrar más fácilmente un trabajo y que tuviesen un futuro más esperanzador. En vez de rebajar en lo que pueden consumir, lo que necesitan nuestros jóvenes es poder conseguir un empleo que les abra su futuro, sin tener que depender económicamente de sus padres, y poder crear un nucleo familiar propio y a cubierto de las inclemencias económicas como la pérdida de empleo y la casi imposibilidad de encontrar otro" (F.CAPDEVILA, "Carnet Jove: Propaganda y discriminación", *SEGRE*, 4-4-87")
15. *"Toda la pesca"* i 16. *Droguerías Asociadas*: La relació dels joves amb les drogues ha estat amplament estudiat per Oriol ROMANI (vegeu, per exemple, "La introducción de la droga en la cultura juvenil", *De Juventud*, n.17: 91-101, 1984). Vegeu també DE ANGELIS (*Droga e controcultura nella peiferia urbana. Storie*

di vita della marginalità giovanile, Armando, Roma, 1981). A nivell local vegeu l'article de Joan PALLARES ("Joventut i drogues. Mites i realitats", in DD.AA. *Els joves a la Lleida dels 80*: 215-230, 1987). Malgrat l'atenció prioritària de les institucions al "problema drogues", convé assenyalar que el principal "alterador de consciència" dels joves, amb molta diferència, és l'alcohol. Mentre el consum de haix s'ha reduït notablement, i l'heroïna i la cocaïna es limiten a uns sectors força reduïts, el consum de begudes alcohòliques està en constant augment, especialment en els sectors més joves. Val la pena treure a la llum, en aquest sentit, les conclusions d'un treball realitzat per Fernando LAZARO (*Estudio de un espacio de ocio juvenil: bar Daus de Lérida*, Treball de curs, Estudi General de Lleida, 1989) sobre un local anomenat Daus (abans Diplodocus), situat al carrer Bonaire, una de les zones centrals del lleure juvenil, amb diversos pubs, bars, pizzeries i un cinema, i que els caps de setmana congrega a gernacions d'adolescents. Es tracta d'un local polivalent compostat per diversos espais amb taules, barra, vídeo, sala de jocs, i reservat (els joves es concentren també a fora del local). L'autor fa una interessant anàlisi, fruit de l'observació participant, del tipus de begudes que es consumeixen en funció de l'edat, el dia de la setmana, i l'hora del dia: "1) En función de la edad: La mayoría de los jóvenes de edades comprendidas entre 14 y 17 años toman bebidas de refresco, como son coca-colas, limonadas, etc. Aunque como en todo, hay excepciones y de todo. Entre las edades de 17 a 25 años, la bebida más frecuente es la cerveza. Esta es la más vendida en este local, con un nivel muy superior con respecto a las demás bebidas. Entre las edades de 25 en adelante, se suele tomar o bien cervezas o bebidas más alcohólicas como son los cubatas de vodka, whisky, ginebra, etc. 2) En función del día en que nos encontremos: Nos encontramos que durante la semana (de lunes a viernes) predominan con mucho las bebidas de refresco como las coca-colas, limonadas, zumos y cómo no la cerveza. Mientras que en los fines de semana y días festivos, predominan las bebidas más fuertemente alcoholizadas, como son las cervezas, licores, cubatas, etc. Esto se explica debido a que en los días laborables se tienen faenas y trabajos y los jóvenes que acuden al local lo hacen para jugar a las cartas (mayoritariamente) y tomar algo suave y barato. Sin embargo los días festivos, la clientela se arroja al consumismo y diversión, y acaba tomando cosas más fuertes alcohólicamente hablando y más caras económicamente. 3) En función de la hora que es: A primeras horas del día, la bebida predominante es el café, la leche y los zumos, ya que la clientela acude a desayunar; esto se modificará en domingo, predominando (porque hacen un precio especial) el vermut y el pica pica. A la hora de comer predominan las bebidas como son los refrescos, vinos y cervezas. A partir de las 5 o 6 de la tarde, las bebidas van aumentando en cuanto a alcohol. De este modo se llega a las horas altas de la noche donde predominan ya las cervezas y bebidas algo más fuertes" (LAZARO, 1989: 4).

17. "*Eramos callejeros*": La citació que encapçala l'article és de qui seria cèlebre com a regidor de la Guàrdia Urbana i màxim executor de la política de joventut de l'Ajuntament presidit per Manuel Oronich entre 1987 i 1989. Del contingut de la misiva és fàcil extreure'n les línies de la política seguida (la màxima concreció de la qual fou la repressió indiscriminada durant un concert suspès de Ramoncín per les Festes de 1988, que suscità l'aparició del grup KAFKA: Komitè Anti Freixes Koncejal Ajuntament). Els testimonis biogràfics inclosos corresponen als membres d'una banda d'adolescents del barri antic de Lleida, que vaig entrevistar al Centre Obert per a joves la tardor de 1984. L'origen del grup el situaven en un campionat de futbol organitzat temps abans, i en la convivència quotidiana a l'entorn de la plaça del Seminari vell, situada al cor del barri. Tot i que enumeren 34 membres de la banda ("Y aun faltan"), el nucli està compostat per uns deu joves varons entre 14 i 18 anys, quatre dels quals eren membres de la comunitat gitana. La majoria ja havien abandonat els estudis, però encara no havien començat a treballar (segons pròpies confessions, es dedicaven a "buscarse la vida", al temps de treballar en feines eventuais i ajudant en els petits negocis familiars). A l'entorn del nucli bàsic, giren diversos subgrups: a) Alguns joves més grans, amb els quals tenen contactes episòdics, i que juguen un paper de lideratge simbòlic; b) Un grup de menors, de 10 a 14 anys, que tot i pertanyer al mateix medi social, no participen de totes les activitats per estar encara escolaritzats; c) els "mascotes" (més petits de 10 anys, als quals agafen com a protegits); d) les noies amb qui tenen contactes; e) un altre grup d'adolescents, en la mateixa situació que el grup bàsic, però que no són acceptats per aquest ("son los más bordes, no invitan a nada, y se van con las chicas, tienen dos caras"). No es tracta d'una banda amb un grau alt de cohesió interna i altament jerarquitzada, a l'estil de les estudiades pels autors de l'escola de Xicago. Ni tampoc té com a objectiu la realització d'actes delictius. La identitat de banda és més aviat d'un referent simbòlic, que contribueix a complir algunes funcions pràctiques en la convivència quotidiana i l'organització col·lectiva del lleure. Si que hi ha, en canvi, una forta

- consciència de territorialitat (les fronteres del barri són percebudes com a pròpies, i hom les defensa quan convé enfront bandes d'altres zones). Sobre la dissociabilitat juvenil a la ciutat, vegeu GOMEZ & PELEGRI ("Joventut i marginació. La dissociabilitat juvenil a la ciutat de Lleida", in DD.AA., *Els joves a la Lleida dels 80*: 203-214, 1987). Un excel·lent assaig sobre les cultures obreres juvenils de la perifèria urbana en URENDA ("El proceso de marginación juvenil", Simposi *La incidència de la crisi de la joventut en les grans àrees metropolitanas*, Diputació de Barcelona, 1982) que és actualment, precisament, governador civil de Lleida.
18. "Concupiscència desenfrenada": Algunes dades sobre joventut i sexualitat, a partir d'un informe del Centre de Planificació Familiar de Lleida, a Teresa ESTANY ("Algunes qüestions a l'entorn de la sexualitat dels joves", in DD.AA., *Els joves a la Lleida dels 80*: 109-120, 1987). Una visió antropològica a NIETO ("Juventud y sexualidad. Una perspectiva antropológica", *De Juventud*, n.19, Madrid, 1985).
 19. *Històries d'amor*: Una de les curioses coincidències dels testimonis de Felix i Gemma, que els vincula a altres relats d'èpoques anteriors, és la localització en la Seu Vella de l'escenari per als primers contactes amorosos. Un periòdic local portava, en aquest sentit, la següent nota: "La decisió del Patronat de la Seu Vella de tancar el recinte murallat a partir de les 8 de vespre ha caigut malament entre alguns sectors ciutadans... Entre les lamentacions dels afeccionats a pujar al castell esmentem que s'han quedat sense poder veure les postes de sol i, a m'pwes a més, ja no es pot practicar el fornicaci, un dels costums, diuen, que més satisfacció dóna en fer-ho al castell" (*LA MAÑANA*, 7-7-85).
 20. "Com en una presó": Sobre el servei militar i les vivències dels joves vegeu ARTIGUE ("La personalitat durant 14 mesos". La reforma de la mili, in *Papers de Joventut*, n.13: 42-3, 1983). Sobre el món històric i cultural dels quintos, vegeu l'interessant anàlisi antropològica de Michel BOZON (*Les conscrits*, Berger-Levrault, Paris, 1981). Sobre l'objecció de consciència i l'antimilitarisme entre els joves, FERRE ("Objecció de consciència i antimilitarisme, 1939-1987", in UCELAY DA CAL (Dir): 356-365, 1987).
 21. *Religiositats*: Sobre la religiositat dels joves actuals vegeu: PRAT ("Els joves i el fet religiós", in DD.AA. *Els joves a la Lleida dels 80*: 95-108, 1987), CARDUS (op.cit., 1984), DIAZ (op.cit., 1980). No cal insistir en que els testimonis presentats no tenen cap pretensió de representativitat, sinó que cerquen d'il·lustrar la funció de la religió i la pertinença a associacions eclesials en el marc de l'itinerari biogràfic, així com contrastar el panorama sòcio-religiós amb el de la postguerra.
 22. "Estar en la movida": Algunes dades sobre la "moguda" a Lleida a VICENS (op.cit., 1987) i ESPEJO & ORTEGA (op.cit., 1989). Sobre la relació entre joventut i còmic, vegeu REVERTE & REIXACH ("Joventut i còmic. Radiografia de la historieta jove a Lleida", in DD.AA. *Els joves a la Lleida dels 80*: 181-202, 1987). Sobre els processos de comunicació i informació entre els joves, vegeu ROIGE et alt ("La penetració de la cultura urbana", in *Papers de Joventut*, n. 7, pp. 29-32, 1987).
 23. *Pijos, progres i postmoderns*: Per a una anàlisi detallada d'aquestes categories "èmic" vegeu FEIXA (op.cit., 1987). Sobre una subcultura concreta, vegeu el treball de curs de David ESTERRI, *Etnografia d'una institució juvenil: els rockers de Lleida* (Estudi General de Lleida, 1989). Aquests estereotips, que no responen a persones concretes (la major part dels joves els acotumen a rebutjar), representen més aviat un conjunt de característiques genèriques, que es relacionen, evidentment, amb les "zones" de lleure tal com han estat descrites als apartats 10 i 11 (vegeu notes).
 24. *Hippies, heavies i punkies*: L'estudi de les contracultures i de les "subcultures juvenils espectaculars" compta ja amb una notable literatura: HALL et alt (*Resistance throug rituals. Youth subcultures in post-war Britain*, Hutchinson University Library, London, 1983), CAIOLI et alt (*Bande: un modo di dire. Rockabillicies, mods, punks*, Unicopili, Milano, 1986), BRAKE (*Comparative Youth Culture*, Routledge & Kegan Paul, Londres, 1983), CRISANTE (*La rivolta dello stile. Tendenze e segnali dalle culture giovanile*, Franco Angeli, Milano, 1983), HEBDIGE (*Sottocultura: il fascino di uno stile unnaturale*, Costa & Nolan, Genova (orig. *Subculture. The meaning of Stile*, Methuen & Co., London, 1979), 1983), RODRIGUEZ ("Lenguaje y contracultura juvenil: anatomía de una generación", in *De Juventud*, n. 23: 69-88, 1987).
 25. *Vida de punk*: He inserit aquest testimoni biogràfic, a part de com a complement de l'anterior, per tal de propiciar una contrastació amb formes d'organització juvenil en bandes que es van donar al mateix barri

dels Magraners dues dècades enrera (vegeu el testimoni de Miguel i Felipe, infra). Sobre la relació entre joventut i barris vegeu BONET ("Joventut i barris", in DD.AA., *Els joves a la Lleida dels 80*: 231-240, 1987). Per a Dick HEBDIGE, el punk resumeix tota la història estilística i musical de les cultur juvenils de postguerra, i pot interpretar-se com una apologia de la crisi: "Aquesta improbable aliança de tradicions musicals diverses i aparentment incompatibles, misteriosament realitzada en el punk, trobà una ratificació en un estil de vestir igualment eclèctic, que reproduïa el mateix tipus de cacofonia a nivell visiu. El conjunt de coses mantingudes juntes literalment amb alfilers, esdevingué el celebrat i altament fotogràfic fenomen conegut com a punk, que durant tot el 1977 procurà als diaris sensacionalistes una reserva de material previsiblement sensacional i a la premsa de qualitat un catàleg d'exemplars trencament dels codis (...) Hi hagué un caos de tupés i jaquetes de cuir, mocasins i botins de punta, sabates de gimnàstica i impermeables, cabells curts estil mod i formes de caminar de skinhead, pantalons de tubó i mitjons de colors vius, tot tingut "a lloc" i "fora de temps" per adhesius espectaculars: alfilers de seguretat i corretges sado-maso, que van suscitar una curiositat tant aterrida com fascinada (...) l'estil punk contenia els reflexos distorsionats de totes les més importants subcultures de postguerra" (HEBIGE, op.cit., 1983: 28). "Els punk no només responien directament a l'augment de la desocupació, al mutament de les bases morals, a la redescoberta de la misèria, a la depressió, etc, sinó que teatralitzaven allò que s'anomenà "la decadència d'Anglaterra", construint un llenguatge que era, en contraposició a la retòrica predominant en el *establishment* del rock, incontestablement de gran relleu i ben arrelat a terra (d'aquí les imprecacions, les alusions als "grassos hippy", els vestits esbocinats, les actituds de lumpen). Els punk adoptaven una *retòrica de la crisi* que havia saturat les ones de ràdio i les editorials durant tot el període i les traduïen en termes tangibles (i visibles)" (ibid, p. 94).

26. *No future?*: Sobre la percepció del futur per part dels joves, vegeu ARANGUREN, "Las subculturas juveniles", in *El futuro de la Universidad y otras polémicas*, Taurus, Madrid, 1973 i CAVALLI, (Ed.) *Il tempo dei giovani*, Il Mulino, Bologna, 1985.
27. *Epíleg I: desembre 1987*: Sobre el context europeu del moviment estudiant, vegeu David ASSOULINE & Sylvia ZAPPI, *Nuestra primavera en invierno. El movimiento estudiantil de noviembre-diciembre 1986*, Pandora Libros, Barcelona, 1987; també C.FEIXA ("Els del 87. Crònica d'una protesta sobtada", *Ressò de Ponent*, n. 48, 1987).

Val la pena resumir esquemàticament les principals mobilitzacions estudiantils des del desembre del 86 al març del 87. Es una cronologia elaborada a partir d'un buidatge de premsa i dels testimonis personals:

* 17-12-86: Primera manifestació des dels Instituts fins els Serveis Territorials d'Ensenyament. Hi participen uns 3000 estudiants dels tres instituts (Màrius Torres, Joan Oró, Gili i Gaya), dels tres centres de FP (Escola del Treball, la Caparrella, Angel Montesinos), d'alguns centres privats (Sant Jordi, Maristes, Acadèmia Pràctica), i d'un centre de l'exèrcit: Capità Massip. Constitució de la CEEMP. "Los alumnos de enseñanza media van a la huelga en casi todos los centros" (LA MAÑANA)

* 21-1-87: Segona manifestació per l'eix comercial de 1000 estudiants. Asseguda a la N-II. Augmenta el nombre de centres que hi participen. Taula reivindicativa de la CEEMP: 1) No a la selectivitat acadèmica ni econòmica; 2) Reducció de les taxes; 3) Més representativitat dels alumnes als consells escolars; 4) Normalització de l'ús del català. "Amb això volem donar a conèixer que els estudiants de lleida estem units" (DIADIO DE LERIDA). Representants de les APAs de Lleida fan un comunitat en que el que donen suport a les reivindicacions dels estudiants (tot desvinculant-se de "determinades actituds que es poden donar en el futur per part dels alumnes").

* 27-1: "Las concentraciones de estudiantes colapsan la circulación en Lleida" (SEGRE). Tallada de la N-II pel matí i del pont vell per la tarda (en unió amb els colons de Montagut), amb participació d'uns 500 estudiants. Per la nit tancada a l'Institut Màrius Torres i l'Escola del Treball.

* 28-1: Tercera manifestació des dels Instituts al Govern Civil d'unes 1000 persones, amb una nova tallada a Indfibil i Mandoni: "Miles de estudiantes protestan de nuevo en las calles de Lleida (LA MAÑANA). La CEEMP es desvincula dels talls de trànsit (decidits en assemblees lliures).

* 29-1: Els centres universitaris se sumen a la vaga i manifesten el seu suport "per la solidaritat que sempre ha d'existir entre tots els estudiants i a més perquè gran part de la taula reivindicativa afecta molt directament els universitaris" (LA MAÑANA)

* 4-2: "Medio millar de estudiantes ocupan el edificio de Ensenyament" (SEGRE). La CEEMP ha convocat des del dia 1 vaga indefinida.

* 5-2: "Desciende la participación en las protestas estudiantiles" (SEGRE). Quarta manifestació per l'eix comercial de 400 persones. La vaga continua. Els SS.TT. d'Ensenyament xifren en 4.724 el total dels estudiants en vaga a Lleida (1200 al Màrius Torres, 814 al Politècnic, 715 al Gili i Gaya, 700 al Joan Oró, 690 a l'Escola del Treball, 304 al Montesinos, 156 l'Acadèmia Martínez, 140 al Sant Jordi).

* 19-2: Darrera mobilització: Jornada de lluita festiva (caçolada de troç a la plaça del treball, estudi col·lectiu i crema de carnets escolars a la plaça de Sant Joan, comiat dels representats de la coordinadora a l'Estació de trens, dinar als Camps Elisis). És el cant de cigne del moviment. Tot i que a nivell estatal continuarà durant un altre mes, fins la definitiva signatura de l'acord amb el Ministeri, a Lleida les mobilitzacions acabaran aquest dia.

Val a dir que el ressò del moviment dels estudiants de batxillerat i FP coincidí aquells mesos amb altres reivindicacions en el món educatiu, com les dels estudiants de Medicina, Magisteri i Lletres, dels professors d'universitat, i dels universitaris de l'Estudi General (que el 16 d'abril protagonitzaven "la mayor movilización universitaria en Lleida de los últimos años. Casi 1500 estudiantes de todas las facultades y escuelas se manifiestan contra Maravall", SEGRE, 27-3-87)).

28. *Epíleg II: desembre 1988*: Poc abans de la vaga del 14-D em vaig sentir obligat de prendre partit en un article publicat al diari *Segre* (9-12-1988), titulat "Joves submergents? Interrogants sobre el PEJ". En aquest text es proposa una valoració tècnica i social més aprofundida del PEJ. Les dades provenen de diversos documents, com el projecte legal del Contracte d'Inserció, facilitat per l'INEM, i les valoracions crítiques de CCOO i la Plataforma Juvenil pel Dret al Treball. Tant el PEJ com el 14-D van suscitar un intens debat als mitjans de comunicació, com es pot comprovar rellegint la premsa general i local d'aquelles dates.

CONCLUSIONS

Hi ha diverses estratègies per abordar les conclusions d'una tesi en ciències socials. La més habitual consisteix en fer una breu recapitulació dels principals aspectes analitzats al llarg del treball. Aquesta síntesi pot seguir una estructura temàtica, però acostuma a basar-se en una reconstrucció cronològica. També es pot optar per un camí més teòric, consistent en avaluar les aportacions científiques de la tesi a partir del contrast entre les hipòtesis prèvies i els resultats empírics assolits. Una altra alternativa ben suggerent -congruent amb la visió moderna de la ciència com a procés obert- és renunciar a arribar a conclusions definitives, bo i formulant els nous problemes i interrogants que emergeixen de la recerca.

He de confessar que no he estat capaç d'utilitzar cap d'aquestes fòrmules per al cas que ens ocupa. La raó fonamental prové del caràcter ben peculiar de l'estudi empíric que cal resumir, i de la forma de presentació escollida. Com sintetitzar una crònica qualitativa tan rica i complexa? Amb quina legitimitat generalitzar a partir d'itineraris biogràfics singulars? Perquè substituir el discurs intraduïble de la memòria oral? Però d'altra banda: Pot qualificar-se de científic un treball que no es clou amb una visió global, amb una perspectiva més analítica? Es lícit deixar en mans de cada lector l'avaluació de les continuïtats i els canvis en les cultures juvenils? No és necessari esbossar unes línies d'anàlisi que proposin lectures específiques de la història oral?

La meva intenció inicial, confirmada a mesura que avançava en la redacció dels capítols històrics, era elaborar un extens capítol de conclusions tot fent una relectura transversal de les històries de vida, no necessàriament cronològica, a partir de deu eixos que vaig considerar claus: 1) Les generacions com a imatges culturals canviants de la joventut, 2) La diferenciació de gènere de les cultures juvenils; 3) La diferenciació de classe com a metàfora de la diversitat; 4) Els temps socials de la joventut; 5) Els espais socials de la joventut; 6) Els consums socials de la joventut; 7) Les formes de sociabilitat formals i informals; 8) Les cultures corporals dels joves (esport, sexualitat, espectacle); 9) Les cultures audiovisuals dels joves (moda, música, llenguatges verbals i no verbals); i 10) Les relacions entre cultures juvenils, hegemonia i transició social. Durant el darrer mes, després d'acabar amb la crònica històrica, he estat treballant en aquestes conclusions, i m'he reafirmat en la idea que poden ser línies d'anàlisi fecundes en la comprensió del procés de transformació de les condicions socials i les imatges culturals dels joves durant la darrera meitat de segle, tot proveïnt d'una perspectiva òptima per repensar de manera creativa i no repetitiva en les històries de vida, i superant la limitada dimensió local per assolir una visió més teòrica i global.

Malauradament, ara per ara no crec estar en condicions d'abordar aquest camí. Per una banda, molts dels aspectes escollits ja són analitzats i interpretats al llarg del text, així com en el primer capítol teòric -redactat al temps que anava elaborant la part

empírica, i tenint en compte els resultats de la recerca-. Per altra banda, he experimentat una sensació creixent de manca de "distància" suficient respecte del material empíric per afrontar amb garanties d'èxit una tasca d'aquestes característiques. No és només la inevitable fatiga del final de la tesi (experiència iniciàtica que tothom ha hagut de superar), sinó la convicció que d'aquí un temps l'objectiu podrà ser abordat amb possibilitats infinitament superiors. Al capdavall, no està ja desfassada la concepció enciclopèdica de la tesi com un treball "definitiu", on cal demostrar que hom sap de tot? L'argumentació precedent no és doncs una justificació, sinó un aclariment -i òbviament, un compromís per al futur. L'opció que he escollit és basar-me en la primera de les línies d'anàlisi projectades (les generacions com a imatges culturals de la joventut) per tal d'assajar una breu recapitulació de la tesi, segons criteris bàsicament cronològics, tot fent incís en els aspectes tractats en el capítol I, tal i com són resumits en el marc hipotètic i conceptual. A més de servir de síntesi global dels cinc capítols històrics, i d'esbossar una visió de conjunt, espero que l'anàlisi il·lustri el tipus de lectura no exclusivament factual del material autobiogràfic que he defensat. Convé explicitar d'entrada, però, que aquest assaig de globalització no pretén marcar fronteres estrictes entre les diverses èpoques, ni ignora les heterogeneïtats internes de cada generació (de gènere, de classe, ideològiques, individuals), que havien de ser objecte d'apartats específics.

La primera conclusió que suggereix la lectura dels testimonis autobiogràfics, pel que fa a l'autoadscripció generacional (és a dir, a la ubicació en la dinàmica temporal de la pròpia joventut) prové del tipus de relació que s'estableix entre història i memòria. Tot i que els relats descriuen i es basen en fets, no són els fets o els esdeveniments l'aspecte que millor documenten. La "realitat històrica", l'experiència material, és filtrada a través d'un complex univers compost de valors, actituds, símbols, estereotips, emocions, desigs, de vegades fragmentaris, desarticulats, singulars, altres cops totalitzants, interconnectats, compartits. La memòria no apareix com un dipòsit de records "objectius", sinó com una matriu de significats "subjectius", socialment construïts. En la seva dimensió més abstracta i global, aquests significats convergeixen en cosmovisions: creacions simbòliques transindividuals que orienten els individus en la quotidianitat i donen sentit a les biografies particulars. La identitat generacional és un dels elements centrals d'aquestes cosmovisions que la memòria vehicula. La funció primordial de les generacions en les històries de vida és, precisament, situar les vides en la història.

Fruit del diàleg constant entre el passat i el present, els relats de joventut es formulen com una síntesi de les identitats personals i col·lectives: funden l'origen de trajectòries biogràfiques i generacionals singulars (els ideals juvenils com a legitimació de les opcions posteriors de l'individu; la pròpia joventut com a model de contrastació amb la joventut actual). Mentre la identitat personal es basteix sota el model de la continuïtat (el que hom és de gran és resultat del que hom va ser de jove: "Com se forma la jo-

ventut és claríssim que repercuteix" Carles), la identitat generacional tendeix a construir-se sota el model de la discontinuïtat (cada generació és diferent a la següent: "Los que mos segueixen ja tenen un comportament diferent del que havíem fet nosaltres a la nostra joventut" Ricard).

Com a objecte de memòria, les identitats generacionals apareixen fonamentalment com a imatges culturals. Certament, les imatges culturals s'han de posar en relació amb transformacions estructurals en la condició social dels joves. Com a creacions simbòliques, no són únicament "fantasmes" que emmascaren la realitat; són també "signes" (metàfores) que tradueixen en imatges les experiències materials. Són les condicions històriques (demogràfiques, polítiques, econòmiques, ideològiques) el que dona coherència a les identitats generacionals, però és la lectura que en fa la memòria la que genera discursos específics sobre elles. La vinculació entre experiències materials i construccions simbòliques, entre condicions socials i imatges culturals, troba en les històries de vida un punt d'intersecció, que cercaré d'interpretar tot seguit en una perspectiva diacrònica (segons les cinc grans generacions que emergeixen de la part històrica del treball).

Els membres de la primera generació que considerada, la "*generació de la guerra*", van néixer aproximadament entre mitjans dels anys 10 i mitjans dels 20, una etapa d'alta natalitat. Viuen la seva infantesa en un període de grans convulsions socials i polítiques (la revolució soviètica, el feixisme, la dictadura de Primo de Rivera), antagonismes de classe i crisi econòmica. El gruix del grup d'edat entra en la joventut al llarg dels anys 30, coincidint amb l'eclosió popular de la II República, en una societat oberta i dinàmica, amb nombroses propostes de participació associativa, recreativa i política per als joves. El conflicte bèl·lic els agafa en plena joventut, sense responsabilitats professionals o familiars. Poden així oferir totes les seves energies a la causes que s'enfronten en la guerra, en el marc d'una intensa militància ideològica. Per a la majoria, la derrota comportarà la destrucció de les esperances de canvi ("la fi de la il·lusió" Jaume), la repressió, i la fam. "Gastada" la joventut a les trinxeres (i als camp de concentració o a les presons), la immediata postguerra veu la seva difícil inserció en la vida adulta: formació d'una llar, estabilitat professional. Només el curs de la II Guerra Mundial els fa mantenir els ideals de la joventut (que alguns canalitzen en la lluita clandestina).

El segon segment de la generació (els infants i adolescents de la guerra) viuen des de la barrera (però a voltes intensament) el combat que lliuren els grans. Han conegut la República i les esperances que suscità. Durant la guerra frueixen d'una llibertat insòlita (mentre imiten, en els seus jocs, el que veuen i senten dels grans), i pateixen des de la reraguarda els efectes de les bombes. La derrota la viuen a través de les epopeies familiars (el pare roig, el germà gran mort en combat, la mare empresonada). Entren en la joventut tot just acabada la guerra, i com els seus predecessors, pateixen directa-

ment les dificultats existencials de la immediata postguerra, que posterguen el seu trànsit vers l'adulesa: fam, estraperlo, treball primerenc, servei militar molt llarg, difícil accés a l'educació, matrimoni tardà, manca d'habitatges per a les parelles joves, clima de repressió política i moral. Per ambdós segments del grup d'edat, la fi de la II Guerra Mundial significa un punt d'inflexió: les ferides obertes per la guerra cicatritzen (acaben els efectes de la repressió directa), les esperances d'intervenció aliada s'esvaeixen, el règim es consolida amb certs retocs cosmètics (viuran sota el franquisme al llarg de tota la seva vida adulta), i s'integren definitivament en la societat (amb el matrimoni, la paternitat, i la instal·lació professional).

En totes les històries de vida, la guerra apareix com una frontera que separa un "abans" i un "després", no només en els temps històric de la col·lectivitat, sinó també en el temps individual de la biografia: "La nostra joventut ha estat d'una generació pont entre aquí i allà. I entre aquí i allà, lo riu que passa uns se'ls ha engollit i els altres l'han trampejat" (Lluís). Mentre el pas tradicional de la infantesa a la vida adulta era regit per un seguit de ponts culturals ben definits, la riuada obliga els joves a creuar a l'altra riba sense vacil·lar: de grat o per força, han de ser herois o víctimes. Herois, perquè la guerra i la revolució obren les portes a una participació directa dels joves i les joves en la vida pública, els alliberen momentàniament de les tutel·les dels grans: "la joventut s'hi va llançar" (Imma); "Ere la il·lusió de la joventut" (Pelai). Víctimes, perquè també són joves els que moren en combat, els que veuen tallades les seves possibilitats educatives, els seus projectes matrimonials, els seus temps de lleure, els que observen de prop la violència, els que passen fam, els que acaben a la presó, a l'exili: "La guerra nos canvià completament... Y allí ya se fastidió la juventud, y las costumbres de la juventud" (Claudio); "Ens havien pres l'alegria, no vam poguer disfrutar, havíem perdut la joventut, o la generació de la joventut perduda" (David); "Amb la guerra tota aquesta generació se va fer malbé" (Imma).

Els joves que combaten al front, les joves que lluiten i resisteixen des de la rera-guarda, són els protagonistes d'una "nova generació". El trànsit immediat vers l'adulesa pot interpretar-se com una interrupció *contra natura* del cicle vital ("A la nostra generació, la guerra ens va fer grans molt depressa" Glòria). Però també pot valorar-se com una conquesta per part dels joves de drets socials abans restringits als adults. Aquesta reivindicació té precedents en l'actitud de rebel·lia envers la societat adulta que es pasta durant el període republicà. La imatge del "jove rebel", que beu d'antigues tradicions d'inconformisme, es manifesta en la decisió de fer política malgrat l'oposició familiar: "Des de molt petita me vai embolicar en coses" (Imma); "De petit jo ja ere molt rebelde... La nostra joventut ere més llançada, ere decidida, se la jugae" (Pelai). "Embolicar-se", "jugar-se-la", són actituds que adquireixen significació en la contrastació amb les actituds dominants durant el franquisme ("no t'emboliquis!") i en el present ("On són les Joventuts Socialistes, que no es veuen enlloc?" Pelai). L'autopresentació

com una generació idealista ("vam patir del romanticisme") pot ser interpretada com una forma de compensació simbòlica pel pes de la derrota, que ha manllevat, durant 40 anys, el reconeixement que mereix el sacrifici de tota una generació: per això els relats de l'epopeia personal adopten sovint uns contorns èpics.

La imatge de la joventut com "avantguarda revolucionària" és molt present en la premsa publicada durant la guerra, i es fonamenta tant en el radicalisme polític que caracteritza els joves a la reraguada, com en l'heroïsmes i sacrifici que es viu quotidianament a les trinxeres. És un radicalisme que es concreta en la imatge espectacular de les desfilades, els càntics, la "camaraderia", i que el primer falangisme que arriba a la ciutat el 1938 cercarà de recuperar i alentir ("Yo tenía un camarada"). Però la imatge del "jove rebel", que cerca de fer efectiva "la revolució pendent", es aviat substituïda per la del "jove enquadrat", que obeeix submís les ordres de les jerarquies superiors. El resultat de la guerra, la repressió que se cerneix sobre els vençuts, les necessitats immediates de la subsistència (de la fam a l'estraperlo), dirigeixen el discurs vers la retòrica del conformisme: "no quedaven ganes de protestar" (David).

Els joves de la "*generació de postguerra*" van néixer aproximadament entre finals dels anys 20 i principis dels 40. Viuen la seva primera infantesa enmig de les privacions materials i familiars de la guerra i de la immediata postguerra. El conflicte bèl·lic apareix en els relats com un referent llunyà, gairebé mític, compost de records infantils, històries fragmentàries contades en les vetllades familiars, retòriques escolars, i sobretot silencis (el parent empresonat o exiliat, l'estigma de ser "fill d'un roig", el tabú del període pre-bèl·lic). Socialitzats de ple en el franquisme, el "règim de vida" que es pretén imposar es tradueix en records dispersos de la vida quotidiana: les classes de política, el "clima" repressiu, els campaments, les consignes i la jerarquització de tots els aspectes de la vida: "Tota la meua generació tenim un perdigó a l'ala: nos van educar amb una violència... La nostra joventut estavem sempre enquadrats. Sempre hem tingut superiors en totes les facetes de la vida" (Ramon). Amb escasses possibilitats educatives, entren aviat en la joventut (que acostuma a coincidir amb la iniciació laboral, vers els 12-14 anys), en el marc d'una societat autoritària, amb una rígida estructura laboral i de classes, que impossibilita la mobilitat social ("Els joves d'abans ho tenien tot molt més estructurat: les noies s'havien de casar i els nois a treballar, molts al mateix ofici que els pare" Carmina). S'integren en la societat adulta al llarg dels anys 50, amb un règim consolidat i en un context econòmic encara molt precari, que millorarà quan els pertoqui educar els seus fills.

El conformisme familiar i social és l'eix dels relats d'aquesta generació. El model del "jove rebel o romàntic" es substitueix pel model del "jove submís i pragmàtic", que s'expressa en multitud de frases: "Erem molt creguts" (Júlia); "No vam ser una joventut inconformista" (Ricard). Desapareixen els escenaris públics (l'acte polític, la festa, el

carnaval) i predomina la reclusió en el privat (la subsistència, la família, el festeig). Paradoxalment, la rigidesa del codi de comportament no s'atribueix a les noves condicions polítiques i institucionals, sinó a la continuïtat dels vells costums socials: "No eren normes, eren costums" (Magda); "Eren unes costums molts linials, s'havia de complir i es complia, sense problemes. No hi havia rebel·lió possible..." (Ricard). La transgressió de la norma no és considerada únicament una falta social; esdevé una infracció moral: "Tot ere pecat!". La metàfora del "bistec petit" com a signe d'identitat generacional tradueix la consciència de la precarietat econòmica ("No hi havia tants medis com avui ni hi havia tantes tentacions ni tantes coses", Elena), però expressa sobretot una actitud cultural. El bistec petit simbolitza el destí subaltern de la generació de postguerra: subaltern respecte de la generació dels pares, protagonistes dels moviments cívics i polítics dels anys 30; subaltern respecte de la generació dels fills, beneficiaris del creixement econòmic dels anys 60.

La joventut apareix com una etapa d'immaduresa, que legitima la infantilització social dels joves: "T'havien fet creure que eres tonto, que no podies fer segons què" (Consol). Ni a la família, ni a l'escola, ni al treball, ni a l'església, els joves poden tenir "veu pròpia": han d'acceptar sense protesta ser "guiats" pels adults ("Ere lògic i ho acceptàvem" Cecília). El model a seguir és anar completant els passos que condueixen vers la vida adulta. La seva inserció no és problemàtica si accepten les pautes establertes (els passos estan clarament definits i no hi ha alternatives): el lent ascens per l'escala laboral de l'aprenentatge, els nuviatges llargs i supervisats, el servei militar i la confecció de l'aixovar, la formació pacient d'un petit patrimoni, la residència en la família paterna en els primers anys de casats, en espera de poder accedir a una llar pròpia, etc. El retrat és el d'una llarga joventut, en la qual s'ha de viure "amparats a casa" (Glòria). No s'expressa una vocació de diferenciar-se dels grans, de crear elements propis d'identitat (formes de vestir o de pensar), sinó que l'aspiració és compartir les seves estructures de comportaments i de valors. Fins i tot en el camp dels hàbitats, la uniformització tradueix el monolitisme cultural vigent en la societat: "No ere com ara, que cada dia van d'un color" Cecília). El resultat és una integració passiva i aparentment harmònica al món dels adults.

L'element simbòlic central de la generació de postguerra és el passeig quotidià pel carrer Major ("fer la nòria"). De la mateixa manera com la dissidència política als anys 30 es concreta en la seva decisió de deixar d'"anar a veure bo pel carrer Major" (Imma), així també el conformisme social es tradueix en l'acceptació del passeig i les seves normes com a costum d'integració social. La "nòria" és la metàfora de tota una època, no només per la centralitat que ocupa en tots els testimonis autobiogràfics, sinó per la seva capacitat per condensar les actituds de tota una generació: l'estricta separació de les classes, els sexes, les edats, en un espai "homogeneïtzador", neutral; la supervisió adulta del comportament juvenil; el provincianisme de la cultura local; la rigidesa

en les normes de vestir i d'actuar (no "cridar l'atenció"); la manca d'usos alternatius del lleure; la precarietat del consum. En conjunt, el carrer Major manifesta la "invisibilitat" dels joves en la societat de postguerra, la seva integració no conflictiva a les normes socials, com a sector subaltern, mancat d'autonomia. Per això la crítica del consens a partir dels anys 60 pren aquest espai com a objecte de subversió: com a escenari de protestes rituals (el carnaval del pi), de manifestacions polítiques (dels primer de maig a les vagues universitàries), de *happenings* contestataris (la Gralla i la Dalla).

Els joves de la "*generació dels 60*" van néixer al llarg de la dècada dels 40, en un període de baixa natalitat (la taxa de joventut de 1960 és la menor de tot el període). Ja no han viscut directament el racionament ni l'estraperlo, però durant la seva infantesa pateixen encara en el clima material i cultural de la postguerra. No han conegut cap altre règim que el franquista, en el qual han estat socialitzats al llarg dels anys 50 (la guerra és només "un silenci molt llarg"). La pubertat coincideix amb la fi de l'autarquia (1957: Pla d'Estabilització), i la seva joventut es desenvolupa als ritmes que marca l'espectacular creixement econòmic dels 60: turisme, grans migracions internes i externes, desenvolupament "dur" de l'economia de mercat i de la societat de consum (i a nivell local "boom" de la fruita). Les seves possibilitats educatives són molt superiors als de la generació anterior: l'escolarització a nivell secundari experimenta un constant creixement. Surten de la joventut (a finals dels 60-principis dels 70) en un moment dinàmic i en una societat molt més oberta que la de la dècada anterior. No tenen problemes per trobar treball ni per casar-se. En certa manera, és una generació destinada a ocupar en el futur un paper dirigent en la política, en l'economia i en la cultura.

Mentre la *continuitat* és la imatge dominant en la generació de postguerra, la *ruptura* és el clíex central en els relats d'aquesta generació. La ruptura té dues expressions fonamentals. Per una banda, la distància respecte de tot el procés obert per la guerra civil ("les dificultats de comunicació que hi havia entre els adults i els joves... jo les intentava explicar en funció de si s'havia viscut o no s'havia viscut la guerra", Antoni; "la mare sempre tenia la guerra al cap, la por, i nosaltres lo que volíem era que s'acabés lo que hi havia" Aurora). Per una altra banda, la consciència d'una bretxa cultural creixent entre joves i adults ("Els pares portaven unes històries i els fills en començaen a tenir unes altres" Consol). La ruptura no es tradueix, de moment, en un obert conflicte generacional: en els relats no apareixen tensions familiars o socials persistents; no es qüestiona la inserció del jove en una societat en expansió; les trajectòries vitals tendeixen a seguir les pautes habituals (professió, nuviatge, matrimoni). Fins i tot en les formes externes (habillaments, costums) hi ha molts més elements de continuïtat que de ruptura (al menys fins el 1968).

La "bretxa" és més aviat una sensació de distanciament progressiu: davant d'uns pares instal·lats en el passat, paralyzats per la "por", els joves apareixen com els porta-

dors dels canvis socials que van emergint: consum (el 600), modes (les minifaldilles), cultura de masses (la televisió), vacances (les basses), música (el pop-rock). Els primers signes d'aquesta bretxa no tenen una expressió política directa, i es manifesten en les mutacions quotidianes de comportaments i valors, que van configurant un món adolescent relativament autònom del món adult (escolarització secundària, mercat juvenil del lleure, aparició de les discoteques, proliferació de conjunts de rock, majors contactes entre els sexes sense supervisió adulta).

A nivell local, la màxima expressió de la ruptura és el "carnaval del pi" de 1961, la primera manifestació pública de protesta enfront l'autoritat constituïda ("lo primer escape" Màrius). La singular processó i posterior enterrament del pi que simbolitza la festa de Sant Tomàs prohibida representa l'elaboració simbòlica de la crisi del consens envers la figura del bisbe, que personalitza el període més negre de la postguerra. Que el conflicte es lliuri entorn la prohibició del ball, i que adopti fórmules rituals, és un aspecte que anuncia la importància que el lleure i la "nova moral" adoptaran en el futur en la configuració de les imatges culturals de la joventut. La crítica a l'expressió "gent jove, pa tou" expressa el desig de poguer pensar i actuar segons les pròpies necessitats, i alhora viure la pròpia vida al marge dels projectes parentals. Una vida que intenta de moment conquerir espais propis, alternatius al carrer Major com a espai compartit: el guateque, la boïte, la bolera, el casal, el club, l'Esbart, l'escoltisme.

La consciència de discontinuïtat és formulada en termes transparents pel Martí: "Per als nostres pares sempre és abans de la guerra i després de la guerra. Per a mi, és abans dels Beatles i després dels Beatles. Per a mi la meua guerra van ser els Beatles". L'esdeveniment generacional, que representa la vocació de bastir una nova cultura que té la música com estendart, és l'eix que articula els rituals de pas de la joventut, i que en determina les trajectòries futures: "Lo tall de la pubertat, de fer-te gran, que començarem a anar amb ties, me va enganxar al puesto que m'havie d'enganxar, que és lo que et marque per a tota la vida, que surts de allà... no?" (Martí). El seu abast transnacional contrasta amb el caràcter més restringit dels "factors generacionals" precedents (la guerra com esdeveniment estatal, la nòria com a fenòmen local), i perfila la vocació de la nova generació de transcendir les fronteres, que es concretarà en la frontissa simbòlica que la separa de la generació següent: el maig del 68.

Els membres de la "*generació de la transició*" van néixer al llarg dels anys 50. La seva primera socialització es produeix en el marc d'una societat encara autoritària, però que va liquidant els efectes més visibles del totalitarisme i la misèria. Viuen la infantesa i la primera adolescència durant els anys 60, a cavall del boom econòmic i social (el benestar material esdevé un element donat i durader). Arriben a la joventut en plena cresta de l'onada, en el marc la crisi ideològica i cultural que desemboca en el 68. Experimenten (amb més o menys intensitat) les repercussions dels moviments de pro-

testa juvenil que es difonen al llarg de la primera meitat dels 70, en la seva doble vessant expressiva (contracultures, modes) i militant (radicalisme polític i estudiant). Al *boom* de l'ensenyament secundari li succeeix el *boom* de la universitat, que possibilita per a un sector de joves (cada cop més nombrós i interclassista) una moratòria en la inserció laboral, i per tant un perllongament de la condició juvenil (precisament el 1968 es refunda l'Estudi General de Lleida). El seu trànsit vers la vida adulta coincideix amb el procés de transició democràtica, que obre molts canals de participació i d'inserció socio-professional.

La contestació política i cultural és l'eix de la imatge cultural que la generació de la transició transmet de si mateixa. Contestació familiar ("el que volíem ere marxar de casa i fer la nostra vida" Isabel), contestació envers les institucions; contestació envers les formes de vida establertes; contestació envers el règim polític vigent: "Els joves se resistien a continuar les mateixes pautes socials dels adults: trencar amb un cert puritanisme que hi havia, voler una major parcel·la d'actuació social, en el vestir, la manera de comportar-se..." (Gonçal). Aquesta voluntat d'emancipació personal i social s'expressa en la negació de la joventut com a condició subalterna: "Els joves tenien un paper... Ja es parlava de la joventut com a nova classe" (Alfons); "Que la joventut fore la protagonista... que no rebés lo que li feren els grans" (Carles). Una perspectiva que en les biografies remet al maig del 68 com a paradigma simbòlic (tot i que els testimonis citats facin referència a una frontissa local amb una funció similar: el Festival Jalloom de 1967).

La presència constant del 68 en les històries de vida és relativament independent de la repercussió real del moviment en les biografies dels testimonis. Com a "mite dels orígens", el 68 transcendeix els determinismes espacio-temporals: se situa en un espai utòpic ("nord enllà"), i en un temps ucrònic ("Quan va ser allò del mayo francès, el 58?" Pasqual). El maig, com el comunisme, és vist com "un fantasma que recorre Europa", que afecta la vida dels joves encara que no en siguin conscients: "El 68, sense enteramo'n, lo feiem!... Som una generació especial, els que mos va enganxar en aquesta edat més o menos" (Pau). La finalitat bàsica és transmetre la percepció d'una mutació cultural: "La gent se van descarar una mica... Entre els estudiants, fins i tot ja va haver algun que va plantar el mingo a casa" (Pasqual). Quan pregunto el significat de l'expressió "plantar el mingo", la resposta és eloqüent: "Volguer ser ells". El 68 esdevé, doncs, la clau d'interpretació per a tots els comportaments i valors que en les històries de vida manifesten autonomia, emancipació, contestació: "gamberrades" escolars ("ere ser rebelde"), predicació de l'amor lliure, renovació de l'habillament ("peluts i barbuts!"), consum de drogues, mutació dels costums: "Lo que entenien nosaltres ere una protesta contra les formes de vestir, de música, la revolució sexual, l'amor lliure, el posar el cabell llarg, no portar americana, els texans, la música moderna" (Francesc).